

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Ana Hočevar

**KAKO STARI LJUDJE RAZUMEJO IN
PREPOZNAVAJO NASILJE**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2018

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Ana Hočevar

**KAKO STARI LJUDJE RAZUMEJO IN
PREPOZNAVAJO NASILJE**

Magistrsko delo

Mentorica: red. prof. dr. Vesna Leskošek

Ljubljana, 2018

ZAHVALA

Zahvaljujem se vsem, ki so pripomogli k nastanku te magistrske naloge. Posebej se zahvaljujem mentorici, red. prof. dr. Vesni Leskošek za koristne nasvete in usmeritve pri raziskovanju in pisanju. Iskreno se zahvaljujem tudi socialnima delavkama iz Doma starejših občanov Ljubljana-Bežigrad, gospe Tjaši Rošker in gospe Tini Bilić, za pomoč pri izvedbi intervjujev ter za podporo pri pisanju naloge in vsem stanovalcem omenjenega Doma, ki so bili pripravljeni sodelovati v moji raziskavi. Zahvala gre tudi vsem prijateljem, posebej Dragani in Nini za vso pomoč ter konstruktivne nasvete, in sorodnikom, ki so verjeli vame, mi stali ob strani ter me tekom celotnega študija podpirali.

*»Največja tragedija ni vreščéči hrup slabih ljudi,
temveč grozna tišina dobrih.«*

Martin Luther King ml.

Kako stari ljudje razumejo in prepoznavajo nasilje

Povzetek diplomskega dela

V magistrskem delu sem raziskovala, kako stari ljudje razumejo in prepoznavajo nasilje. Izvedla sem kvalitativno raziskavo, s pomočjo katere sem želela ugotoviti, kaj stari ljudje razumejo pod besedo "nasilje", katere oblike nasilja poznajo ter na kakšen način te različne oblike prepoznavajo. V raziskavi je sodelovalo 11 stanovalk in stanovalcev Doma starejših občanov Ljubljana-Bežigrad, med katerimi sem raziskovala tudi, ali imajo izkušnje z nasiljem, kakšne so te izkušnje in kako so se nanje odzvali. Zanimalo me je tudi, kako vidijo položaj nasilja v družbi danes v primerjavi s časom njihove mladosti. Rezultati so pokazali, da stari ljudje nasilje opredeljujejo zelo različno, vsi pa se strinjajo, da je to grdo in nedopustno ravnanje. Kot nasilje opredeljujejo udarce, pretepanje otrok, vlečenje, grožnje s predmeti in besedami, nekateri pa so mnenja, da kričanje na človeka ali udarec v afektu ni nasilje. Predstavo o nasilju so si sogovorniki skozi celotno življenje oblikovali preko lastnih izkušenj z nasiljem, vzgoje doma, prebranih knjig in člankov o nasilju, na vse pa je imela velik vpliv tudi druga svetovna vojna. Kot enega glavnih razlogov za nasilje skoraj vsi vprašani navajajo alkohol, kar nekaj pa jih meni, da je nasilje bolezen. Kot možen vzrok za nasilje omenjajo še hlepenje po bogastvu in materialnih dobrinah, notranjo ranljivost ter razočaranje ob izgubi službe ter revščino in zasvojenost z vero. Nekateri tudi menijo, da lahko človek sam izzove nasilje in si je zato sam kriv, če ga nasilnež napade. Kot posebej ranljive družbene skupine izpostavljajo stare, mlade, migrante, ženske ter hendikepirane. Sogovorniki menijo, da so nasilni tako moški kot ženske, velja pa skoraj pri vseh prepričanje, da so moški nasilnejši, ker so močnejši. Dominacija moških naj bi izhajala tudi iz zgodovine, ko so bili moški glave družine. Po mnenju sogovornikov je nasilnežem skupno to, da želijo uveljaviti svojo voljo in prepričanja. V času sogovornikove mladosti se je o nasilju govorilo zelo malo, še posebej o nasilju v lastni družini, kaznovanje in pretepanje otrok pa je bilo nekaj povsem običajnega tako doma kot tudi v šolah. V času druge svetovne vojne je bilo največ fizičnega in psihičnega nasilja, dogajala pa so se tudi posilstva in množični pomori. Danes je nasilja po mnenju večine sogovornikov več kot nekoč, se pa o njem več govori, bolj je tudi izpostavljeno v medijih. Veliko jih meni, da je nasilje preveč izpostavljeno v medijih in da ima medijsko prikazovanje nasilja slab vpliv na ljudi. Najpogostejša oblika nasilja danes je fizično nasilje, veliko je tudi psihičnega in političnega nasilja. Sogovorniki so bili tudi sami žrtve psihičnega nasilja na delovnem mestu, fizičnega nasilja s strani staršev v mladosti, nasilje pa danes nekateri doživljajo v domu za stare ljudi, kjer bivajo. Vsi so doživeli tudi nasilje med drugo svetovno vojno. Izkušnje so nekateri dolga leta skrivali, drugi pa so o njih spregovorili in si tako olajšali dušo. Nekaterim sogovornikom se zdi prav, da se vmešajo v nasilje in pomagajo žrtvi, drugi menijo, da sami ne bi posredovali, če bi šlo za hujše nasilje, saj bi jih bilo strah. Sogovorniki pa niso bili samo žrtve nasilja, ampak so tudi sami izvajali nasilje. Da bi zmanjšali pojavnost nasilja, sogovorniki predlagajo strožje kazni za nasilneže, strožje zapore, učenje otrok nenasilnega vedenja, svetovne organizacije, ki delujejo na področju nasilja pa bi se morale bolj izpostavljati. Sama predlagam, da bi morali stari ljudje imeti več možnosti za obujanje spominov in pogovore o izkušnjah z nasiljem, saj bi tako dobili boljši pogled v problematiko nasilja in razvijali intoleroanco do nasilja.

Ključne besede: nasilje, stari ljudje, spol in nasilje, žrtve nasilja, institucionalno nasilje, mediji

How Elderly People Understand and Recognise Violence

Master's Thesis Abstract

In Master's Thesis I researched how old people understand and recognise violence. I used qualitative research approach to find out how elderly people understand the word violence, which types of violence they know and how they recognise different types of violence. Eleven residents of retirement home Ljubljana-Bežigrad took part in the research. I also researched if they have any experience with violence, what kind of experience they have and how they responded to it. I was curious about how they compare the perception of violence nowadays to how it was viewed in their youth. The results showed that elderly people define violence variously. But all of them agree that violence is a bad and an unacceptable act. They define hitting, physical violence towards children and threatening with words or objects as violent acts. Some of them think that shouting and hitting someone in an outburst is not violence. Interviewees have formed their perception of violence through their whole life, through their own experiences of violence, through their upbringing, by reading books and articles about violence. For all of them World war II had a big influence. Most of interviewees list alcohol as the main reason for violence, while some of them think that violence is a disease. They mentioned a desire for wealth and material goods, inner vulnerability, disappointment because of unemployment, poverty and being addicted to religion as some of the possible reasons for violence. Some of the interviewees believe that the victim can provoke the violence, therefore it's her own fault if the perpetrator attacked her. As vulnerable groups of population they list elderly people, youngsters, migrants, women and people with disabilities. Interviewees think that the perpetrators are both women and men, the majority of them think that men are more prone to violence because they are stronger. They believe that this originates from the past when men had the leading role in the family. In their opinion what all perpetrators have in common is a desire to enforce their will and belief. In the past people did not talk much about violence, especially not about family violence, as corporal punishment of children was common at home and at school. During the World War II the most common types of violence were physical and emotional, but there were also a lot of mass murders and rapes. Interviewees think that nowadays there is more violence present than in the past and that violence is more exposed in the public media than it used to be. Nowadays the most common type of violence is physical violence, but there is also a lot of emotional and so-called political violence. The interviewees have also experienced emotional violence in the workplace and physical violence from their parents when they were young. Some of them are experiencing violence in the retirement home where they now live. Some of them did not talk about this experience for years, while some of them spoke about it to get it off their chest. Some of them believe that intervening during the violent act and helping the victim is the right thing to do, while some of them think they would not intervene a severely violent act, because they would be afraid. Some of the interviewees were not only victims, but also perpetrators. As strategies for reducing the violence they suggested stricter penalties for the perpetrators, more high security prisons, teaching children non-violent behaviour and also suggested more exposure for world organisations which are fighting against violence. I suggest that we should give elderly people more opportunities to reminisce about their memories and to talk about their experiences with violence. By doing this they could get a better insight into issues of violence and they could develop an intolerance towards violence.

Keywords: violence, elderly people, gender and violence, victims of violence, institutional violence, media

KAZALO

1	TEORETIČNI UVOD.....	1
1.1	Opredelitev nasilja	1
1.2	Oblike nasilja	2
1.3	Dejavniki nasilja	4
1.4	Zakonodaja na področju nasilja	5
1.5	Starost in staranje.....	8
1.6	Nasilje nad starimi ljudmi.....	10
1.7	Nasilje v domovih za stare ljudi	14
1.8	Nasilje v medijih.....	17
1.9	Možne oblike pomoči žrtvam nasilja v Sloveniji	20
1.10	Socialno delo v procesu podpore in pomoči žrtvam nasilja	22
2	PROBLEM.....	25
2.1.	Raziskovalna vprašanja.....	26
3	METODOLOGIJA.....	27
3.1	Vrsta raziskave.....	27
3.2	Merski instrument in viri podatkov	27
3.3	Populacija in vzorčenje	28
3.4	Zbiranje podatkov	28
3.5	Analiza podatkov	29
3.6	Definiranje pojmov	31
4	REZULTATI.....	32
4.1	Opredelitve nasilja in odnos sogovornikov do nasilja	32
4.2	Oblikovanje predstave o nasilju pri sogovornikih	34
4.3	Vplivi na človeka in razlogi za pojav nasilja	35
4.4	Ranljive družbene skupine.....	38
4.5	Spol in nasilje ter skupne značilnosti nasilnežev.....	39

4.6	Nasilje v času sogovornikove mladosti	40
4.7	Nasilje v šolah	42
4.8	Nasilje v današnjem času.....	43
4.9	Sogovorniki v vlogi žrtve nasilja.....	44
4.10	Primeri nasilja in posredovanje sogovornikov ob pojavu nasilja	46
4.11	Nasilje sogovornikov	49
4.12	Reakcije ljudi na nasilje.....	50
4.13	Nasilje v Domu starejših občanov Ljubljana-Bežigrad	50
4.14	Nasilje v medijih.....	51
4.15	Predlogi za manj nasilja v družbi	52
5	RAZPRAVA	54
6	SKLEPI.....	65
7	PREDLOGI.....	68
8	LITERATURA IN VIRI.....	70
9	PRILOGE.....	76
9.1	Priloga A: Smernice za intervju.....	76
9.2	Priloga B: Intervjuji	77
9.3	Priloga C: Kvalitativna analiza.....	154

KAZALO TABEL

Tabela 3.1: Intervju A..... 29

Tabela 9.3: Odprto kodiranje..... 154

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 Opredelitev nasilja

V literaturi lahko zasledimo različne definicije nasilja. Imperl (2012) nasilje definira kot sistematsko in večkratno dejanje ali opustitev z zelo negativnim vplivom na počutje žrtve. Podobno definira nasilje Zaviršek (1994), in sicer kot način, kako ena oseba nadzoruje drugo, to nasilje pa se manifestira na več načinov, npr. kot fizično, spolno nasilje, grožnje, emocionalne zlorabe in ekonomsko nasilje. Definicija se navezuje na nasilje v družini.

Arendt (2013) pravi, da je pojem nasilja še vedno precej nejasen in se ga zato razume in interpretira na več načinov. Nasilje vidi kot od zmeraj prisotno potezo človeške oblasti nad neko osebo, hkrati pa tudi kot zgodovinski proces, ki podpira evolucijo človeške vrste. Žveglič (2002) za nasilje označuje vsa dejanja, ki so uperjena proti drugi osebi in ki so proti volji te osebe. S sociološkega vidika Haralambos in Holborn (2001) nasilje opredeljujeta kot vedenje ljudi, ki je družbeno nesprejemljivo, to pa izzove obsojanje članov družbe. Nasilje je kršenje človekovih pravic in človekovih osebnih mej, kršenje pravil varnega in kakovostnega skupnega bivanja ter zloraba moči enega v škodo drugega (Društvo za nenasilno komunikacijo, b. d. a).

Crawford (1994) pravi, da je nasilje vsakršna uporaba fizične, emocionalne, seksualne, psihične ali duhovne sile z namenom, da se nekoga poškoduje ali zlorabi. Nekaj podobnega o nasilju pravi tudi Keane (1996), ki meni, da se pojem nasilja spreminja z leti in vključuje vsemogoče ovire, ki človeku preprečujejo samorealizacijo, in bi se jih dalo odstraniti. Zaviršek (1998) na podlagi dolgoletnega raziskovanja ugotavlja, da je nasilje ena najučinkovitejših oblik socialnega nadzorovanja. Pri tem pojasnjuje, da gre za socialno nadzorovanje v primerih, ko strah pred nasiljem ostane tudi po končanem nasilju, saj ostaja grožnja, da se bo ponovilo.

Iz različnih definicij avtoric in avtorjev lahko razberemo, da je nasilje stalno prisotni pojav v človeški družbi in hkrati tudi nekaj, kar se ne bi smelo dogajati, a se. Bezenšek Lalić (2009) nasilje vidi kot problem, ki je splošno sprejet in pri katerem gre za kršenje osnovnih človekovih pravic, kot so pravica do življenja, varnosti, dostojanstva ter do zaščite pred psihično in fizično škodo.

1.2 Oblike nasilja

Poznamo več oblik nasilja in v nadaljevanju jih na kratko predstavljam. Zagotovo je najbolj razširjena oblika psihično nasilje, ki se lahko povezuje s fizičnim, spolnim in ekonomskim nasiljem. Izkušnje s psihičnim nasiljem imamo skorajda vsi, včasih smo tudi v vlogi tistega, ki ga povzroča (Plaz, 2016). Za psihično nasilje se štejejo grožnje s pretepanjem, posmehovanje glede videza osebe, navad, inteligentnosti, družbe, izoliranje od prijateljev ali družine, grožnje o odvzemu otroka, prepoved posedovanja pomembnih in dragocenih stvari, uničevanje osebnih stvari, denarna prikrajšanost, grožnje z izselitvijo iz stanovanja ali hiše ter grožnje s tem, da bo oseba pristala v psihiatrični bolnišnici (Pravno-informacijski center nevladnih organizacij, 1998). Pri psihičnem nasilju si povzročitelj nasilja pogosto hoče priboriti dominacijo v hiši, vse življenje pa se mora vrteti okoli njegovih pravil. Osebe, ki so psihično nasilne, imajo pogosto izbruhe ljubosumja, pogosto pa tudi drugi osebi dopovedujejo, da ničesar ne naredi zadosti dobro. Pri tej obliki nasilja gre predvsem za nadzor nad neko osebo in za prevlado nad njo ter tudi ustrahovanje (Plaz, 2016). Posledice psihičnega nasilja se pri žrtvah kažejo kot pomanjkanje energije, ranljivost in anksioznost, pogosto so prisotni glavoboli, napadi panike in občutki nemoči, žrtev ima občutek, da ne obvladuje svojega življenja, ima strah pred prihodnostjo, je nesamozavestna, ima napade joka, spremenjene spolne navade, spremenjen odnos do hrane, izgublja stik s samim seboj, dvomi v svoje duševno zdravje in misli na samomor (Plaz, 2016).

Ena od oblik nasilja je tudi fizično nasilje, ki vključuje pretepanje, udarjanje s pestmi, klofutanje, porivanje, brcanje, davljenje, zvijanje rok, poškodovanje z raznimi predmeti ter druge oblike fizične prisile (Pravno-informacijski center nevladnih organizacij, 1998: 5). V Zakonu o preprečevanju nasilja v družini (Uradni list RS, št. 16/08, 68/16 in 54/17 – ZSV-H) se v 3. alineji 3. člena za fizično nasilje smatra vsaka uporaba fizične sile ali grožnja po uporabi le-te, to dejanje pa žrtev prisili, da nekaj opusti ali stori ali da trpi. Povzročitelj fizičnega nasilja žrtev tudi omejuje pri gibanju ali komuniciranju, kar žrtvi povzroča strah, ponižanje ali bolečino. Plaz (2016) za to obliko nasilja pravi, da je najbolj očitno nad žensko, poškodbe pa so pri žrtvah zelo različne – od vreznin, modric, zlomljenega nosu, rok, nog, reber ali drugih kosti, pa vse do poškodb glave in opeklin. Vsako fizično nasilje je tudi psihično nasilje, ločnica pa je tam, kjer se besednemu nasilju pridružijo še udarci. Zaviršek (1994) pri tem pravi, da je fizično nasilje skoraj vedno povezano s psihičnim in

spolnim nasiljem. Žiberna (2005, str. 189) pravi, da k pojavnim oblikam psihičnega ter fizičnega nasilja sodijo tudi zlorabe, zanemarjanje, samozanemarjanje, zapuščenost, nedostopnost do storitev in dobrin ter tudi diskriminacija.

Poznamo tudi spolno nasilje, ki v osnovi največkrat pomeni prisilo, da oseba sodeluje v spolnih aktivnostih, ki so ji neprijetne ali celo ponižujoče. Kot spolno nasilje se smatra tudi prisilno gledanje pornografskih revij ali filmov (Pravno-informacijski center nevladnih organizacij, 1998). Kot navaja Plaz (2016), je medijsko najbolj izpostavljena oblika spolnega nasilja posilstvo, poleg omenjenega pa se k spolnemu nasilju šteje še nadlegovanje (najpogosteje na delovnem mestu), spolna zloraba slabotnih otrok in incest. Spolno nasilje nad nekom so lahko tudi neprimerni komentarji ali pogledi ter nagovarjanje. Kot še dodaja, statistični podatki kažejo, da je v 80 % storilec spolnega nasilja znana oseba, v 95 % so to moški.

Kadar gre za neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje žrtve pri razpolaganju z dohodki ali s premoženjem, neupravičeno neizpolnjevanje finančnih ali premoženjskih obveznosti do družinskih članov ali kadar se finančno breme neupravičeno prelaga na druge osebe, takrat govorimo o ekonomskem nasilju (ZPND). Pri ekonomskem nasilju gre torej za popoln nadzor nad družinskimi prihodki ter določanje žepnine, ko na primer moški svoji ženi odredi določeno vsoto denarja, ki jo ta lahko porabi za gospodinjstvo (Plaz, 2016).

Zanemarjanje je še ena od oblik nasilja, kjer posameznik (povzročitelj nasilja) opušča dolžnost skrbi, ki jo žrtev potrebuje zaradi bolezni, invalidnosti, starosti, razvojnih ali drugih okoliščin (ZPND). Kot zanemarjanje se pogosto šteje neprimernost ali nesposobnost zagotoviti nujne življenjske potrebščine ali pomanjkanje oz. opustitev skrbi ali nege, grobo ravnanje ter neprimerno, pomanjkljivo nadzorovanje in varovanje osebe pred vsem, kar ji lahko škodi (Plaz, 2016).

V ZPND se poleg že omenjenih oblik nasilja pojavlja še ena oblika – t. i. zalezovanje. Pri zalezovanju gre za naklepno ponavljajoče se neželeno navezovanje stika, zasledovanje, fizično vsiljevanje, opazovanje ali zadrževanje na krajih, kjer se žrtve gibajo oz. druge oblike neželenega vdora v življenje neke osebe.

Filipčič (2002) v povezavi s starimi ljudmi omenja t. i. medicinske zlorabe. Gre za zlorabo, ko se starejši osebi daje določena zdravila, ki pa jih ta nujno ne potrebuje (uspavala,

pomirjevala), za medicinsko zlorabo pa se šteje tudi neutemeljeno ustavljanje nadaljnjega zdravljenja z »razlogom«, da je oseba prestara za operacijo ali da se ne splača zdraviti.

Oblik nasilja je veliko, vsako nasilje pa prizadene žrtev na svoj način in na njej pušča različne posledice, ki jo zaznamujejo, najsibo nasilje enkratno dejanje ali dolgotrajni proces. Hearn (2009, str. 125) pravi, da je nasilje lahko minimalno ali hudo in smrtno nevarno, naključno ali sistematično, enkraten dogodek ali ponavljajoče se dejanje, sporadično ali konstantno ter povzroča manj ali več škode. Pri tem poudarja, da nasilje ni zgolj »stvar«, ampak socialni proces.

1.3 Dejavniki nasilja

Dejavnikov za razvoj nasilja nad starimi ljudmi je veliko. Pentek (2000) navaja naslednje, ki so na strani žrtve in na strani nasilnežev. Poleg zlorabe moči je lahko dejavnik nasilja psihična in fizična oviranost žrtve, odvisnosti ali nezaposlenost skrbnikov. Ziherl (1994) dodaja, da je star človek pogosto oškodovan in podvržen številnim izgubam, kot so smrt partnerja, prijatelja ali vrstnika, odhod otrok od doma, zmanjševanje telesnih sposobnosti ter telesne bolezni, lahko se pojavijo spominske motnje ali težave pri mišljenju, pride lahko tudi do izgube samospoštovanja in samozaupanja. Na stare ljudi v veliki meri vpliva tudi upokožitev, zmanjšanje dohodka, umik iz socialnih interakcij, ki so bile v času službe pogostejše, ter preselitev (npr. v dom za stare ljudi). Oravec (2014) pri svojem delu kot psihiater ugotavlja, da se predvsem podeželski moški še niso dovolj seznanili z družbenimi spremembami na področju partnerskih odnosov in odnosa do družinskega in partnerskega nasilja, zaradi česar se nasilje v družinskem okolju razrašča.

Hvalič Touzery in Felicijan (2004) delita dejavnike, ki povzročajo tveganje za pojav nasilja nad starimi ljudi, v tri kategorije. Prva kategorija so t. i. psihofizični dejavniki, kamor sodijo telesna nemoč, zmanjšana mobilnost, težave v duševnem zdravju, odvisnost od drugih oseb ter izoliranost in osamljenost. Druga kategorija so dejavniki, ki so odvisni od okolice starega človeka. Sem sodijo preobremenjenost oskrbovalca, pomanjkanje podpore pri oskrbovalcih oz. oskrbovalkah ter pomanjkanje možnosti za razbremenitev, finančna in materialna odvisnost potencialnega storilca od starega človeka, zasvojenost storilca z drogami ali alkoholom, slabe življenjske navade v družini starega človeka, pomanjkanje različnih oblik skrbi za stare ljudi, majhno plačilo in pomanjkanje znanja pri

oskrbovalcih v domovih za stare ljudi, pomanjkanje prostora ter premajhno število zaposlenih v domovih za stare ljudi ter nenazadnje tudi izgorelost oseb, ki skrbijo za starega človeka.

Tretjo kategorijo tvorijo kulturni in socio-ekonomski dejavniki – stereotipi o starih ljudeh (nemočni, slabotni, nezmožni sami odločati), trganje medgeneracijskih vezi znotraj družine, spreminjanje mrež za podporo starim ljudem, sistem odločanja in posedovanje dobrin v družini, migracije mlajše generacije v oddaljene kraje, večanje števila starih ljudi, omejitve pri skrbi za stare ljudi doma in v institucijah ter tudi spreminjane potrebnih znanj. Vse naštetu stare ljudi potiska na rob družbe, saj ne sledijo novostim. Kot enega od dejavnikov nasilja bi lahko omenili tudi spol, saj je pojavnost nasilja odvisna tudi od spola.

Vendar pa vseh naštetih dejavnikov tveganja (nasilje v otroštvu, bolezen, revščina, brezposelnost, zloraba alkohola ali drog ter stres) ne smemo enačiti z vzroki za nasilje. S sklicevanjem na omenjene dejavnike se odgovornost povzročiteljev nasilja pogosto zmanjša ali celo opraviči. Velikokrat se povzročitelji nasilja sklicujejo tudi na to, da je žrtev sama kriva za nasilje. Kljub vsem dejavnikom, ki vplivajo na človeka, da postane nasilen, pa nasilje zaradi njih ni nič bolj sprejemljivo, ravno tako odgovornost povzročiteljev zaradi tega ni nič manjša. Za nasilje je vedno odgovoren povzročitelj nasilja (Matko in Horvat, 2016). O vzrokih piše tudi Žiberna (2005, str. 190), mednje, poleg že prej naštetih, šteje še družbeno toleranco do nasilja, nedograjene družbene moralne norme, pomanjkljivo zakonodajo, nizko izobraženost, slabo odzivnost socialnega okolja, slabo medijsko pozornost ter še nekatere druge.

1.4 Zakonodaja na področju nasilja

Na področju nasilja obstaja tako v Sloveniji kot tudi v mednarodnem prostoru veliko zakonov in listin, ki opredeljujejo človekove pravice, temeljne svoboščine ter opisujejo primere, ko so te človeku kršene in gre za primere nasilja. Zakonodaja se ne razlikuje glede na starost žrtev, zato velja za ljudi v vseh starostnih skupinah, torej tudi za stare ljudi, ki so pogosto žrtve nasilja.

Na mednarodni ravni je tako eden od pomembnih dokumentov Splošna deklaracija o človekovih pravicah (1948) (v nadaljevanju SDČP), ki že v 3. členu pravi, da ima človek

pravico do življenja, prostosti in osebne varnosti. V primerih nasilja (posebej fizičnega) je ogroženo človekovo življenje, njegova varnost in tudi prostost, če je žrtev proti svoji volji zaprta v nekem prostoru. V 5. členu SDČP je navedeno, da noben človek ne sme biti podvržen mučenju ali okrutnemu in nečloveškemu ravnanju ali kaznovanju. Podobno je zapisano tudi v 7. členu Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah (1992), in sicer da nihče ne sme biti podvržen mučenju ali nečloveškemu ravnanju ali ponižujočemu ravnanju. Enako v 4. členu opredeljuje Listina Evropske unije o temeljnih pravicah (2010). V 12. členu SDČP je zapisano, da se nikogar ne sme nadlegovati s samovoljnim vmešavanjem v njegovo življenje, njegovo družino, stanovanje ali dopisovanje in hkrati tudi ne z napadi na človekovo čast ali ugled. V primerih zalezovanja, eni od oblik nasilja, ima vsaka žrtev pravico do zakonskega varstva. V 19. členu SDČP piše, da ima vsakdo pravico do svobode mišljenja in izražanja, nihče pa pri tem ne sme biti nadlegovan zaradi svojega mišljenja. Pogosto je žrtvam psihičnega nasilja kršena ta pravica, saj se nasilneži iz njih delajo norca in se jim posmehujejo zaradi določenega mnenja, besed ali misli.

Pomemben mednarodni dokument je tudi Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (1994), ki opredeljuje že v 2. členu, da je pravica do življenja vsakega posameznika zavarovana z zakonom, saj nikomur ne sme biti odvzeto življenje, razen v posebnih primerih, kot so smrtne obsodbe.

Leta 1993 le bil sprejet še en pomemben dokument, ki se nanaša na področje nasilja nad ženskami, in sicer Deklaracija Združenih narodov o odpravi nasilja nad ženskami (1993), saj je nasilje nad ženskami postalo pomemben del razprave v mednarodni skupnosti šele v devetdesetih letih. Ta dokument služi kot dokaz, da so države in mednarodna skupnost zavezani k boju proti nasilju nad ženskami (Antić Gaber in Selišnik, 2013, str. 23).

Med pomembnejše dokumente s področja nasilja nad ženskami sodi še Resolucija OZN Odprava nasilja nad ženskami 58/147 iz leta 2004, ki poudarja povezavo med nasiljem v družini in diskriminacijo žensk (Antić Gaber in Selišnik, 2013, str. 27). Ne smemo pozabiti niti na Konvencijo Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter boju proti njima (Istanbulska konvencija) (2015), katere cilj je ustvariti Evropo brez nasilja nad ženskami in v družini (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, b. d. a)

Vsi omenjeni mednarodni dokumenti veljajo tudi v Sloveniji, znotraj države pa imamo v veljavi tudi nekaj drugih zakonov, ki so bili sprejeti na državni ravni. Prvi takšen zakon je ZPND, ki v 3. členu opredeljuje nasilje v družini kot vsakršno uporabo fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja povzročitelja nasilja proti žrtvi, za nasilje pa smatra tudi zalezovanje in zanemarjanje žrtve ne glede na spol, starost ali katero drugo osebno okoliščino in tudi telesno kaznovanje otrok. V nadaljevanju natančno opredeljuje oblike nasilja, ki sem jih predstavila že v prejšnjem poglavju. V nadaljnjih členih omenjeni zakon pravi, da je vsakdo dolžan prijaviti nasilje, če sumi, da gre v nekem primeru res za nasilje ter da imajo žrtve nasilja pravico do zagovornika oz. zagovornice v vseh postopkih. S sprejetjem ZPND je bilo uvedenih nekaj novosti. Ena takšnih je obveznost prijave nasilja, poleg nje pa še odstranitev nasilneža iz skupnega stanovanja, možnost brezplačne pravne pomoči ter izdelava protokolov za multidisciplinarno pomoč žrtvam nasilja (Leskošek idr., 2013).

V povezavi z nasiljem je dobro omeniti tudi Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. 50/12, 54/15, 38/16 in 27/17) (v nadaljevanju KZ-1). Selinšek (2010, str. 7) navaja, da je z uvedbo novega KZ-1 nasilje v družini v Sloveniji postalo samostojno kaznivo dejanje in tako ni več del splošnejšega nasilništva. Preneseno je bilo tudi iz poglavja o kaznivih dejanjih zoper javni red in mir v poglavje o kaznivih dejanjih zoper zakonsko zvezo, družino in otroke. Tako je v 1. točki 191. člena KZ-1 navedeno, da je za posameznika, ki v družinski skupnosti z drugim grdo ravna, ga pretepa ali drugače ponižujoče ali boleče ravna, če ga z grožnjo z neposrednim napadom na življenje ali telo preganja iz skupnega bivališča ali mu omejuje svobodo gibanja, ga zalezuje ali sili v delo ali opuščanje dela oz. ga kako drugače spravlja v skupnosti v podrejen položaj, zagrožen zapor do petih let.

Pomemben je tudi ukrep prepovedi približevanje, ki ga urejata Zakon o policiji (Uradni list RS, št. 66/09) ter Pravilnik o prepovedi približevanja določeni osebi, kraju ali območju (Uradni list RS, št. 49/14). S tem ukrepom lahko policija izda prepoved približevanja oškodovani osebi v primeru, da gre za sum kaznivega dejanja ali prekršek z elementarnim nasiljem, pri tem pa obstaja sum, da bo povzročitelj nasilja ogrozil življenje, osebno varnost ali svobodo oškodovane osebe (Zakon o policiji, 2006). Namen ukrepa je preprečevanje nadaljevanja nasilja v družini nad otroki, zakonci in drugimi osebami, kamor sodijo tudi stari ljudje (Čulk, 2007, str. 106).

Na področju samega nasilja in njegovega prepričevanja obstaja tako na mednarodni kot tudi državni ravni veliko dokumentov, ki bi morali biti vodilo družbe, vendar se žal prevečkrat pokaže, da države zapisov iz teh dokumentov ne spoštujejo oz. ne delujejo v skladu z njimi.

1.5 Starost in staranje

Kristančič (2005) pravi, da se človek stara od rojstva do njegovega zadnjega diha, torej celo življenje. V vsakem starostnem obdobju imamo svoje potrebe, zmožnosti, spodobnosti ter cilje, ki jih poskušamo doseči. Pri tem Kristančič (2005) še poudarja, da ne smemo zanemariti dejstva, da smo si ljudje med seboj različni in zato v različnih starostnih obdobjih dosegamo različne ravni zrelosti. Potrebno je poudariti, da se z napredkom civilizacije in napredkom tehnologije podaljšuje tudi življenjska doba ljudi. Kristančič (2005) pojasnjuje, da so današnji šestdesetletniki ali celo sedemdesetletniki tako zdravi in krepki, kot so bili včasih petdesetletniki. Napoveduje tudi, da bo vsaka naslednja generacija za nami živela dlje in bolj zdravo. Podobno pravita tudi Ramovš in Ramovš (2015), in sicer je pričakovati, da se bo vsaka naslednja generacija starala dlje časa od predhodne, hkrati pa bo vsaka naslednja bolj zdrava in aktivna. V povezavi s staranjem omenjata tudi koncept aktivnega staranja, ki ga opredeljujeta kot proces, v katerem je človek smiselno udeležen v socialnem, gospodarskem, kulturnem, duhovnem in civilnem življenju, hkrati pa ohranja in skrbi za svoje zdravje ter nabira nova znanja in razvija svoje sposobnosti.

Veliko starih ljudi se ne stara kakovostno, pri tem pa enega ključnih dejavnikov igra nasilje. Če človek doživlja nasilje, naj bo to fizično, psihično, spolno ali kakršnokoli drugo, je njegovo življenje bistveno drugačno kot življenje nekoga, ki tega ne doživlja. Zaradi nasilja v človekovem življenju je tako težko govoriti, da se stara kakovostno. Lahko je sicer aktiven na različnih področjih, vendar ga nasilje, ki ga doživlja, omejuje in obremenjuje, kar posledično pomeni, da živi in se stara manj kakovostno, kot bi se sicer, če nasilja ne bo doživljal. Žiberna (2005, str. 189) pravi, da kakovost življenja starih ljudi ni odvisna zgolj materialnih pogojev, ampak na njihovo zdravje ter psihosocialno počutje močno vplivata njihova varnost ter sprejemljivost v družinskem in širšem okolju.

Starost je za družino lahko tudi izziv, na katerega se mora odzvati, kar pa včasih ni enostavno. Vsaka družina je edinstvena in od vsake družine posebej je odvisno, kako se bo odzvala na starost, ki v družino prinaša spremembe, od vsake družine posebej pa je tudi odvisno, kako bo izziv sprejela (Čačinovič Vogrinčič, 2008). Staranje družinskih članov v družino torej prinaša spremembe, ki pa za marsikoga v njej predstavlja veliko oviro, s katero se ne zna spopasti. Posledica tega je lahko tudi nasilje nad starim človekom znotraj družine, s pojavom nasilja pa se družina razvrednoti in izgubi se njen namen oz. eden od njenih namenov – medsebojno sodelovanje in pomoč drug drugemu. Pomemben gradnik družbe je medgeneracijska solidarnost, ki pa bi morala biti priložnost za ustvarjanje sožitja med ljudmi (Mali, 2017, str. 249). Z nasiljem nad starim človekom se medgeneracijska solidarnost krha, prihaja do razprtij, priložnosti za delitev življenjskih izkušenj pa se spremenijo v trenutke groze, ki jih žrtve nasilja nikoli ne pozabijo.

Podoba starosti je za nekatere pozitivna, za druge negativna. Za tiste, ki je negativna, se starost predstavlja kot obdobje nezadovoljstva in neprijetnosti, za tiste, ki na starost gledajo pozitivno, pa v njej vidijo obdobje, ko bodo imeli možnost uživati v polnosti življenja (Kristančič, 2005). Ramovš in Ramovš (2015) pravita, da staranje prinaša kronične bolezni, človeku pa sčasoma upada tudi moč, vendar ima človek s staranjem vedno več izkušenj in znanj, ki ga vabijo, da jih podeli z drugimi. Stari ljudje se pogosto obtožujejo za različne okoliščine, ki jih niso ustvarili in nad katerimi nimajo nobenega nadzora. Kot okoliščine so mišljene starostno slabovidnost in gibalno oviranost (počasnejša hoja, slabši refleksi in podobno) (Applewhite, 2017). Med omenjene okoliščine lahko štejemo tudi nasilje, vendar gre za okoliščino, na pojavnost katere stari ljudje ne morejo vplivati, lahko pa vplivajo na to, da se ta okoliščina odstrani. Z odstranitvijo nasilja iz njihovega življenja se njihovo staranje lahko razvije v boljšo, lepšo smer in tudi življenje postane znosnejše. Applewhite (2017) še pravi, da staranju lahko nekoliko ubežimo s pravilno prehrano in z gibanjem ter tudi vsemi drugimi stvarmi, ne moremo pa ga premagati s smrtjo.

V povezavi s staranjem se pogosto pojavljajo tudi miti, ki pa izhajajo predvsem iz pretiranega povečevanja mladosti, ki naj bi bila igriva, živahna in polna energije. Starost je nasprotje mladosti, zato za stare ljudi pogosto mislimo, da so togi, nekompetentni, bolni, počasni in nekretni. Če hočemo oblikovati bolj pozitivno podobo o staranju, je prva stvar k uresničitvi ta, da se znebimo mitov in predsodkov o starosti (Kristančič, 2005). Pavliha (2017) meni, da si mora tudi človek v tretjem življenjskem obdobju postavljati

cilje, ki naj bodo dovolj zahtevni, da jih lahko doseže z naprežanjem, premagovati pa mora tudi različne izzive, ki pripomorejo k boljši družbi. Starost naj bo torej dejavna, kar pomeni, da bi morali stari ljudje pogosto sodelovati tudi pri družbenem odločanju, saj je odločanje brez starih ljudi enostransko, prinaša pa zgolj delne rešitve. Pravi tudi, da moramo prerasti družbeno izključenost in diskriminacijo starih ljudi, saj družba sloni na komplementarni vlogi starih ljudi.

1.6 Nasilje nad starimi ljudmi

Stari ljudje so ranljivi že zaradi svoje starosti, saj jim pogosto ponagaja zdravje in so zato primorani svoje življenje prilagoditi in se podrediti boleznim, ki narekujejo njihov vsakdan. Žiberna (2005, str. 187) ugotavlja, da v Sloveniji narašča delež nasilja in zlorab nad starimi ljudmi, kot enega izmed razlogov za to pa navaja tudi dejstvo, da so stari ljudje najmanj informirani o svojih pravicah ter možnostih ukrepanja, če pride do nasilja. McClennen (2010) pravi, da je nasilje nad starimi ljudmi veliko manj raziskano in proučevano, kot pa na primer zlorabe otrok ali nasilje med partnerji.

Turkovič (2009) navaja, da tuje raziskave kažejo, da je zlorabljenih od 4 do 10 % starostnikov, storilci pa so najpogosteje kar njihovi bližnji sorodniki, še zlasti odrasli otroci. Raziskovalci pravijo, da so te številke lahko še mnogo večje, vendar je težko priti do dokaj točnih podatkov, saj žrtve nasilja iz različnih razlogov pogosto molčijo. Podobno navajajo Mlakar, Vujović in Mravljak Andoljšek (2016), ki pravijo, da je nasilja nad starimi ljudmi mnogo več, kot kažejo statistike, saj le ena oseba od 24 prijavi nasilje, vse ostale o tem molčijo. Zaviršek (1998) pravi, da poleg žrtev nasilja pogosto molčijo tudi povzročitelji nasilja, eden izmed razlogov pa je tudi ta, da so prepričani, da niso ničesar storili narobe. Barak (2003) pri tem dodaja, da je podatke o nasilju nad starimi ljudmi, ki ga izvajajo družinski člani, dobiti veliko težje kot pa podatke o nasilju, ki ga nad starimi ljudmi izvajajo ljudje, ki niso del njihove družine. Poudarja tudi, da so ljudje starejši od 65 let veliko bolj podvrženi nasilju kot mlajši od 65 let.

Po mednarodnih ocenah naj bi bilo na svetu 5 do 10 % starih ljudi izpostavljenih eni od oblik finančnega izkoriščanja, problematika finančnih zlorab starih ljudi pa je bila v ospredju tudi ob lanskem svetovnem dnevu ozaveščanja o nasilju nad starejšimi, ki ga obeležujemo vsako leto 15. junija (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake

možnosti, 2017). National Committee for the Prevention of Elder Abuse (kot navedeno v Green in Roberts, 2008) je v raziskavi, ki jo je izvedel leta 2007, ugotovil, da je bilo okoli 1,2 milijona starih ljudi zlorabljenih vsaj enkrat v življenju, največjemu tveganju za pojav nasilja pa so izpostavljeni stari ljudje, ki so oboleli za demenco. Prav tako je bilo v raziskavi ugotovljeno, da so tisti stari ljudje, ki so v življenju doživljali nasilje, nagnjeni k zgodnejši smrti, bolj pa so podvrženi tudi tveganju za pojav kroničnih in smrtno nevarnih bolezni. McClennen (2010) poudarja, da lahko nasilje nad starimi ljudmi izvajajo tudi partnerji oz. partnerke, posebej pa izpostavlja veliko pojavnost primerov, ko so starejše ženske žrtve nasilja s strani svojih partnerjev. Nasilje v partnerskih zvezah pa se ne konča, ko partnerji ostarijo, ampak se po mnenju Kominkiewicz (2004, str. 24) to pojavlja v vseh življenjskih obdobjih, torej tudi v starosti.

V Sloveniji so Urad za enake možnosti obeh spolov, Skupnost centrov za socialno delo in Inštitut Antona Trstenjaka naredili nekaj raziskav na temo nasilja nad starimi ljudmi, rezultate pa predstavlja Žiberna (2005, str. 192). Največ nasilja nad starimi ljudmi je izvajanega v starosti med 75 in 85 let, pri tistih z nižjo izobrazbo, od tega jih ima kar 83 % zdravstvene težave ali znižano mobilnost. Nasilje nad ženskami vsebuje več oblik nasilja, medtem ko pri moških prevladuje fizično nasilje. Storilci so, podobno kot navaja Turkovič (2009), otroci (hčere in sinovi), vnuki in ostali sorodniki ter negovalci, pojavljajo pa se tudi primeri, ko nad starimi ljudmi izvajajo nasilje različni nasilneži iz okolice. Kuzmanič Korva (2005, str. 74) je izvedla anketo med zaposlenimi na centrih za socialno delo in oskrbovalkami pomoči na domu o nasilju nad starimi ljudmi in ugotovila, da je najpogostejša oblika izkoriščanje – finančno izkoriščanje ali omejevanje pravic. Druga najpogostejša oblika je zanemarjanje v smislu opustitve nege ter omejevanja stikov, še najmanj pa je fizičnega nasilja. Ugotovila je tudi, da je nasilje dosti pogostejše nad starimi ljudmi, ki živijo sami, kot pa nad tistimi, ki so v paru oz. živijo še s kom.

Nekaj let pozneje, leta 2011, je Inštitut Antona Trstenjaka naredil reprezentativno raziskavo, v kateri so med drugim obravnavali tudi področje varnega staranja in medgeneracijskega sožitja. Del rezultatov raziskave navajajo Mlakar, Vujović in Mravljak Andoljšek (2016), ki zapisujejo, da je med starimi ljudmi najpogostejše besedno nasilje (69,3 %), žrtev tovrstnega nasilja pa je kar trikrat več med ženskami kot moškimi. Kot enega od razlogov, zakaj prihaja do besednega nasilja nad starimi ljudmi v družini, navajajo zlorabo moči nad starejšimi v pogostih konfliktih. Iz teh lahko hitro nastanejo

prepiri, iz zlorabe moči pa pride tudi do trpinčenja. Raziskava je tudi pokazala, da ženske doživljajo enako stopnjo ekonomskega nasilja kot moški, vendar se pričakuje, da bo število ekonomskih zlorab starih ljudi naraslo, ker se povečuje stopnja brezposelnosti med mladimi. Pokazalo se je še, da so stari ljudje pogosto žrtve ropov, izsiljevanja ter prevar, med vsemi oblikami nasilja pa je najbolj vidno in tudi najbolj dostopno ulično nasilje.

Nasilje nad starejšimi je zelo resen problem, ki starim ljudem ovira kakovostno staranje, mlajši generaciji pa manjša toleranco do nasilja (Mlakar, Vujović in Mravljak Andoljšek, 2016). Stari ljudje nasilja in zlorab pogosto ne prijavljajo. To posledično pomeni, da odgovorne institucije ne ukrepajo, njihove zgodbe pa ostanejo skrite za zidovi, kar vpliva na njihovo zdravje in kakovost življenja (Žiberna, 2005, str. 187). Hvalič (2002) pravi, da se zlorabe starejših ljudi dogajajo v širšem družbenem okolju, najbolj pereče pa so tiste oblike nasilja, ki se dogajajo za zaprtimi vrati – v institucijah in v domačem okolju.

Ramovš (2004) pojasnjuje, da je nasilje mladih nad starimi ljudmi tudi delinkventno vedenje, saj ni v skladu z normami, vrednotami ter pričakovanji družbe. Hvalič Touzery in Felicijan (2004) in McClennen (2010) opredeljujejo zlorabe starih ljudi, ki se dogajajo v domačem okolju in tiste, ki se dogajajo v institucijah za stare ljudi. V domačem okolju po navadi star človek živi v istem gospodinjstvu z osebo (družinskim članom), ki je do nje nasilna. V institucijah pa so ljudje deležni nasilja s strani zaposlenih v domovih za stare, bolnišnicah in posebnih zavodih za ljudi s težavami v duševnem zdravju.

Žiberna (2005, str. 190) kot najpogostejšo obliko nasilja v domačem okolju navaja finančno-materialne zlorabe. Sem sodi vnovčenje čekov, prejem pokojnin, ponarejanje podpisov starih ljudi pri različnih dokumentih ter pogodbah pri prepisu premoženja, prepisu hiše, večkrat pa se tudi zgodi, da zaradi ponarejenega podpisa pri prepisu hiše star človek čez noč ostane brez strehe nad glavo. Munc (2010) pri tem dodaja, da je v času ekonomske krize večkrat prišlo do pojava ekonomskega nasilja nad starimi ljudmi, saj so se njihovi sorodniki odločili, da jih vzamejo iz domske oskrbe nazaj domov, kjer pa so jim odtegovali prihranke ter jih nezadostno hranili in slabo skrbeli za njih. Pogosta oblika nasilja nad starimi ljudmi so tudi psihične in čustvene zlorabe, kot so poniževanje, sramotenje, grožnje, nadlegovanje, preprečevanje stikov z družinskimi člani in okoljem ter tudi oviranje pri stikih s prijatelji. Posebej huda oblika nasilja predvsem nad starimi ljudmi, ki potrebujejo pomoč druge osebe pri vsakdanjih opravilih ali osnovni negi, je

zanemarjanje v smislu opustitve oz. neizpolnjevanja obveznosti do starejše osebe (Žiberna, 2005, str. 190).

Nasilje je za ljudi v vseh življenjskih obdobjih zelo hudo dejanje, ki na človeku pušča posledice, ki pogosto nikoli ne izginejo. Oražem (2007) piše, da lahko različne stresne situacije in dogodki v življenju pripeljejo do depresije. Kot stresne dogodke navaja pomembne spremembe v življenju, kot so ločitev, smrt bližnjega, resna bolezen, pomembna sprememba premoženjskega stanja ali celo bivališča ter tudi kronični stres. Avtorica kot stresnih okoliščin ne navaja nasilja, ki pa je zagotovo tudi ena od okoliščin, ki človeka lahko pahne v depresijo. Posebej stari ljudje, ki so osamljeni in zaradi tega še bolj ranljivi, zaradi nasilja, ki ga doživljajo, še toliko lažje razvijejo znake depresije. Oražem (2007) še pove, da je depresija pogosta pri ljudeh, starejših od 80 let, saj jim upadajo telesne sposobnosti ter se pojavljajo kronične bolezni. Posredni vpliv na razvoj depresije pa naj bi imela tudi neprekinjena prisotnost bolečine. To bolečino stari ljudje lahko občutijo tudi, če so žrtve fizičnega nasilja, ki se konstantno ponavlja, bolečina enega udarca pa se prenese na bolečino vsakega naslednjega udarca, kar privede do stalne bolečine.

Filipčič (2002) v povezavi z nasiljem nad starimi ljudmi omenja t. i. teorijo stresa. Pravi, da skrb za starega človeka v družini povzroča stresne situacije v njej, pogosto pa pride tudi do sprememb dnevne rutine pri družinskih članih, ki skrbijo za starega človeka. Zaradi teh razlogov lahko družinski član na starega človeka začne gledati kot na oviro v svojem zasebnem življenju in zato do njega razvije sovražen odnos.

O teorijah, ki razlagajo pojav nasilja nad starimi ljudmi, piše tudi McClennen (2010), ki omenja pet različnih teorij. Kot prvo omenja teorijo patologije, ki domneva, da nasilen človek, ki se sooča z notranjimi problemi, potrebuje psihiatrično zdravljenje. Kot drugo omenja teorijo transgeneracijskega nasilja, kjer so se nasilni odrasli tega naučili že v otroštvu, in sicer iz lastnih izkušenj, ko jih je kdo trpinčil ali z njimi grdo ravnal. Teorija socialne izmenjave predvideva, da vse socialne interakcije med ljudmi vključujejo nagrade in kazni. V primeru nasilja nad starimi ljudmi je stara oseba odvisna od skrbi nasilne osebe, kar predstavlja zanjo nagrado, oseba, ki izvaja nasilje, pa pri tem smatra, da ji star človek ne vrača skrbi v enaki meri, zato ji lahko skrb odreka ali jo kaznuje. Situacijski model oz. teorija predpostavlja, da so oskrbovalci starih ljudi pod stresom in preveč

obremenjeni, zato to na koncu pripelje tudi do nasilja, kar pa je bilo z raziskavo ovrženo. Zadnja, feministična teorija, odgovornost polaga na sociokulturni odnos do starih ljudi ter pomanjkanje virov v skupnosti.

Žiberna (2005, str. 191) pri tem navaja še vzroke neukrepanja ob pojavu nasilja nad starimi ljudmi. Prvi takšen vzrok je že sama odvisnost starih ljudi od storitev ter pomoči sorodnikov, v primeru prijave nasilja pa se odnos med njimi še poslabša oz. lahko pride do prekinitve skrbi in nudenja pomoči. Stari ljudje so nasilje na nek način tudi prisiljeni trpeti, saj v domovih za stare ni prostora, varnih hiš ali kriznih centrov posebej za stare pa pri nas ni. Za vzroke avtorica šteje še ukrepanje policije le pri težjih primerih nasilja ter premalo pooblastil socialnih služb ter zdravstva. Knific (2005, str. 70) pravi, da smo ljudje v odnosu do nasilja nad otroki ter med zakonci občutljivi, medtem ko pri nasilju nad starimi ljudmi ne vemo, kako bi se obnašali oz. se ne znajdemo najbolje. Lisa Nerenberg (kot navedeno v McClennen, 2010) je v raziskavi *Elder abuse prevention: Emerging trends and promising strategies* ugotovila, da starejši moški večkrat doživljajo nasilje kot ženske, vendar ženske večkrat poročajo o nasilju in zanemarjanju kot moški.

Iz raziskav in zapisov številnih avtorjev lahko hitro ugotovimo, da je nasilja nad starimi ljudmi zelo veliko, kar predstavlja velik problem za celotno družbo. Družba se mora z njim soočiti in najti načine, kako nasilje omejiti oz. ga dokončno izkoreniniti.

1.7 Nasilje v domovih za stare ljudi

V zadnjem času lahko zasledimo, da se vedno več pozornosti in besed namenja nasilju nad starimi ljudi v domovih za stare ljudi. Pri tem imamo v mislih tako nasilje zaposlenih nad starimi ljudmi kot tudi nasilje med starimi ljudmi znotraj domov. Munc (2010) pravi, da je institucionalnega nasilja veliko več, kot pa so pripravljeni verjeti tisti, ki te institucije vodijo. Munc (2010) govori o generacijskem nasilju, ki pa ga ne omejuje zgolj na mlajšo generacijo, ampak poudarja, da je to značilno za vse starostne skupine, tudi staro. Tako omenja primere generacijskega nasilja med starimi ljudmi, posebej v posebnih pogojih bivanja, kamor prišteva tudi domove za stare ljudi. Kot primer tovrstnega nasilja navaja prepire med stanovalci ter medsebojno obtoževanje in iskanje krivca za prepir. Pri tem še pravi, da gre pri generacijskem nasilju za pojav različnih oblik nasilja, tako fizičnega in

psihičnega kot tudi kakšne druge oblike, s katero posameznik izvrši napad na predstavnika svoje generacije.

Clough (1999, str. 219–221) navaja, da obstaja večja možnost pojavnosti nasilja nad tistimi stanovalci, ki imajo malo obiskovalcev, redko hodijo ven iz doma ali nad tistimi, ki jih obravnavajo kot bolj zahtevne, težavne ali problematične. Velik problem pripisuje tudi molku, saj o nasilju nad starimi ljudmi v domovih molčijo različni ljudje iz različnih razlogov. Stanovalci po navadi molčijo, ker so odvisni od nege in pomoči osebja ali ker imajo občutek, da jih ne bo nihče poslušal. Molčijo tudi, ker ne poznajo svojih pravic, ker jih je sram ali ker mislijo, da jih bodo zaradi tega drugi kritizirali. Sorodniki stanovalcev o nasilju nad starimi ljudmi v domovih ne upajo govoriti, ker se bojijo za dobrobit človeka v domu, ker staremu človeku ne verjamejo, da je bil res nekdo nasilnem do njih ali ker nimajo drugega mesta, kamor bi sorodnika lahko preselili. Na drugi strani pa zaposleni v domovih za stare ljudi molčijo, ker ne vedo, kako povedati drugim oz. imajo strah pred sodelavci in nenazadnje tudi zato, ker so sami vpleteni v nasilje. Vodilni v domovih včasih sploh niso seznanjeni z dogajanjem na oddelkih in posledično ne vedo za primere nasilja, molčijo pa lahko tudi zato, ker ne vedo, kako bi se s tem spopadli in nenazadnje tudi zato, ker se bojijo posledic, če bi informacije o nasilju prišle v javnost.

K. A. Pillemeri in D. W. Moore (kot navedeno v Glendenning, 1999) sta že leta 1989 v raziskavi *Abuse of patients in nursing homes: Findings from a survey of staff*, ki sta jo naredila med 577 zaposlenimi v 32 domovih za stare ljudi, ugotovila, da je nasilja nad starimi ljudmi veliko. Kar 36 % zaposlenih je v zadnjem letu videlo vsaj en primer fizičnega nasilja, ki se je dogajal v domu za stare ljudi, kar 70 % pa jih je videlo, da so zaposleni kričali na uporabnike. Izmed vseh sodelujočih v raziskavi jih je 6 % priznalo, da so uporabnike omejevali pri njihovih aktivnostih, 40 % pa je vsaj enkrat izvajalo psihično nasilje nad starimi ljudmi v domu. Pretresljiv je še podatek, da je kar 13 % zaposlenih poročalo, da so starim ljudem odrekli hrano ali kakšne druge privilegije. Podatki iz raziskave so zaskrbljujoči, vendar se podatki do danes niso kaj dosti spremenili na bolje, saj se nasilje v domovih za stare ljudi še vedno pojavlja.

V domovih za stare ljudi se pojavljajo zelo različne oblike nasilja, vse pa so krute in nedopustne. Clough (1999, str. 205) pravi, da je nasilje v domovih za stare ljudi grdo in neprijetno, pri tem pa posebej izpostavlja, da so stari ljudje ob vselitvi v dom pričakovali,

da bo za njih lepo poskrbljeno. Tako stari ljudje kot tudi sorodniki so zaposlenim zaupali, da bo za starega človeka lepo poskrbljeno, vendar nasilje z njihove strani avtor označuje kot strah vzbujajočo izdajo. V domovih pa niso nasilni samo zaposleni, ampak lahko do nasilja pride tudi med stanovalci, torej, da je en stanovalec nasilen do drugega. Lešnik Mugnaioni (2004) kot primere nasilje med stanovalci znotraj doma za stare ljudi omenja psihično, fizično ter ekonomsko nasilje, poudarja pa tudi, da je nasilje lahko tudi izsiljevanje in prosjačenje za denar, kavo ali priboljške. Med stanovalci prihaja do konfliktov, ki pa so včasih povezani tudi z medsebojnim obtoževanjem, da je en stanovalec drugemu kaj ukradel.

Clough (1999, str. 208) predstavlja različne oblike nasilja, ki jih nad starimi ljudmi v instituciji izvajajo zaposleni ali sostanovalci. Najprej izpostavlja fizične udarce, ki jih lahko izvajajo zaposleni ali stanovalci, nato omenja, da so nekateri stanovalci namerno zadržani in se jim ne dovoli, da počnejo stvari, ki si jih želijo. Nasilje zaposleni nad stanovalci izvajajo tudi tako, da so do njih osorni, jim grozijo ali jih podcenjujejo in omalovažujejo. Če stanovalci nosijo umazana oblačila in oddajajo neprijeten vonj, je to tudi nasilje, saj zaposleni zanemarjajo njihove potrebe. Lešnik Mugnaioni (2004) pa v povezavi z nasiljem v domovih za stare ljudi omenja tudi nasilje s strani sorodnikov stanovalcev. S strani sorodnikov največkrat prihaja do psihičnega in ekonomskega nasilja, ko se sorodniki s starim človekom ne morejo dogovoriti, kako si bodo razdelili premoženje. Zaradi tega pogosto prihaja do konfliktov, zaradi katerih sorodniki lahko prenehajo obiskovati starega človeka, kar pa ga naredi osamljenega in žalostnega. Nasilje nad starimi ljudmi je lahko tudi že sprejem v dom za stare ljudi, če se uporabnik s tem ne strinja. Gre torej za neprostoovoljni odhod od doma v dom za stare, kjer pa se pojavlja etična dilema, ali in če sploh kdo lahko odloča o odhodu v dom namesto starega človeka. Avtorica pravi, da nekateri ljudje zaradi prisilne selitve v dom za stare ljudi postanejo tako otožni in potrti, da zaradi tega lahko celo umrejo.

Nasilja je v domovih za stare ljudi veliko, pri tem pa se pojavlja vprašanje, kaj lahko sploh naredimo, da bo nasilja v takšni ali drugačni obliki manj. Clough (1999, str. 121) navaja predloge, kaj vse bi lahko v domovih za stare naredili oz. spremenili, da bi se pojavnost nasilja zmanjšala. Kot enega od predlogov navaja supervizije za zaposlene, preko katerih bi zaposleni analizirali svoje delo, vodstvo pa bi dobilo vpogled v njihovo delo. Drugi pomemben predlog se nanaša na vodstvo domov za stare ljudi. Ti bi morali biti bolj

vključeni v dnevno dogajanje v domovih za stare ljudi in bi tako neposredno videli, slišali ali celo vohali, kaj se preko dneva dogaja na oddelkih in kako se ob tem počutijo stanovalci. Oblikovati bi se moralo tudi delovno okolje, v katerem bi zaposleni lahko delali, kar se da dobro, pri delu pa bi poleg ustaljenih delovnih navad uporabljali še svojo kreativnost in z njo pripomogli k izboljšanju oskrbe ter posledično k zmanjšanju pojavnosti nasilja.

Kadar govorimo o nasilju v domovih za stare ljudi, pogosto mislimo samo na primere, ko so zaposleni ali sostanovalci nasilni do stanovalcev, vendar ne smemo pozabiti, da so lahko tudi stanovalci nasilni do zaposlenih. Lešnik Mugnaioni (2004) pravi, da naj bi bilo pri tovrstnem nasilju največ verbalnega nasilja, žalitev ter nestrpnosti, ne manjka pa niti žaljivih opazk ter otipavanja, ki sodijo pod spolno nasilje. Avtorica poudarja, da se morajo zaposleni odzvati na tovrstno nasilje in jasno izraziti nestrinjanje in neodobravanje ravnanja stanovalcev. Nad zaposlenimi pa lahko pritisk poleg stanovalcev vršijo tudi njihovi sorodniki, ki dela zaposlenih ne spoštujejo, jim očitajo nezadostno skrb za sorodnika v domu, vse to pa vodi v konflikte in razdore med zaposlenimi, sorodniki in stanovalci.

Nasilje v domovih za stare ljudi je bil in je še vedno zelo velik problem, vendar obstajajo načini, kako ga preprečiti in se z njim spopasti. Dobrobit stanovalcev, ohranjanje njihovega dostojanstva in skrb za njihove potrebe ter želje bi morali biti v ospredju in vodilna nit vsakega zaposlenega v domu, saj se le tako lahko zagotovi, da bodo stanovalci živeli mirno življenje brez nasilja.

1.8 Nasilje v medijih

Pojavljanje nasilja v medijih je postala nekakšna stalnica. Skoraj ni dneva, da ne bi mediji poročali o takšnem ali drugačnem nasilju. Naj bodo to tiskani mediji (dnevni časopisi, revije) ali elektronski mediji (televizija, radio, internet). Petrovec (2003) pravi, da je svet poln nasilja, informacije o kriminalu pa nam prinašajo različni mediji, ki pa se vedejo v skladu s tržnimi zakonitostmi. To pri ljudeh vzbudi občutek, da je nasilja veliko, v resnici pa ga je mnogo manj, kot pa je besedil na to temo. Vendramin in Šribar (2010) tako pravita, da so mediji v današnjem času globalni akterji pri soustvarjanju stvarnosti.

Ob pogledu na nasilje v različnih medijih si vsak pri sebi ustvari neko predstavo o videnem oz. slišnem. Eni se zgražajo, drugim je zanimivo, tretji rajši premaknejo TV-program in nasilja ne gledajo. Ob spremljanju nasilja pa na ljudi to nasilje vpliva tako ali drugače. Kot pravi Barak (2003), se ob razvoju vseh tehnoloških inovacij na področju medijskega prikazovanja postavlja vprašanje, ali ima lahko prikazovanje nasilja v medijih takojšnje oz. kratkotrajne ali celo dolgotrajne posledice na človeka. Potter (1999) navaja tri vplive medijev na ljudi. Prvi je ta, da gledalec prevzame agresivne vedenjske vzorce ali pa se nauči nasilnega reagiranja. Drugi vpliv, ki ga navaja, naj bi bil ta, da naj bi pogosto srečevanje z nasiljem v medijih zmanjšalo občutljivost gledalca za nasilje. Mediji pa naj bi vplivali tudi na to, da gledalce ob pogledih na nasilje postane strah. Prav tako Potter (1999) prikazuje, da ima prikazovanje nasilja v medijih neposreden vpliv na povečanje količine nasilja v družbi.

Podobno o vplivih videnega nasilja v medijih na ljudi piše Brown (1996). V študiji o nasilju v medijih je ugotovila, da agresivnost in strah pred kriminaliteto naraščata z gledanjem nasilja, občutljivost za nasilje pa z gledanjem upada oz. se zmanjšuje. Nasilje v medijih je eden od dejavnikov, ki vplivajo na nasilna kazniva dejanja, saj nekateri ljudje lahko posnemajo nasilno vedenje, ki ga vidijo v medijih. Ugotovila je tudi, da so otroci najbolj dovzetni za posnemanje nasilnih prizorov, takoj za njimi pa so polnoletni otroci. V primerjavi med spolom naj bi bili moški nekoliko bolj dovzetni za vplive nasilnih prizorov kot ženske. Ravno tako je prišla do ugotovitev, da je razmerje med opazovanjem nasilnih prizorov in nasilnim vedenjem dvosmerno, saj agresivni ljudje pogosto gledajo nasilne prizore, zaradi opazovanja nasilnih prizorov pa so ljudje bolj nasilni.

Prikazovanje nasilja v medijih ima torej na ljudi precej velik vpliv. Na medije tako pogosto letijo kritike, da prikazujejo preveč nasilja. Vendramin in Šribar (2010) pravita, da mediji v svoj zagovor pogosto povedo, da ima vsak človek možnost, da premakne TV- program ali televizijo ugasne, če mu ogled nasilja ne ustreza. Podobno pravi tudi Horvat (2001), ki piše, da se televizijskemu terorju lahko upremo tako, da enostavno ugasnemo televizijo.

Petrovec (2003) poudarja, da je treba upoštevati mogoč vpliv nasilnih prizorov na posameznike v družbi, vendar se moramo pri tem zavedati, da nasilje različno vpliva na ljudi. S tem želi povedati, da ljudje ob pogledu na nasilne prizore različno odreagirajo in različno razmišljajo. Nekateri nasilje posnemajo, drugi se nad njim zgražajo. Palermo (1995) ob tem pravi, da naj bi raziskave pokazale, da nasilni programi in nasilne vsebine

lahko negativno vplivajo na tiste posameznike, ki so že dovzetni oz. nagnjeni k nasilju ali na tiste mladostnike, ki so v ranljivih obdobjih. Nasilje samo po sebi pa naj ne bi imelo znatnih učinkov na večino otrok in mladostnikov.

V Sloveniji je bila pred leti narejena raziskava, kjer je Horvat (2001) raziskovala mnenja ljudi o videnih prizorih nasilja na televiziji. Raziskava je pokazala, da skoraj 80 % ljudi meni, da je na slovenskih TV-programih prikazanega preveč nasilja. Kot najbolj moteči so se pokazali filmi, sledijo pa jim nasilne risanke in oddaje za mladino. V raziskavi so raziskovali tudi občutja ljudi ob gledanju nasilnih prizorov in ugotovili, da se jih skoraj polovica ob gledanju nasilja na televiziji počuti neprijetno, 41 % ljudi pa se je na nasilje že navadilo. Slaba desetina vprašanih je navedla, da jih ob gledanju nasilja postane strah, okoli 5 % pa je bilo takšnih, ki so povedali, da nasilne prizore gledajo z užitkom.

Nekaj let pozneje sta Tomažič in Zorč (2006) naredili raziskavo o poročanju tiskanih medijev o nasilju nad starimi ljudmi. Ugotovili sta, da mediji o nasilju nad starimi ljudmi poročajo v rubriki črna kronika. Pri poročanju o nasilju največ pozornosti namenijo nasilju nad mlajšo in srednjo generacijo, starejša generacija pa je potisnjena v ozadje. Kadar tiskani mediji poročajo o nasilju nad starimi ljudmi, gre predvsem za zapise o finančnem nasilju nad starimi ženskami v smislu, da jim na ulici kdo ukrade denarnico ali torbico. Iz medijske prezentacije nasilja nad starimi ljudmi sta ugotovili še, da so tudi stari moški največkrat žrtve finančnega nasilja, vendar v zasebnem prostoru. Dodajata tudi, da bi morala biti naloga medijev ta, da osveščajo javnost o nasilju nad starimi ljudmi, ne zgolj v obliki krajših prispevkov v črni kroniki, temveč predvsem v obliki obširnih strokovnih prispevkov. Leto pred tem sta Rožman in Knežević Hočevar (2005) naredili analizo o poročanju tiskanih medijev o nasilju nad ženskami v družini in med drugim ugotovili, da mediji nasilje nad ženskami prepoznavajo kot posledico družbene diskriminacije žensk in ga posledično opredeljujejo kot družbeni problem.

Televizija in časopisi pa v sodobnem času niso glavni viri informacij, saj ljudje različne informacij dobivamo tudi prek interneta. Internet je množično zbirališče vseh informacij, ki krožijo po svetu, zato Petrovec (2003) pravi, da ne obstaja nasilje, ki ga na internetu ne bi mogli najti. Vidimo lahko najrazličnejše posnetke okrutnih nasilnih dejanj ali pa zelo nazorne fotografije, če pa dokumentarnega gradiva zmanjka, mediji enostavno posežejo po zaigranih prizorih nasilja, ki naj po vtisu ne bi v ničemer zaostajali za dokumentarnimi.

S poročanjem o nasilju pa mediji pogosto posegajo tudi na področje človekovega dostojanstva, tako žrtve kot tudi vseh vpletenih. Preveč nazorne slike ali posnetki nasilja lahko pri ljudeh reproducirajo stereotipe in povečujejo občutek nevarnosti (Matko in Horvat, 2016). Kot pravita Matko in Horvat (2016), lahko na podobo nasilja vplivajo tudi novinarji in novinarke, saj s svojim pisanjem lahko ozaveščajo ljudi o nesprejemljivosti nasilja v kakršnikoli obliki. Pomembno se jima tudi zdi, da mediji dosledno pišejo o nasilju kot nesprejemljivem in nedopustnem ravnanju ter da več objavljajo o samih rešitvah in načinih, kako in kje lahko žrtve poiščejo pomoč. Pri tem pa novinarke in novinarji ne smejo pozabiti na strokovnost in izbirati primerne sogovornike za vire informacij.

Nasilje se torej v medijih pojavlja zelo pogosto, kar prinaša vedno nove in nove razprave o tem, kaj je primerno in kje je prikazovanje nasilnih prizorov preseglo mejo dobrega okusa. Smiselno je izpostaviti, da je nasilje že od nekdaj prisotno v družni, od vsakega posameznika pa je odvisno, kako se bo nanj odzval – ali ga bo posnemal ali pa obsojal.

1.9 Možne oblike pomoči žrtvam nasilja v Sloveniji

Na področju nasilja v Sloveniji delujejo številne organizacije, ki nudijo pomoč in podporo žrtvam. Velikokrat žrtve nasilja za te organizacije sploh ne vedno, še toliko večji odstotek tistih, ki ne poznajo organizacij, kamor bi se lahko obrnili, pa je med starimi ljudmi. V vladnem sektorju se lahko stari ljudje, ki so žrtve nasilja, obrnejo na Centre za socialno delo, kjer jim lahko socialne delavke in delavci nudijo ustrezno pomoč in podporo. Žal se velikokrat zgodi, da jim zdravstveno stanje ne dopušča, da bi se osebno zglasili na najbližjem Centru, zato je možnost tudi, da svojo stisko sporočijo preko telefona. Nasilje lahko prijavijo tudi Policiji, ki je dolžna ukrepati (Prepoznavna in obravnava žrtev nasilja v družini v okviru zdravstvene dejavnosti, b. d.).

Ženske, ki so žrtve nasilja, se lahko obrnejo na Krizni center Ženska svetovalnica, ki je varen prostor in se nahaja na tajni lokaciji, namenjen pa je vsem ženskam v akutni situaciji nasilja ali pri katerih obstaja nevarnost, da do nasilja pride (Društvo Ženska svetovalnica, b. d.). Prav tako se lahko ženske obrnejo na Krizne center za ženske in odrasle žrtve nasilja. V Sloveniji sta dva takšna centra, v Piranu in Mariboru (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, b. d. b). Poleg centrov so ena od možnosti, kamor se lahko obrnejo žrtve nasilja, tudi varne hiše po celotni državi na tajnih lokacijah.

V nevladnem sektorju je leta 1989 nastalo Društvo SOS telefon za ženske in otroke žrtve nasilja, prva civilnodružbena organizacija, ki je nudila pomoč ženskam in otrokom, žrtvam nasilja. Pred nastankom te organizacije so se s to problematiko pri nas ukvarjali le centri za socialno delo (Antić Gaber in Selišnik, 2013, str. 20). Društvo SOS telefon za ženske in otroke preko telefona nudi svetovalni, anonimni, zaupni in informativni pogovor s strokovno usposobljenimi strokovnjaki in strokovnjakinjami za žrtve nasilja. Poleg tega v okviru društva delujeta tudi dve zatočišči, podporna skupina za ženske, žrtve nasilja, organizirano je tudi spletno svetovanje za ljudi, žrtve nasilja na delovnem mestu, nudijo psihosocialno in psihološko pomoč žrtvam, svetujejo po e-pošti, prijavljajo nasilje v imenu žrtve, izvajajo pa tudi preventivne dejavnosti (Društvo SOS telefon, b. d.).

V nevladnem sektorju je dejaven Zavod Emma, ki med drugim nudi brezplačno strokovno pomoč ženskam, ki so žrtve nasilja (Zavod Emma – center za pomoč žrtvam nasilja, b.d.). Svetovanje, pomoč in zagovorništvo žrtvam nasilja v Sloveniji nudi tudi Društvo za nenasilno komunikacijo. Poleg omenjenih dejavnosti izvaja tudi svetovanje in treninge socialnih veščin za povzročitelje nasilja ter strokovno usposablja in izobražuje širšo javnost (Društvo za nenasilno komunikacijo, b. d. b.).

V Novem mestu že vrsto let deluje Društvo življenje brez nasilja, v okviru katerega deluje varna hiša in svetovalnica za žrtve nasilja. Svetovalnica za žrtve nasilja je bila ustanovljena 1. januarja 2017 in je zaenkrat edina tovrstna svetovalnica na območju Dolenjske in Bele krajine (Društvo življenje brez nasilja, b. d.).

V okviru Društva za pomoč ljudem v stiski deluje program Zaupni telefon »ZA-TE«, kjer svetujejo ljudem v stiskah, pogosto pa se nanje obrnejo starejši ljudje, ki so se znašli v težavah ali stiskah. Ti se počutijo osamljene, imajo pomanjkanje kakršnihkoli stokov, zdravstvene težave, pa tudi občutek zavrženosti in nekoristnosti, kar je, kot pravi Gazvoda (2003), tudi oblika nasilja.

Od 1. junija 2015 lahko stari ljudje, ki so žrtve nasilja, pokličejo na brezplačni anonimni telefon, preko katerega jim usposobljena svetovalka nudi pomoč in svetovanje (Seniorji.info, 2015). Anonimni telefon so odprli pri Skupnosti centrov za socialno delo Slovenije, svetovalka pa je ljudem na voljo vsak dan med 8. in 14. uro. Vseh 24 ur na dan

pa deluje odzivnik, na katerem klicatelji lahko pustijo sporočilo ali dobijo osnovne informacije. V najkrajšem možnem času po prejetju sporočila jih svetovalka tudi pokliče nazaj (Vzajemnost, 2015).

1.10 Socialno delo v procesu podpore in pomoči žrtvam nasilja

Pomembno vlogo pri pomoči in podpori žrtvam nasilja imajo zagotovo socialne delavke in delavci. So eni ključnih oseb, na katere se lahko obrnejo žrtve nasilja v okviru centrov za socialno delo, društev, ki delujejo na področju preprečevanja nasilja in pomoči žrtvam ali v okviru nevladnih organizacij. McClennen (2010) pravi, da je poslanstvo socialnih delavcev in delavk, da pomagajo ranljivim populacijam, kamor poleg otrok in žensk sodijo tudi stari ljudje. V nadaljevanju dodaja, da imajo socialni delavci zakoniti mandat, da prijavijo nasilje nad starim človekom ali zgolj sum o nasilju oz. zanemarjanju.

Socialni delavci in delavke pri svojem delu nismo sami, ampak se povezujemo tudi z drugimi strokami ter s tem pripomoremo k bolj celostni obravnavi ljudi, ki so doživeli nasilje. V primerih, ko naletijo na trpinčenje starih ljudi, se socialni delavci in delavke povežejo z organi kazenskega pregona ter zdravstvenim osebjem ter tako v sodelovanju z njimi primerno posredujejo. Posredovanje v primerih nasilja nad starimi ljudmi je odvisno tudi od same oblike nasilja. Kadar gre za primere fizičnega nasilja, se nanj najprej odzovejo organi kazenskega pregona, ki imajo podporo zdravstvenega osebja. Socialni delavci posredujejo v primerih, ko gre za samozanemarjanje ali pa v sodelovanju z ostalimi organi, kadar se pojavi spolno nasilje nad starimi ljudmi (McClennen, 2010). Ker gre pri pojavu spolnega nasilja za svojevrsten izziv pri vseh strokah, je še toliko bolj pomembno, da se predstavniki organov kazenskega pregona, socialne delavke in delavci ter zdravstveno osebje med seboj še bolj povežejo in ukrepajo previdno ter v korist starega človeka.

Ko se socialna delavka ali delavec sreča z žrtvijo nasilja, mora najprej ustvariti varen prostor za pogovor. Proces pomoči se dogaja v osrednjem prostoru, ki ga imenujemo pogovor (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2005). Pri socialnem delu z ranljivimi uporabniki, kamor zagotovo sodijo žrtve vseh oblik nasilja, je pomembno, da socialna delavka ali delavec soustvari skupaj z uporabnikom izvirni delavni projekt pomoči, kjer posebej zanj soustvarita rešitve in želene izide, ki se tekom sodelovanja

udejanjajo in prevajajo v konkretne korake in dejanja (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2005). Pri delu z ljudmi, ki so imeli izkušnjo z nasiljem, moramo socialne delavke in delavci ravnati pošteno in odgovorno ter v skladu s kodeksom etike socialnih delavk in delavcev Slovenije (McClennen, 2010).

Lloyd (1995, str. 162) podaja nekaj predlogov, kako naj socialni delavec oz. delavka ravna, ko se pogovarja z žrtvijo nasilja. Na prvo mesto postavlja zaupen in privaten prostor, kamor naj socialni delavec oz. delavka odpelje žrtev nasilja in mu tako omogoči, da se odmakne od doma in nasilneža. Pomembno je tudi, da je žrtev nasilja (avtor posebej naslavlja ženske) med pogovorom s socialno delavko oz. delavcem sama, brez prisotnosti otrok. Pri samem pogovoru se lahko zgodi, da žrtev preverja socialno delavko oz. delavca, ali mu lahko zaupa, in kot pravi Lloyd (1995, str. 162), ima vso pravico za to, saj je socialna delavka oz. delavec lahko prva oseba, ki ji bo uporabnik zaupal svojo problem. Ko socialna delavka oz. delavec, ki mora biti uporabnikov spoštljiv in odgovoren zaveznik, v pogovoru izve, da je uporabnik žrtev nasilja, mora skupaj z njim raziskati možne vire, na katere se uporabnik lahko obrne (znotraj družine, med prijatelji, znanci) in načrtuje, kako se z njimi lahko poveže. Zelo pomembno je tudi, da socialna delavka ali delavec uporabnika vidi kot eksperta iz izkušenj in ga zato vpraša, kaj si on v dani situaciji želi in mu ne vsiljuje svojega mnenja ali nasvetov, kaj bi bilo po njegovo dobro zanj.

Socialne delavke in delavci pa smo kljub vsemu le ljudje in smo v situacijah, ko delamo z ljudmi, ki so bili žrtve nasilja, lahko tudi zelo ranljivi. McClennen (2010) pravi, da je za socialne delavke in delavce delo z žrtvami nasilja lahko zelo travmatično, zato nujno potrebujemo posebna usposabljanja ter supervizije, kjer svoje občutke, stiske in težave lahko podelimo z drugimi.

Socialne delavke in delavci se pri svojem delu z žrtvami nasilja najdemo tudi v vlogi informatorjev in zagovornikov žrtev. Green in Roberts (2008) pravita, da mora strokovnjak, kamor uvrščamo tudi socialne delavke in delavce, podučiti žrtve nasilja o virih in možnostih pomoči, se prebiti skozi zanikanje in sram žrtve, načrtovati, kaj lahko žrtev naredi, ko pride do nasilja, oblikovati varno mrežo virov pomoči, identificirati travmatični ali posttravmatični stres ter zagotoviti družini svetovanje, da reši spore in obravnavati stresne in napete situacije, ki lahko privedejo do nasilja ali zlorab.

Socialne delavke in delavci moramo znati prepoznati, kdaj je v družinah prisotno nasilje, v pomoč pa so nam različni kazalniki, ki jih našteva Lloyd (1995, str. 155). Kazalnike deli na tiste, ki so prisotni pri moških, ženskah in otrocih. Pri moških izpostavlja eksplozivno jezo, nadziranje partnerja/partnerice, razbijanje ali metanje stvari v jezi, zavist ter še nekatere druge, medtem ko pri ženskah navaja kot kazalnik nasilja depresijo, nasilne nočne more, nespečnost, zlorabo alkohola ali drog, strah pred partnerjevim vedenjem ipd. Pri otrocih pa kot kazalnik navaja težave v šoli, nasilno vedenje, nepojasnjene poškodbe, čustvene težave in težave s spanjem. To so kazalniki, preko katerih bi morale socialne delavke in delavci prepoznati, ali kdo doživlja nasilje.

Velikokrat pa se zgodi, da so ti znaki zelo prikriti in jih je težko prepoznati, Lloyd (1995, str. 160) pa še pravi, da se žrtve nasilja, posebej izpostavlja ženske, na socialne delavce in delavke obrnejo šele, ko so že prišle do točke, da bodo nasilnega partnerja zapustile in iščejo nadomestno nastanitev.

2 PROBLEM

V zadnjem času sem v različnih medijih (predvsem pisnih) zasledila veliko člankov o nasilju nad starimi ljudmi, kar je v slovenski družbi očitno velik problem. Z branjem prispevkov in tudi rezultatov raziskav sem ugotovila, da je veliko ljudi žrtev nasilja, tema nasilja pa je na nek način še vedno tabu. Ob vsem tem prebranjem se mi je začelo pojavljati vprašanje – kako stari ljudje razumejo, dojemajo nasilje. Vsakdo ima pri sebi izoblikovano predstavo o tem, kaj je zanj že nasilje in kaj je še sprejemljivo ravnanje. Vedno bolj se mi je začelo porajati tudi vprašanje, ali stari ljudje sploh znajo prepoznati nasilje. Velikokrat se lahko zgodi, da je star človek žrtev nasilja, pa se tega sploh ne zaveda ali pa vedenje neke osebe jemlje za tako samoumevno, da v njem ne vidi slabih namenov. Eden takšnih primerov je kričanje in zmerjanje starega človeka, če česa ne zmore ali pa če naredi kaj narobe. Star človek to lahko sprejme kot kritiko, ob tem pa morda niti ne pomisli, da gre pravzaprav za psihično nasilje.

Zaradi vprašanj, ki so se mi začela pojavljati med prebiranjem literature o nasilju nad starimi ljudmi, sem se odločila, da raziščem, kako stari ljudje razumejo in prepoznavajo nasilje. Predvsem me zanima, kaj starim ljudem pomeni beseda »nasilje«, kaj smatrajo kot nasilje, katere oblike nasilja poznajo, ali znajo nasilje prepoznati, kaj je po njihovem mnenju razlog za nasilje, kako vidijo položaj nasilja v sodobni družbi v primerjavi s časom njihove mladosti ter nenazadnje tudi ali so imeli v življenju izkušnje z nasiljem ter kako so s temi morebitnimi izkušnjami ravnali.

Namen raziskave je pridobiti pogled starih ljudi na nasilje, njihovo razumevanje in prepoznavanje nasilja ter tudi njihove izkušnje z nasiljem v življenju.

Cilj moje raziskave je, da od starih ljudi izvem, kako razumejo nasilje, katere oblike nasilja poznajo, ali znajo nasilje prepoznati, kako vidijo položaj nasilja v sodobni družbi, imajo morda kakšne izkušnje z nasiljem in kaj je po njihovem mnenju razlog za nasilje.

2.1. Raziskovalna vprašanja

- Kaj oseba razume pod besedo »nasilje«?
- Katere oblike nasilja oseba pozna?
- Na kakšen način oseba prepozna (različne oblike) nasilja?
- Kakšne izkušnje (če sploh) ima oseba z nasiljem v svojem dosedanjem življenju in kako je z njimi ravnala?
- Kako oseba vidi položaj nasilja v družbi danes v primerjavi s časom njene mladosti?

3 METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava, ki sem jo izvedla, je bila kvalitativna, empirična (izkustvena) in eksplorativna. Raziskava je kvalitativna, saj so pri njej osnovno izkustveno gradivo predstavljali besedni opisi in pripovedi, zbrano gradivo pa je bilo obdelano (analizirano) na besedni način ter brez uporabe merskih podatkov, ki privedejo do števil (Mesec, 1997). V raziskavi sem pridobila besedne pripovedi in opise stanovalcev doma za stare ljudi, njihove pripovedi pa sem analizirala s pomočjo kvalitativne analize, kjer nisem prišla do številčnih rezultatov.

Raziskava je bila empirična (izkustvena), saj je bilo v njej s spraševanjem zbrano novo in neposredno izkustveno gradivo (Mesec, 1997). V raziskavi sem od starih ljudi, ki živijo v domu za stare, pridobila nove, še nezbrane podatke.

Raziskava je bila tudi eksplorativna – njen namen je, da se odkrije probleme, se jih formulira in postavi preverljive hipoteze. Za eksplorativne raziskave je poleg omenjenega značilno tudi, da se z njimi ne proučuje celotne populacije, ampak zgolj nekaj primerov znotraj nje (Mesec, 1997). V raziskavi sem poskušala osvetliti problematiko razumevanja in prepoznavanja nasilja s strani starih ljudi, omejila pa sem se zgolj na določeno število ljudi v domu za stare, ki živijo na stanovanjskem oddelku.

3.2 Merski instrument in viri podatkov

Podatke sem zbirala z metodo spraševanja, in sicer z intervjuji. Izvedla sem delno standardizirane intervjuje – del vprašanj sem pripravila vnaprej, del pa sem jih oblikovala med samimi pogovori, glede na vsebino pogovora. Merski instrument je bil v tej raziskavi seznam vnaprej sestavljenih vprašanj. Za metodo spraševanja sem se odločila predvsem zato, ker sem želela dobiti čim bolj bogate opise, ki dajo jasno sliko o tem, kako stari ljudje razumejo in prepoznavajo nasilje v svojem življenju.

3.3 Populacija in vzorčenje

Populacijo raziskave so predstavljali vsi stanovalci Doma starejših občanov Ljubljana-Bežigrad, ki so bivali na stanovanjskem oddelku na dan začetka zbiranja podatkov (18. januarja 2018) in so bili stari 65 let ali več. Za takšno starostno mejo sem se odločila, saj se jo po navadi uporablja za ločnico med srednjo in staro generacijo.

Ker je na stanovanjskem oddelku vseh stanovalcev 136, sem za potrebe raziskave tudi vzorčila. Vzorec je bil priročen in neslučajnostni, saj sem intervjuvala ljudi, ki sem jih tekom moje prakse spoznala pri različnih aktivnostih ali med družabništvom ali pa tiste, ki mi jih je priporočila socialna delavka v domu. Skupno sem intervjuvala 11 stanovalcev in stanovalk, od tega je bilo 6 moških in 5 žensk.

3.4 Zbiranje podatkov

Podatke sem zbiral z metodo spraševanja. Spraševanje je potekalo v Domu starejših občanov Ljubljana-Bežigrad, in sicer med stanovalci in stanovalkami na stanovanjskem oddelku. Podatke sem zbiral od 18. januarja do 1. marca 2018. V raziskavo sem vključila 6 stanovalcev in 5 stanovalk, s katerimi sem naredila individualne intervjuje. Z njimi sem se predhodno družila na različnih dejavnostih ali v obliki družabništva, saj sem želela, da me tudi oni spoznajo in mi lažje zaupajo svoja razmišljanja in poglede na nasilje ter morebitne lastne izkušnje. Intervjuvance je predlagala tudi socialna delavka v domu, ki se je z njimi predhodno dogovorila za intervju. Na dan intervjuja sem obiskala stanovalce v njihovih sobah in jim predstavila namen in temo raziskave, oni pa so predlagali, v katerem prostoru bi se želeli pogovarjati. Vse intervjuje sem snemala s predhodno odobritvijo vseh stanovalcev. To mi je omogočilo, da sem zapisala dobresedne navedke intervjuvancev. Vsi intervjuji so zapisani v pogovornem jeziku. Ker je šlo za temo, ki je lahko za določene stanovalce zelo občutljiva, sem vsem ponudila možnost, da lahko med pogovorom zavrnejo odgovarjanje na določeno vprašanje, če bo to preveč posegalo v njihovo zasebnost. Eden od sogovornikov je med raziskavo izrazil željo, da pogovor prekineva, saj je imel v mladosti izkušnje z nasiljem in mu je bilo težko govoriti. Njegovo željo sem upoštevala in z intervjujem predčasno zaključila.

3.5 Analiza podatkov

Podatke, ki sem jih pridobila med raziskavo, sem obdelala s kvalitativno analizo. Najprej sem vse pogovore zapisala v programu Word, nato sem iz pogovorov izpisala relevantne dele besedila ter jih razdelila na izjave. Vsak intervju sem označila s črkami (od A do K), vsako izjavo pa s številko (npr. prvo izjavo v prvem intervjuju sem označila z A1). Sledilo je odprto kodiranje, kjer sem izjavam pripisovala pojme in kategorije, v nadaljevanju pa sem v osnem kodiranju pojme razvrstila po kategorijah. V odnosnem kodiranju sem podatke med seboj povezala v pregledni obliki in jih zapisala v obliki miselnih vzorcev, kar mi je pozneje pomagalo pri pisanju rezultatov. Na koncu sem dobljene pojme še definirala.

a) Iskanje relevantnih delov besedil

Iz vsakega intervjuja sem izpisala relevantne dele besedila, ki so uporabni za raziskavo ter jih nato razdelila na izjave.

Primer: Prvi intervju sem označila s črko A, izjave pa sem označevala s številkami.

Nasilje zame predstavlja en faktor v odnosih med moškim in žensko (A1). Drugo nasilje je nasilje, ki ga povzroča pohlepnost (A2), požrešnost v zvezi z denarjem (A3).

b) Odprto kodiranje

Za potrebe odprtega kodiranja sem ustvarila tabelo s štirimi stolpci – številka izjave, izjava, pojem in kategorija. Vsako oštevilčeno izjavo sem zapisala v svojo vrstico in ji pripisala pojem ter kategorijo. Ustvarila sem 11 tabel, v vsaki sem kodirala izjave iz enega intervjuja (od A do K).

Primer:

Tabela 3.1: Intervju A

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A1	Nasilje zame predstavlja en faktor v odnosih med moškim in žensko.	faktor v odnosih med spoloma	opredelitev nasilja
A2	Drugo nasilje je nasilje, ki ga povzroča pohlepnost,	pohlepnost	dejavniki nasilja
A3	požrešnost v zvezi z denarjem.	požrešnost po denarju	dejavniki nasilja

c) Osnovno kodiranje

Pojme, ki sem jih dobila v odprtem kodiranju, sem razvrstila po kategorijah.

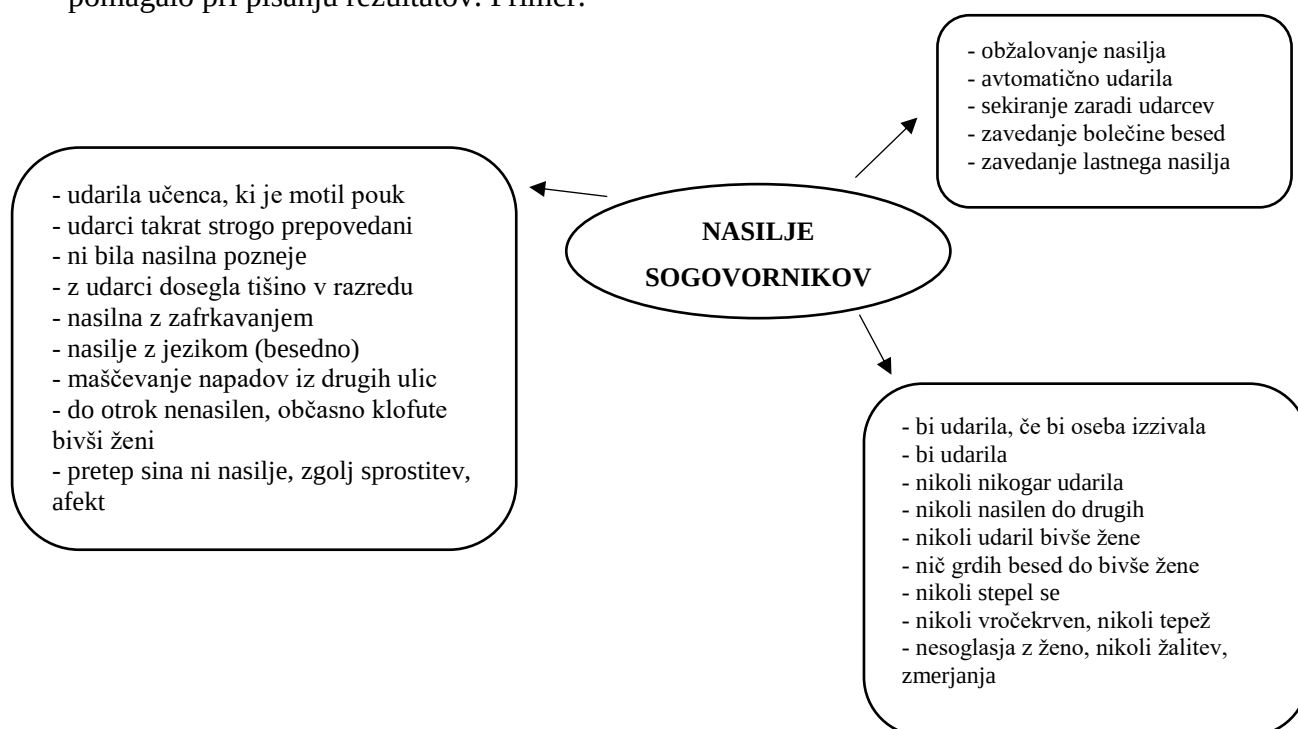
Primer:

ASOCIACIJE NA NASILJE:

- klofute (B27)	- fizično nasilje (E10)
- udarjanje s palico (B28)	- nasilje v družini (G5)
- besedno nasilje (C12)	- pretep (H52)
- očitanje (<i>metanje naprej</i>), gnjavljenje (C13)	- nekdo nekaj hudega naredil (I5)
- skupinski terorizem, podstavljanje bomb na trgu (D3)	- izsiljevanje (I6)
- podstavljanje bomb v mošejah (D4)	- prisila (I7)
- spolno nasilje (D5), (H51)	- udarec po obrazu (<i>gobcu</i>) (J4)
- spolno nasilje vredno najhujše kazni (D6)	- rop, kraja (K4)

d) Odnosno kodiranje

Podatke iz osnega kodiranja sem uredila v obliki miselnih vzorcev, kar mi je pozneje pomagalo pri pisanju rezultatov. Primer:

3.6 Definiranje pojmov

Na koncu kvalitativne analize sem dobljene pojme tudi definirala, kar mi je pomagalo tudi pri pisanju rezultatov.

Primer:

- **Opredelitev nasilja**

Pojem zajema mnenja starih ljudi o tem, kako definirajo nasilje in katera dejanja opredeljujejo kot nasilje.

- **Vplivi na človeka**

Pojem se nanaša na vse situacije in primere, ki so imeli na človeka tako pozitivne kot tudi negativne vplive ter posledično vpliv na to, ali bodo v življenju ravnali nasilno ali ne.

- **Predlogi za manj nasilja**

Pojem vsebuje različne predloge, kaj vse bi lahko naredili, da bi bilo nasilja v družbi manj ter tudi vsa ravnanja, ki bi prispevala k zmanjšanju nasilja v družbi.

4 REZULTATI

4.1 Opredelitve nasilja in odnos sogovornikov do nasilja

Sogovorniki nasilje opredeljujejo zelo različno, ravno tako opredeljujejo različno mejo med nasiljem in sprejemljivim ravnanjem, naštevajo pa podobna ravnanja, ki jih opredeljujejo kot nasilje. Sogovorniki pravijo, da je nasilje zelo širok pojem in ga je treba najprej definirati, da lahko o njem sploh govorimo. Za nekatere je nasilje dejavnik v odnosih med dvema spoloma (moškim in žensko) in je bolj zasebne narave, nasilje pa je lahko tudi prevlada ene osebe nad drugo in vstop v osebni prostor. Sogovornica, ki smatra bližino kot nasilje, omenja, da gre za nasilje, če je ta bližina manjša od enega metra. Hkrati poudarja, da je bližina lahko tudi prijetna, vendar ne, kadar gre za nasilje. Sogovorniki pravijo, da je nasilje dvosmerna pot in da sta za nasilje potrebna dva: *»Na primer, če ti preveč govoriš, te potem en drugi klofne (G51). Se pravi, da nekako morata biti dva za nasilje (G52).«*

Nasilje je lahko že sama grožnja ali kadar nekdo želi nekaj s teboj oz. od tebe, česar ti nočeš. Za nasilje gre po mnenju sogovornikov tudi, kadar nekdo vztraja v nekem dejanju ali kadar moraš delati nekaj, česar nočeš. Nekateri menijo, da je nasilje težko opredeliti in da gre za prepletanje različnih oblik nasilja in ne zgolj za eno samo obliko. Ena od sogovornic je omenila, da je nasilje nujno družbeno zlo, spet druga pa, da je to grdo dejanje nad nedolžnimi, nič krivimi ljudmi ter odstopanje od osnovnega človeškega odnosa. Nasilje nekateri razumejo tudi kot najbolj žalosten odnos do sočloveka, posebej pri spolnem nasilju, ko gre za odvzem dostojanstva, človek pa je pri tem telesno in duševno oškodovan. Nasilje je lahko tudi vse, kar ni narejeno prostovoljno: *»Tako da vse, kar ni prostovoljno, je pravzaprav že nasilje. Kot neka prisila (J9).«* Hkrati eden od sogovornikov meni, da so nasilje tudi stvari, ki na videz niso, a jih človek lahko sam pri sebi definira tako: *»So tudi druge stvari, ki na videz niso nasilje, pa so (J14).«* Nasilje se po mnenju nekaterih lahko tudi razveja in gre tako za rop telesa in duha proti svoji volji. Nasilje je lahko že vsako dejanje, ki ga ne delaš normalno, vse kar je storjeno s silo, večina sogovornikov pa nasilje povezuje z dejanjem, ki je uperjeno proti nekomu drugemu. Za razliko od večine je eden od sogovornikov nasilje definiral tudi takole: *»Nasilje je tisto, da se ljudje ne znajo lotiti normalnega dela, ampak se lotijo stranske poti in potem je to nasilje (K1).«*

Sogovornikom se nasilje zdi grozno, poniževalno ter grdo dejanje. Ena od sogovornic meni, da je nasilje posebej grdo, če je skupinsko oz. če je izvajano nad večjim številom ljudi. Večina intervjuvanih nasilja ne odobrava, posebej so proti tepežu otrok. Menijo, da zdravi ljudje tega ne počno, da je to duševna bolezen ter da je nasilje eden glavnih vzrokov za vojne. Ko primerjajo različne oblike nasilja med seboj, večina meni, da je beseda bolj boleča od udarca oz. da je psihično nasilje hujše od fizičnega. Menijo, da je psihično nasilje neizmerljivo, pri njem pa se pojavlja tudi vprašanje posledic. Eden od sogovornikov meni, da obstajata samo dve vrsti nasilja in da je spolno nasilje del psihičnega nasilja: *»No, to (spolno nasilje) je del psihičnega nasilja, ker to je stvar duše (F4).«*

Sodelujoči v raziskavi kot nasilje opredeljujejo zelo različna dejanja: udarce, tepež otrok, vlečenje, grob dregljaj in tudi grožnje z besedo, z roko ali s predmeti. Nekateri pravijo, da je človek lahko nasilen že s samimi besedami ali na daljavo (preko telefona). Nekateri menijo, da je lahko nasilje tudi skušnja: *»Samo je pa tako, da človek nima moči, da se bi uprl slabemu. Kot neka skušnjava (A157).«* Eden od sogovornikov za nasilje šteje tudi izkoriščanje svoje všečnosti pri drugem: *»Poglejte recimo ta primer. Nekomu ste všeč in če že izkoriščate to všečnost, da si ga podrejate, potem je to že ene vrste nasilje (F29).«* Nasilje se po mnenju sogovornikov lahko dogaja v službah, med partnerji, izvaja pa se ga tudi nad otroki. Gre lahko za fizično ali duševno nasilje, ki pa sta tudi najbolj pogosti obliki nasilja, kateri sogovorniki omenjajo. Dva sogovornika sta izpostavila še dve dejanji, ki sta po njunem mnenju tudi nasilje. Prvi izpostavlja krivico, drugi pa celibat pri duhovnikih: *»Na primer Vatikan ima celibat. To je že v osnovi nasilje nad mladim moškim (F26).«*

Intervjuvanci navajajo tudi konkretne primere dejanj, ki jih opredeljujejo kot nasilje. Tako denimo sogovornik meni, da je neubogljivost otrok lahko nasilje nad starimi starši. Nasilje lahko nekaterim predstavljajo kurenti ali pa prodaja drog. Eden od vprašanih šteje za nasilje tudi krajo ljudskega denarja in omenja znani primer Patria ter dajanje denarja državi. Država preko prisilnih dajatev nad ljudmi izvaja nasilje. Za nekatere je nasilje nizek življenjski standard, vsiljevanje, boksanje ter grabljenje in vlečenje za hlače, spet drugi pa medsebojno tekmovanje (npr. na delovnem mestu) vidijo kot nasilje. Eden od sogovornikov med nasilje šteje tudi poroko, če ta ni prostovoljna oz. če jo človek vanjo prisiljen.

Sogovorniki so se opredelili tudi, kdaj so za njih neka dejanja že nasilje in kdaj še ne. Kot nasilje štejejo pretepanje ljudi, ponavljajoče se udarce ter pretepanje in zanemarjanje družine, medtem ko so nekateri mnenja, da kričanje na človeka in udarec v afektu ni nasilje: *»Sicer, če si ti v šoku, udariš v afektu, to nekako še ni nasilje (G39).«* Ravno tako ni nasilje prepirl, če prideš na koncu do nekih zaključkov, če pa vsak vztraja pri svojem, potem pa gre tu že za nasilje. Iz prepira se lahko razvije pretep, lahko pa pride do popuščanja. Kadar je možen pogovor, potem ne pride do nasilja, ko pa pogovor ni možen, lahko prepirl preraste v nasilje. Sogovorniki pravijo, da je meja včasih težko določiti oz. da je ta meja zelo tanka. Nekateri celo menijo, da meje ne moreš zares postaviti in da je nasilje percepcija vsakega posameznika. Tako ena od sogovornic meni: *»Če se človek ne zna braniti, potem je to zanj že nasilje (C84), tisti, ki pa se zna braniti, pa to ne sprejme kot nasilje (C85).«* Posebej besedno nasilje je odvisno od razumevanja, saj nekateri kritiko sprejmejo, drugi pa jo razumejo kot napad. Sprejemanje besed je po mnenju nekaterih, odvisno tudi od razpoloženja, saj človek, ki je dobre volje, drugače sprejme kritiko kot pa nekdo, ki je slabe volje. Nekateri vprašani so mnenja, da je dejanje sprejemljivo, ko misliš, da boš z njim nekaj spremenil na bolje, nasilje pa je, ko že primarno želiš biti nasilen. Kaj posameznik razume kot nasilje, je odvisno tudi od tega, kako je nasilje podano. Nekateri menijo, da je nasilje že vsako grdo dejanje in poseg v osebni prostor, drugi pa, da se meja postavi takrat, ko pride do oškodovanja. Eden od sogovornikov je poudaril, da meje ni in da obstaja samo hudo in manj hudo nasilje. Med vprašanimi je nekdo povedal tudi, da pri pištoli ni meje, kar pomeni, da je kakršnokoli dejanje, kjer je prisotno orožje, že nasilje.

4.2 Oblikovanje predstave o nasilju pri sogovornikih

Sogovorniki so si predstavo o nasilju gradili skozi celo življenje, na oblikovanje predstave so tako vplivali številni dejavniki. Kar nekaj sogovornikov je omenilo, da so na njihovo predstavo o nasilju vplivale lastne izkušnje z nasiljem (udarci s strani staršev), predvsem v otroštvu ter prizori nasilja, ki so jih videli v okolici ali v družini. *»To je potem včasih presegalo neke normalne prepire, neke normalne meje in to potem otroku ostane v spominu (F7).«* Vpliv je imela tudi okolica, saj so vprašani mnenje prevzemali od drugih ali pa si ga oblikovali na podlagi prebranih knjig. Na to, kakšen odnos so sogovorniki razvili do nasilja, so vplivali tudi učitelji v šolah – nekateri med njimi so bili zelo nasilni do učencev. Nekaj vprašanih ni imelo osebnih izkušenj z nasiljem in je zato predstavo o nasilju oblikovalo na podlagi videnih in slišanih prizorov na televiziji in radiu ter prebranih

novic v časopisih o količini nasilja v družbi. Vsi intervjuvanci so bili rojeni pred drugo svetovno vojno, nekateri tudi med samo vojno, zato je na vse imela vojna velik vpliv – vojno tako nekateri vidijo kot negativno selekcijo človeštva. Na predstavo o nasilju je imela vpliv tudi vzgoja doma, posebej pri tistih vprašanih, ki so jih vzgajali v duhu dela in jim strogo prepovedovali izsiljevanje drugih ljudi. Ker se je predstava o nasilju spreminjala skozi življenje, kar nekaj vprašanih meni, da imajo danes o nasilju drugačno predstavo, kot pa so jo imeli v mladosti, le manjšina je imela skozi celotno življenje ves čas enako predstavo. Tisti, ki se jim je predstava skozi življenje spreminjala, so nove informacije o nasilju pridobivali skozi odraščanje, še vedno pa kaj novega izvedo tudi v pozni starosti.

Moji sogovorniki so bili ljudje, starejši od 65 let, kar pomeni, da imajo za seboj že kar nekaj let življenja in so si predstavo o nasilju že dodobra izoblikovali. Vsi dejavniki, ki so vplivali na oblikovanje predstave o nasilju, imajo vpliv tudi na to, na katero obliko nasilja najprej pomislijo, ko jim kdo besedo omeni. Velika večina jih najprej pomisli na fizično nasilje – na klofute, udarjanje s palico, pretep in kot pravi eden od sogovornikov: *»Najprej pomislim na to, da te bo eden mahnil na gobec (J4).«* Ena od sogovornic najprej pomisli na skupinski terorizem v smislu podstavljanja bomb na trgih in v mošejah. Dva sogovornika najprej pomislita na spolno nasilje in pri tem poudarita, da je spolno nasilje vredno najhujše kazni. Kar nekaj sogovornikov je beseda »nasilje« asociirala na besedno nasilje – gnjavljenje, izsiljevanje, prisila ter očitanje. Manjšina najprej pomisli na nasilje v družini, rop, krajo ali da jim bo kdo kaj hudega naredil v kakršnikoli obliki.

4.3 Vplivi na človeka in razlogi za pojav nasilja

Dejavniki, ki vplivajo na oblikovanje predstave o nasilju, vplivajo tudi na to, kako bo človek v življenju ravnal in ali bo nasilen. Veliko sodelujočih v raziskavi meni, da ima na človeka zelo velik vpliv vzgoja in tudi starši sami preko svojih ravnanj. Pomembno je tudi, kakšen je odnos med otroki in starši in kako, če sploh, znajo starši otroku postavljati meje. Sogovorniki so skoraj enotnega mnenja, da vse izhaja iz otroštva in da že otrok posnema dejanja staršev. Družina daje otroku zgled, doživetja v njej pa ga zaznamujejo, posebej, če so neprijetna. Kar nekaj jih meni, da bo otrok postal nasilen, če bo imel nasilne starše. Eden od sogovornikov je izpostavil, da je nanj osebno zelo močno vplivala smrt očeta: *»Mogoče sem bil v taki družini, ker oče mi je kmalu umrl (G31).«* Pri vzgoji še omenjajo, da se otroku, ki je odraščal v nasilni družini, zdi nasilje nekaj popolnoma sprejemljivega in

samoumevnega in ga zato ne vidi kot nekaj slabega. Eden od sogovornikov je povedal, da je zaradi lastnih izkušenj z nasiljem lažje razumel druge, ki so izvajali nasilje, drugi pa je poudaril, da ga je vzgoja doma naredila poštenega in nenasilnega: *»Nas so starši doma vzgajali v duhu dela. Na ta način so nas učili. Ko je bila prilika, so nas usmerili v to, da se zaposlimo (K7).«*

Kar nekaj vprašanih je povedalo, da je nanje imela družina zelo velik vpliv in da so jih že od majhnega učili, da ne smejo biti nasilni in ne smejo krasti. Pravijo tudi, da je izoblikovanje človekove osebnosti dolgotrajen proces in da človek skozi življenje vpija dogajanje in izkušnje iz okolice in jih kdaj tudi posnema. Kot negativen vpliv na človeka omenjajo še alkohol, ki spremeni človekovo osebnost ter družbeno situacijo, predvsem vojno, ki je postregla s številnimi surovimi prizori nasilja. Dva sogovornika sta o nasilju skozi življenje zelo malo razmišljala, eden od njiju pravi, da je srečen, da mu ni bilo treba o tem razmišljati, drugi pa, da mu je izkušnja nasilja bila v breme in je tudi vplivala na to, da nikoli ni bil nasilen.

Razloge, zakaj prihaja do nasilja, je nekaterim vprašanim lažje naštet, nekaterim težje. Tisti, ki jim je bilo težko najti razloge za nasilje, menijo, da nasilje lažje razumeš, če veš razlog zanj in da ga za to tudi lažje sprejmeš. Menijo, da nasilje sproža nasilje in da bo oseba, ki bo doživela nasilje, to tudi vrnila. Velika večina vprašanih (kar 8 od 11) jih je kot glavnega krivca za nasilje navedla alkohol. Menijo, da je alkohol preveč razširjen in da je predvsem velik dejavnik pri družinskem nasilju. Kar nekaj vprašanih meni, da nasilje izhaja iz ljudi samih in da je to že v njih: *»Ko človek enkrat krade, potem bo vedno kradel. Ne moreš ga tega odvaditi (G119).«* Menijo tudi, da imajo nasilni ljudje to že prirojeno in da je bolezen. Do nasilja naj bi tako prihajalo zaradi pohlepnosti in požrešnosti po denarju, hlepenju po več, notranje ranjenosti ljudi ter nemira, užaljenosti in razočaranja zaradi pomanjkanja služb. Veliko, po mnenju sogovornikov, k nasilju prispeva tudi človekov značaj, saj so nekateri zelo temperamentni ali pa postanejo nasilni, ker se bodisi želijo komu maščevati bodisi iz lastnega užitka. Kar nekaj sogovornikov je omenilo, da so današnji mladostniki bolj drzni in se znajo postaviti zase, ob grožnjah pa odreagirajo tudi nasilno. Kot krivca za nasilje vidijo tudi nevzgojenost današnje mladine in njihovo nervoznost in manjšo toleranco do groženj in poniževanja. Mladi svoje izkušnje, tudi nasilne, delijo z vrstniki in tako se nasilje vedno bolj širi, k pojavnosti nasilja pa pripomorejo tudi izkušnje z nasiljem v študentskih domovih.

Ljudi k nasilju vodi tudi nezvestoba, ljubosumje, nevoščljivost ter zavist, nekaj sogovornikov pa kot razlog za nasilje vidi različne fanatizme, predvsem fanatično vero: *»Fanatična vera je lahko tudi vzrok za nasilje (D62).«* Po mnenju nekaj vprašanih je lahko nasilje za nekatere tudi način preživetja. Zaradi pomanjkanja služb in materialnih dobrin so nekateri prisiljeni krasti, drugi pa to izkoriščajo in se poskušajo preko nasilja okoristiti na račun drugih. Revščina je bila tudi nekoč zelo velik razlog za nasilje, danes pa kljub blagostanju to nasilje še vedno ostaja. Razlog sogovornik vidi v tem: *»Čeprav je zdajšnji čas poln blagostanja, pa je nasilje še vedno prisotno (C110). Zakaj? Prej sta bila alkohol pa revščina, zdaj pa je blagostanje (C111).«* Trije sodelujoči v raziskavi so navedli droge kot krivca za to, da so ljudje nasilni, dva pa sta izpostavila negativen vpliv medijev, ki preko nasilnih prizorov učijo in spodbujajo ljudi k nasilju. Kot že prej omenjeno, na razvoj in odražanje nasilja veliko vplivata domača vzgoja in okolje ter tudi vzgoja s strani učiteljev in vzgojiteljev. Kar nekaj sogovornikov za pojavnost nasilja krivi predpise in dogajanje v družbi: *»Pa tudi razna plačila pa nagrade, ki jih dobijo nasilneži, če napadejo kakšne skupine. To po moje tudi spodbuja ljudi k nasilju (D54).«* Eden od sogovornikov je izpostavil, da do pedofilije prihaja zaradi celibata in strogih predpisov za nune, drugi pa krivca vidi v zakonodaji in sodiščih, predvsem pa zaposlenih na sodiščih, ki dajejo premile kazni nasilnežem in jih s tem spodbudijo, da nasilje po odsluženi kazni ponovno izvajajo. Tisti, ki imajo veliko denarja, se kaznim celo izognejo s plačilom, kar jih tudi spodbuja k ponovnemu nasilju. Za nasilje naj bi bilo krivo tudi lagodno življenje v zaporu ter na splošno celoten sistem v državi (demokracija). K temu, da je nasilja v današnjem času veliko, je po mnenju sogovornikov pripomogla tudi gospodarska kriza, predvsem kriza na denarnem področju in kraje bank. Ljudje se tudi vse manj bojijo policistov in si vse bolj upajo delati nered in biti nasilni. Eden od sogovornikov je izpostavil, da v Sloveniji prihaja do nasilja tudi zaradi nizke izobrazbe ljudi in mešanja različnih kultur: *»Tako, da mogoče je nasilje prišlo tudi zaradi te mešanice, ki je nastala v Sloveniji. Najhujše je to, ko se mešajo kulture (G81).«*

Sogovorniki so tudi podali mnenje o tem, ali lahko žrtev sama izzove nasilneža, da je do nje nasilen. Mnenja so bila deljena, tako med moškimi kot tudi med ženskami. Tisti, ki menijo, da žrtev ne izzove nasilneža, so dejali, da so to zgolj moške čenče in izgovor moškega, da je žena jezikala in jo je zato udaril. Pravijo, da žrtev nikakor ne more biti kriva za nasilje in da je vedno kriv nasilnež. Da je med ljudmi prišlo do mišljenja, da žrtev lahko izzove nasilneža, so kriva posploševanja iz posameznih primerov, ko je to bilo res:

»To je prišlo iz posameznih primerov in potem so ljudje kar posplošili, da bi lahko veljalo za vse (E71).« Kar štirje sogovorniki (tako moški kot tudi ženske) so z gotovostjo potrdili, da lahko žrtev izzove nasilneža. Ena od sogovornic je kot primer navedla dekle, ki s kratkim krilom izziva moške in od njih želi spolnost, podobno je o izzivanju deklet povedal tudi en gospod.

Sogovorniki menijo, da izzivajo tako moški kot tudi ženske, se pa nekaterim postavlja vprašanje o resničnem krivcu, saj ga je včasih težko določiti zaradi spletoev okoliščin: *»Moja mama je vedno rekla, da če pride moški domov pijan, je najboljšje, da ga tisti dan pustiš pri miru, da se naspi in mu potem naslednji dan šele poveš, kar te teži (H130).«* Nekaj sogovornikov meni, da nekateri ljudje namerno izzivajo, ker hočejo priti z nekom v konflikt ali ker uživajo v tem, če so tepeni. Kot primer je sogovornica izpostavila prostitutke, vendar njih ne vidi kot žrtve: *»Mogoče edino kakšne prostitutke, ki dovolijo, da jih moški udari z neko verigo, ker uživajo v tem (D57). Ampak tisto pa zame ni žrtev (D59)!«* Do izzivanja prihaja predvsem na besedni način, eden od sogovornikov pri tem pravi, da se iz šale večkrat lahko razvije prepir, žrtev sproži nek dogodek in zanj nato plačuje. Nasilje lahko izzove tudi kriva obtožba ali prekomerno govorjenje: *»To je možno, ker nekatere toliko časa izzivajo, da jih morajo potem dobit (C140).«* Zanimive so tudi besede nekaterih, ki pravijo, da mora žena pijanega moža pustiti pri miru, saj si bo v nasprotnem primeru sama kriva, če jo bo udaril. Enako naj bi veljalo tudi za ženske, ki ugovarjajo in zato dobijo klofute. En sogovornik je navedel primer hudega nasilja, ki mu je bil priča v mladosti, kot vzrok zanj pa je navedel izzivanje: *»Ne razumem, kako lahko nekdo obglavi mamo ali očeta. Mogoče je res že toliko izzivanja, da pač ne gre drugače ... (G98).«*

4.4 Ranljive družbene skupine

Sogovorniki so o tej temi povedali zelo malo, saj so zelo težko našli družbene skupine, ki bi bile posebej ranljive in izpostavljene nasilju. Kar nekaj jih je menilo, da je vsak človek lahko ranljiv, ne glede na to, kdo je. Nekateri menijo, da so bili včasih bolj ranljivi nižji sloji, danes pa so lahko vsi, tudi bogati. Ena od sogovornic je povedala, da je nasilje prisotno tudi med višjimi sloji, le da je bolj prefinjeno. V času druge svetovne vojne so bili po mnenju sogovornika ranljivejši tisti, ki so imeli manj orožja in so se zato težje branili pred okupatorjem. Danes naj bi bili po mnenju nekaterih bolj ranljivi stari, mladi, migranti,

ženske ter šibkejši in tudi hendikepirani. V večji nevarnosti, da postanejo žrtve nasilja, so tudi tisti, ki se izpostavljajo ali ki izpostavljajo svoje stvari in so lažje dostopni nepravilnostim. Nasilja bodo bolj pogosto deležni tudi tisti, ki so ponižni in skromni ter se težje branijo.

4.5 Spol in nasilje ter skupne značilnosti nasilnežev

Večina sogovornikov meni, da so nasilni tako moški kot ženske, vendar je med nasilneži več moških, dva od vprašanih pa menita, da so ženske lahko celo bolj nasilne kot moški. Ženske so nasilne predvsem besedno, saj se hočejo izkazati in na ta način ponižujejo moške. Nekatere ženske naj bi bile zelo oblastne in hočejo vse zase, zato kričijo na svoje može, kar je nasilje. Nekateri menijo, da so ženske sčasoma pridobile samozavest oz. jim je bila privzgojena in si zato drznejo več povedati, kar pa kdaj preseže meje in preide v nasilje. Ena od sogovornic predlaga, da bi si morali moški in ženske deliti delo v gospodinjstvu in tako ne bi prihajalo do nasilja. Večina vprašanih meni, da so ženske nasilne besedno, moški pa bolj fizično. Moški so nasilni, ker so fizično močnejši, sogovorniki pa menijo, da tudi zato, ker mislijo, da so boljši od žensk. Moč moških naj bi izhajala še iz preteklosti, ko so imeli moški glavno besedo v družini, ženske pa so jim bile pokorne. Nekateri sogovorniki menijo tudi, da se je zakoreninila ženska pokornost moškim, kar pomeni, da jih morajo ženske v vsem ubogati, prenesti pa morajo tudi udarce, saj so moški glave družine. Eden od sogovornikov je izpostavil, da v zadnjem času opaža porast nasilja s strani tujih žensk v Ljubljani: *»Opažam tukaj po centru Ljubljane, ko se nahajajo ljudje iz raznih drugih držav – Romunije, Bolgarije. Med njimi so tudi ženske, ki so nasilne (I80).«*

Kljub temu da obstajajo razlike v količini izraženega nasilja med moškimi in ženkami, nekateri sogovorniki lahko najdejo značilnosti, ki so skupne vsem nasilnežem. Nekateri menijo, da je sicer te značilnosti težko določiti, vendar naj bi obstajale. Tako nekateri menijo, da imajo nasilneži nasilje zapisano že v genih in naj bi bilo nasilje dedno. Ena od vprašanih meni, da je nasilnežem na začetku skupna milina, preko katere si od žrtve pridobijo zaupanje in jo nato lažje izkoristijo. Skupna značilnost nasilnežev naj bi bilo tudi to, da želijo uveljaviti svojo voljo in svoja prepričanja. Pri tistem, ki je enkrat nasilen, naj bi tudi obstajala velika verjetnost, da dejanje ponovi, posebej pa eden od sogovornikov izpostavlja spolno nasilje. Nasilneži naj bi se med seboj tudi posnemali in si bili na ta način

podobni. Drugi del sogovornikov meni, da ima vsak nasilnež svoj način, kako izvaja nasilje, vsak pa ima tudi svoj namen nasilja. Kar nekaj jih tako meni, da nasilnežem ni nič skupnega in da je vsak primer drugačen.

4.6 Nasilje v času sogovornikove mladosti

Sogovorniki menijo, da je bilo nasilje nekoč, torej v času njihove mladosti, precej drugačno kot danes, drugačen je bil tudi sam odnos ljudi do nasilja in njihove reakcije na nasilje. Kar nekaj jih je povedalo, da včasih ljudje niso posredovali ob nasilju. Veljalo je, da so moški vredni več, ženske pa manj, lahko pa tudi vse potrpijo, ker je bil zakon svet in se niso ločevali zaradi nasilja: »Eden mi je enkrat povedal, da kravo moraš plačati, žensko pa dobiš zastonj (A162).« V zakonu je bilo treba potrpeti, o nasilju znotraj zakona pa se ni smelo oz. želelo govoriti. Kot je povedal eden od sogovornikov, so bile klofute in palice značilnost njihove generacije. Predvsem veliko nasilja je bilo v času druge svetovne vojne in po njej, vendar se o nasilju ljudje niso upali kaj dosti govoriti. Kaznovanje otrok je bilo nekaj povsem običajnega, otroci pa pri tem niso upali ugovarjati. Otroci nasilja tudi niso vračali staršem, ker si niso upali. Kot menijo nekateri, so bili ljudje nekoč bolj tolerantni do nasilja, saj so bili navajeni na batine in klofute. Menijo tudi, da je bilo življenje nekoč bolj sproščeno kot danes, ljudje so natančno vedeli, kaj smejo in česa ne, več pa je bilo tudi medsebojnega spoštovanja med ljudmi. Včasih je bilo več pretepov, manj pa so bili nasilni z noži ali čim podobnim. Pravijo, da je bila tudi vzgoja včasih drugačna kot danes, vendar so na pretepe gledali kot nekaj običajnega. Eden od sogovornikov je o pretepih povedal, da gre pri njih za izmenjavo mnenj. Včasih naj bi bilo manj nasilja v filmih kot danes, zapori pa so bili bolj strogi, kar je zmanjšalo možnost pojavnosti nasilja.

O samem nasilju ljudje niso veliko govorili, morda le občasno, vendar še to o nasilju, ki se je zgodilo pri sosedih ali kje drugje, ne pa pri njih doma. Kadar so videli nasilne prizore, so bili tiho in navadno niso posredovali, pravijo pa tudi, da nasilja niso obešali na veliki zvon, ampak je bila to stvar posamezne družine. Za nasilje so morda vedeli le sosedje, širše pa že ne, saj so menili, da bo nasilje samo minilo. Na podeželju so se novice o nasilju hitro širile in so za dogajanje pri kakšni hiši hitro vedeli vsi vaščani. Manj so o nasilju govorili tudi zato, ker niso imeli radia in televizije in so bili tako manj seznanjeni z dogajanjem drugje. Nekaj sogovornikov je omenilo, da nasilja v času mladosti skoraj niso poznali, posebej malo je bilo govora o spolnem nasilju. Ena od sogovornic je povedala, da se je izraz

»nasilje« pojavil šele po drugi svetovni vojni in da je to nov izraz: *»Bili so pretepi med fanti, ampak to takrat ni bilo nasilje, samo navaden pretep. Bolj je bila to zavist, jeza, morda tudi sovraštvo (D13). Nismo pa temu rekli nasilje (D14). Izraz »nasilje« se je pojavil šele po vojni (D15).«*

Manj se je uporabljal tudi izraz posilstvo, pred drugo svetovno vojno pa, po navedbah nekaterih sodelujočih v raziskavi, nasilja sploh niso poznali. Eden od sogovornikov je povedal, da so bili nasilneži in nadlegovalci deležni obsojanja s strani drugih ljudi, nasilneži so bili celo izločeni iz družbe. Posebej hudo je bilo, če je kdo kaj ukradel, če pa je kakšen otrok kazal jezik odraslemu, je bil tepen. Kar nekaj jih tudi meni, da je bilo nasilja včasih manj kot pa ga je danes. Ko vprašani omenjajo primere nasilja iz otroštva, velikokrat omenijo vlečenje za ušesa, pretepanje v šoli, klofutanje ter tepež s palicami. Tega je bilo včasih precej, velik krivec pa naj bi bil alkohol. Veliko je bilo masovnega nasilja, sploh v času druge svetovne vojne, nasilje pa se je pojavljalo tudi v internatih med mladimi. Kot je omenil eden od sogovornikov, se je včasih ljudi natikalo tudi na kole ali se jim sekalo roke, če so bili do koga nasilni. Omenjajo tudi, da so bili včasih zelo nasilni duhovniki: *»Spomnim se enega suhega duhovnika, ki je tepel s palico, debelo kot moj prst. Te je tako vžgal po hrbtu, da si se kar polulal malo zraven (H75).«*

Vsi sogovorniki so med pogovorom omenjali nasilje, ki so ga videli ali ga bili celo sami deležni v času druge svetovne vojne. Pravijo, da je bilo vojno obdobje za njih čas grozot in grobega nasilja. Nekateri se spomnijo grobosti in komande iz taborišč, drugi pa iz domačih krajev. Veliko jih je povedalo, da je bilo nasilja zelo veliko, posebej s strani zmagovalcev vojne. Bilo je veliko množičnih pobojev ter predvsem psihičnega in fizičnega nasilja. Nekateri so kot nasilje doživljali tudi stalni nadzor in strah pred bombardiranjem, eden od sogovornikov pa se je spomnil nasilja, ki ga je Hitler izvajal preko svojih govorov. Vojna je bila za ljudi obdobje strahu in velikega pritiska, bilo je malo hrane in veliko otrok, le ena od vprašanih pa je povedala, da so imeli v času druge svetovne vojne hrane v izobilju: *»Spomnim se, da je bilo med vojno lepo, ko smo dobil nakaznice in potem z njimi lahko veliko hrane (D41).«* Ena od sogovornic je omenila, da je zanjo nasilje predstavljala že bližina vojaka. Ko je zagledala vojaka, jo je ta asociiral na nasilje. Kot hudo nasilje se ji je zdelo tudi to, da so vojaki v naročje jemali majhne otroke: *»Jaz sem takrat doživela paniko in zame je bilo to nasilje (B61).«*

Veliko žensk je bilo v času druge svetovne vojne žrtev spolnega nasilja, vendar tega niso upale priznati in povedati na glas, ker jih je bilo strah. Strah so ljudje med vojno doživljali tudi, kadar je vojak v njih uperil puško. Ena od sogovornic je pri tem omenila, da jo je še danes groza, ko vidi puško. Strah so v ljudeh vzbujali tudi vojaški avtomobili, saj nikoli niso vedeli, po koga so prišli in koga bodo odpeljali. Ena od sogovornice je dejala, da med vojno ni vedela, kaj vse se dogaja, ampak je za dogajanje izvedela šele mnogo pozneje, ko je brala knjige o tem. Ena od vprašanih se je dotaknila tudi teme spolnega nasilja v času vojne v Bosni in povedala, da je bilo tudi tam veliko grozot, posebej pa je izpostavila spolne zlorabe žensk in deklic. Le peščica jih nasilja med vojno ni videla, ker so bili še premajhni, se pa spomnijo, da so jim o dogodkih pripovedovali njihovi starši. Ti so bili v času vojne do njih zelo zaščitniški in so jih poskušali zaščititi pred nasilnimi prizori v javnosti. Eden od vprašanih je tako povedal, da so šli s sošolci na trg gledat razstavljen trupla ljudi: *»Spomnim se, da so med vojno na trgu »razstavili« trupla mrtvih partizanov in takrat so nas iz šole peljali, kot da smo šli na neko razstavo (F31).«* Sogovorniki so še izpostavili, da je bilo veliko nasilja tudi po vojni, posebej množični so bili poboji. Če je po vojni kdo ubil človeka, je bil to hud zločin in ga je policija takoj zaprla in pretepla.

4.7 Nasilje v šolah

Sodelujoči v raziskavi so večkrat omenili, da je bilo v času njihovega šolanja veliko nasilja v šolah. Nasilni so bili tako učitelji kot tudi ravnatelji. Pridni učenci niso bili deležni nasilja, medtem ko so bili poredni ali tisti, ki česa niso znali, večkrat kaznovani. Pravijo, da je bilo nasilje v šolah zelo grdo in grobo, saj so bili učitelji zelo strogi in so večkrat kaznovali učence. Nekateri sogovorniki so na lastni koži občutili udarce učiteljev, drugi pa so bili samo priče nasilja nad sošolci. Učitelji so učence mlatili z debelimi palicami ali jih klofutali, grozili so jim z dolgimi metri ali pa jih poniževali. Nekateri učenci so morali klečati na pesku ali pa stati v kotu. Predvsem je bilo veliko pretepanja s palicami. Otroci so ob nasilju jokali in tulili. Ena sogovornica je povedala, da se spomni primera, ko sošolec ni imel možnosti, da pojasni svojo odsotnost od pouka, ampak je bil brez izgovorov tepen od ravnatelja: *»...ampak mu je samo rekel, naj poklekne in se skloni, on pa je vzel debelo palico in ga mlatil (A54).«* Nekateri celo pravijo, da še ni tako dolgo nazaj, ko so učitelji topli otroke, le ena od sogovornic pa je povedala, da v času njenega šolanja ni bilo nasilja s strani učiteljev.

4.8 Nasilje v današnjem času

Veliko sogovornikov meni, da se je na področju nasilja od časa njihove mladosti pa do danes precej spremenilo. Nekateri so mnenja, da se nasilje ponavlja skozi zgodovino, drugi pa, da se ta s časom spreminja. Strinjajo se, da ni več toliko grobega nasilja, menijo pa, da se nasilje danes izvaja na bolj fin, duhoven način. Kar nekaj jih meni, da je nasilja danes več kot pa nekoč, le manjšini vprašanih pa se zdi, da je nasilja danes enako ali celo manj kot nekoč. Nasilje danes naj bi bilo bolj očitno, predvsem je več medsebojnega tekmovanja ter masovnega nasilja. O nasilju se danes govori veliko več kot nekoč, nekateri celo menijo, da se ljudje danes preveč vtikajo v tuje zadeve, medtem ko so se včasih premalo. Veliko jih tudi pravi, da bi bila potrebna zmernost pri vmešavanju v prepire, manjšina sogovornikov pa meni, da se danes o nasilju govori manj kot nekoč, saj je manj razburljivo, nanj pa smo se tudi že kar navadili. Nekateri menijo, da je nasilja vse več, drugi pa da količina nasilja postopno upada in da se namesto nasilja več pojavljajo prevare.

Ena od sogovornic je poudarila, da je nasilja več v mestih kot na vasi, saj naj bi bili otroci v mestih bolj prepuščeni ulici: *»Starši imajo dolg delovni dan in otrokom dajo rajši denar, samo da so zadovoljni (A74).«* Kar nekaj vprašanih meni, da so danes nasilni že tudi otroci in da se starostna meja, pri kateri ljudje postanejo nasilni, pomika nazaj. Pravijo, da se surovost pomika v mlajša leta, največ nasilnih pa naj bi bilo v starostnem obdobju od 30 do 40 let, medtem ko stari ljudje niso velikokrat nasilni. Danes naj bi bilo največ fizičnega ter psihičnega nasilja, veliko pa je tudi spolnega nasilja, okoli katerega je, po besedah sogovornice, že preveč govora: *»Vedno je sicer to nasilje bilo, ampak nikoli ni bilo oznanjeno (C37).«* Danes se velikokrat pojavljajo vlomi ter kraje, veliko pa je tudi nasilja v podjetjih – sogovorniki omenjajo predvsem mobing na delovnem mestu. V medijih opazajo, da je veliko nasilnih prizorov, vsako nasilno dejanje se znajde tudi v črni kroniki, ki jo veliko sogovornikov bere. Nekaj vprašanih kot pogosto obliko nasilja danes omenja finančno nasilje in pri tem navaja predvsem izkoriščanje delavcev za minimalne plače, opazajo pa tudi, da občine izkoriščajo stanovalce v domovih za stare ljudi. Eden od sogovornikov je omenil, da opaza porast nasilja, ki ga izvajajo priseljenci, vendar nato dodaja, da so Slovenci vseeno agresivnejši od priseljencev. Opažajo tudi, da je se je družba do danes precej spremenila in da je zaradi tega toliko nasilja v svetu: *»Vidi se, da družba ni več tista prava (G63).«* Danes nasilju botruje tudi to, da so ženske bolj samozavestne in imajo večji vpliv, vse bolj pa je prisotno tudi moško dokazovanje moči. Ena od sogovornic

je izpostavila, da danes starši preveč zagovarjajo svoje otroke, tudi tiste, ki so nasilni do vrstnikov: *»Prišli so z odvetnikom in rekli, da njihovega pa že ne bodo zafrkavali in da on že ve, kaj dela (A68).«*

Kot najpogostejšo obliko nasilja danes, sogovorniki težko izpostavijo zgolj eno, med seboj imajo tudi različna mnenja o tem, katero nasilje je najpogostejše. Kar nekaj jih je kot pogosto nasilje označilo predvajanje reklam po televiziji, saj se ves čas oglašujejo ene in iste stvari. Šlo naj bi za bombardiranje ljudi z reklamami, menijo pa, da so televizijske reklame nasilnejše od radijskih. Kar nekaj jih meni, da je danes najpogostejše fizično nasilje, za njim pa ne zaostaja veliko psihično nasilje. Predvsem je veliko terorizma, podtikanja bomb, eksplozij ter nasilja v vojnah, veliko pa je tudi pretefov in ubojev. Psihično nasilje se pogosto pojavlja med partnerji, posebej pogosta so poniževanja in zmerjanja z živalmi. Kar nekaj jih omenja t. i. politično nasilje v smislu bojev med koalicijo in opozicijo ter kot maščevanje med politiki in strankami. Kot nasilje smatrajo tudi uveljavljanje svoje volje na sejah v parlamentu ter uveljavljanje in iskanje svojega prav med poslanci. Kar nekaj jih omenja kot najpogostejšo obliko nasilja finančno nasilje, predvsem omenjajo finančni pritisk nad zaposlenimi in izkoriščanje delavcev za majhne plače. Ljudje so prisiljeni sprejeti slabo plačano delo, da lahko preživijo, kar lahko vodi v izkoriščanje.

4.9 Sogovorniki v vlogi žrtve nasilja

Kar nekaj sogovornikov je bilo v življenju žrtev nasilja, nekateri v mladosti, nekateri pa tudi na stara leta. Ena od sogovornic je bila zaposlena kot učiteljica in je nasilje doživljala s strani sodelavk in sodelavcev, doma pa nikoli. V šoli se je večinoma pozornost namenjala učencem, dogajanju med učitelji pa niso posvečali velike pozornosti. Pritisk so vršili sodelavci, ki so hoteli priti na boljši položaj, to nasilje pa je bilo večkrat prikrito: *»Nihče ti ne pove kaj direktno, ampak to potem nekako pozneje sklepaš, vidiš, doživiš (A148).«* Druga sogovornica se je z nasiljem srečala tako v mladosti, ko je bila tepena s strani staršev, kot tudi v času bivanja v domu za stare, ko je bila deležna nasilja s strani sostanovalk. Za starše pravi, da so jo upravičeno tepli, ker si je to zaslužila: *»Mene to ni nič sram povedati, ker sem bila upravičeno tepena (C30).«* V domu za stare se je srečala z nasiljem tako posredno kot tudi neposredno, meni pa, da je več prikritega kot odkritega nasilja. Nasilje se ji zdi odrinjenost iz družbe sostanovalk in preganjanje, očitane ter

opazovanje s strani sostanovalke, s katero si deli sobo. Doživela je tudi, da jo je napadla stanovalka s hojco, vendar so pravočasno posredovale zaposlene. V veliki večini primerov pa naj bi šlo v domu za stare za verbalno nasilje.

Naslednja sogovornica se je spomnila na krivice, ki so se ji dogajale v službi in jih opredelila kot nasilje. Pravi, da so bili manj delovni bolj nagrajeni, saj so se bolj grebli, vendar se sama na to ni odzvala in je delala v miru, brez grebenja za denar. Nekateri sodelujoči v raziskavi so bili deležni udarcev s strani staršev, ko so bili še majhni. Nekateri med njimi smatrajo, da so bili tepeni zaradi jezikanja, nekateri pa udarce staršev štejejo kot dobronamerne, saj so jim hoteli na ta način kaj dopovedati. Do otrok so bili nasilni tako očetje kot tudi matere. Sogovornik je omenil, da ga je mati večkrat udarila, če je kaj naredil narobe, sogovornico pa je večkrat udaril oče, če je jezikala. Eden od sogovornikov je imel zelo nasilnega očeta, kar je na intervjuju tudi povedal in iz razloga, da ne želi pogrevati dogajanja iz otroštva, prosil za prekinitev intervjuja.

Nasilje so sogovorniki doživeli tudi v času druge svetovne vojne in v času služenja vojaškega roka. Tako je eden od vprašanih povedal, da je bil med služenjem vojaškega roka napaden s strani sovojaka iz druge države, vendar so mu na pomoč priskočili drugi in ga rešili, za kar jim je bil zelo hvaležen. Eden od sogovornikov je bil med drugo svetovno vojno hudo pretepen s strani vojakov, kar mu je pustilo tudi posledice: *»Takrat so nas kar dobro natepli. Oklofutali so nas okoli ušes in potem še osem dni nisem nič slišal (H80).«* Nasilje so nad sogovorniki izvajali tudi duhovniki, posebej pa je eden od sogovornikov izpostavil duhovnika, ki je zelo pogosto tepel otroke s palico, do preteпов in fizičnega obračunavanja pa je večkrat prihajalo tudi na veselicah. Eden od sogovornikov je tako dobil udarce od neznanih moških na veselici, pri tem pa je padel na tla in bil celo poškodovan. Napade, ki jih je smatral kot nasilje, je isti sogovornik doživljal tudi od kurentov: *»Kurent je predstavljal nek strah pa tudi nasilje (F51).«*

Ena od sogovornic je izpostavila izkušnjo nasilja iz časa, ko je delala kot vzgojiteljica v vrtcu. Med igro se je eden od otrok poškodoval, zaradi česar jo je z besedami sredi ulice ostro napadel otrokov oče: *»Govoril mi je krava, ne znaš paziti otrok, pojdi past čredo in podobno (B94).«* Pravi, da je takrat kar otrpnila, bila je šokirana in hkrati prizadeta, pričakovala pa je tudi, da jo bo moški udaril. Počutila se je osramočeno, vendar ni pričakovala, da ji bo kdo na ulici stopil v bran. Počutila se je krivo, ker ni uspela dovolj

dobro paziti na otroke in še danes ji je hudo, ko se spomni na ta dogodek. Ob tem še pravi, da se ji zdi prav, da je nasilnež povedal, kar je mislil, le nekoliko bolj primeren način bi lahko izbral.

V nasprotju s prej omenjenimi sogovorniki, pa nekateri nikoli v življenju niso doživeli nasilja. Pravijo, da starši doma nikoli niso bili nasilni, kot razlog pa navajajo ubogljivost in dobre ocene v šoli. Nekateri so nasilje doživeli le zelo redko, pri tem je šlo bolj za besedno poniževanje ali žaljenje, nikoli pa ne za fizično nasilje. Nekaj vprašanih je med pogovori poudarilo, da v domu za stare nikoli niso doživeli nasilja, pri tem pa še navedli, da besedno nasilje ne sprejemajo kot nasilje. Ena od sogovornic meni, da nikoli ni bila hudo tepena, ker je takega značaja, da zna vse rešiti z besedami in da se zna braniti. Eden od vprašanih meni, da nikoli ni doživel nasilja, ker nikoli tudi ni dal povoda za to.

Sogovornike, ki so v življenju doživeli nasilje, sem povprašala tudi, ali so o nasilnih izkušnjah kdaj s kom govorili. Ena od sogovornic je povedala, da se je o nasilju pogovarjala v službi, vendar je sodelavcem le malo zaupala, saj je bila previdna, ker je bila med njimi tekmovalnost in borba za višji položaj. Se je pa o nasilju zelo veliko pogovarjala doma z možem, ki ji je bil v veliko oporo in je razumel njene stiske zaradi lastnih izkušenj. Druga sogovornica je o izkušnjah z nasiljem, predvsem besednim, zelo rada pripovedovala vsem, ki so jo želeli poslušati: *»Poveš že zaradi tega, da sebe očistiš (C97).«* Velikokrat je izkušnje omenila sproti med pogovori o ostalih stvareh. Gospa, ki je bila deležna besednega nasilja s strani očeta otroka, ki se je poškodoval v vrtcu, je vrsto let to izkušnjo skrivala in o njej ni govorila z nikomer. Posebej strah jo je bilo pred ravnateljico vrtca, zato je šele veliko let pozneje po dogodku o tem spregovorila. Tudi nekaj drugih sogovornikov je povedalo, da so o nasilju raje molčali ali pa so poskušali situacije rešiti na lep način, brez vmešavanja drugih.

4.10 Primeri nasilja in posredovanje sogovornikov ob pojavu nasilja

Večina sogovornikov se je spomnila veliko primerov nasilja, v katerih sami niso bili udeleženi, so pa jih videli na lastne oči oz. so jim o njih pripovedovali bližnji. Kar nekaj jih je tako omenilo, da so videli nasilje pri sosedih v družini, ko je npr. gospodar mlatil svojo ženo s kuhalnico pred ostalimi ljudmi ali pa ko sta se mož in žena stepla, ker je mož prišel pijan domov. Nasilje med zakoncema pogosto opredeljujejo kot napad močnejšega nad

šibkejšim, naj bo to mož ali žena. Ena od sogovornic se je spomnila primera, ko je bil mož nasilen do svoje žene v času nosečnosti, saj si je na vsak način želel sina in ne hčerke. Grozil ji je celo s smrtjo, če ne bo rodila sina, saj sta imela hčerko po njegovem mnenju že dovolj. Nekateri so iz videnih poškodb (praske na ženskah) sklepali, da so bile te deležne nasilja, vendar konkretnih prizorov niso videli. Gospod, ki je delal med drugim tudi kot reševalec, je opisal kar nekaj primerov nasilja, ki jih je sam videl. Tako je denimo omenjal primere spolnega nasilja in zasledovanja, ki se je dogajalo pogosto v mraku, ko so ženske hodile iz službe. Nek moški jih je zasledoval ali pa se jim gol razkazoval, razkazoval pa se je tudi majhnim otrokom. Moški se je po navadi umaknil, kadar je bilo več oseb skupaj, saj si jih takrat ni upal napasti. Omenil je tudi primer, ko je moški ženski ponudil prevoz in jo nato želel odpeljati neznano kam, vendar se je na poti ustrašil, ker je delala na sodišču, in jo izpustil. Spomnil se je tudi dogodkov iz mladosti in omenil dogodek, ko je moški zažgal taščo, njene ostanke pa vrgel v reko, ter primera, ko je nek moški posilil osemmesečnega dojenčka, kar je še posebej ostro obsodil. Iz časa službovanja kot reševalec se je spomnil še na primer starejše gospe, ki jo je vnuk pretepel, ker mu ni želela dati žepnine, ki jo je nujno potreboval. Velikokrat je med svojim delom srečal ženske, ki so bile polne modric zaradi udarcev mož.

Nekateri so omenjali primere, ko so roparji napadli ženske na ulici in jim želeli ukrasti torbice ali denar, eden od njih je bil priča prepiru med fantom in dekletom, v katerega se je tudi vmešal in ju poskušal pomiriti. Iz svojih potovanj po Evropi se eden od sogovornikov spomni, da je naletel na primer, ko je moški ščipal žensko in si jo lastil s silo, ona pa mu je komaj uspela zbežati. Moški jo je med begom celo brcnil, vendar sogovornik pravi, da je v Makedoniji, kjer se je to dogajalo, navada, da moški ustrahujejo ženske: *»Naslednji dan sem o tem pripovedoval v skladišču in en Makedonec mi je rekel, da pri njih je tako, da če fant ne drži punce v strahu, potem ga ona nima rada (H59).«* Do nasilja je večkrat prihajalo tudi na plesu in veselicah, eden od vprašanih pa se je spomnil na mladost, ko so bili pogosti spopadi prebivalcev med dvema vasema. Tako se je enkrat med spopadi zgodilo, da je eden drugega udaril s palico po glavi in ta je na to umrl. Zelo pogosto so sogovorniki nasilje videli v gostiščih, kjer so se sprli vinjeni gosti. Prihajalo je do prerivanja in včasih tudi hujših pretepev, tako da je moralo posredovati osebje, zaposleno v gostilnah ali pa kar ostali gostje, ki niso bili udeleženi v pretepe. Dva sogovornika sta izpostavila tudi nasilje v trgovinah, ko so kupci nasilni do zaposlenih ali ko kupci oropajo trgovine: *»Kar je nakupil, je pobral iz blagajne in ko je odhajal, je začel zmerjati*

prodajalko in govoril psovke, ampak sploh brez razloga. Kar tako (I39).» Gospa, ki je bila zaposlena kot vzgojiteljica vrtcu, se je z nasiljem srečevala na roditeljskih sestankih, ko je večkrat poslušala pripovedi mater o nasilju, zasledila pa je tudi pojave nasilje pri otrocih. Nekaj sogovornikov je omenilo, da v življenju niso nikoli videli kakšnih hujših prizorov nasilja, morda le v otroštvu, pozneje pa ne.

Nekateri sogovorniki so ob videnih prizorih nasilja posredovali in poskušali nasilje ustaviti, drugi pa so se raje umaknili. Ena od sogovornic je povedala, da bila priča nasilju opitega moškega nad svojo ženo. Posredovala je in moškega okarala, ta pa jo je začel zmerjati in nanjo kričati. Druga sogovornica je omenila, da je enkrat poskušala preprečiti prepir in ga preusmeriti v bolj miren pogovor, kot se ji je zdelo prav. Tisti sogovorniki, ki menijo, da je prav, da posredujejo, ko vidijo nasilje, si tudi želijo pomoči v primeru, če bi bil kdo do njih nasilen. Eden od vprašanih je povedal, da se je nanj obrnila prestrašena ženska, ki so jo zasledovali neki moški. Žensko je pospremil do doma, moške pa opozoril, da jih bo prijavil policiji, če z zalezovanjem takoj ne prenehajo. To se mu je zdelo primerno ravnanje, saj je vedno branil ženske in bil na strani šibkejšega. Eden od sogovornikov je rekel, da ob videnem nasilju ni posredoval, ker je poznal razmere in se zato ni želel vmešavati, drugi pa je celo omenil, da se spomni prizorov nasilja med zakoncema, ko so drugi le opazovali dogajanje in se norčevali iz situacije: *»Mi smo se pri tem bolj smejali in ugibali, kaj se bo zgodilo (H100).*»

Tudi mnjenja sogovornikov o tem, ali je posredovanje ob nasilju potrebno in v katerih primerih bi posredovali, če sploh, so zelo različna. Približno polovica vprašanih nima zadržkov ali strahu ob nasilju in bi posredovala in pomagala žrtvi. Nekaj jih občuti manjši strah ali jezo, ko vidi nasilje. Strah bi nekateri občutili samo, če ne bi bilo nikogar drugega zraven. Nekateri pravijo, da je pogum v njihovi naravi in bi v vsakem primeru posredovali. Gre za spontano reakcijo, brez pomislekov. Nekateri vprašani se umaknejo, če vidijo, da kaže na pretep, bi pa posredovali, če gre za besedni spopad. Nekateri omenjajo, da so zadržki ob posredovanju ob nasilju odvisni tudi od situacije. Zadržke imajo, kadar gre za pretep z noži ali zelo hudo fizično nasilje, vmešali pa bi se –to predvsem poudarjajo moški – ko bi kdo napadel žensko. Zanimivo je razmišljanje nekaj sodelujočih v raziskavi, ki pravijo, da je nasilje stvar tistih dveh, ki se med seboj pretepata in ne stvar širše skupine ljudi. Pretepanje med družbo naj ne bi bilo moteče in se zato ne bi vmešali. Eden od sogovornikov je povedal, da bi se vmešal v otroški pretep in tudi pojasnil, da se je že

vmešal, ker se mu zdi primerno, da se otroke odvrča od nasilja. Kar nekaj jih meni, da je posredovanje ob nasilju nujno potrebno in da je žrtvi treba pomagati, saj si sama po navadi ne more. Eden je tudi omenil, da je predvsem pri hudem nasilju težko pristopiti, lahko pa se ti tudi zgodi, da dobiš udarec, če se vmešaš: *»Če se približaš, mogoče tudi tebe vpletejo notri pa te prebutajo ali kaj takega (K32).«* Zgolj manjšina sogovornikov je povedala, da jim je ob nasilju neprijetno in se zato rajši umaknejo. Dejali so še, da človek z demenco ni odgovoren za svoja dejanja in jih posledično ne moremo enačiti z ostalimi nasilneži.

4.11 Nasilje sogovornikov

Kar nekaj sogovornikov je med pogovori povedalo, da so kdaj tudi sami že bili nasilni in zraven navedlo konkretne primere. Ena od sogovornic je v času svojega dela v šoli udarila učenca, ki je motil pouk. To je bilo v času, ko so bili udarci strogo prepovedani, vendar pravi, da po tem dogodku ni bila nikoli več nasilna do otrok. Z udarcem je dosegla tišino v razredu, vendar je pozneje udarec obžalovala. Pravi, da je udarila avtomatično, vendar se je kljub temu zaradi udarca zelo obremenjevala: *»Imel je razne pripombe, kaj je ušpičil zanalašč, pa to in ono, jaz pa sem ga mahnila enkrat in dvakrat (A60).«* Druga sogovornica je povedala, da se zaveda, da je do soljudi lahko zelo nasilna z besedami. Zaveda se bolečine, ki jo lahko povzroči drugemu, vendar meni, da je krivda delno tudi na drugi osebi, ki je ne ustavi. Eden od vprašanih je povedal, da je bil v mladosti nasilen, ko se je stepel z vrstniki. Šlo je za spopade med ulicami in ker je bil sam žrtev nasilja vrstnikov iz druge ulice, je udarce maščeval in bil nasilen tudi on do njih. Drugi sogovornik je povedal, da do otrok nikoli ni bil nasilen, med pogovori je tudi večkrat izpostavil, da je zelo nasprotuje nasilju, vendar je priznal, da je včasih bil nasilen do nekdanje žene. Enkrat je pretepel tudi sina, ker se je zbal zanj, ko je skakal med bloki, vendar meni, da je to bilo v afektu in ni šlo za nasilje, temveč zgolj za sprostitev napetosti: *»To sigurno ni bilo nasilje, ampak je bila to neka sprostitev, ker sem bil takrat čisto iz sebe. Sem bil v afektu (G42).«* Kar nekaj sogovornikov je povedalo, da sicer v življenju še niso bili nasilni do koga drugega, vendar bi ga udarili, če bi jih ta izzival, večina pa je povedala, da nikoli niso bili nasilni tako na fizičen način kot tudi z besedami.

4.12 Reakcije ljudi na nasilje

Sogovorniki so med pogovori opisali tudi, kako so drugi ljudje reagirali na videno nasilje ter zakaj so po njihovem mnenju tako ravnali. Kar nekaj jih je povedalo, da ljudje niso reagirali na nasilje in so ga samo opazovali od daleč ali pa se celo umaknili. Ob nasilju moža nad ženo so ostale ženske od strahu zbežale, nobena ni upala pomagati žrtvi, podobno se je zgodilo pri primeru kraje, ko so ljudje le nemo opazovali, kako se kraja odvija. Kadar je šlo za besedne spopade med ljudmi, ostali velikokrat niso na to nič rekli in se niso ozirali, kaj se dogaja. Ena od sogovornic meni, da je takšno odzivanje za Slovence značilno: »*To je to naše slovensko hlapčevstvo (A141). Vsi so rajši kar tiho (A142).*« Kadar je šlo za nasilje v gostilnah, so najprej posredovali zaposleni, če pa nasilnežev niso mogli sami umiriti, so poklicali policijo. Vprašani so opazili prepire tudi v službi, kjer pa so ostali zaposleni stopili vmes in situacijo umirili, utišali. Po posredovanju se je velikokrat zgodilo, da nasilja ni bilo več oz. so nasilneži le redko spet poskušali uveljaviti svoj prav. Ko je prišlo do nasilja kupca nad zaposleno v trgovini, ljudje niso nič reagirali, ampak so samo gledali ali sami pri sebi kaj negodovali. Ena od sogovornic je omenila reakcije otrok na nasilje. Poudarila je, da otroci jočejo, če pride do nasilja in nanj niso navajeni.

Sogovorniki menijo, da se ljudje nočejo vmešavati v nasilje, ker se bojijo, da bodo situacijo le še poslabšali. Lahko jih je tudi strah pred čim slabim ali pred nožem, zato se rajši umaknejo ali pa so tiho. Nekatere je tudi strah priznati, da so videli nasilje, ker se bojijo posledic. Ljudje tudi mislijo, da v primeru nasilja ne morejo nič narediti in se zato raje umaknejo.

4.13 Nasilje v Domu starejših občanov Ljubljana-Bežigrad

Manjšina sogovornikov je med pogovori izpostavila tudi primere nasilja, ki so jih zaznali v Domu starejših občanov Bežigrad. Opažajo, da je predvsem veliko psihičnega nasilja in pa grobosti. Večinoma nasilje opažajo pri drugih stanovalcih, le peščica vprašanih pa je bila sama v vlogi žrtve nasilja med bivanjem v omenjenem Domu. Sogovorniki omenjajo samo nasilje med stanovalci, nasilja s strani zaposlenih ali stanovalcev nad zaposlenimi ni omenil nihče. Ena od sogovornic kot nasilje šteje grobost in vpitje nad nekom, ki je posledica naglušnosti nekaterih stanovalcev. Ti lahko glasno govorjenje sprejmejo kot napad in nasilno odreagirajo in se počutijo prizadeto. Opažajo tudi, da je veliko očitanje v

smislu nenehnega poudarjanja ene in iste stvari pri nekom. Ena od sogovornic je povedala, da je pojavljanje prepиров zelo nepredvidljivo, saj je potek pogovora odvisen od vsakega posameznika in tudi od tega, kako in če zna postaviti zid med sogovornikom. Ena od vprašanih je podala primer prepira, ki mu je bila priča v kavarni Doma. Sama je posegla v prepir in z dotikom in božanjem poskušala pomiriti udeležene v sporu, saj se je zbala, da bi prišlo do novega napada: *»Bala sem se, da ga bo gospa nazaj kaj napadla, ker jo je res grobo napadel ... (B81).«*

4.14 Nasilje v medijih

Skoraj vsi vprašani menijo, da je nasilje preveč izpostavljeno v medijih in da se o njem preveč govori. Mediji gredo predaleč s svojim pisanjem, nekateri sogovorniki pa menijo, da bi mediji lahko kakšno stvar tudi zadržali in je ne objavili. Menijo tudi, da se pojavljajo lažne novice o nasilju in da se zaradi konkurence mediji pogosto grebejo, kdo bo objavil bolj udarno novico o nasilju. Sodelujoči v raziskavi opažajo tudi, da je na televiziji zelo veliko filmov z nasilnimi prizori, česar ne odobravajo. Ne odobravajo tudi krvavih prizorov v filmih, saj je to za gledalce neprimerno. Menijo tudi, da je nasilje bolj sprejemljivo otrokom kot pa njihovim staršem, v medijih pa naj bi se v večini pojavljale samo novice o nasilju nad ženskami in otroki. Opažajo tudi, da so slabe stvari vedno objavljene na začetku časopisov, da privabijo bralce. Veliko vprašanih redno bere črno kroniko in na ta način dobiva informacije, koliko nasilja je v družbi. Zdi se jim tudi, da včasih niso toliko poročali o nasilju po televiziji. Mediji naj bi s prikazovanjem nasilja vplivali na to, da začno ljudje izvajati nasilje. Mediji naj bi torej nasilje spodbujali, predvsem pa imajo vpliv na mlajše, predvsem skozi krvave in nasilne filme: *»Meni se zdi, da se to nekako razbrsti – ko nekdo sliši, da so se nekje streljali, potem še on hoče to narediti (C118).«* Drugi menijo, da je informiranje ljudi o nasilju preko medijev pozitivno, saj naj bi zato bili ljudje bolj previdni in pozorni na dogajanje okoli sebe. Pravijo tudi, da se človek ob pogledu na nasilne prizore na televiziji zgrozi, kar ga odvrne od nasilja. Eden od sogovornikov je za razliko od večine mnenja, da je nasilje v medijih premalo izpostavljeno in da bi v medijih predvsem morali kazati, kako se ga znebiti. Prikazati bi morali tudi vzroke za nasilje in kako jih odpraviti. Nekaterim sogovornikom se zdi pomembno, da so ljudje informirani o nasilju in se ne strinjajo s trditvijo, da prikazovanje nasilja v medijih spodbuja ljudi k nasilju: *»Tistega, ki je bil okraden, ne bo to nikoli spodbudilo, da bo šel potem še on krast (I65).«*

4.15 Predlogi za manj nasilja v družbi

Vprašani so nanizali zelo veliko predlogov, kaj bi lahko v družbi naredili oz. spremenili, da bi bilo nasilja manj. Večina se je najprej oprla na vzgojo, s katero se da ljudem privzgojiti primeren način vedenja. Menijo, da bi bilo na splošno potrebno več govoriti o škodljivih posledicah pitja alkohola in ne pometati posledic pod preprogo, kar bi se dalo doseči že s pravo vzgojo v mladosti. Že otroke bi bilo potrebno podučiti o konzumiranju alkohola, ki je lahko eden od krivcev za nastanek nasilja. Otrokom bi bilo treba postavljati meje ter jih o nasilju in neprimernosti le-tega podučiti že v vrtcih in šolah. Treba bi bilo delati tudi na večanju spoštovanja med mladimi in starimi ter v družbi ustvarjati mirno vzdušje, v kateri ne bi bilo strahu pred slabim. Nenasilni bi morali biti starši in učitelji in tako bi dajali zgled otrokom, da tudi oni ne bi izvajali nasilja. Eden od sogovornikov je predlagal, da bi v časopisih moralo več pisati o nasilju, saj bi to potem ljudi odvrčalo od nasilja. Nekaj vprašanih je predlagalo, da bi morali biti zapori bolj strogi, strožje pa bi morale biti tudi kazni. Eden od njih je predlagal, da bi morali uvesti smrtno kazen ter ponuditi pomoč tistim nasilnežem, ki v prihodnje nasilja ne bi več izvajali. Sodni postopki bi morali biti drugačni, spremeniti pa bi morali tudi zakon in v njem zapisati strožje kazni za nasilneže.

Sogovorniki menijo, da bi bilo nasilja manj, če bi ljudje spore reševali na miren in lep način: *»Ko sem jaz učila, sem vedno poskušala vse nekako na lep način rešiti, čeprav za to potrebuješ ogromno, ogromno energije (A58).«* Tudi otroke bi morali podučiti o nasilju na primeren način, brez pridiganja in nasilja, saj se nasilje ne rešuje z nasiljem, ampak s pogovorom. Veliko več rešitev se lahko najde v dialogu, kot pa z udarci. Ljudje bi morali tudi sami pri sebi analizirati, kaj je prav in kaj ne, morali pa bi tudi manj hlastati za materialnimi dobrinami, saj jih to tudi vodi v nasilje. Nekateri dodajajo, da bi se nasilja rešili tako, da bi se izogibali nasilnim situacijam, nasprotno pa trdijo nekateri, da je treba kdaj v življenju tudi potrpeti: *»Včasih so rekli, da je potrpljenje božja mast. To se je kar obneslo (C157).«* Ena od sogovornic meni, da bi morale svetovne organizacije, ki delujejo na področju preprečevanja nasilja, imeti večji vpliv, morale bi se tudi več udejstvovati in se kazati v javnosti in medijih. Več bi se morali izpostavljati tudi strokovnjaki in humanitarne organizacije, saj naredijo premalo za preprečevanje nasilja. Nujno bi bilo treba zvišati življenjski standard, da bi ljudje živeli dostojno in ne bi bili prisiljeni v nasilje za preživetje. Eden od vprašanih je poudaril, da bi morali ljudi naučiti delati in jim nato dati delo, saj bi se tako rešili stranpoti in ne bi bili več nasilni. Eden od vprašanih je še

predlagal, da bi morala dekleta nositi daljša krila, saj z njimi ne bi tako izzvale moških. Manjšina udeležencev v raziskavi meni, da se ne da narediti nič in da se je nasilje že preveč razširilo: *»Tudi pri vojnah je tako – vojne so bile in vojne bodo (G121).«*

5 RAZPRAVA

Nasilje je pojav, ki se v sodobni družbi zelo pogosto pojavlja, vendar nikakor ni nov, saj je bilo nasilje del družbe praktično že od samega začetka človeštva. Nasilje je grdo, absolutno nesprejemljivo dejanje, ki pa se na žalost še vedno pojavlja, načine, kako ga preprečiti ali vsaj zmanjšati njegovo pojavnost, pa le stežka najdemo.

V raziskavi, ki sem jo opravila med enajstimi osebami, starejšimi od 65 let, sem dobila njihove poglede na nasilje – kako oni nasilje razumejo in kako ga prepoznavajo. Samo nasilje sogovorniki opredeljujejo zelo različno, vendar se vsi strinjajo, da je to grozno, nesprejemljivo, in kruto dejanje. Nekateri nasilje opredeljujejo kot dejavnik v odnosih med moškim in žensko ali kot prevlado ene osebe nad drugo oz. vstop v osebni prostor. Tudi Munc (2010) nasilje opredeljuje zelo podobno, in sicer kot zlorabo moči v različnih oblikah ter kot naučeno vedenje na občutke jeze in strahu. Nekateri menijo, da sta za nasilje vedno potrebni vsaj dve osebi in da je to dvosmerna pot. Nasilje vidijo tudi v dejanjih, ki jih mora človek početi, vendar jih noče, pa tudi kot nujno družbeno zlo in kot grdo ravnanje nad nedolžnimi ljudmi. Nasilje je lahko že vsako dejanje, ki ga ne delaš normalno in je storjeno s silo, uperjeno pa je proti nekomu drugemu. Žiberna (2005, str. 190) meni, da je nasilje najbolj groba kršitev človekovih pravic in dodaja, da se moramo vsi, posebej državni organi, odzvati na vse oblike nasilja. Vprašani so mnenja, da je besedno nasilje bolj boleče od udarcev oz. da psihično nasilje pušča hujše posledice kot fizično, menijo pa tudi, da je predvsem psihično nasilje zelo težko izmeriti, saj je težko odkriti vse posledice.

Poznamo več vrst nasilja, vsako pa na ljudeh pušča posledice. Sogovorniki kot nasilje opredeljujejo udarce, pretepanje otrok, vlečenje ter grobe dregljaje, grožnje s predmeti, roko ali z besedami. Kot izpostavlja ena od sogovornic, je nasilje lahko že to, da nekdo izkorišča svojo vsečnost pri drugih, nekaj drugih pa meni, da je nasilje že krivica sama ali pa celibat pri duhovnikih. Kot konkretne primere nasilja omenjajo neubogljivost otrok, ki je nasilje nad starimi starši, krajo denarja s strani države, nizek življenjski standard ter medsebojno tekmovanje na delovnem mestu. Kot odgovor na vprašanje, kaj je nasilje, eden od sogovornikov pravi, da to lahko tudi poroka, kadar je človek vanjo prisiljen. Munc (2010) meni, da je nasilje neustrezen odziv, ko nekdo prestopi našo mejo; sogovorniki pa mejo med dejanji, ki so sprejemljiva in tistimi, ki niso, ter jih že štejejo kot nasilje, opredeljujejo kot težko določljivo in včasih tudi zelo tanko mejo, je pa slednja tudi stvar

vsakega posameznika. Pretepe in ponavljajoče se udarce štejejo kot nasilje, nekateri med njimi pa so mnenja, da kričanje na človeka ali udarec v afektu ni nasilje. Besedno nasilje je po mnenju vprašanih odvisno od razumevanja in tudi od razpoloženja žrtve, pogosto pa je razumevanje nekega dejanja odvisno tudi od tega, kako je podano. Mejo nekateri postavljajo tam, kjer dejanje, ki je izvršeno proti nekomu, pri njem pusti posledice oz. ko pride do oškodovanja.

Človek se celo življenje razvija, raste in raziskuje, z raziskovanjem pa si tudi ustvarja nove podobe in mišljenja o določenih stvareh, med drugim tudi mnenje o nasilju. Na predstavo o nasilju lahko vplivajo številni dejavniki, med njimi tudi lastne izkušnje z nasiljem in vzgoja. Na oblikovanje mnenja o nasilju ima lahko zelo velik vpliv okolica s svojimi prepričanji, človek pa si lahko mnenje zgradi tudi na podlagi prebranih knjig ali člankov o nasilju. Sogovorniki so se z nasiljem srečevali v šolah in tudi to je pripomoglo k oblikovanju predstave, še večji vpliv pa je na vse imela druga svetovna vojna, ki je, kot pravijo nekateri, negativna selekcija človeštva. Munc (2010) pravi, da smo lahko srečni vsi, ki grozot vojn nismo občutili, saj imajo vojne posledice tako za posameznike kot tudi za družbo. Sogovornikom so se prizori iz vojne vtisnili v spomin in vsakdo izmed njih, ki je o vojnih grozotah pripovedoval, se je do potankosti spomnil vseh dogodkov, kar priča o tem, da dogodkov ne morejo pozabiti. Ljudje si skozi različne izkušnje in z leti gradimo predstavo o neki stvari, zato tudi nekateri sogovorniki pravijo, da imajo danes drugačno predstavo o nasilju, kot pa so jo imeli v otroštvu.

Nasilje se ne pojavi kar samo od sebe, ampak so za vsakim nasilnim dejanjem po navadi neki razlogi, ki vplivajo na človeka, da postane takšen. Dejavniki, ki vplivajo na oblikovanje predstave o nasilju, vplivajo tudi na to, kako bo človek v življenju ravnal in ali bo med svojim ravnanjem nasilen. Velik zgled vsem ljudem dajejo starši, naj bo to negativen ali pozitiven. Že kot otroci vpijamo vse iz okolice in če otrok vidi nasilne starše, lahko tudi sam začne s takim ravnanjem. Tudi sogovorniki menijo, da vse izhaja iz otroštva in da so starši tisti, ki nas učijo in nam dajejo zgled za naprej. Nekaj sogovornikov tako meni, da bo otrok postal nasilen, če vidi nasilne starše, otroku pa se bo zaradi tega zdelo nasilje sprejemljivo in samoumevno. Na razumevanje nasilja vplivajo tudi lastne izkušnje, eden od sogovornikov je tako dejal, da je zaradi lastnih izkušenj z nasiljem lažje razumel druge, drugemu pa so izkušnje z nasiljem bile v breme.

Velikokrat se ljudje sprašujemo, zakaj sploh prihaja do nasilja in kaj ljudi, ki so nasilni, vodi k temu. Mnogokrat ne najdemo odgovorov na vprašanja ali pa sklepamo na podlagi skopih informacij iz medijev ali okolice. Tudi nekaterim sogovornikom je bilo težko najti razloge za nasilje, so pa dejali, da je nasilje lažje razumeti, če najdeš pravi razlog zanj. Skoraj vsi vprašani so kot največjega krivca za nasilje izpostavili alkohol, ki je preveč razširjen in ima slab učinek na ljudi. Leskošek (2013, str. 111–113) navaja podatek, da kar petina povzročiteljev nasilja redno uživa alkohol, pri tem pa izpostavlja, da je alkohol le eden od številnih povodov za nasilje, saj lahko isti človek izvaja nasilje, tudi ko ni pod vplivom alkohola. Alkohol tako razume kot dejavnik tveganja, ki lahko privede človeka do nasilja. Sedmak in Kralj (2013, str. 178) navajata izsledke raziskave iz leta 2012, kjer je bilo ugotovljeno, da ljudje na prvo mesto med dejavniki, ki vplivajo na pojav nasilja, uvrščajo prav alkohol (93,5 %), sledijo pa mu nelegalne droge (90,0 %), nezaposlenost (74,2 %), nezadovoljstvo s partnerskim življenjem (70,4 %), težavno otroštvo (69,2 %) ter še nekateri drugi, skoraj vse omenjene razloge pa omenjajo tudi moji sogovorniki. Nekateri sodelujoči v moji raziskavi menijo, da nasilje izhaja iz ljudi samih, da imajo to že prirojeno in da je bolezen. Kot možen vzrok za nasilje omenjajo še hlepenje po materialnih dobrinah, pohlepnosti in požrešnosti po denarju, notranje ranljivosti ter nemir in razočaranja zaradi izgube službe. Veliko k pojavnosti nasilja v današnji družbi prispeva tudi slaba vzgojenost mladine, ki se zna postaviti zase in odreagirati nasilno, če doživijo grožnje. Nekaj vprašanih kot razlog za nasilje navaja fanatizme, predvsem fanatično vero. Crawford (1994) omenja vero kot eno glavnih in zelo pomembnih elementov vsake kulture, ki pa lahko vodi tudi v nasilje. Predvsem omenja slepo zaupanje in predanost veri in slepo verjetje besedam, ki jih izgovarjajo duhovni voditelji. Ko človek postane zasvojen z vero, lahko včasih ne vidi jasno, kaj je prav in kaj ne ter deluje tudi nasilno, morda tudi nevede. Nasilje je lahko za nekatere tudi način preživetja, saj zaradi pomanjkanja denarja in materialnih dobrin iščejo načine, kako preživeti. Revščina je bila že nekoč razlog za nasilje, enako je tudi danes, vendar sogovorniki menijo, da tudi blagostanje lahko vodi v nasilje. Krivdo za nasilje nekateri vprašani valijo tudi na same zakone, sodišča in sodnike, ki naj bi dajali premile kazni nasilnežem ter tudi konkretno na predpis, ki duhovnikom in nunam zapoveduje, da morajo živeti v celibatu.

Do nasilja lahko torej prihaja zaradi različnih vzrokov, veliko je tudi dejavnikov tveganja, ki ljudi spodbujajo k nasilju, vendar med nekaterimi sogovorniki prevladuje tudi mnenje, da lahko človek sam izzove nasilje in je tako sam kriv za to, da ga je nekdo napadel. Kar

nekaj jih z gotovostjo trdi, da lahko žrtev izzove nasilneža – izpostavljajo primere, ko ženska z mini krilom izziva moške. Pojavlja se tudi mnenje, da nekateri ljudje namerno izzivajo in na nek način uživajo, ko je kdo do njih nasilen. Takšna prepričanja so precej grozljiva, saj verjetno nihče ni ravno vesel, če ga kdo pretepe ali ga zmerja z besedami ali mu morda stori še kaj hujšega. Nasilje je vredno vsakršnega obsojanja, da pa je vsako nasilje nedopustno, meni tudi Knific (2005, str. 71).

Dandanes smo lahko priča nasilju kjerkoli, žrtve pa smo lahko tudi sami, ne glede na to, kdo smo, kaj smo in od kod prihajamo. Kljub temu lahko določene skupine ljudi štejemo kot bolj ogrožene oz. kot skupine, ki so bolj dostopne nepravilnostim in nasilju. Žiberna (2005, str. 189) navaja, da v svetu in tudi v Sloveniji narašča nasilje, še posebej pa so mu izpostavljene nemočne skupine ljudi, kot so ženske, otroci in stari ljudje. Nekateri vprašani v moji raziskavi težko navedejo, katere družbene skupine so še posebej ranljive, saj menijo, da je lahko vsakdo žrtev nasilja. Nekaj jih je bilo mnenja, da so bili v preteklosti bolj ranljivi tisti, ki so prihajali iz nižjih slojev, danes pa je nasilje prisotno tudi med bogatimi, le da je bolj prefinjeno. V času druge svetovne vojne in tudi med drugimi vojnami so bili ranljivi vsi ljudje, bolj pa so bili izpostavljeni nasilju tisti, ki so imeli manj orožja. Sogovorniki, ki so mnenja, da so nekatere skupine še posebej ranljive, naštevajo stare, mlade, migrante, ženske ter šibkejša in hendikepirane, ki pa jih v večini omenja tudi Žiberna (2005, str. 189). Nasilja so po mnenju sogovornikov bolj deležni tudi tisti, ki so ponižnejši in se hitro uklonijo ob grožnjah.

Nasilje zadeva nasilnega posameznika in celotno družbo. Mnogokrat se pojavljajo različne debate o tem, kdo je bolj nasilen – moški ali ženske. Velja splošno prepričanje, da so moški bolj nasilni, ker so močnejši. Je temu res tako? Med sogovorniki v raziskavi prevladuje mnenje, da so lahko nasilni tako moški kot tudi ženske, vendar naj bi bilo več moških. Dva od vprašanih menita, da naj bi bilo več nasilnih žensk kot moških, pri tem pa izpostavljajo, da so ženske nasilne z besedami, ko hočejo uveljaviti svoj prav. Za moške sogovorniki pravijo, da so fizično močnejši in da želijo na ta način uveljaviti svoj prav, drugi pa menijo tudi, da dominacija moških izhaja že iz preteklosti, ko so bili moški glave družine, ženske pa so jim morale biti pokorne. Antić Gaber in Selišnik (2013, str. 26) navajata podobne ugotovitve, saj menita, da je nasilje moških nad ženskami posledica neenakomerne porazdelitve moči v zgodovini, kar je pripeljalo do moške dominacije in s tem do ohranjanja podrejenega položaja žensk, takšen način razumevanja nasilja pa je velik korak naprej. Ne glede na to, ali so nasilni moški ali ženske, kar nekaj sogovornikov

najde skupne značilnosti nasilnežev. Nekateri menijo, da naj bi nasilneži imeli že v genih zapisano nasilje in da je to dedno, drugi pa menijo, da si nasilneži pri žrtvi najprej pridobijo zaupanje, da jo nato lažje izkoristijo. Nasilnežem naj bi bilo skupno tudi to, da želijo uveljaviti svojo voljo in prepričanja. Nasilneži se med seboj lahko posnemajo in so si na ta način podobni, vendar kar nekaj vprašanih meni, da ima vsak nasilnež svoj način izvajanja nasilja in zato skupnih značilnosti med njimi ne moremo najti.

Kot že omenjeno, je nasilje del družbe, spreminjajo se le nekatere njegove oblike in odnos ljudi do nasilja, kar se je pokazalo tudi v moji raziskavi. V času mladosti vprašanih je bilo nasilje precej drugačno kot pa je danes, predvsem sogovorniki izpostavljajo odnos ljudi do nasilja, saj se o njem skoraj da ni govorilo, veljalo pa je tudi prepričanje, da morajo ženske potrpeti nasilje v zakonu. Zaviršek (1994) govori o spolnem nasilju znotraj zakona in navaja, da je včasih veljalo, da do spolnega nasilja znotraj družin prihaja zaradi frustriranih moških in nesposobnih žensk, patološko vedenje enega posameznika pa je postalo simptom celotne družinske patologije. Življenje nekoč je bilo po besedah sogovornikov bolj sproščeno, ljudje se v dogajanje pri sosedih niso vmešavali, le nekateri omenjajo, da se je o nasilju v lastni družini malo govorilo, več pa se je opravljalo o dogajanju v tujih družinah. Nasilje je bilo torej stvar individualne družine ali posameznika in ne del širše družbe, o čemer piše tudi Zaviršek (1994), ki navaja, da se je nekoč v socialnem delu uporabljal medicinski problem reševanja problemov, ta pa je nasilje videl kot stvar individualne patologije in zasebnosti.

Tudi kaznovanje otrok je bilo včasih nekaj povsem običajnega, sogovorniki omenjajo vzgojne klofute, ki jih niti ne štejejo kot nasilje, le kot nekaj, kar so si zaslužili, in kot del vzgoje. Veliko tovrstnih klofut so bili deležni v družinah in tudi v šoli, nekateri pa tudi s strani duhovnikov. Munc (2010) ostro obsoja pojmovanje vzgojne klofute kot nekaj sprejemljivega in pravi, da je tudi to oblika fizičnega nasilja, ki je poniževalna, vzbuja bolečino in nenazadnje lahko tudi poškoduje. V šolah so učitelji poleg klofut otroke kaznovali še s klečanjem v pesku, stanjem v kotu ali pa so jih pretepli s palicami. V družbi 1. polovice 20. stoletja je bilo med vrstniškimi družbami veliko preteptov, manj pa je bilo nasilja z orožjem (npr. z noži), če izvajamo nasilje v času druge svetovne vojne. Včasih so bili tudi zapori bolj strogi, kar naj bi pripomoglo k temu, da je bilo nasilja manj. Nasprotno od nekaterih, pa eni navajajo, da je bilo nasilje včasih strogo kaznovano, nasilneži so bili izločeni iz družbe in deležni hudega obsojanja, posebej hudo je bilo, kadar je kdo kaj ukradel.

Za ljudi, rojene po drugi svetovni vojni ali celo po letu 1991, ko je potekala vojna v Sloveniji, je težko predstavljivo, kaj človek občuti in doživlja med vojno, moji sogovorniki pa o tem lahko pripovedujejo na podlagi lastnih izkušenj, ki so jih doživeli v času druge svetovne vojne. Vsi pripovedujejo, da je bilo veliko nasilja, veliko je bilo ubojev in mučenja v koncentracijskih taboriščih. Kot nasilje so obravnavali tudi nenehni nadzor, strah pred policijo in bombardiranje v sosednjih krajih. Največ je bilo fizičnega in psihičnega nasilja, omenjajo pa tudi spolno nasilje nad ženskami, ki pa ga niso upale priznati zaradi strahu. Nasilja ni bilo veliko samo med vojno, ampak tudi po njej, omenjajo pa, da je je bil po vojni zelo hud zločin, če je kdo koga ubil.

Do danes se je na področju nasilja marsikaj spremenilo, še vedno pa veliko stvari ostaja enakih oz. so celo slabše. Ena takšnih je sama pojavnost nasilja, saj sogovorniki menijo, da je nasilja v današnjem času mnogo več kot v času njihove mladosti, se pa ta izvaja na bolj fin, duhovni način. Le peščica jih meni, da je nasilja danes manj kot nekoč, menijo pa tudi, da hudo nasilje danes pojenja, več naj bi bilo med ljudmi prevar. Pozitivno je, da se danes o nasilju govori več, je večkrat del javnih razprav in tudi bolj pogosto se pojavlja v medijih, s čimer se ljudi opozarja in osvešča o njegovi količini v družbi. Antić Gaber in Selišnik (2013, str. 16) omenjata razloge, zakaj so ljudje včasih molčali in niso upali priznati nasilja, enaki razlogi pa veljajo tudi danes. To so strah, nemoč, zmedenost, čustva in neznanje. Vse to povzroči, da ljudje, ki so doživeli nasilje, o tem molčijo in s tem hkrati ščitijo nasilneže. Zanimivo je razmišljanje ene od sogovornic, ki meni, da je danes nasilja več v mestih kot pa na vasi, saj imajo otroci preveč prostega časa, ki ga preživljajo na ulici, kjer lahko zapadejo v slabo družbo in postanejo nasilni. Pri teh otrocih ni toliko problem prosti čas, ampak bolj to, da jim manjka odrasla oseba, ki bi jih usmerjala, vzgajala. Mrgole (2003) mladostnike, ki imajo preveč prostega časa in ki zapustijo šolanje, imenuje osipniki. Za njih je značilno, da nimajo jasno postavljenih ciljev, hkrati pa jim manjka oseba, ki jo poimenuje »pomembni drugi«. Sogovorniki še omenjajo, da se starostna meja pri mladih pomika navzdol in da so zato vse mlajši otroci nasilni, česar pa včasih ni bilo. Kot problem in možen vzrok za nasilje omenjajo tudi, da starši preveč zagovarjajo svoje otroke in niso do njih dovolj kritični, ko naredijo kaj narobe. Še vedno pa menijo, da so najbolj nasilni ljudje med 30. in 40. letom starosti, stari ljudje pa naj ne bi bili nasilni oz. zelo redko. Kot velik problem sodobnega časa omenjajo tudi nasilje na delovnem mestu, predvsem mobing, veliko pa je tudi t. i. izkoriščanja delavcev za minimalno plačilo, ki ga vidijo kot ekonomsko nasilje.

Za nasilje pa ne gre samo, kadar je nekdo do sočloveka nasilen neposredno, ampak tudi preko različnih medijev. Tako sodelujoči v raziskavi omenjajo, da jim veliko nasilje predstavljajo reklame na televiziji in radiu, saj se ves čas ponavljajo in jih terorizirajo z vsemi mogočimi ponudbami in akcijami. Vendramin in Šribar (2010) poudarjata, da se pogosto dogaja, da ljudje kritizirajo medije in pojavljanje nasilja v medijih, vendar mediji v svoj zagovor pogosto povedo, da ima vsak posameznik možnost, da TV-program premakne ali televizijo ugasne, če se mu zdijo (nasilni) prizori neprimerni. Med sogovorniki je kar nekaj takšnih, ki menijo, da je danes najpogostejše fizično nasilje, precej blizu po količini pa mu je tudi psihično, ki se pogosto pojavlja med partnerji. Omenjajo še politično nasilje, ko politiki želijo uveljaviti svojo voljo ali ko diskreditirajo politične nasprotnike.

Nasilja se lahko pojavlja v zelo različnih oblikah, različni so tudi razlogi zanj, vendar nič ne more opravičiti nasilnih dejanj storjenih nad sočlovekom. Vedno nam je težko, ko poslušamo ali beremo o nasilnih dejanjih in o žrtvah nasilja, še toliko huje pa nam je, če nasilneže in njihove žrtve poznamo. Tudi med mojimi sogovorniki je kar nekaj takih, ki so v življenju doživeli nasilje, zaradi občutljivosti teme pa sem vprašanim vnaprej razložila, da jim o osebnih izkušnjah ni treba govoriti, če izrecno ne želijo. Kljub temu sem zelo vesela njihovega odziva, saj so mi skoraj vsi zaupali svoje osebne izkušnje, le eden od sogovornikov je prosil, da pogovor predčasno zaključiva – pojasnil je, da je imel zelo nasilnega očeta in ne želi obujati dogodkov iz mladosti. Večina mojih sogovornikov je predstavila primere nasilja, ki so jih sami doživeli – bili so torej žrtve nasilja. Izraz »žrtev« je lahko nekoliko neprimeren in človeka stigmatizira, vendar ga v nalogi vseeno uporabljam, ker želim s tem poudariti razmerje med osebami, ki so doživele nasilje in osebami, ki so nad njimi izvajale nasilje – nasilneži. Zaviršek (1994) piše, da je gibanje proti nasilju že pred leti izpostavilo problematiko poimenovanja oseb kot »žrtve«, saj s tem izrazom zaobsežemo celotno identiteto človeka, zaradi česar se je pozneje razvil koncept prizadete, ki je »preživela«.

Sogovorniki so bili žrtve nasilja že v mladosti, drugi v poznejših letih, v času po upokojitvi. Doživljali so psihično nasilje s strani sodelavcev, ki so hoteli priti na boljši položaj, kar nekaj pa jih je doživljalo nasilje že v mladosti s strani staršev, za katero nekateri pravijo, da je bilo upravičeno in ga niti ne štejejo kot nasilje. Munc (2010) pravi, da je značilnost vzgojnega nasilja čustvena zloraba otroka, ki pa se jo težko dokaže in opazi, saj otrok včasih ne kaže vidnih znakov zlorabe. Tisti sogovorniki, ki so menili, da je

bilo nasilje s strani staršev upravičeno, so pri tem še dejali, da so si udarce zaslužili, ker so bili poredni ali so naredili kaj narobe. Nasilje so vprašani doživljali tudi v času bivanja v domu za stare ljudi oz. ga posredno ali neposredno doživljajo še danes s strani sostanovalcev. Gre predvsem za odiranje iz družbe, očitane, preganjanje in opazovanje s strani sostanovalcev. V enem primeru je šlo tudi za napad stanovalke s hojco. Vsi sogovorniki so rojeni pred drugo svetovno vojno, nekateri tudi med njo, zato so vsi doživeli vojno nasilje, ki pa je bilo po njihovih navedbah zelo grdo in surovo. Munc (2010) za vojno nasilje, ki vključuje mučenje, izvajanje masovnih usmrtitev ter drugih krutih dejanj, pravi, da je na robu razuma in razumevanja. Da je bilo nasilje med drugo svetovno vojno res kruto in nesprejemljivo, pričajo tudi vprašani iz moje raziskave.

Vsakogar, ki doživi nasilje, ta izkušnja na nek način zaznamuje. Marsikdo to izkušnjo ali več njih občuti kot veliko breme, ki ga nosi potem skozi celo življenje, drugi pa poskušajo to breme odvreči na ta način, da o izkušnji odkrito spregovorijo. Tudi ena od sogovornic je dejala, da ji je bilo veliko lažje, ko se je o doživetem nasilju s kom pogovorila, saj si je s tem olajšala dušo. Nekateri so izkušnje dolga leta skrivali, saj jih je bilo strah priznati, kaj se jim je zgodilo, nekateri pa so poskušali nasilne situacije rešiti na lep način in brez vmešavanja drugih. Kadar pride do nasilja, se velikokrat pojavijo vprašanja, ali je dolžnost ljudi, da videno nasilje prijavijo policiji oz. posredujejo in poskušajo nasilje preprečiti. Mnenja so na žalost še vedno deljena, ker jih kar nekaj še vedno misli, da je nasilje stvar tistih, ki so v nasilje vpleteni in ni njihova dolžnost, da se vmešavajo. Če bi vprašali žrtve nasilja, bi verjetno menile drugače, o čemer pripovedujejo tudi sogovorniki v raziskavi. Kar nekaj jih meni, da je prav, da človek posreduje ob nasilju, saj bi si tudi on želel pomoči, če bi bil sam v vlogi žrtve. Povedali so tudi, da nimajo zadržkov in ob nasilju posedujejo avtomatično, ker se jim to zdi edino primerno. Drugi so mnenja, da je posredovanje odvisno od same situacije. Če gre za hudo fizično nasilje, kjer bi tudi sami lahko utrpeli škodo, se raje ne bi vmešali, saj bi jih bilo strah. Predvsem moški sogovorniki omenjajo, da bi zagotovo posredovali, kadar bi kdo napadel žensko ali kadar bi se med seboj stopli otroci, v ostalih primerih pa bi ocenili, kakšna je situacija in šele nato posredovali oz. se umaknili. Sedmak in Kralj (2013, str. 176) pravita, da je pojav nasilja odvisen ravno od tega, kako družba nanj reagira. Družba nasilje lahko obsodi in sankcionira, s čimer poskrbi, da se možnosti za njegovo pojavljanje zmanjšajo, lahko pa ga tolerira in sprejema kot nekaj običajnega.

Iz pogovorov lahko razberemo, da so ljudje še vedno preveč ozkogledni in ne vidijo dobro, kaj pravzaprav pomeni, ko oseba doživi nasilje. Veliko jih najprej pomisli na svojo varnost, kar je sicer prav, vendar je strahotno narobe, če pri tem pozablja na varnost tistega, ki je žrtev nasilja. Nobena žrtev namreč ni sama kriva, da nekdo nad njo izvaja nasilje in najmanj kar si lahko želi, je, da dobi podporo in pomoč ljudi, ki so po zakonu dolžni prijaviti in posredovati ob primerih nasilja. To je jasno zapisano tudi v 3. členu ZPND. Tudi ko vprašani navajajo konkretne primere nasilja, ki so jih videli, je opaziti, da ljudje ob tem občutijo strah in tudi paniko in zaradi tega pobegnejo in žrtvi ne pomagajo. Ena od sogovornic je neodzivanje ljudi na nasilje označila kot »hlapčevstvo«. Munc (2010) gojenje strahu in krivde označuje kot slovenski nacionalni šport, saj smo tolerantni do nasilja, ki se dogaja pred našimi očmi. Omenja tudi zakoreninjenost prepričanja, da mlada dekleta privabljajo posiljevalce s svojim izzivalnim oblačenjem.

Sodeč po tem, da so tudi nekateri moji sogovorniki v življenju že bili kdaj nasilni, me podatki, ki sem jih navedla na prejšnjih straneh, niti ne presenečajo več toliko. Sogovornica je pripovedovala, kako je kot učiteljica udarila učenca, ki je delal nered v razredu, kar ji je bilo pozneje žal, vendar je poudarila, da je z udarcem dosegla mir in tišino v razredu. Posebej šokantno se mi zdi pripovedovanje gospoda, ki je skozi celoten najin pogovor govoril, da je izrecno proti nasilju in da je treba nasilneže ostro kaznovati. Večkrat je tudi poudaril, da sam ni bil nikoli nasilen do nikogar, je pa le nekaj stavkov pozneje mimogrede izpostavil, da je bivšo ženo večkrat oklofudal, sina pa je enkrat tudi pretepel, vendar to opravičuje z besedami, da je bilo to v afektu in zaradi strahu. Iz tega lahko vidimo, da ljudje nimajo oblikovanega trdnega stališča o nasilju, saj lahko z nekaj besedami izpodbijejo vse trditve, ki so jih pred tem navedli o netoleranci do nasilja. O tem, da ljudje nimajo izoblikovanega trdnega vrednostnega sistema o nedopustnosti nasilja, piše tudi Munc (2010). Iz zapisanega lahko vidimo, da ljudje nasilje pomanjšujejo, ko gre za nasilje v intimnem partnerstvu.

Nasilje se lahko dogaja povsod, izjema niso niti raznorazne institucije, med njimi posebej izpostavljam domove za stare ljudi. Iz pripovedi sogovornikov, ki so omenjali samo nasilje med stanovalci, ne pa tudi nasilje zaposlenih nad stanovalci ali obratno, lahko sklepam, da je to pogost pojav v domovih za stare ljudi. Kot opazajo nekateri, je predvsem veliko psihičnega nasilja in grobosti, pogosto pa med stanovalci prihaja do preprirov, ki so med drugim tudi posledica težav s sluhom starih ljudi. Pojavlja se tudi veliko očitanja in zmerjanja, vendar nekateri znajo to uspešno pomiriti z dotiki in božanjem. V literaturi

lahko zasledimo veliko zapisov o institucionalnem nasilju, ki ga zaposleni izvajajo nad uporabniki (npr. Clough, 1999; Lešnik Mugnaioni, 2004), malo pa je zapisov o nasilju med stanovalci domov za stare ljudi. Knific (2005, str. 72) poudarja, da je tudi nasilju v institucijah treba nameniti svoj čas in prostor in da se ga ne sme pometati pod preprogo.

Nasilje je pogosto izpostavljeno v medijih in na ta način dobivamo občutek, koliko nasilja je v naši družbi. Ali je ta predstava pravilna, težko rečemo, ker se po besedah Petrovca (2003), mediji vedejo v skladu s tržnimi zakonitostmi, kar pri ljudeh vzbuja občutek, da je nasilja več, kot pa ga je v resnici. O tem, ali se nasilje dovolj pogosto pojavlja v medijih in kakšne učinke ima na ljudi, so svoje mnenje podali tudi vprašani v moji raziskavi. Velika večina jih meni, da je nasilje v medijih preveč izpostavljeno in da se o njem preveč govori, nekateri pa pravijo, da je veliko tudi lažnih ali umetno napihnjenih novic o nasilju. Podatki, ki sem jih pridobila z raziskavo, se skladajo z rezultati raziskave, ki jo je izvedla Horvat (2001). V njej je ugotovila, da skoraj 80 % ljudi meni, da je na slovenskih TV-programih prikazanih preveč nasilnih prizorov in novic o nasilju nasploh. Moji sogovorniki opažajo, da je na televiziji zelo veliko nasilja prikazanega v filmih, kar se jim zdi neprimerno, enako v svoji raziskavi ugotavlja Horvat (2001). Kar nekaj vprašanih je mnenja, da mediji s tem, ko prikazujejo nasilje, spodbujajo ljudi k temu. Ljudje se iz nasilnih prizorov lahko učijo, kako biti nasilen, posebej velik vpliv pa naj bi imeli nasilni prizori na mlajše. Nekaj sogovornikov je ugotovilo, da mediji največ poročajo o nasilju nad ženskami in otroki, o ostalih, denimo starih, pa bolj malo. Tomažič in Zorč (2006) sta ugotovili podobno, in sicer da je največ pozornosti v medijih namenjeno nasilju nad mlajšo in srednjo generacijo, medtem ko je starejša generacija potisnjena v ozadje. Kar nekaj je tudi takih oseb, ki so mi v raziskavi povedale, da ima predstavljanje nasilja v medijih pozitiven učinek, saj so tako ljudje bolj previdni in pozorni na dogajanje okoli sebe. Ko ljudje gledajo nasilje na televiziji ali o njem berejo v časopisih, se zgrozijo in to jih odvrne od tega, da bi bili še sami nasilni. Menijo tudi, da bi morali mediji ljudem dajati informacije, kaj so vzroki za nasilje in kako jih odpraviti. Tudi Selič (2005, str. 154) pravi, da bi se moralo javnost bolj obveščati in ozaveščati o nasilju, pri čemer imajo lahko zelo pomembno vlogo tudi mediji. Pri tem naj ne bi šlo toliko za informiranje ljudi o nasilnih dogodkih, ampak bolj za informiranje o tem, kako nenasilno reševati probleme. Kaj pa predlagajo sodelujoči v raziskavi?

Sodelujoči v raziskavi poleg medijev omenjajo še vzgojo, s katero se da ljudi naučiti, kako pravilno ravnati in zakaj ne biti nasilen. Otroke bi morali že v vrtcih in šolah podučiti o nasilju in jim postaviti meje, kadar je treba. Menijo tudi, da bi morali na splošno več govoriti o škodljivih posledicah alkohola, zaradi katerega so nekateri nasilni, in tudi o posledicah nasilja nasploh. Tudi Selič (2005, str. 156) med možnimi ukrepi in rešitvami navaja, da bi morali uvesti izobraževanja že v vrtce in šole ter na splošno ljudi podučiti o nenasilnih poteh reševanja problemov. Spremembe sogovorniki predlagajo tudi na državni ravni, in sicer si želijo, da bi bili zapori bolj strogi, kazni za nasilneže višje, sodni postopki pa bi morali biti drugačni. Predlagajo tudi spremembo zakona, v katerem bi bile opredeljene strožje kazni za nasilneže. Nekateri menijo, da bi se morale svetovne organizacije, ki delujejo na področju nasilja, bolj izpostavljati in ljudi bolj osveščati o škodljivih posledicah zatiskanja oči pred nasiljem, saj lahko doživeto nasilje na ljudi močno vpliva. Selič (2005, str. 156) pravi, da bi morali biti podatki o možnih oblikah pomoči bolj dostopni, ljudje pa bi morali preko različnih virov pridobiti ustrezne informacije o tem, na koga se lahko obrnejo, ko sami doživijo nasilje ali ko nasilje prepoznajo pri kom drugem. Za konec dodaja tudi, da bi morali problematiko nasilja reševati sistemsko, morali pa bi imeti tudi zakon, ki bi celovito uredil to problematiko, v njem pa ne bi bila izvzeta niti problematika nasilja nad starimi ljudmi.

Z raziskovalnega vidika se mi zdi, da sem se odločila pravilno, ko sem za raziskovanje izbrala delno strukturirane intervjuje. Zdi se mi, da sem z naborom vnaprej pripravljenih vprašanj ohranjala rdečo nit vseh pogovorov, hkrati pa so imeli sodelujoči v raziskavi možnost, da sami povedo še kaj, kar jih nisem vprašala in na ta način širše predstavijo svoje poglede na nasilje. Od intervjuvancev sem dobila bogate besedne opise, le pri nekaterih pogovorih bi lahko vprašanim zastavila še kakšno dodatno vprašanje in tako izvedela še kaj več.

6 SKLEPI

- Nasilje je zelo širok pojem, zato ga stari ljudje definirajo zelo različno. Nasilje je lahko faktor v odnosu med spoloma, prevlada ene osebe nad drugo ali vstop v osebni prostor. Nekateri menijo, da sta za nasilje vedno potrebna dva in da je to dvosmeren proces, drugi pa, da je odstopanje od osnovnega človeškega odnosa, z nasiljem pa se človeku uniči dostojanstvo.
- Večina sogovornikov nasilja ne odobrava, nekateri celo menijo, da je duševna bolezen. Menijo tudi, da besedno nasilje lahko bolj rani kot pa fizično.
- Najpogostejši obliki nasilja, ki ju sogovorniki omenjajo, sta fizično in duševno nasilje, izpostavljajo pa tudi krivico in celibat pri duhovnikih in nunah.
- Kar nekaj sogovornikov meni, da kričanje na človeka ali udarec v afektu ni nasilje, gre pa za nasilje, kadar so ponavljajoči udarci, pretepanje ljudi ter zanemarjanje in trpinčenje družine.
- Mejo med sprejemljivimi ravnanji in nasiljem je včasih težko odločiti, saj je ta zelo tanka. Nekateri menijo, da je nasilje percepcija vsakega posameznika, drugi pa, da o nasilju lahko govorimo, ko pride do oškodovanja.
- Sogovorniki so si predstavo o nasilju oblikovali skozi celotno življenje, na sam proces oblikovanja predstave pa so vplivali številni dejavniki – doživeto nasilje, videno nasilje, vzgoja, učitelji v šolah, duhovniki, okolica, branje knjig.
- Na to, ali bo človek postal nasilen, vpliva mnogo dejavnikov. Kot glavnega krivca za nasilje sogovorniki izpostavljajo alkohol, omenjajo tudi droge in izkušnje z nasiljem v družini. Nekateri menijo, da ima na to zelo velik vpliv vzgoja v mladosti, drugi pa, da ima človek že v sebi, ali bo nasilen ali ne.
- Mnenja o tem, ali žrtev lahko izzove nasilneža, da je ta potem do nje nasilen, so deljena. Nekateri menijo, da pomanjkljivo oblečene ženske izzivajo moške, drugi pa, da so to le moške čenče in da je za nasilje vedno kriv tisti, ki ga izvaja.
- Kot ranljive družbene skupine, ki so bolj podvržene nasilju, sogovorniki izpostavljajo stare, mlade, hendikepirane, migrante in ženske. Nekateri med njimi menijo, da je vsakdo lahko ranljiv in izpostavljen nepravilnostim.
- Večina vprašanih meni, da so nasilni tako moški kot ženske, vendar so moški večkrat tisti, ki izvajajo fizično nasilje, ženske pa so nasilne z besedami.

- Sogovorniki težko najdejo skupne značilnosti nasilnežev. Nekateri menijo, da imajo nasilje prirojeno, drugi pa menijo, da nasilneži pri žrtvi najprej vzbudijo zaupanje, da se jim lažje približajo.
- O nasilju se je nekoč govorilo manj kot danes, tudi samega nasilja je bilo manj. Ljudje so marsikaj potrpeali, zakonska zveza je bila sveta, zato se zaradi nasilja v zakonu niso ločevali.
- Kaznovanje otrok je bilo nekoč povsem običajno, pogosto so otroke kaznovali tudi učitelji v šolah ali duhovniki.
- Med drugo svetovno vojno so skoraj vsi sogovorniki doživljali takšno ali drugačno nasilje, starši pa so jih poskušali pred tem zaščititi. Po vojni je bil zelo hud zločin, če je kdo koga ubil.
- Nasilje se danes izvaja na bolj prefinjen način, manj pa je fizičnega nasilja. Starostna meja, pri kateri ljudje začnejo biti nasilni, se pomika navzdol – nasilni so tudi že otroci.
- Kot pogosto obliko nasilja se v raziskavi omenja finančno nasilje, predvsem v smislu izkoriščanja delavcev za nizko plačilo.
- Kar nekaj sogovornikov je bilo žrtev nasilja (če izvajamo nasilje med drugo svetovno vojno) – fizično ali psihično, nasilje pa so nad njimi izvajali sodelavci, sostanovalci v domu za stare, starši, vojaki med služenjem vojaškega roka.
- O izkušnjah z nasiljem so nekateri radi govorili, drugi so to zadrževali zase in spregovorili šele po več letih. Predvsem o izkušnji niso želeli govoriti zaradi nasilja.
- Nekaj sogovornikov nima zadržkov ob pojavu nasilja in bi nemudoma posredovali, drugi pa menijo, da je odvisno od situacije, ali bi posredovali ali ne. Nekateri ne bi posredovali, saj menijo, da je nasilje stvar tistih, ki so vpleteni vanj.
- Tudi sogovorniki so bili kdaj že nasilni – do otrok, bivše žene, učencev, sostanovalcev. Tisti, ki še niso bili, so vsi proti nasilju, vendar bi nekateri udarili osebo, če bi jih ta izzvala.
- Do nasilja v Domu starejših občanov DSO Ljubljana-Bežigrad prihaja med stanovanke. Največkrat gre za psihično nasilje v obliki zmerjanja, poniževanja, očitanja nečesa. Sogovorniki ne poročajo, da bi bili zaposleni nasilni nad stanovanke ali obratno.

- Po mnenju sodelujočih v raziskavi je nasilje v medijih preveč izpostavljeno, predvsem je veliko nasilja v filmih, kot nasilne pa obravnavajo tudi reklame, ki se vedno znova pojavljajo na ekranu ali po radiu.
- Mediji imajo vpliv na ljudi, saj s prikazovanjem nasilja spodbudijo ljudi k nasilju. Posebej velik vpliv imajo mediji na mlade. Po drugi strani pa nekateri menijo, da je izpostavljanje nasilja v medijih pozitivno, saj to ljudi odvrača od nasilja.
- Sogovorniki menijo, da bi bilo nasilja v družbi manj, če bi starši otroke podučili že v otroštvu, da je nasilje nesprejemljivo, če starši in učitelji ne bi bili nasilni, časopisi pa bi morali pisati o tem, kako preprečiti nasilje. Spremeniti bi bilo treba zakone, kazni za nasilneže bi morale biti strožje, svetovne organizacije, ki delujejo na področju nasilja pa bi se morale bolj izpostavljati in angažirati.

7 PREDLOGI

- Stare ljudi in tudi vse druge starostne skupine bi bilo smiselno podučiti, da kľofutanje otrok ni del vzgoje, ampak nasilje, ki je nedopustno. To bi lahko storili z raznimi letaki, ki bi jih ljudje dobili na dom, organizirali pa bi lahko tudi predavanja na to temo v lokalnih skupnostih.
- Starim ljudem bi bilo treba omogočiti, da preko pogovorov obujajo spomine in reflektirajo posredne in neposredne izkušnje z nasiljem in na ta način razvijajo intoleranco do nasilja. Pogovore bi lahko stari ljudje v domovih za stare ljudi imeli s prostovoljci ali pa študenti na praksi, na ta način pa bi si medsebojno podelili izkušnje in poglede na nasilje.
- Socialno delo je stroka, ki v ospredje postavlja človeka in smiselno bi bilo, da bi socialni delavci uporabnike spodbudili k temu, da vsakršno nasilje prijavijo. Pred tem bi bilo treba razvijati intoleranco do nasilja.
- Ljudje bi se morali bolj seznaniti s škodljivimi posledicami, do katerih lahko pride, če nasilja ne prijavijo ali če ob nasilnih prizorih, v katere niso vpleteni, ne posredujejo.
- V kazenskem zakoniku so navedene kazni za različne vrste nasilja, vendar bi bilo smiselno ponovno razpravljati, ali so kazni še vedno primerne ali bi jih bilo smiselno zvišati oz. zmanjšati.
- Na področju socialnega varstva in tudi ostalih področjih se organizira veliko različnih strokovnih predavanj in smiselno bi bilo, da se kdaj pripravi tudi predavanja, kjer bi se tako strokovnjake kot tudi ostale ljudi seznanilo s problematiko nasilja in predvsem s tem, kako pomembno je, da si pred nasiljem ne zatiskamo oči.
- V domovih za stare ljudi bi lahko socialni delavci oz. socialne delavke organizirali predavanja ali vodene pogovore za stanovalce na temo nasilja, kjer bi imeli stanovalci možnost podeliti svoje poglede na nasilje. Ti pogovori bi lahko potekali v okviru skupin za samopomoč ali katerih drugih pogovornih skupin.
- V medijih bi se morale večkrat predstavljati organizacije, na katere se lahko obrnejo žrtve nasilja, več bi morali mediji pisati tudi o tem, kaj žrtev nasilja lahko naredi, ko pride do nasilja.

- Na področju raziskovanja nasilja bi bilo smiselno raziskati, kako ostale starostne skupine (mlajša in srednja generacija) pojmujejo nasilje in kako ga prepoznavajo ter potem rezultate primerjati z ugotovitvami raziskave med starimi ljudmi.
- Za raziskovanje je smiselno, da si raziskovalec že vnaprej pripravi nabor vprašanj, ki jih bo sodelujočim v raziskavi zastavil, saj je tako lažje medsebojno primerjati odgovore vprašanih. Pri tem je smiselno sogovornikom zastavljati dodatna ne vnaprej sestavljena vprašanja glede na potek pogovora za širšo sliko raziskovane teme.
- Pri kvalitativnem raziskovanju je smiselno postaviti starostno mejo za ljudi, ki bodo sodelovali v raziskavi, tako lahko odgovore smiselno primerjamo med seboj.

8 LITERATURA IN VIRI

1. Antić Gaber, M. & Selišnik, I. (2013). Zakonodaja o nasilju nad ženskami v Sloveniji, globalni okvir, mednarodno pravo in lokalne posebnosti. V V. Leskošek, M. Antić Gaber, I. Selišnik, K. Filipčič, M. Urek, K. Matko, D. Zaviršek, M. Sedmak & A. Kralj, *Nasilje nad ženskami v Sloveniji* (str. 15–39). Maribor: Založba Aristej.
2. Applewhite, A. (2017). *Lepota let: Manifest proti starizmu*. Nova Gorica: Eno.
3. Arendt, H. (2013). *O nasilju*. Ljubljana: Krtina.
4. Barak, G. (2003). *Violence and nonviolence. Pathways to Understanding*. USA: Sage Publications, Inc.
5. Bezenšek Lalić, O. (2009). *Odzivanje socialnih delavk in delavcev na nasilje v družini*. Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.
6. Brown, M. (1996). The Portrayal of Violence in the Media: Impacts and Implications for Policy. *Trends and Issues in Crime & Criminal Policy*, No. 55. Canberra: Australian Institute of Criminology. Pridobljeno 1. 5. 2018 s <https://aic.gov.au/publications/tandi/tandi55>
7. Crawford, C. (1994). *No safe place. The legacy of Family Violence*. USA: Station Hill Press.
8. Čačinovič Vogrinčič, G. (2008). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
9. Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N. & Možina, M. (2005). *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
10. Čulk, D. (2007). Nasilje v družini: podlage za ukrepanje in sodelovanje policije. V Š. Veselič (ur.), *Na poti iz nasilja: prakse dela proti nasilju nad ženskami* (str. 104–110). Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.
11. *Deklaracija Združenih narodov o odpravi nasilja nad ženskami (1993) / Declaration on the Elimination of Violence against Women. A/RES/48/104.*
12. Downs, D. A. (1996). *More Than Victims. Battered Women, The Syndrome Society, and The Law*. Chicago, London: The University of Chicago Press.
13. Društvo za nenasilno komunikacijo (b. d. a). *Kaj je nasilje?* Pridobljeno 13. 12. 2017 s <http://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/kaj-je-nasilje.html#1>
14. Društvo za nenasilno komunikacijo (b. d. b). *Naše dejavnosti*. Pridobljeno 19. 12. 2017 s <http://www.drustvo-dnk.si/dejavnosti.html>

15. Društvo SOS telefon (b. d.). *Naše dejavnosti*. Pridobljeno 19. 12. 2017 s <http://www.drustvo-sos.si/o-nas/nase-dejavnosti>
16. Društvo Ženska svetovalnica (b. d.). *Krizni center ŽS*. Pridobljeno 19.12.2017 s <http://www.drustvo-zenska-svetovalnica.si/krizni-center>
17. Društvo življenje brez nasilja (b. d.). *Svetovalnica za žrtve nasilja*. Pridobljeno 19. 12. 2017 s <http://varnahisanovomesto.si/svetovalnica-za-zrtve-nasilja/>
18. *Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin* (1994). Ur. l. RS. 33/94.
19. Filipčič, K. (2002). *Nasilje v družini*. Ljubljana: Bonex.
20. Gazvoda, M. (2003). Izkušnje svetovalcev pri zaupnem telefonu »ZA-TE« s starejšimi klicalkami in klicanci. V M. Kožuh-Novak (ur.), *Starejši o nasilju nad starejšimi v slovenski družini: zamolčane zgodbe* (str. 164–166). Ljubljana: Slovenska filantropija, Društvo za promocijo prostovoljnega dela: Zveza društev upokojencev Slovenije.
21. Glendenning, F. (1999). The abuse of older people in institutional settings. An overview. V N. Stanley, J. Manthorpe & B. Penhale (ed.), *Institutional abuse. Perspective across the life course* (str. 173–190). London, New York: Routledge, Taylor & Francis Group.
22. Green, D. L. & Roberts, A. R. (2008). *Helping Victims of Violent Crime: assessment, treatment, and evidence-based practice*. New York: Springer Publishing Company, LLC.
23. Haralambos, M. & Holmorn, M. (2001). *Sociologija: Teme in pogledi*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
24. Hearn, J. (2009). Men as Perpetrators: Perspective, Policies, Practices. V M. Antić Gaber (ed.), *Violence in the EU examined* (125–135). Ljubljana: Faculty of Arts.
25. Horvat, T. (2001). Kdo in zakaj nas duhovno posiljuje? *Ona*, 27.3., str. 17–19.
26. Hvalič, S. (2002). Odstiranje: Nasilje nad starimi ljudmi. *Kakovostna starost*, 5(1-2), 36–45.
27. Hvalič Touzery, S. & Felicijan, P. (2004). Dogaja se njej in dogaja se mnogim. Ne bi se smelo. Raziskava o zlorabi starih ljudi v Sloveniji. *Kakovostna starost*, 7(1), 12–22.
28. Imperl, F. (2012). *Kakovost oskrbe starejših – izziv za prihodnost*. Logatec: Firis Imperl & Co.: Seniorprojekt.
29. *Kazenski zakonik (KZ-1)* (2008). Ur. l. RS 50/12, 54/15, 38/16 in 27/17.
30. Keane, J. (1996). *Reflections in Violence*. London: Verso.

31. Knific, B. (2005). Starostnik – žrtev nasilja v krogu družine. V M. Kožuh-Novak (ur.), *Starejši o nasilju nad starejšimi v slovenski družini: zamolčane zgodbe* (str. 70–73). Ljubljana: Slovenska filantropija, Društvo za promocijo prostovoljnega dela: Zveza društev upokojencev Slovenije.
32. Kominkiewicz, F. B. (2004). Domestic Violence Among Older Women. V F. D. Danis & L. L. Lockhart (ed.), *Breaking the Silence in Social Work Education: Domestic Violence Modules for Foundation Courses* (str. 24–26). Alexandria, VA: Council on Social Work Education.
33. *Konvencijo Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter boju proti njima (Istanbulska konvencija) (MKPNZND)* (2015). Ur. l. RS 1/2015.
34. Kristančič, A. (2005). *Nova podoba staranja – siva revolucija*. Ljubljana: AA Inserco.
35. Leskošek, V. (2013). Vplivi nasilja na zdravje žensk. V V. Leskošek, M. Antić Gaber, I. Selišnik, K. Filipčič, M. Urek, K. Matko, D. Zaviršek, M. Sedmak & A. Kralj, *Nasilje nad ženskami v Sloveniji* (str. 101–115). Maribor: Založba Aristej.
36. Lešnik Mugnaioni, D. (2004). *Nasilje nad starejšimi*. Pridobljeno 11. 5. 2018 s <https://www.zbornica-zveza.si/sl/o-zbornici-zvezi/organi/delovne-skupine/ds-za-nenasilje/nasilje-nad-starejsimi/se-vec-informacij-o>
37. *Listina Evropske unije o temeljnih pravicah* (2010). Ur. l. EU 2010/C 83/02.
38. Lloyd, S. (1995). Social Work and Domestic Violence. V P. Kingston & B. Penhale (ed.), *Family Violence and the Caring Professions* (str. 149–177). London: Macmillan Press LTD.
39. Mali, J. (2017). Medgeneracijska dimenzija dolgotrajne oskrbe. V M. Šorn (ur.), *Starost – izzivi historičnega raziskovanja* (str. 234–250). Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino.
40. Matko, K. & Horvat, D. (2016). *Kako poročati o nasilju v družini in o nasilju nad ženskami. Priročnik za medije*. Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.
41. McClennen, J. C. (2010). *Social Work and Family Violence: Theories, Assessment, and Intervention*. New York: Springer Publishing Company, LLC.
42. *Mednarodni pakt o državljskih in političnih pravicah* (1992). Ur. l. RS. 35/92 – MP, 9/92.
43. Mesec, B. (1997). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I. del*. Skripta. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

44. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (b. d. a). *Istanbulska konvencija – medresorska delovna skupina*. Pridobljeno 9. 6. 2018 s
http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/enake_moznosti/istanbulska_konvencija_medresorska_delovna_skupina/
45. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (b. d. b). *Krizni centri za ženske in odrasle žrtve nasilja*. Pridobljeno 19. 12. 2017 s
http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/izvajalci/kc_odrasli/
46. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2017). *15. junij, svetovni dan ozaveščanja o nasilju nad starejšimi*. Pridobljeno 11. 5. 2018 s
http://www.mddsz.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/8181/
47. Mlakar, T., Vujović, A. & Mravljak Andoljšek, V. (2016). Preprečevanje nasilja nad starejšimi. *Kakovostna starost*, 19(3), 3–19.
48. Mrgole, A. (2003). *Kam z mularijo? Načela kakovosti neformalnega dela z mladimi*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino; Maribor: Aristej.
49. Munc, M. (2010). *Nemoč nasilja*. Maribor: De Vesta.
50. Oravecz, R. (2014). Da bi bilo umorov v kombinaciji s samomorom čim manj. *Socialno delo*, 53(6), 377–379.
51. Oražem, B. (2007). Depresija: njen obraz v starosti in poti iz nje. *Kakovostna starost*, 10(2), 14–21.
52. Palermo, G. (1995). Adolescent criminal behavior: Is TV violence one of the culprits? *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 39(1). Pridobljeno 1. 5. 2018 s
<http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0306624X9503900103>
53. Pavliha, M. (2017). *Za vedrejšo starost. Za novo kulturo starosti in staranja*. Ljubljana: samozaložba M. Pavliha: Socialna zbornica Slovenije.
54. Pentek, M. (2000). *Nasilje, zloraba in starejši ljudje*. Otočec: Gerontološko društvo Slovenije.

55. Plaz, M. (2016). Nasilje nad ženskami v partnerskih in sorodstvenih odnosih. V Š. Veselič, D. Horvat & M. Plaz (ur.), *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja* (str. 75–94). Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.
56. *Pravilnik o prepovedi približevanja določeni osebi, kraju ali območju* (2014). Ur. l. RS 49/2014.
57. Pravno-informacijski center nevladnih organizacij-PIC (1998). *Poti iz nasilja*. Ljubljana: Pravno-informacijski center nevladnih organizacij.
58. Prepoznavna in obravnavna žrtev nasilja v družini v okviru zdravstvene dejavnosti. (b.d.). *Pomoč žrtvam*. Pridobljeno 1. 5. 2018 s <http://www.prepoznajnasilje.si/nasilje-v-druzini/pomoc-zrtvam>
59. Ramovš, K. (2004). Medgeneracijsko nasilje kot odgovor na spremenjene razmere v postmoderni družbi. *Kakovostna starost*, 7(1), 2–11.
60. Ramovš, K. & Ramovš, J. (2015). *Starajmo se trezno: Priročnik za člane skupin za kakovostno staranje*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje.
61. *Resolucija OZN Odprava nasilja nad ženskami* (2004). A/RES/58/147.
62. Rožman, I. & Knežević Hočevan, D. (2005). Tiskani mediji o nasilju nad ženskami v družini. *Socialno delo*, 44(3), 187–193.
63. Sedmak, M. & Kralj, A. (2013). O čem pričajo spremembe javnega mnenja v odnosu do nasilja nad ženskami v zasebnosti? V V. Leskošek, M. Antić Gaber, I. Selišnik, K. Filipčič, M. Urek, K. Matko, D. Zaviršek, M. Sedmak & A. Kralj, *Nasilje nad ženskami v Sloveniji* (str. 159–190). Maribor: Založba Aristej.
64. Selič, P. (2005). »Prosim, ne povejte, da sem vam pisal ...«. Nasilje nad starejšimi – zamolčane zgodbe. V M. Kožuh-Novak (ur.), *Starejši o nasilju nad starejšimi v slovenski družini: zamolčane zgodbe* (str. 153–159). Ljubljana: Slovenska filantropija, Društvo za promocijo prostovoljnega dela: Zveza društev upokojencev Slovenije.
65. Selinšek, L. (2010). Kazenskopравни odziv na nasilje v družini – nekaj odprtih vprašanj. V A. Dvoršek & L. Selinšek (ur.), *Nasilje v družini: kazensko pravni, kriminalistični in kriminološki problemi* (str. 7–17). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede; Pravna fakulteta.
66. Seniorji.info. (2015). *Anonimni telefon za starejše, ki so žrtve nasilja*. Pridobljeno 1. 5. 2018 s http://www.seniorji.info/POMOC_IN_OSKRBA_Anonimni_telefon_za_starejse_osebe,_ki_so_zrtve_nasilja

67. *Splošna deklaracija o človekovih pravicah* (1948). A/RES/217A (III).
68. Tomažič, K. & Zorč, A. (2006). Nasilje nad starimi: Raziskava tiskanih medijev. *Kakovostna starost*, 9(3), 2–11.
69. Turković, M. (2009). *Nasilje nad starejšimi* (Diplomsko delo). Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
70. Vendramin, V. & Šribar, R. (2010). *Spoli, seksualnost in nasilje skozi nove medije*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
71. Vzajemnost. (2015). *Anonimni telefon za starejše, žrtve nasilja*. Pridobljeno 1. 5. 2018 s <https://www.vzajemnost.si/novica/172424/anonimni-telefon-za-starejse-zrtve-nasilja/>
72. *Zakon o policiji* (ZPol) (2009). Ur. l. RS 66/09.
73. *Zakon o preprečevanju nasilja v družini* (ZPND) (2008). Ur. l. RS, 16/08, 68/16 in 54/17 – ZSV-H.
74. Zaviršek, D. (1994). *Ženske in duševno zdravje*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
75. Zaviršek, D. (1998). Razumevanje nasilja v socialnih znanostih. V E. Bass & L. Davis, *Pogum za okrevanje* (str. 7–22). Ljubljana: Liberalna akademija: Visoka šola za socialno delo.
76. Zavod Emma – Center za pomoč žrtvam nasilja (b. d.). *Zavod Emma – Empathia Marginalis*. Pridobljeno 19. 12. 2017 s <http://zavod-emma.si/o-nas/>
77. Ziherl, S. (1994). Starostnik v stiski. V O. Tekavčič Grad (ur.), *Pomoč človeku v stiski* (str. 125–130). Ljubljana: Litterpacita.
78. Žiberna, A. (2005). Individualne in institucionalne oblike zlorab, nasilja nad starejšimi ljudmi. V A. Kristančič, *Nova podoba staranja – siva revolucija* (str. 187–196). Ljubljana: AA Inserco.
79. Žveglič, M. (2002). Nasilje nad ostarelimi. *Kakovostna starost*, 5 (1-2), 46–48.

9 PRILOGE

9.1 Priloga A: Smernice za intervju

1. Kako bi vi definirali nasilje?
2. S katero obliko nasilja po navadi povezujete ta izraz?
3. Kaj je vplivalo na vašo predstavo o nasilju? (osebne izkušnje, mnenje okolice, vzgoja v družini, prebrana literatura ...)
4. Se je razumevanje nasilja skozi življenje spreminjalo ali je ostalo enako?
5. Katere oblike nasilja so po vašem mnenju najpogostejše in kaj menite, da je vzrok temu? (v primeru, da sogovornik/ca našteje le nekaj oblik, mu ostale naštejemo in preverimo njihovo razumevanje pri sogovorniku/ci)
6. Kako veste, da določeno ravnanje že spada pod nasilje?
7. Ste kdaj v javnosti že naleteli na prizore nasilja? Če da, ali je kdo posegel v dogajanje, da bi nasilje ustavil?
8. Kako ste vi odreagirali, ko ste opazili nasilno vedenje? Ste poskušali posredovati ali ste imeli kakšne zadržke? Če da, katere?
9. Ste bili vi osebno kdaj žrtev nasilja?
10. Za kakšno obliko nasilja je šlo?
11. Kako ste se odzvali za nasilje?
12. Komu ste zaupali svojo izkušnjo?
13. Zakaj ravno tej osebi?
14. Kako se je ta oseba odzvala na vašo pripoved o izkušnji nasilja?
15. Ste želeli, da vaša izkušnja pride na dan ali ste jo želeli prikriti?
16. Čemu taka odločitev?
17. Ali ste se soočili z povzročiteljem nasilja? Na kakšen način?
18. Je dogodek na vas pustil kakšne posledice? Kakšne?
19. Kako na izkušnjo gledate danes?
20. Kakšni občutki vas preplavijo, ko se spomnite na to?
21. S kom ste predelovali izkušnjo? Na kakšen način?
22. Kakšne izkušnje ste imeli z uradnimi osebami, ki so vodile postopek proti povzročitelju nasilja? Kakšno kazen, če sploh kakšno, je dobil povzročitelj nasilja?
23. Se danes o nasilju v družbi govori več kot v času vaše mladosti?
24. Je delež nasilja v družbi veji ali manjši v primerjavi s časom vaše mladosti?
25. Je nasilje, po vašem mnenju, dovolj medijsko izpostavljeno?
26. Kaj je, po vašem mnenju, vzrok za nasilje?
27. Ali obstajajo kakšne skupne značilnosti nasilnežev? Če da, katere?
28. Kako komentirate navedbe nekaterih, ki pravijo, da si je žrtev sama kriva, da je bil storilec nasilen do nje? Povedano drugače, ali je mogoče, da kdaj žrtev nasilno vedenje tudi izzove?
29. Se vam zdi, da so povzročitelji nasilja po večini pripadniki enega spola ali je razmerje med spoloma uravnoteženo? Po čem to sklepate?
30. Se vam zdi, da so določene družbene skupine še posebej ranljive in zato bolj izpostavljene nasilju?
31. Kaj menite, da bi bilo treba narediti, da bi bilo nasilja manj?

9.2 Priloga B: Intervjuji

INTERVJU A

Datum pogovora: 18. 1. 2018
Trajanje pogovora: 1 h 20 min
Spol: ženski

A: Tako, če ste pripravljeni, lahko kar začneva. Tukaj imam zapisana vprašanja, ki vam jih bom po vrsti zastavljala. Če na kakšno o njih ne boste želeli odgovoriti ali če se vam bo zdelo preveč osebno, lahko brez težav to poveste in bova šli na drugo vprašanje.

B: Dobro. Jaz sem od nekdaj bila taka, da nisem rada dajala kaj za javnost. Rajši rada kaj sama napišem. Tudi v službi sem se vedno bala javnega nastopanja. To je bilo najhujše. Ampak človek se navadi. Osebne stvari le redko komu zaupam.

A: Razumem. Kot sem rekla, če bo kakšno vprašanje preveč osebno, nanj ne rabite odgovoriti.

B: Prav.

A: Pa kar začniva. Najprej me zanima, kaki bi vi definirali nasilje. Kaj za vas predstavlja pojem nasilja?

B: Nasilje zame predstavlja en faktor v odnosih med moškim in žensko. To je eno nasilje. Drugo nasilje je nasilje, ki ga povzroča pohlepnost, požrešnost v zvezi z denarjem. To nasilje potem lahko vodi tudi v hujše stvari, kot so recimo vojne. To se mi zdi, da je bistvo nasilja.

A: V redu. S katero obliko nasilja po navadi povezujete ta izraz »nasilje«? Ko vam npr. nekdo reče besedo »nasilje«, na kaj najprej pomislite?

B: Veste, nasilje je lahko tudi bolj interne narave

A: V kakšnem smislu?

B: Recimo nasilje nekega človeka, ki se na neke stvari ne razume dobro, ampak kljub temu hoče prevladovati nad drugimi.

A: Torej, če prav razumem, je nasilje tudi kot nekakšna oblika nadzora?

B: Tako, tudi to. To nasilje, ki nastaja med ljudmi, je zelo odvisno od temperamenta, značaja človeka, od vzgoje, od okolja. Skratka ogromno teh faktorjev je in pravzaprav bi se morali tudi vzgojitelji, učitelji, vsi, ki se z mladim rodом ukvarjajo, zelo poglobiti v take stvari, da oblikujejo človeka že takrat. Da oblikujejo že otroka in da se ne pozablja na stvari. Velikokrat mi je kdo že rekel in tudi sama opažam, kolikokrat je vplivalo nate neko dejanje, ko si bil še čisto majhen ali že malo večji. Take stvari si zapomniš. Jaz sem bila npr. stara 7 let, ko mi je umrla mama in vem, ko sem šla v mesto v šolo, nisem vedela, kako se je z nožem, ker me doma nihče ni mogel tega naučiti. Bila je ena oseba, ki je tam stanovala in me je imela izredno rada in mi je rekla, da me bo naučila takšne stvari, ker me verjetno nihče ni mogel tega naučiti do zdaj. Pokazala mi

je, kako se drži nož in jaz sem si to zapomnila za vse življenje, pa sem bila stara mogoče 11 let. Ali pa kakšni taki kratki nasveti. Ali pa sama v svoji učni praksi, ko sem 40 let delala.

A: Sem vprašati, kje ste bili v službi?

B: Ja, bila sem učiteljica v osnovni, srednji šoli. Bila sem slavistka. Najprej sem učila v nižjih razredih, potem sem študirala naprej in delala razne druge stvari. Hočem povedati, da kolikokrat se da ob samem delu nekaj vsaditi otroku. Kolikokrat se da. Ampak ne pretirano, ne vsiljivo. In take stvari ostanejo. No, upam da nisem zdaj preveč zašla.

A: Ne, ne, je v redu. Se pravi, če vas jaz zdaj prav razumem, dajo starši otrokom zgleda, kaj se sme in kaj ne in na ta način tudi vidijo, kaj je nasilje?

B: Ja, seveda. Največ je odvisno od staršev, kako bo otrok naprej živel. Jaz sem v svoji knjigi, ki sem jo napisala že pred leti, veliko pisala tudi okoli vzgojnih problemov in da bi pravzaprav starši, mladi ljudje morali biti prav vzgojeni preden stopijo v zvezo, da ne bi delali takih hudih napak. Otroci vse vpija in tudi če se nek dogodek pozabi, bo otrok, ko bo odrasel in se znašel pred problemi, se spomnil na tiste stvari iz otroštva. Take stvari so dolgotrajen proces, da se človek izoblikuje. Ne gre čez noč, da otrok postane priden. To je proces, ki traja. In seveda pomemben je tisti pravi odnos, odnos, ko imajo starši resnično radi otroka in ga vzgajajo za samostojno življenje. Včasih je potrebno postaviti tudi meje in tako naprej. No, pojdiva raje kar na drugo vprašanje, da ne bom spet zašla.

A: Dobro. Zanima me, kaj je pri vas osebno vplivalo na predstavo o nasilju. Na kakšen način se je oblikovala predstava o tem pojmu?

B: Zopet bi morala pravzaprav poseči v otroštvo.

A: Ste imeli morda v otroštvu kakšne izkušnje v povezavi z nasiljem?

B: Nas je vzgajal oče – bile smo tri sestre. Mi smo imeli nek takšen soliden odnos, čeprav je bilo veliko garanja, dela, vojna, vsemogoče stvari. Bili so hudi časi, ampak prav tisto nasilje sem pa videla v družini pri sosedih. Alkohol pri nas je pogosto vpliva na nasilje. Alkohol! To je huda stvar in okoli tega bi morala javnost več govoriti, ne pa da se ga pod preprogo pometa. Kako je žalostno, ko slišiš, da se je 15-letnik napil, da so 11-letnemu otroku čistili želodec. Pomembno je, da bi znali ljudje tem otrokom privzgojiti pravi odnos do teh pijač. Ne da se prepovedati, ker je to že preveč razširjeno, ampak lahko se pa pove, kdaj se uživa alkohol, v kakšnih količinah, kako se ga uživa. Na ta način bi bilo lahko veliko več srečnejših družin, veliko bi bilo lahko preprečenih prometnih nesreč. Več kot 80 % najhujših prometnih nesreč povzroča alkohol. To je huda stvar in ta alkohol je tudi velik, velik faktor za nasilje, ker je odvisno od človeka, kakšen postane, ko se napije. Vse hude stvari mu pridejo na plano, same slabe stvari. Postane drug človek. Da ne govorim o mamilih, ki so svetovni problem. Veliko več bi morali o tem govoriti, ne pa pometati pod preprogo in ne se samo pogovarjati o tem, kdo bo prišel na nek stolček, kdo bo prevladal in kdo si bo nagrabil čim več denarja na nepošten način. Vse te stvari otroci gledajo, poslušajo in si mislijo, da to je pa krasno in da lahko tudi oni to počnejo. Ti ga pa potem uči v šoli v vzgojnih ustanovah, da je pomembno, da si nekaj ustvariš, da je

potrebno trdo delo. Ja, figo! Bolje je iti po lažji poti. Vidite, to so sami grozni problemi, če se človek malo poglablja v to. A se strinjate?

A: Vsekakor, se čisto strinjam z vami.

B: No, malce sem zašla. Kaj ste že vprašali? O osebnih predstavah, ne? No, recimo jaz sem slišala glede odnosov med moškimi in ženskami. No, čeprav se je danes veliko spremenilo. Ženske so postale veliko bolj samozavestne, ker imajo službo, lasten denar. To naredi človeka drugačnega, ampak še vedno veliko slišimo, da je še vedno prisoten tisti mačizem. Spomnim se, ko so mi govorili o enem kmetu, ki je bil bogat. Jaz takrat nisem bila zraven. Imel je najete dninarice, ki so precej delale na njivi in vse so bile lačne, žejne, ko jih je gospodinja povabila na kosilo. Skuhala je dobro kosilo, pili so tudi sadjevec. Gospodarju pa nekaj ni bilo všeč, trenutno mu nekaj ni bilo prav in je to svojo ženo, ki je bila pridna, mati sedmih otrok, pograbil in jo začel mlatiti s kuhalnico v pričo vseh. Ženske so se pobrale ven. Meni se je to zdelo tako poniževalno, tako grdo že takrat. Grozno.

A: Kako se vam pa zdi to, da so ženske kar zbežale stran?

B: Bale so se, ker je bil gospodar močan.

A: Pa se vam zdi, da bi morale vseeno tej gospodinji stopiti v bran, ji pomagati?

B: Ah, kje so si pa upale. V tistem času gotovo ne. No in ona je reva vse potrpela, zdavnaj sicer že pokojna. Druga stvar, ki je vplivala na to mojo predstavo je pa ta, da sem na primer že kot otrok videla v šoli surove učitelje. Do mene sicer niso bili nasilni, ker sem bila vedno pridna. Enkrat se je zgodilo, da je otrok, fant manjkal. Učiteljico je zanimalo, zakaj je manjkal, ampak fant ni hotel povedati. Bilo ga je sram. Učiteljica je rekla, da če noče povedati njej, bo povedal pa upravitelju. Upravitelj pa ga ni niti nič vprašal, ampak mu je samo rekel, naj poklekne in se skloni, on pa je vzel debelo palico in ga mlatil. To je bilo v 2., morda 3. razredu. Fant je tulil, deklice smo jokale, ker se nam je smilil. Veste kaj se je pozneje izvedelo? Da je ta fant ostal doma zato, ker so ga starši prisilili, da je pomagal delat. Njega je bilo to sram povedati.

A: Se je tudi vam kdaj zgodilo, da ste bili na mestu tega fantka?

B: Ne, to pa ne. To se mi ni nikoli zgodilo. Že preden sem šla v šolo, sem vse prebrala, naučila sem se pri sestrah. Lahko sem se učila, šola je bila zame kot zabava, čeprav sem morala naloge delati na paši. Ampak veste, tisti odnos, ko vidiš tako nasilje, to je bilo res grdo, grdo nasilje. To se je dogajalo in ne še tako dolgo nazaj. Sicer je že dolgo odkar sem jaz hodila v šolo, ampak se je dogajalo tudi pozneje. Ko sem jaz učila, sem vedno poskušala vse nekako na lep način rešiti, čeprav za to potrebuješ ogromno, ogromno energije. Človek vidi vsemogoče, pred sabo imaš zelo različne otroke, pisano družbo.

A: Skoraj vsak otrok je nekoliko drugačen, mar ne?

B: Oh, seveda! Veste, ampak se mi je pa zgodilo enkrat nekaj, za kar mi pravzaprav niti ni žal, če dobro premislim. Takrat mi je bilo pa grozno žal. Zgodilo se mi je enkrat, da mi je eden fant – starši so bili ločeni, bil je v odraščanju, okoli 15, 16 let – počel vsemogoče stvari, da bi mi uničil uro. Da bi mi popolnoma uničil pouk. Imel je razne pripombe, kaj je ušpičil zanalašč, pa to in ono, jaz pa sem ga mahnila enkrat in dvakrat.

Ampak to je bilo čisto avtomatično. Takrat se to ni smelo, to je bilo strogo prepovedano. Ampak ga nisem nič poškodovala, na srečo, ker je bil tudi velik, večji od mene. Joj, ampak kljub temu sem se sekirala. Nikdar več se nisem kaj takega poslužila, ampak takrat je bila potem pa stroga tišina takoj in fantu potem tega nisem nikoli omenjala. Na koncu leta je dobil štirico.

A: Vam je bilo potem pozneje kaj žal, da ste to naredili, da ste ga oklofutali?

B: Ko sem premišljala, niti ne. To je prišlo tako spontano, kot nek refleks. Še veliki pedagog Makarenko je začel s klofuto. To je velika umetnost, da mladega človeka prav vzgojiš. To se mi zdi, da je največja umetnost, ker lahko ena poteza vse podre. Človek se prej trudi, potem pa z eno potezo vse uniči. Najti tisto mero, mejo med strogostjo in med tem, da imaš do otrok simpatijo, da jih imaš rad, to je zelo težka stvar. Pa da jih naučiš delovnih navad. Jaz imam npr. pastorko, ker sem se dvakrat poročila. Z njo se zelo dobro razumem, je tudi učiteljica, uči na osnovni šoli, ima pa še dve leti do penzije. Pravi mi, kako je hudo. Nek velik fant iz zadnjega razreda osnovne šole je malega fantička na dvorišču premlatil, da je bil krvav. Takoj so ukrepali in v šolo poklicali starše. A veste kaj so naredili starši? Prišli so z odvetnikom in rekli, da njihovega pa že ne bodo zafrkavali in da on že ve, kaj dela.

A: Če prav razumem, so starši stopili na stran otroka, ki je bil nasilen?

B: Ja!

A: Kako se vam to zdi? Se vam zdi, da so ravnali prav?

B: Strahotno narobe. Nisem tudi za to, da bi morali starši zdaj nasilje zganjati nad njim, ampak da bi mu povedali in pokazali, kako je to njegovo dejanje zavrženo, grdo.

A: Se pravi, da bi se dalo vse povedati z besedami?

B: Ja, pa treba bi bilo raziskati, zakaj je postal takšen. Kaj je bil vzrok za to. Če se človek v to pogloblja, se problemi kar odpirajo. Ampak to ni samo pri nas, to je svetovni problem. Res pa je tudi, da je nasilja še veliko več v mestih kot pa na vasi, na podeželju, čeprav tudi tja to prihaja.

A: Mislite nasilje med otroki?

B: Ja, ja. Nasilja med otroki je v mestu več.

A: Zakaj mislite, da je nasilja več v mestu kot na vasi?

B: Zato, ker so otroci bolj prepuščeni cesti. Starši imajo dolg delovni dan in otrokom dajo rajši denar, samo da so zadovoljni. Vprašanje pa je, kje je vzgoja, kje je tisto, da bi ga podučili, mu povedali na primeren način, ne na pridigarski. Predvsem pa bo otrok posnemal, kar počnejo starši. Alkohol tako marsikaj prinese, če je v družini, potem tudi nevzgojenost mladih, pa tudi nepripravljenost, da si pripravljen tudi kaj žrtvovati v neki skupnosti. Oba starša bi morala predvsem skrbeti za dobro otrok, se med seboj spoštovati, se imeti rad in biti pripravljen eden za drugega marsikaj žrtvovat. Tega pa manjka. To je mogoče vsa ta naglica v življenju kriva, da se ni časa s tem v življenju ukvarjati. Take probleme se kar pomete pod preprogo.

A: Prej ste omenjali, da kaznovanja v šoli ni več. A se vam zdi prav, da ga ni več?

B: Ja, grobega telesnega obračunavanja, kot se je včasih delalo, je prav, da ni več. Ker to se je včasih delalo. Npr. je dala učiteljica učenca klečat na pesek, ga poniževala, marsikdaj je tudi padlo. To je bilo tudi še po vojni, zdaj pa ne več. Te stvari so uradno prepovedane, ker takšne stvari so lahko zelo hude. Že pogovor pravi, da palica naredi človeka še veliko slabšega.

A: Če vas prav razumem, želite povedati, da z nasiljem ne moremo nič rešiti?

B: Ja, točno tako. Nasilje reševati z nasiljem ne gre. Mislim pa, da vse sloni na tem, da je potrebno že mlade ljudi na to pripraviti. Že v vrtcu. Tam imajo dobre programe, to lahko rečem, samo je spet vse odvisno od ljudi, ki jih uresničujejo. Jaz imam v življenju največ prakse okoli vzgoje. Vzgoja je pomembna že pri majhnih otrocih. Jaz imam dva sinova. Že majhnemu otroku je potrebno povedati, česa ne sme, ampak to mu je treba povedati lepo in to je umetnost. Postaviti je treba mejo. Midve govoriva v nasilju in prav je, da se take stvari prepreči že takrat, v otroštvu, v vrtcu. Pomembno je, da se veliko pogovarjamo, da smo v dialogu, ker z dialogom najdemo neko najboljšo rešitev. Enako velja potem tudi pozneje, seveda. Z dialogom se da prej kaj rešiti kot z batinami, prej kot s puško. No, tako to jaz gledam, ampak mogoče je to čisto napačno.

A: Ne, vse je v redu. Vsak človek ima svoje poglede, svoje razmišljanje. Ljudje smo si različni.

B: Ja, to je pa tudi res. Drugače bi bil pa dolgčas na svetu.

A: Ja, to je pa tudi res. No, če greva na naslednje vprašanje. Ali se je vaše razumevanje nasilja kaj spreminjalo skozi življenje? Ste na nasilje vedno gledali na enak način? Ko ste bili mladi, ste na nasilje gledali na nek način, danes nanj še vedno gledate enako ali morda drugače?

B: Prav gotovo drugače. To se spremeni z raznimi izkušnjami, z branjem raznih knjig. Mene je recimo presenetilo, ko sem v knjigah brala, kako ženske obravnavajo na vzhodu. Če je ženska samo malo pogledala za kakšnim moškim, so jo kar zažgali. To opisuje en pisatelj v knjigi. Ta ženska je potem po strašnih mukah nekako le ostala živa. Tam je ženska vredna manj kot kakšen predmet. Menda se to že malo spreminja, ampak se še vedno to dogaja. Mi smo nekako lahko še kar zadovoljni, da živimo le malo boljše.

A: Se vam zdi, sodeč po prebranem, da je marsikje drugje bilo še veliko huje kot pa pri nas?

B: Ja, tako je. Pa tudi v Afriki je menda kar hudo. O tem sem tudi nekaj brala. Včasih razmišljam in se mi zdi, da se nasilje ni kaj dosti spremenilo v zgodovini. Včasih so ljudem odsekali roko, jih celo natikali na kole – o tem piše Ivo Andrič. Kakšne grozne muke so to bile. Kaj pa danes? Danes se pa nasilje izvaja na drug način, na bolj fin način. Bolj na duhoven način. Še vedno hoče nekdo prevladati nad drugim. Spomnim se, ko sem bila majhna, da smo doma imeli korito, kjer smo hranili majhne prašičke. Kako so se ti prašički prerivali eden po drugem, se odpirali pa se vleкли za ušesa. Samo veste, med ljudmi je pa isto. Ljudje plezajo po hrbtih drugih, jih odpirajo. Veliko takih stvari človek vidi v raznih službah, v praksi. Našli so se tudi ljudje, ki so bili brezobzirni. Potem pa tudi razmišljam o tem, ko kdo koga ubije – npr. ta primer mladega fanta z igralcem – a mu je res lahko vse oproščeno, če ni bil priseben, nabit z mamili pa alkoholom? A mu je lahko zato vse oproščeno? Vedno se sklicujejo na neprištevnost pa na substance, ampak vprašanje pa je,

zakaj je prišlo do neprištevnosti. Poglejte, koliko je vse odvisno od alkohola pa mamil. Kakšno zlo je to za človeštvo! Mladega človeka bi bilo potrebno o tem podučiti, ker to srečuje na vsakem vogalu. In tukaj spet pridemo do vloge staršev. Torej, rečem lahko, da nasilje je spreminjalo sčasoma samo oblike, drugače se pa ni. Danes je še bolj kruto nasilje, tisto duhovno. Pa ne manjka nam tudi tistega telesnega nasilja. Žalostno pa je, da to izvajajo mladi ljudje.

A: Če vas smem tukaj prekiniti in vprašati, katerih oblike nasilja pa je po vašem mnenju največ v družbi? Je to morda fizično, psihično v obliki nekih poniževanj, morda spolno?

B: O, ja. Tudi spolno nasilje je en velik problem, ko vidimo, da se ljudje enostavno ne znajo obvladovati – npr. spolno nasilje v službah. Kaj si vse dovoli en človek! Včasih poslušam, koliko je tega, pa spet pravim, da je to stvar vzgoje. Vzgoja je nekje na vrhu.

A: Katerih oblik nasilja je po vašem mnenju največ?

B: Jaz pravim, da je zdaj to duhovno nasilje ...

A: Kaj mislite z izrazom »duhovno nasilje«?

B: No, takšno, kako bi rekla, poniževanje. Tega je danes še več kot včasih.

A: Aha, torej mislite psihično nasilje.

B: Tako, ja. Psihičnega nasilja je še več, medtem ko je pa žalostno, da se prav med mladimi tudi pojavlja nasilje. Meni je prav težko, ko berem, da je nekdo naredil to, drugi ono. Celotno žensko, ki grdo obravnavajo otroka! Ali pa vidiš, ko so starši mučili otroke. Se mi pa zdi, da je čedalje več teh psihično neuravnovešenih ljudi. Ogromno jih je. Bojda pravijo – to sem nekje brala – da tudi zdravila za holesterol lahko povzročajo te neke motnje.

A: Mislite kot nekakšno agresivnost?

B: Ja. Pravzaprav bom tako rekla, še vedno je tako psihičnega kot fizičnega nasilja. Ampak veste kaj jaz mislim? Te organizacije svetovne, Združeni narodi in vse te človekoljubne organizacije bi morali več narediti.

A: V kakšnem smislu?

B: Več se udejstvovati, več se pokazati, več povedati javno, da bi bili slišani.

A: Brala sem tudi, da je veliko t. i. zanemarjanja, v smislu, da nekdo, ki bi moral skrbeti za starega človeka, to skrb izvaja pomanjkljivo oz. starega človeka zanemarljivo. Tudi to je oblika nasilja. Se vam zdi, da je tega veliko?

B: To je seveda tudi nasilje, ja. Jaz temu po domače rečem požrešnost, ker eni ljudje komaj čakajo, da se bo star človek stegnil in da bodo tako dobili njegovo stanovanje. Ne da bi se sam trudil, da bi prišel do

stanovanja, ampak na lahek način priti do dobrin. In zopet je tu tisto, kot že ves čas ponavljam – kako so starši ravnali z otrokom. Ker pravijo, da vse se vrača, vse se plača. Hja ...

A: Ste hotela še kaj dodati ali greva lahko na naslednje vprašanje?

B: Ne, ne, kar greva na naslednje vprašanje.

A: Kako bi vi postavila mejo, kaj je za vas že nasilje in kaj je tisto, kar je še sprejemljivo ravnanje?

B: Jaz bi se tukaj naslonila na ženo in moža. Vesta kaj pa opazamo lahko v zadnjem času? Da so tudi ženske lahko nasilne, ne samo moški. In to zelo, zelo nasilne. Bi rekla, da nekako je nasilje oz. to besedno izražanje še sprejemljivo nekje takrat, ko misliš, da boš s tem nekaj spremenil na bolje – recimo nek odnos. Kadar pa je nasilje samo zato nasilje, ker človek želi to, ker želi svoj ego uveljaviti, potem pa je to že nasilje.

A: Če prav razumem, gre torej za namen, kaj hoče človek izraziti s svojim dejanjem?

B: Seveda.

A: Prej ste omenila, da so tudi ženske nasilne. Se vam zdi, da je delež nasilja enak med obema spoloma ali morda kateri spol prevladuje?

B: Hja, veste, jaz sem enkrat začela malo o tem razmišljat. Se spomnim, ko mi je enkrat moja starejša sestra, ki je že pokojna, razlagala, da sta njena sinova »bagija«. To pomeni, da sta podrejena svojim ženam. Da so žene glavne. Ampak, veste da sem tudi jaz že od marsikoga slišala, da mora mož kuhati, ker žena noče. Veste, te stvari bi bilo treba uskladiti. Prav je, da moški zna, da ženi pomaga. Ampak oba naj si delo razdelita, noben ne sme prevladati. Treba se je uskladiti.

A: Omenjate to dominacijo žensk nad moškimi. Se vam zdi, ta od tod izvira tudi nasilje?

B: Ja, v posameznih primerih lahko.

A: Kdaj bi se vam zdelo, da je ta dominacija že nasilje?

B: Kdaj? Ko recimo ona hoče vse zase – privilegije, denar, ko se hoče izkazovat. Odvisno spet od značaja. So taki primeri in vem tudi za primer, ko je ženska moža mahnila.

A: Aha, torej je šlo za fizično nasilje ženske nad moškim?

B: Ja. Ampak to so redkejši primeri. Sem pa res slišala za to. Potem je pa znano tudi nasilje neke tašče, ker vemo da največkrat snaha pa tašča nekako ne gresta skupaj. Spet je odvisno od obeh, ampak so pa nekatere tašče take bolj ukazovalne, ostre, grobe. Lahko so torej tašče do snah bolj grobe, nasilne z besedami, redkeje pa je obratno, da bi bile snahe takšne do tašč.

A: Če bi zdaj morali oceniti, je več moških ali žensk, ki izvajajo nasilje?

B: Moških. Še vedno.

A: Zakaj mislite, da je temu tako?

B: To je ta »mačizem«. To izvira še iz preteklosti, ko si je moški lastil nek primat. Ko se je ženska poročila, so med drugim rekli, da bo pokorna možu. Iz tam to izvira. In to je zakoreninjeno še do danes. Ljudje bi se morali že mladi podučiti, kakšna je prava vloga ženske in moškega in kako delujeta skupaj, pa tudi že preden stopajo v zakon, partnerske zveze. Včasih je težko. In pri sami praksi, ko si enkrat poročen, potem šele spoznaš različne prakse. Na začetku je seveda vse drugače, ker nekateri moški znajo izrabljati zaljubljenost in na ta način dobijo prevlado. To je res umetnost.

A: Dobro. Če greva kar na naslednje vprašanje - ali ste bili vi kdaj priča v javnosti kakšnemu nasilnemu prizoru, ko je bil kdo nasilen nad nekom? Morda na ulici ali morda ko ste omenjala pri sosedih?

B: Pri sosedih. ja.

A: Kako ste vi reagirala, ko ste videla nasilje pri sosedih?

B: Kaj pa moreš pravzaprav narediti? Kvečjemu še kaj slabšega. Res pa je, da sem enkrat tudi stopila vmes.

A: A res? Kaj pa se je dogajalo takrat? Mi opišete ta dogodek?

B: Nič posebnega se ni dogajalo. To je bila trma. Moški je bil opit in sem stopila vmes in rekla, da tega pa ne bo storil. Bila sem huda nad njim, ker se je grdo obnašal do žene. Takrat sem ga ozmerjala, da ga je lahko sram, on pa se je začel dreti nazaj name.

A: Vas je bilo kaj strah, ko ste se tako postavila med njiju?

B: Kaj pa vem, sem že malo pozabila, ampak mislim, da malo me je bilo.

A: Se vam je zdelo prav, da posežete v dogajanje med njima?

B: Ja, ja. Ampak veste, ljudje se bojijo. Vem, da je enkrat bil primer, ko je moški na avtobusu napadel žensko in ji hotel ukrasti torbico. Ljudje so bili pa kar tiho, kar gledali so, kaj se dogaja. Opažam, da se ljudje rajši umaknejo od tega.

A: Zakaj pa mislite, da se rajši umaknejo in ne pomagajo?

B: Bojijo se, da bi bilo kaj narobe. Bojijo se, da bi kdo kakšen nož od kje potegnil. Tega se bojijo. Saj vidite tudi ta terorizem, ki prihaja. To je res nekaj groznega. In vse več je tega. Torej, jaz mislim da nasilje ne upada, ampak narašča.

A: Omenjali ste, da ste posredovali med možem in ženo in da ste gospoda ozmerjali. Ali ste vseeno imela kakšne zadržke?

B: Ne. To me je res razjezilo. Na srečo so bili še drugi ljudje zraven, ker če bi bila sama z njima, bi bilo verjetno zelo težko, bi se bala.

A: Kaj pa drugi ljudje? So tudi kako odreagirali?

B: Ne, nihče.

A: Kaj pa potem, ko so videli, da ste se vi postavili med njiju? So vam kaj rekli, kaj komentirali?

B: Ne, nihče ni nič rekel. To je to naše slovensko hlapčevstvo. Vsi so rajši kar tiho. To hlapčevstvo se v marsičem kaže, ne samo pri nasilju.

A: Zdaj pa eno malo bolj osebno vprašanje. Ali je bil kdo do vas kdaj nasilen?

B: Ja, je bilo neko duhovno nasilje. To psihično nasilje sem velikokrat doživljala. Predvsem v službah, v družini pa ne, ker sem imela dva čudovita moža in sem se res čudovito z njima razumela. Je pa bilo, kot sem rekla, v službi to psihično nasilje. Veste, en kitajski pregovor je zelo dober. Ste ga morda slišali? Gre takole: Tisti, ki ve, da ve, poslušaj ga. Tisti, ki ne ve, da ve, poduči ga. Tale zadnji mi je pa najljubši. Pravi: Tisti, ki ne ve, da ne ve, izogni se mu! Ampak ravno tisti, ki mislijo, da vedno, tisti hočejo največ vedeti. Takih stvari je veliko in to lahko pripelje tudi do nasilja. Ko nekdo misli, da je najpametnejši....

A: Pa če se sedaj vrneva na to vašo izkušnjo v službi – ste kdaj komu zaupala, kaj se vam dogaja? Morda kakšni sodelavki?

B: O vseh stvareh smo si pogovarjali v službi. Marsikaj smo se in imeli smo tudi psihologa v šoli. Ampak bolj so bili tema razgovora naši učenci in ne toliko naše težave. Jaz sem bila tudi ravnateljica šole in bilo je res vsemogočih stvari.

A: Kdo je bil torej do vas nasilen v službi? Kdo je nad vami vršil ta pritisk, ki ga omenjate?

B: Jaz sem polovico svojega obdobja učila, polovico pa sem bila v upravi. Pritisk je vršil marsikdo, ki je hotel priplezati kam.

A: Aha, če prav razumem, so bili to vaši sodelavci?

B: Ja, seveda! Tako kot v vsaki službi – tudi vi boste videli, ko boste enkrat v službi. Povsod se najdejo ljudje, ki so pozitivni, ki so delovno usmerjeni, ampak so pa tudi taki, ki delajo kaj prikrito. V vsaki službi je tako. Taki ljudje želijo prevladati nad tabo, če boš delaven. Take stvari bi bilo potrebno v službi in na splošno v družbi izkoreniniti. Posebej kakšne take izrazite primere.

A: Pravite, da so bili sodelavci do vas nesramni, da so se grebli za položaje. Ali ste jim kdaj povedali, da vam to ni všeč? Ta vas to prizadene?

B: No, to so bili bolj posamezni primeri. Zelo hudo pa je predvsem to, da se to dela podtalno. Nihče ti ne pove kaj direktno, ampak to potem nekako pozneje sklepaš, vidiš, doživiš.

A: Se je kdaj zgodilo, da so vam v obraz povedali, kar so mislili?

B: A, tistega je pa bolj malo. Je kar prikrito bolj.

A: Rekli ste tudi, da ste se o tem pogovarjali s sodelavkami. Ste zaupali kar vsaki sodelavki ali samo določenim?

B: Ah, kje pa! Navadno sem sodelavcem zaupala zelo malo, res zelo malo. Predvsem zato, ker si moral biti previden, da ne bo kdo to potem na kakšen način izkoristil. Najhujše je bilo v obdobjih, ko je bilo potrebno oceniti vsakega posameznika (učitelja). Kako so bile to res hude stvari, ker nihče ni priznal, da je slabši kot nekdo drug. Veste, to je vse nekje v človeku. Nekakšna tekmovalnost. Ta tekmovalnost, ki se jo z vsemi stvarmi spodbuja v šoli, niti ni tako dobra. Ima tudi slabe strani. Po eni strani je dobra, po drugi strani pa ima slabe strani.

A: Ste o tem odnosu in dogajanju v službi kdaj govorili tudi doma z možem?

B: Ja, z možem sva se pa veliko pogovarjala okoli tega. Vedno mi je bil v veliko oporo. Prvi mož mi je kmalu umrl in sem morala potem sama vzgajati sinova, ampak to so že privatne stvari ...

A: Razumem. Torej vam je bil mož v veliko oporo?

B: Ja, res v veliko oporo.

A: Kako pa se je mož odzval na to, kar ste mu povedala?

B: On je to razumel, je znal poslušati, ker je tudi sam marsikaj doživljal. Vedno je znal to pravilno oceniti.

A: Vam je tudi kdaj svetoval kaj v smislu, kakšni morate biti, da vam dogajanje v službi ne bo prišlo do živega?

B: Tudi, tudi. On je bolj tako rekel, da naj povem svoje pa naženem človeka. Ampak tega se ni kar tako dalo narediti.

A: Kako pa zdaj gledate na to izkušnjo? Na vso to grebatorstvo pa psihično nasilje?

B: Veste, jaz na to gledam kot na neko takšno nujno družbeno zlo. Zgleda, da se vse to ponavlja. Mene namreč zelo zanima zgodovina poleg slavistike. Rada imam take zgodovinske stvari. Če malo primerjaš, vidiš, da se zgodovina samo ponavlja v različnih oblikah. Vsi odgovorni ljudje bi se morali zavzeti in narediti karkoli bi bilo mogoče, da se te stvari omilijo, ker iztrebili jih ne bomo. Pomembno je tudi, da se vsak trudi v svojem domačem okolju. Že to bi bilo veliko. Potrebno bi bilo priti do te neke samoanalize, ker vsakdo ima to že nekje v sebi. Toliko da človek vidi, kaj je dobro in kaj ne. Samo je pa tako, da človek nima moči, da se bi uprl slabemu. Kot neka skušnjava.

A: Kako pa na splošno gledate na psihično nasilje v službi? Se vam zdi sprejemljivo, da šefi ponižujejo svoje delavce, jih zmerjajo ...?

B: Ne, to je zelo grdo. Vsakega človeka je treba spoštovati. Dokler ne bomo tega znali ... Naj bo to berač, brezdomec, kdorkoli. Nihče ne ve, kaj je človeka pripeljalo do tam, kjer je. Vsak človek je vreden svojega spoštovanja. Šefi, ki so takšni do delavcev, bi – jasno – morali odleteti. Za demokracijo govorimo, da je oblast ljudstva, demos. Človek bi moral biti tukaj na prvem mestu, ne pa da se probleme pometa. Koliko je problemov, ki jih nihče ne vidi. Že jaz poznam kar nekaj praktičnih problemov. Koliko je samo starih ljudi v Ljubljani, ki nimajo dovolj penzije, da bi šli v dom, čeprav so delali. Ti ljudje živijo nekateri v obupnih

razmerah. Vse te ljudi se kar pometa, gre pa denar potem za kakšne stvari, ki niso potrebne. Sem pa tudi tega mnenja, da je najprej potrebno pri nas poskrbeti za naše ljudi, potem bomo šele skrbeli za kaj drugega.

A: Zdaj pa če pogledate čas, ko ste bili vi še otrok in čas danes. Se vam zdi, da se je že v vaši mladosti govorilo veliko o nasilju?

B: Ne, ne. Takrat gotovo ne. To se je zdelo kar razumljivo. To je bil že takšen sistem, da je bil moški največ vreden, ženska pa je bila manj vredna. Ampak pri nekaterih, ne morem reči, da pri čisto vseh. To so bili posamezni primeri. Ženska je bila manj vredna kot krava. Eden mi je enkrat povedal, da kravo moraš plačati, žensko pa dobiš zastonj.

A: Kakšne grozne besede so to ...

B: A ne? No, to je bil tak skrajni primer. No, dovolj o temu. Kar pojdiva naprej.

A: V redu. Torej, rekli ste, da je razlog za nasilje lahko alkohol, vpliva lahko tudi vzgoja v mladosti. Je morda še kakšen drug razlog za nasilje?

B: Sigurno tudi družbene razmere. Velikokrat npr. pomanjkanje privede do nasilja. V smislu materialnih dobrin. Poglejte samo dela Prežihovega Voranca. Kaj tam pripelje do nasilja? Oblastnost, prezir ljudi. Vse to že iz tam izvira, da lahko eden, ki je močnejši, maltretira tistega, ki je šibkejši. Tudi te družbene razlike so krive, ker so bile vkoreninjene in so tudi še danes, čeprav je tega manj. Včasih je bilo nemogoče, da bi se ena bajtarska hčerka poročila z enim bogatim moškim. Prej bi jo požrli.

A: A se vam zdi, da obstajajo morda kakšne skupne značilnosti nasilnežev?

B: Hja, kaj pa vem. Ta alkohol sigurno je nek faktor, ki je skupen nasilnežem. Vzgoja vpliva na človeka, pa tudi vse te družbene situacije. To se mi zdi, da so neke skupne značilnosti.

A: Kako pa komentirate to, ko eni pravijo, da si je žrtev sama kriva, da jo je nasilnež napadel? Da si je na nek način žrtev sama kriva za napad. Je to res?

B: Izzvala? Ah, to so pa moške čenče. Čisto samo moške čenče! Ker moški reče, da kaj mu je pa žena jezikal. Če ne bi jezikala, je nebi napadel. Ona po njegovo ne bi smela nič povedat. S temi besedami se res ne strinjam.

A: Se vam zdi, da so povzročitelji nasilja samo pripadniki enega spola ali obeh?

B: O, ne. So kar obeh. Veste, ko sem prej omenjala oblastne ženske, ki se zderejo nad možem pa želijo vse imeti zase. Seveda nekje izvira iz zgodovine, da so bili moški nasilni, ker so bili močnejši, glave družine. Ampak niso samo oni nasilni. Ne, ne. Tudi ženske so.

A: Sedaj pa še zadnje vprašanje. Kaj se bi po vaše dalo narediti, da bi bilo nasilja v družbi manj?

B: Vse te humanitarne organizacije bi morale marsikaj narediti v okviru teh svojih strokovnjakov. Druga stvar je pa to, da bi se življenje tako uredilo, da bi lahko vsi živeli človeku vredno življenje. Se pravi, da bi

mi dobili za svoje delo dovolj sredstev, da bi lahko umirjeno živeli. Tudi tisti mali človek. Da bi bilo poskrbljeno za vse, da bi bilo materialno zadovoljstvo. Pomembno pa je tudi osebno zadovoljstvo, ki pa ga prinaša dobra vzgoja že od mladosti, pomembno je spoštovanje pa odnos mlajših do starejših in tudi starejših do mlajših. Vsi ti odnosi bi morali »zaklapati«. Pomembno je tudi mirno vzdušje v svetu, da ni stalnega strahu pred tem, kaj se bo zgodilo. Strah pred terorizmom pa pred sosedi, ki se grdo obnašajo, ker so požrešni. Vse te stvari vplivajo na človeka in posledično na pojavljanje nasilja.

A: Gospa, jaz bi se vam rada iz srca zahvalila za vse, kar ste mi povedali. Hvala, ker sem lahko prišla k vam, hvala, ker ste z mano delila tudi veliko osebnih zgodb, izkušenj. Res, hvala!

B: Veste, mene to moti, ko imajo ljudje tak odnos, češ a stari itak nič ne vedo več. Nekateri kar smatrajo, da je vsak star že malo neumen. Ampak to ni res. Jaz sem veliko brala o staranju in če te ne napade neka bolezen, je človek v starosti sposoben še veliko bolj glede na izkušnje. Res pa je, da je hudo, če te napade demenca.

A: Vsekakor se strinjam z vami. Star človek mora biti spoštovan, saj ima za sabo že veliko izkušenj in veliko znanja. Gospa, še enkrat hvala za ta pogovor in želim vam vse dobro, da boste zdravi in zadovoljni.

B: Hvala vam.

INTERVJU B

Datum pogovora: 18. 1. 2018 Trajanje pogovora: 1 h 5 min Spol: ženski

A: Pozdravljeni, gospa. Če ste pripravljeni, lahko kar začneva. Pripravljenih imam nekaj vprašanj, sproti pa vam bom zastavila še kakšno dodatno v povezavi s tem, kar boste povedali. Bo tako v redu?

B: Ja, ja, prav.

A: Dobro. Kot že veste, se bova pogovarjali o nasilju. Za začetek me zanima, kako bi vi definirali nasilje. Kaj je nasilje?

B: Nasilje je vstop v moj osebni prostor. Po nekem pravilu je ta distančni prostor nekje en meter. Če kdo stopi bližje, je to že neke vrste nasilje. Ko ti stopi bližje kot en meter in če je seveda situacija taka, da se počutiš ogroženo. Lahko pa je bližina tudi prijetna.

A: Je za vas morda nasilje še kaj drugega kot to, kar ste omenili?

B: Ja, udarci absolutno. Tepež, še posebno nad otroke. Jaz sem delala z otroki, ker sem imela tak poklic in hudo je, ko vidiš otroka preplašenega. Najbolj me je vedno prizadelo to, ko so se otroci bali dotikov. Že po tem lahko sklepaš, da je imel otrok neko izkušnjo, ki ga je zaznamovala. Jaz doma nisem bila deležna nasilja, se je pa dogajalo v sosesčini, da so bile ženske s praskami in podobno. Sicer pa je bilo v času moje generacije

tako, da se o tem ni govorilo, ni se povedalo, posebej ne, če se je dogajalo v zakonu – tam je bilo treba potrpeti. Ni pa bilo tako redko, da so o tem sem pa tja kaj govorili. Govorili so že o drugih, ampak o sebi pa ne. Obstaja pa še eno nasilje, ki pa je lahko zelo, zelo moreče. To je psihično nasilje. Tega je zelo veliko, tudi tukaj v domu.

A: Opazate, da je psihično nasilje prisotno tudi tukaj v domu?

B: No, jaz sem tukaj nova in ne morem reči za druge, ampak je prisotno. Bom rekla, da je to ena grobost. Ni tisto fizično nasilje, da bi kdo koga tepel, ampak ena taka grobost ali pa mogoče neko vpitje nad nekom. Ni dolgo tega, ko sem tukaj doživela nekaj takega. Spodaj v baru se je zgodilo. Tukaj smo ljudje že malo naglušni, to opazam. Zaradi te naglušnosti govorimo malo glasneje in nekaterim stanovalcem gre to glasno govorjenje drugih malo na živce. Moti jih in potem rečejo komu nazaj, naj bo tiho, kaj čveka in podobno.

A: Torej gre za to besedno obračunavanje med stanovalci?

B: Ja, med stanovalci. Sicer za množično ne vem, bila pa sem prisotna pri enem takem primeru. To je hudo in človeka prizadene, ker tisti, ki govori glasneje, običajno niti ne ve, da je tako glasen kot je. Veste, kaj? Če ti slabše slišiš, potem tudi spontano malo glasneje govoriš, da bodo slišali drugi in hkrati tudi ti. Tudi v tem primeru iz kavarne je bil verjetno to vzrok, ker tisti gospod je bil besedno grob, ampak drugače je pa zelo miroljuben. To je nekakšno besedno nasilje pri starostnikih, ko ga kar napadem naj bo tiho. Veste, to nasilje bi bilo dobro najprej sploh definirati. Obstaja fizično nasilje, psihično, kot sem že omenila in pa tiste vrste nasilje, ko te odklanjajo, te ne sprejmejo in ti nekako kažejo, da nisi za tam. Sicer to sprejemanje je spet en tak širok pojem, ampak vam povem en tak primer. Sem se usedla spodaj k eni mizi v baru, ki je bila prosta in sem tam sedela, ko sta prišli dve gospe. Najprej ena, potem pa še ena in je ena začela razporejati stole, potem še mize in je odmaknila mizo od mene stran. Jaz sem imela na tisti mizi skodelico, ker sem pila kavo in meni se je to takrat zdelo ene vrste nasilje, poseg vame. Vsaj vprašali bi me lahko, poleg tega pa so te mize v baru za vse. Potem sem videla, da se je ena klapa žensk tam pogovarjala in s tem sem dobila občutek, da so mi želele pokazati, da ne spadam zraven. To se mi je zdelo kot neke vrste nasilje. Pa se opravičujem, če sem že zdaj preveč povedala in vam odvzela vprašanja.

A: Oh, nič hudega. Sem vesela, da mi imate toliko za povedati.

B: Aha, potem pa dobro.

A: Ko vam nekdo omeni besedo nasilje, na katero obliko nasilja najprej pomislite?

B: No, na vsak način na klofute. Ali pa tudi udarjanje s palico. To je bilo nekako značilno za našo generacijo. Pri nas doma tega sicer ni bilo, ampak poznam pa te zadeve.

A: Skozi življenje ste si verjetno nekako izoblikovali neko podobo o nasilju. Kaj je vplivalo na to vašo pojmovanje oz. predstavo o nasilju?

B: Osebnih izkušenj v družini nisem imela, sem se pa soočala z otroki in mamicami.

A: A ste bila učiteljica?

B: Vzgojiteljica. Sem tudi učila, ampak vzgojiteljica je moj osnovni poklic. Na roditeljskih sestankih so mame po določenem času potožile o nasilju. V tem smislu sem se soočala z nasilje, drugače ne.

A: Kakšno ste imeli mnenje o nasilju, ko ste bili še otrok? Se je to mnenje do danes kaj spremenilo?

B: Veste, jaz sem generacija, ki je šla skozi vojno obdobje. Sicer sem bila stara 4 do 8 let, ampak se dobro spomnim, ko smo bili v taborišču, da je bilo tam ogromno grobsti in komande. Zame je bilo nasilje že to, da se mi je kakšen vojak približal. Tudi pozneje, ko so nas Američani osvobodili, mi je podoba vojaka ostala v spominu kot znak nasilja. Včasih ti že ena oseba asociira na nasilje. To sem hotel reči.

A: Za katere oblike nasilja bi rekli, da so danes v družbi najpogostejše?

B: Veste, jaz mislim, da vse, kar je grobst, vse, kar odstopa od osnovnega človeškega odnosa, je nasilje. Že to, da te nekdo grobo dregne, povleče ali z besedo, je nasilje. Je pa zelo odvisno, s kakšnim nasiljem se soočaš in s čim potem pozneje to nasilje opredeljuješ. Če je npr. spolno nasilje prisotno v družini ali pa okolici, potem je verjetno to huda stvar za tistega, ki to doživlja. To je nasilje. Sem pa vedno imela nekakšno dilemo pri otrocih, saj sem marsikaj opazila. Otroci tisto, kar doživljajo doma, prenašajo iz sebe na druge in to preizkušajo na drugih otrocih. Nekateri otroci vidijo, da je grobst način sodelovanja. Tisti otroci, ki niso bili navajeni nasilja, so seveda jokali, bilo jim je groza, ampak tistemu otroku, ki je pa to naredil, je bilo pa samoumevno. Zelo odvisno je bilo, kaj je otrok doma doživljal. Drugače pa je nasilje zelo širok pojem. Zelo širok. Posebej to besedno nasilje je pogosto, sploh pa npr. ne moreš človeka zmerjati in poimenovati za ne vem kakšno žival, če ga sploh dobro ne poznaš. To je absolutno nasilje in tega je veliko.

A: Ja. Marsikdo pravi, da beseda včasih bolj rani kot pa udarec.

B: Ja, veste, to je pa čista resnica. Tisti udarec mine in te čez čas ne boli več, beseda pa lahko rani za zelo dolgo časa in tudi ostane v človeku.

A: Ste morda v javnosti že naleteli na kakšne prizore nasilje?

B: Ja, v gostiščih ko sva šla z možem. Tam so se ljudje hoteli med seboj tepsti.

A: To so bili gostje?

B: Ja, gostje. To je bilo predvsem tisto porivanje drug drugega stran, prerivanje in to. To sem doživela, ampak tisto surovo nasilje v smislu tepeža, krutega nasilja, pa niti ne. Razen v času vojne – to je bil čas grozot.

A: Ste v času vojne videli veliko nasilja?

B: Ja, seveda.

A: Katerega nasilja je bilo me dvojno največ?

B: Največ je bilo udarcev.

A: S strani koga? Vojakov?

B: Ja, s strani teh, ki so takrat zmagovali, torej Nemcev. Američani so imeli drugačen način, so bili prijazni. Meni se je že takrat zdelo strašno nasilje tudi to, ko je en vojak vzel mojo sestro v naročje. Jaz sem takrat doživela paniko in zame je bilo to nasilje.

A: Si je kdo med vojno upal upreti in poseči v to nasilje?

B: Kako to mislite upreti?

A: V smislu, da ste videli, da en vojak pretepa enega človeka in nekdo od ljudi poseže vmes.

B: Aha! Jaz kaj takega nisem videla, verjetno tudi zato, ker me je mama vedno nehote držala k sebi, da nisem videla vsega kar se je dogajalo.

A: Se pravi, da so vas hoteli zaščititi?

B: Ja, tako, šlo je za neke vrste zaščito. Med vojno tako tistega hudega nasilja v smislu tepeža nisem videla osebno, so pa marsikaj videli moji starši. Pozneje so se pogovarjali med sabo o tem, ampak to je bilo njihovo doživetje in ne moje. Vam pa povem še en tak primer, ki mi je zelo ostal v spominu. Moj stari oče po očetovi strani je bil »žendar« in mi smo stanovali pri njem po tem, ko so nas deportirali iz taborišča. Ko smo živeli pri njem, smo bili redno kontrolirani. Spomnim se prihoda partizana, ki je imel puško vedno obrnejo naprej proti nam, ko je stopil skozi vrata in preveril, kaj počnemo. To sem jaz občutila kot strašno nasilje in še zdaj mi je to zelo grozno. Iz tega razloga sem potem tudi vedno razumela otroke in mamice, ki so doživljali nasilje. Ni važno, kakšno nasilje doživljaš, vsako nasilje je grozno. To potem nosiš naprej v življenju kot neko breme.

A: Prej ste omenjala pretepe v gostilnah. Je morda takrat kdo posredoval v teh pretepih? Da je npr. stopil vmes in poskušal razrešiti pretep ali kaj takega.

B: O, ja, pri omizju po navadi. Pa poklicali so miličnike na pomoč, da so odpeljali tistega, ki se ga ni dalo umiriti.

A: So bili po navadi to gostje ali bolj zaposleni?

B: Mislite tisti, ki so povzročali pretepe?

A: Ne, mislim tiste, ki so poskušali preprečiti pretepe.

B: Aha, to so bili na vsak način zaposleni, ki so tudi poklicali policijo. Včasih je zadostovala že beseda zaposlenih ali kakšna taka pomiritev.

A: Ste se morda vi kdaj vmešala v kakšen tak prepir in poskušala pomiriti situacijo?

B: Če je kazalo na pretep, potem se nisem. Če je šlo pa bolj v smislu besednega spopada, tisto sem pa se. Ker človek pač pozna ljudi in vidi v katero smer gre prepir in zato poskuša preusmeriti prepir oz. ga preprečiti.

A: Vas je bilo kdaj strah, ko ste se vmešala npr. v kakšen tak prepir?

B: Ne, nikdar. Veste kaj, sploh ne vem po kom imam to. Morda je to v rodbini. Vedno sem bila tako naravnana, da sem hotela biti zraven, da bi pomagala. Ravno pred kratkim se je nekaj takega zgodilo spodaj v kavarni. Kot sem že prej omenjala, smo naglušni in enkrat je en gospod prav tako glasno zagodrnjal nad eno gospo, da sem se jaz prav ustrašila, da jo bo mogoče udaril. Jaz sem takrat mirno posredovala tako, da sem se obrnila k njemu, ga prišla za roko, ga malo pobožala in ga pomirila. Bala sem se, da ga bo gospa nazaj kaj napadla, ker jo je res grobo napadel, ampak sem tudi njo lepo pobožala pa ji rekla, naj sede nazaj in tako se je situacija pomirila. Veste, nikoli se ne ve, kam se lahko to naprej razvije. Nikoli nisem bežala stran, no, razen pred brzostrelko pa orožjem. Takrat sem bežala stran.

A: Torej, če prav razumem, niste imeli nikoli zadržkov pri posredovanju v prepirih, pretepih ali čim takem?

B: Ne, nikoli. Je sicer veliko ljudi, ki pobegne, ampak jaz res nikoli nisem imela teh zadržkov. Sicer je spet odvisno, kakšen je ta zadržek pa kakšna je situacija. To je spet drugo vprašanje. Če bi šlo za tisto nasilje v smislu »gajžljanja«, pa z noži, potem niti ne vem kaj bi naredila. Verjetno bi se nekam skrila, ne bi posredovala v nobenem slučaju. Zelo je odvisno, kakšno nasilje je, ker ga je več vrst.

A: Če pustiva zdaj ob strani te dogodke iz vojne, ste še kdaj potem doživeli, da je bil kdo nasilen do vas na kakršenkoli način?

B: Prav fizično ne, ampak besedno pa ja. Uf, ja.

A: Smem vprašati, s strani koga ste bili deležni tega besednega nasilja?

B: Ja, lahko povem. To je bilo s strani staršev otrok, ki sem jim bila vzgojiteljica. Vam bom povedala en konkreten primer, da boste lahko iz tega izluščila prizore nasilja. En fantek Ivanček je bil edinček. To je bilo v Piranu, ker jaz sem tam živela, tam sem bila tudi vzgojiteljica, sodelovala sem tudi v pomorski šoli. No, tisti fantek je enkrat padel. Pač tam so skale, če kaj poznate Piran. Sprehajališče je in zraven so skale in pa morje. No, vsaj ta del, ki ni plaža in je bolj mestni del. No, tam smo se igrali z otroci, zraven so bile neke klopi in smo se tam pač igrali. Jaz sem bila takrat še mlada in se mi ni zdelo nič grozno, da so otroci plezali po tistih skalah. Otroci so bili tam doma in so poznali te skale, zato se mi ni zdelo neprimerno. Poleg tega so bili spretni, gibčni, ampak ta fantek je padel na eni skali in se ranil. Bila je prav rana. Oh, ko bi vi vedeli, kako me je zmerjal sredi ceste. Govoril mi je krava, ne znaš paziti otrok, pojdi past čredo in podobno. Grozno.

A: Kdo vas je to zmerjal?

B: Oče od tega fantka, ki je padel. To je bilo sredi mesta, na ulici.

A: Kako ste se vi takrat počutili?

B: Vam povem, da še zdaj ne morem tega čisto pozabiti. Grozno, grozno, grozno. Prvič –bila sem osramočena. Drugič – bilo mi je zelo hudo, počutila sem se krivo. Veste, ampak ne moreš ti trideset otrok držat za roko in jih obvarovat. Tega gotovo ne moreš. Tega ne morem pozabiti. Tega otroka so potem vzeli ven iz vrtca, ampak kar se je potem zgodilo, je pa ironija življenja. Kot sem rekla, tega otroka so potem vzeli

ven iz vrtca, ker sem bila pač za krave past. Ampak potem čez kakšne 14 dni, mogoče tri tedne, jim je ta otrok padel čez balkon.

A: Joj, grozno!

B: Ja, čez balkon na kamnita tla. Padel je na tla, sicer ni umrl, je pa imel hude poškodbe. Meni je bilo zelo hudo zanj in hudo mi je bilo tudi zato, ker sem mislila, da sem tudi jaz malo kriva, ker so ga ven vzeli iz vrtca. Čeprav oni so imeli varstvo doma, ker so imeli še stare starše, tako da je bil otrok preskrbljen. Hočem vam reči, da to nasilje lahko marsikaj povzroči. Pravzaprav so posledice obojestranske, ker so oni čutili te posledice in tudi jaz.

A: Kako ste se pa vi odzvala, ko vas je fantkov oče kar napadel sredi ulice?

B: Stala sem čisto pri miru, niti premaknila se nisem, samo čakala sem. Pričakovala sem, da me bo še udaril.

A: Ste imela občutek, da bi vas lahko udaril?

B: Ja, ampak sem kar stala tam. Jaz ne vem, kaj mi je bilo. Tako sem bila šokirana, prizadeta. Ampak eni ljudje pač na tak način rešujejo svoje težave. Z grobostjo. Sicer ne poznam teh ljudi tako dobro, da bi lahko rekla, da je bil ta človek že doma takole grob. Vam povem, da sem se res grozno počutila in še zdaj mi je hudo.

A: Ste morda komu zaupalo to izkušnjo?

B: Ne, takrat nikomur. Veste, to so bili časi, ko so bili šele začetki vzgoje. O psihologih ni bilo govora. Ravnateljice vrtca smo se pa vsi bali, čeprav po tistem padcu starši niso nič ukrepali in niso šli do ravnateljice. Res prav nikomur nisem povedala. Šele veliko pozneje, potem ko sem bila že malo starejša in sem vedela več stvari.

A: Ste si potem pozneje, čez čas, želeli, da to pride na dan, takoj takrat pa ne?

B: Tako je! Pravzaprav takrat ne da si ne bi želela, saj je name javno vpil. Veste, Piran je bil takrat še zelo majhno mesto in smo se vsi poznali med seboj, tako da je bilo že to dovolj. To je bil javni prostor. Njemu se nisem takrat nič zoperstavila, ravnateljici nisem tudi nič povedala, preprosto sem bila čisto otrdela od tistega njegovega besednega napada in strahu. Tega nasilja se zelo spomnim.

A: Je morda kdo od mimoidočih na ulici posegel vmes?

B: Ne, nikoli. Tudi nihče ni posređoval ali da bi kaj rekel.

A: Ste si takrat želeli, da bi kdo pristopil?

B: Veste, da nisem niti pomislila na to. Ne, ne, ker se mi je po eni strani zdelo prav, da je povedal svoje.

A: Bi pa lahko izbral lepši način.

B: Ja, tako je. Sigurno. Lahko bi prišel na pogovor pa me opozoril ali pa rekel, da ima pomisleke in da čuti tako in tako. Ampak ljudje smo si različni – eni to znajo, drugi ne. Nasilni ljudje običajno tega ne obvladajo. Taki, ki so besedno nasilni, nimajo milosti do drugega.

A: Če prav razumem, se vas je ta dogodek zelo dotaknil.

B: Ja, tole se me je res dotaknilo. Ni mi bilo vseeno, bilo mi je hudo. Še bolj hudo pa mi je bilo pozneje, ko sem zvedla za tisti padeč z balkona. Tam sicer nisem imela nič zraven, ampak šlo se je za otroka. Takih stvari je veliko. Iz izkušenj vem, ko sem delala z otroki pa s starši. Veste, da se mi zdi, da to nasilje privre iz ljudi, ker so ranjeni znotraj zaradi nekih stvari. Ali pa ko sem prej omenjala tisto z mizo. Veste, saj enako je bilo tudi v vrtcu. Kakšen korajžen otrok je kar prišel pa potegnil za mizo ali pa kaj vzel pa šel, drugi je pa jokal. Veste, to so stvari v življenju, ki se ponavljajo.

A: Če še malo ostaneva pri tem dogodku z gospodom na cesti. Ste morda čez čas kdaj srečali tega gospoda in mu kaj rekli glede tega dogodka?

B: Ne, ne, nikdar. Tudi ko sem ga srečala, mu nisem nič rekla. Vedno sem ga pozdravila, nikoli pa nisem pristopila, da bi vprašala za tega fantka, ker sem se bala. Bala sem se, da ne bi pri njem vzbudila kakšno žalost. Tudi vprašati si nisem upala, kako je s fantkom. Ne, preprosto nisem. Ne vem, kaj sem mislila. Mislim, da se mi je takrat zdelo bolj prav, da bi on pristopil do mene. Jaz sem bila le začetnica brez izkušenj in sem malo drugače gledala na stvari. Izkušnje in starost data svoje znanje. Če bi se to zgodilo pozneje, bi gotovo tudi jaz ravnala čisto drugače. Sicer jaz sem mu takrat rekla, naj mi oprosti in da ni bilo namenoma. Sicer ne vem kaj točno bi naredila, ampak bi ravnala drugače.

A: Ste morda poleg te izkušnje še kdaj doživeli nasilje?

B: Ne, niti ne. Morda je kaj bilo, ampak se zdaj niti ne spomnim.

A: Se v družbi danes govori o nasilju več ali manj kot se je v času, ko ste bila še otrok?

B: Kaj pa vem. Morda je kar enako. Takrat je bil tisti povojni čas in ljudje se niso še čisto navadili na življenje po vojni, tako da je bilo nasilja kar še vedno veliko tako kot danes.

A: Opažate, da ga je danes še vedno veliko?

B: O, ja, še vedno ga je veliko. Jaz mislim, da je to odvisno tudi od širše situacije. Takrat je vojna dala svoje, povojni čas je bil pač kakršen je bil, čas po vojni, danes pa je tudi neko tako obdobje, da je še vedno veliko, veliko nasilja med ljudmi.

A: Kako pa je z medijsko izpostavljenostjo nasilja? Se vam zdi da dovolj, morda premalo oz. preveč govorijo o njem?

B: Veste, kaj? Oni pa preveč govorijo o nasilju. Jaz mislim, da celo preveč pokažejo, tudi same postopke nasilja. To ni dobro, ker tisti, ki še ni »poučen«, se bo z gledanjem poučil. Mediji že pokažejo oblike nasilja in kako se ga izvaja, tisti gledalec pa ti potem poskuša. Posebej pri mladostnikih je tako, ker za njih pa zdaj

res ni ugoden čas. Vsi se šolajo za podobne smeri in potem jih je preveč. Ni nekih usmeritev že vnaprej, koliko potrebuje država katerih poklicev. Ne vem kako je zdaj, ampak včasih je bila ekonomija tista smer, ki so jo vsi želeli študirat. In potem se je pojavil višek. Tako se potem v človeku začne pojavljati nemir, užaljenost, razočaranje, ker je naredil šolo, službe pa ni. To so stvari, ki so zelo prisotne. Zaradi tega je, po mojem mnenju, nasilje tudi več prisotno kot bi morda bilo. Ko sem bila jaz še otok, mladoletnica, smo otroci imeli spoštovanje. Jaz si nikoli ne bi upala starejšemu človeku ugovarjat. Spomnim se, da je enkrat en star gospod na avtobusu ozmerjal mene in prijateljice, ker smo se malo preveč glasno pogovarjale. Takrat si nisem upala toliko kot si danes, ker smo bili tako vzgojeni. Mislim, da je to bilo dobro, ker smo nekatere stvari vzeli take kot so, saj smo vedeli, da ni prav, da odgovarjamo. Nikoli ni bilo tistega grobega reagiranja, ampak smo bili preprosto tiho.

A: Torej ste sprejeli kritiko brez, da bi se nanjo kakorkoli odzvali?

B: Ja, ker jaz sem tega gospoda poznala. Živel je v bližnji soseski. Preprosto smo bili vzgojeni v spoštovanju. Zdaj je morda nasilje bolj prisotno, ker si mladostniki upajo bolj postaviti zase. Če se počutijo ogrožene, odreagirajo. Tako to jaz pojmem.

A: Kaj bi pa rekli, da so vzroki za nasilje?

B: Kot sva rekli že prej, mediji, potem izkušnje in doživetja doma, izkušnje v raznih teh študentskih domovih. Družina daje zgled pa tudi kakšne te vrstniške družbe, ko kdo prihaja iz te družbe in potem svoje izkušnje z nasiljem deli naprej.

A: Torej bi rekli, da okolica vpliva na pojavnost nasilja?

B: Ja, absolutno okolica pa doživetja doma. In, kot sem že rekla, mediji. Ti mediji gredo res predaleč. Če se zgodi nekaj nekje daleč, npr. na Japonskem ali v Koreji, se v pol ure že ve pri nas. Zdaj sem se spomnila na tega korejskega voditelja, ko se tako dere pa vpije in razlaga. Veste, to je tudi eden od načinov, kako nekateri poberejo to obnašanje od nekoga in so potem nasilni naprej do drugih ljudi. To je eden od načinov obvladovanja drugih. Res ni potrebno, da mediji toliko govorijo o tem. Lepše bi bilo, če bi dali kakšno pravljico, ki ni tako grozna in brez kakšnega volka, ki poje babico. Pa veste kaj še? Tudi vsa ta doživetja, ki jih ima človek v življenju – to ti ne da neke popotnice za naprej, kako ravnati. Vidite, kako sem jaz obnemela sredi ulice kot okamenela. Pa tudi otroci, ki doživljajo nasilje – jaz sem se večkrat spraševala, kako to, da ne povejo, kaj se jim dogaja. Ampak veste kaj? Prisoten je strah. Vsakdo, ki se doma ali kje drugje sooči z nasiljem, je prestrašen. Saj kaj pa je bilo to, ko je on vpil name sredi ceste? Grozno sem se ustrašila, da tudi govorit nisem mogla. Nič nisem znala povedati tisti moment.

A: Bi lahko rekli, da obstajajo kakšne skupne značilnosti ljudi, ki so povzročitelji nasilja, torej nasilnežev?

B: Težko rečem, ker nisem bila toliko med njimi, da bi znala iz svoje izkušnje povedati.

A: Razumem. Kaj pa če pomislite in poskušate ugotoviti ali bi imeli kaj skupnega?

B: Ja, ja, saj tako sem mislila. Veste, predvsem mislim, da jih povezuje na začetku komuniciranja in na začetku povezovanja ena milina.

A: Kako to mislite? Kakšna milina?

B: En način, s katerim lahko preko besed ali dejanj povzroči neko zaupanje pri žrtvi, da potem lahko dela kar želi. Po navadi žrtev ne sodeluje in nasilnež počne, kar želi.

A: Če se sedaj kar na vežem na te vaše besede. Nekateri pravijo, da si je žrtev sama kriva, da jo je nasilnež napadel, ker naj bi ga izzvala. Mislite, da je to res?

B: Ja, to je sigurno lahko. Vam bom povedala eno prigodo, ki mi jo je zelo živo pripovedoval en pater, duhovnik. V Italiji v Palermu so šli duhovniki po cesti in so videli na cesti skupino treh mladih fantov. Mimo je šlo dekle z zelo kratkim krilom in vpadljivo oblečeno. Fantje so se spraševali, kaj naj naredijo, saj so menili, da jih dekle izziva in da potrebuje spolnost. Tudi tem duhovnikom je dekle padlo v oči in so se začeli spraševati, kaj neki se lahko zgodi s tem dekletom. Na srečo niso ti fantje nič ji naredili, ker očitno niso bili tiste vrste nasilneži. Tako, da lahko rečem, da se izziva. Ampak, da ne boste mislila, da to počnejo samo ženske.

A: Mislite, da lahko izzivajo tudi moški?

B: O, ja, ja.

A: Kaj konkretno mislite?

B: Mislim na oblačenje moških, ko nosijo hlače bolj na bokih in s tem tudi nekako izzivajo ženske. Tako, da pravim, da ne smemo enostransko soditi, da so samo ženske tiste, ki izzivajo. So tudi moški. Pri ženskah včasih ni bilo mini kril, ampak so bili pa drugi načini. Ženske so vedno znale pokazat svoje cvetenje. To je nekako moje spoznanje, moje doživljanje, še posebej podprta s temi besedami in izkušnjami tega patra. Nas premalo učijo in uvajajo v lepoto stvarstva, kamor spada tudi človek. Pa tudi to vam povem. Mame, babice, pa tudi očetje, tete, lahko tudi strici se še nekako pogovorijo z dekleti in jih poučijo o teh stvareh, s fanti je pa drugače. Kolikokrat sem slišala, ko so rekli, da on je pa fant in ne bo nič prinesel domov, dekle pa lahko. Vidite, kakšna krivica!

A: Prej ste nekaj že omenjali, pa vendar še enkrat vprašam. So nasilneži pripadniki enega spola ali obeh?

B: Obeh, sigurno.

A: Kateri spol pa po vašem mnenju prevladuje?

B: Veste, da bi skoraj kar rekla, da ženski spol.

A: Po čem to sklepate?

B: Zato, ker je toliko privzgojene samozavesti pri ženskah, dekletih v šoli in tudi doma. To je tista samozavest, da se postavi zase, kar sicer ni narobe. Narobe je, da jih ni nihče podučil, da ni potrebno biti zato nasilen in grob. Samo pogledajte, kakšne izraze uporabljajo dekleta, ko kaj nazaj povedo. Premalo je učenja v to smer, da vse, kar je ustvarjeno na zemlji, je lepo. Tudi slinast polž, ker ima svojo vlogo in svojo nalogo kot jo ima čisto vsaka stvar na svetu. Vsaka stvar!

A: Se vam zdi, da je katera družbena skupina še posebej ranljiva in izpostavljena nasilju?

B: Družbena skupina?

A: V smislu stari, mladi, migranti, ženske, moški ali kdo drug.

B: Bom povedala čisto po pravici, da prav posebej ni nobena skupina izpostavljena. Je kar enako. Nasilje in grdobe so med vsemi temi, ki ste jih navedla. To obstaja, ampak vzroki so čisto drugače – v okolju, mediji, vzgoja doma in to kar sva govorili.

A: Tako, pa sva že pri zadnjem vprašanju. Zanima me, kaj menite, da bi bilo potrebno narediti, da bi bilo nasilja v družbi manj.

B: Družine je potrebno podučiti, da bi znale vzgajati tako, da bi bilo več spoštovanja do vsega. Do sočloveka, do narave, okolja, vsega, kar imamo, ker pravzaprav imamo veliko. Tega nihče ne spoštuje, ampak se vedno hlata po več in več. To je narobe. Tako, to bi bilo to, kar jaz nekako mislim o nasilju.

A: Super! Najlepša hvala za vse vaše odgovore. Bili ste zelo prijetna sogovornica in hvala, da ste bili pripravljeni sodelovati.

INTERVJU C

Datum pogovora:	25. 1. 2018
Trajanje pogovora:	47 min
Spol:	ženski

A: Pozdravljeni. Vesela sem, da ste se odločili za sodelovanje v moji raziskavi. Delam raziskavo o tem, kako ljudje razumete in prepoznavate nasilje. Pred sabo imam zapisanih nekaj vprašanj in vam jih bom zastavljala po vrsti. Vam tako ustreza?

B: V redu. Lahko kar začneva.

A: Dobro. Za začetek me zanima, kako bi vi definirali nasilje. Kaj je za vas nasilje?

B: Hja, več vrst ga je. Najprej tisto, ko ti nekdo grozi z besedo, včasih tudi z roko. Lahko tudi s predmetom, ali pa na daljavo – preko telefona. Grožnja kot takšna. Ni to enosmerna pot.

A: Kaj pa bi rekli, da so nekakšne skupne značilnosti vseh teh vrst nasilja?

B: Težko je definirati, kaj človeka pripelje do tega. Ali gre res za maščevanje ali gre morda samo za njegov užitek ali morda za nekaj, kar sploh ne bi bilo treba. Skratka, če veš, potem je lažje. Če pa ne veš, pa dostikrat niti ne poznaš tega človeka tako dobro, ki se ti maščuje in niti ne veš, kaj želi. Težko je reči, kaj bi bile te neke značilnosti.

A: Dobro. Ko vam nekdo omeni besedo nasilje, s katero obliko nasilja ti najprej povežete? Na kaj se najprej spomnite?

B: Jaz osebno bi najprej pomislila na tisto nasilje z besedo. Mene namreč beseda zelo prizadene. Pa ne samo psovka – to je zadnje. Bolj je tisto, ko ti nekdo nekaj meče naprej, te gnjavi.

A: Aha, kot nekakšno očitanje?

B: Ja. To se mi zdi strašno nasilje in tega je tudi tukaj v domu zelo veliko. To kar ženejo ves čas eno in isto. Jaz imam recimo zdaj na tapeti eno gospo, ki je sicer dementna. Ves čas me nekaj preganja, da sem bolna na srcu pa na pljučih. Non stop mi gnjavi s tem! Zadnjič sem ji potem rekla nazaj, da ona je pa bolna v glavi, ampak še vedno ni miru. Zdaj sem se odločila za ignoriranje. Jaz z ignoranco največ odpravim, pa z molkom tudi. Molk je res dober. Veste, dokler ima človek pospravljen podstrešje, je še dobro, potem pa vidiš marsikaj. Jaz sicer okoli tega nisem imela nekih hudih napadalnih izkušenj, vsaj ne da bi se zavedala, ampak kot pravim, jaz takele stvari lahko vse opravim z jezikom. Moji udarci so lahko dostikrat bolj boleči z jezik, česar pa se zavedam. Ampak je pa res, da moraš vedeti, komu lahko kaj rečeš pa kako. Tukaj v domu se to ne da. Jaz sem sicer šele 10 mesecev tukaj. Bil je en šok in potem sem na vrat na nos prišla sem. Prve mesece je bilo strašno, ker nisem poznala tukajšnjih razmer. Zvečer sem bila vedno tako utrujena, ker so se ljudje kar lepili name. Vsak je hotel nekaj svojega, ampak zdaj je pa kar v redu. Potrebno je najti nekoga – vsaj kakšno osebo ali dve, da se malo z njima ujameš, vendar je to tukaj zelo težko. Tukaj vse rapidno upada. Povem vam, z enimi ljudmi sem na začetku normalno govorila, danes pa ti isti že zelo težko govorijo. Jaz sem še kar v redu in zato me večkrat kam porivajo naprej – po televiziji pa za ta pa oni časopis. Ne vem pa, kdaj bo padlo po meni. No, ali pa tudi ne. Nikoli se ne ve. Ampak, kot pravim, zaenkrat mi gre dobro. Sem namreč firbčna, zvedava, zanimam se za vse od športa naprej. Nekako kar gre. Sicer organsko mi ne gre več toliko, ampak psihično pa še kar vztrajam.

A: Lepo.

B: Ja, ravno včeraj je bil tukaj zet in je rekel, da bo hčerki rekel, da kako dobro zgledam. Sem rekla, naj bo raje tiho. Gnilo jabolko je tudi na zunaj lepo, notri pa ne. Psihično sem jaz še v redu, fizično pa imam kar precej težav. Sicer pa bom stara letos 87. 31 letnik sem.

A: A res? Ja, neverjetno. Zelo dobro izgledate, nikoli ne bi rekla, da ste toliko stari.

B: Oh, hvala, hvala! Ampak, veste kaj, to na zunaj še nič ne pomeni. Kako se jaz počutim, to je pa druga zgodba. To jaz najbolj sama vem. Poleg tega sem še levinja po horoskopu in sem zato značajsko malo težka, ampak jaz se tega zavedam. Pokonci me drži tudi to, da imam v sebi veliko humorja. Veste, tako bi potrebovala nekoga, ki bi bil pripravljen sprejeti moj humor in mi potem vrniti. Veste, včeraj sem celo dobila spodaj v kavarni natakarja in sva si izmenjala malo bolj humornih besed. Res je bilo fino, ker sva se en drugemu tako nasmejala. Do solz. Jaz imam tukaj v sobi eno žensko, pa ima neko čudno nevrolško diagnozo. Ima slab govor, ampak je težka. Jaz pa vse kar z molkom rešim, ker je res ne razumem, kaj mi govori. Na začetku me je ves čas komandirala pa nadzirala. Nisem si smela lakirat nohtov pa motila jo je moja garderoba in vse. Na začetku sem se še malo prepirala z njo, potem sem pa odnehala. Ne rabim jaz tega. Utrujena sem. Veste, to je tudi neke vrste nasilje. To jaz kar krepko občutim, sicer bolj posredno, ampak ga pa. Tepena pa na srečo nisem, čeprav je šla ta sostanovalka enkrat s hojco kar proti meni. Še sreča, da je bila tukaj socialna delavka, da ji je rekla, da tega ne sme početi. To ima neko tako čudno obnašanje, da je nikakor

ne morem pogruntati. Ima neko genetsko obolenje, stara je 79 let, ampak ni primerjave z menoj. Zunaj si nič ne upa reči, ko pa pride sem v sobo, se pa pritožuje nad hrano. Ampak jaz se v to ne mešam. Sem si našla eno super gospo, ki je res dobra družba.

A: No, to je pa super.

B: Ja, res je. Skupaj greva vsak dan na kavo in imava tako uro in pol žurko.

A: Res lepo. A greva lahko zdaj kar na naslednje vprašanje?

B: Ja, pojdiva.

A: Zdaj me zanima pa, kaj je vplivalo na to vašo predstavo o nasilju. Kako ste si vi izoblikovali predstavo o tem, kaj je nasilje? So bile to izkušnje, morda mnenje okolice, prebrane knjige ali kaj drugega?

B: No, vse to prav gotovo. Tudi otroštvo, ker nisem bila najbolj vzoren otrok. Bila sem edinka in večkrat sem jih tudi dobila. Mene to ni nič sram povedati, ker sem bila upravičeno tepena. Starši so me stalno iskali, ker sem bila na potepu in verjetno je tudi to, da sem se bala že samega zamaha, vplivalo na mojo predstavo.

A: Bi rekli, da je torej tudi vzgoja vplivala na vašo predstavo o nasilju?

B: Ja, čeprav pri edincu je težko, ker smo imeli doma gostilno in niso bili veliko z mano. Stalno so me iskali, potem so me našli pa spet zgubili pa spet našli in tako naprej. Otrok pa veste, kako gre po svoje. Ampak dobro, preživeli smo do danes.

A: Dobro. Potem me pa zanima, koko je z vašim pojmovanjem nasilja. Se je to kaj spreminjalo skozi življenje ali je ostalo ves čas isto?

B: V mojem življenju?

A: Ja. Ste imela različne predstave o nasilju v otroštvu kot na primer danes?

B: Pravzaprav se nikoli nisem kaj dosti poglobljala v to temo, ker nisem nikoli takih stvari doživljala. Na srečo mi ni bilo treba razmišljati o tem, ker so bile druge stvari. Na višku življenja ima človek marsikaj za razmišljat in ne razmišlja toliko o nasilju, če ni posebej tangiran temu. Veste, hvala bogu, da ni treba razmišljati o tem.

A: Zanima me, kaj menite, katerih oblik nasilja je danes v družbi največ. So to morda udarci, besede, morda zanemarjanje, spolno nasilje ...?

B: Hm, ja, okoli tega spolnega nasilja je kar že malo fama. Vedno je sicer to nasilje bilo, ampak nikoli ni bilo oznanjeno. Katerega nasilja je največ? Hja, že televizija je recimo neke vrste nasilje, sploh te reklame. Reklame so nasilje. Ves čas ene in iste stvari oglašujejo. Dan za dnem. Pa te reklame za razna mazila in podobno. A ni to tudi neke vrste nasilje? Ker te prepričujejo, da bi bil bolan in potem to kupil.

A: Ja, bi rekli da je kot neke vrste bombandiranje?

B: Ja, točno to. To je zame čisto nasilje in tega je kar dosti dandanes. Jaz sicer ne gledam veliko televizije, ampak kadar pa jo, vedno naletim na te reklame in to je zame res eno veliko nasilje. To je predvsem televizijska reklama, radijskih je nekoliko manj in tudi niso tako nasilne. Pa politično tudi!

A: V kakšnem smislu politično?

B: Ko prid eden na oblast, je treba hitro »užgati« po njem. Če kaj naredi, ga opozicija tlači dol, potem spet gor. Jaz to jemljem kot neko maščevanje ali nekaj takega.

A: Pravzaprav hočejo eni drugim spodnesti tla.

B: Ja, ja, nekakšno podjebavanje. Konec koncev je to nasilje, ker ljudje ne mislimo enako in zato pride do tega. Zato je tudi takšna zbeganost med ljudmi.

A: Kaj pa menite o fizičnem nasilju? Se vam zdi, da ga je v družbi veliko?

B: Ne vem. S tem se jaz nisem imela nikoli prilike srečati.

A: A pa se vam zdi, da ga je v družbi veliko?

B: Jaz berem črno kroniko in preberem marsikaj. Ampak precej nerada to berem. Sigurno ga je, ampak verjemite mi, da ga je bilo tudi včasih. Iz otroštva se spomnim, kolikokrat je kakšen moški pretepel svojo ženo ali pa žena moža. Kolikokrat smo bili tudi otroci tepeni. Vse to je bilo, ampak takrat to ni bilo oznanjeno na velikem zvonu. Takrat ni bilo televizije, ni bilo radia in podobnih stvari. Danes se vse lahko vidi in sliši. Takšno nasilje je še vedno prisotno, opažam pa, da se je surovost prenesla v mlajša leta. Večkrat poslušam, da so 12-letniki ali pa 14-letniki nasilni. Mi v teh letih tega nismo počeli. Si nismo niti upali. Ta meja se je pomaknila nazaj, ker včasih se je to začelo pri 20ih ali pozneje. To moram reči, da je res razlika.

A: Omenjali ste pretepe med moškimi in ženami. Ste morda kdaj bili zraven, ko se je kaj takega dogajalo?

B: Ne, nisem bila zraven, sem pa imela priliko spremljati en tak par. Ona je bila bolj majhna pa močna in je včasih moža tako namlatila. On se je napil in ona ga je tako nabutala.

A: Prav pretepla ga je?

B: Ja, ja, prav pretepla. Potem pa je bil za dva, tri dni dober, potem pa spet enako naprej. Če je bil moški močnejši, je moški žensko, bilo pa je tudi obratno. Sosedje smo za to vedeli, kaj širše pa že ne.

A: So sosedje kdaj posredovali pri teh pretepih?

B: Ah, ne, kje pa. Vedno so rekli, da bo minilo.

A: Torej se niso hoteli vpletati?

B: Ne, sploh ne. To je bilo tako, ker je bil zakon svetinja in pri tem se je vse končalo. Mož in žena sta morala med sabo to urediti. Ljudje se takrat niso ločevali, čeprav je bil marsikateri par bolj primeren za ločitev kot pa na primer zdaj. Bili je veliko revščine in vsega, ampak niso šli narazen, ker je bila taka navada. Na ta

način so se ohranile družine in otroci so tako imeli dom. Danes je to drugače, ker za najmanjšo stvar se ljudje že ločujejo.

A: Se vam zdi prav, da se takrat nihče ni vmešaval v te prepire med zakonci?

B: Veste kaj bom rekla – ena srednja pot bi morala biti. Danes se preveč vtikamo v to, včasih smo se pa premalo. Morala bi biti neka vmesna pot, ampak tega pa ne zna nihče. Potrebna bi bila ena zmernost, tako kot pri hrani, pijači, pri vsaki stvari.

A: Se vam zdi prav, da so na primer ženske kar preteple moškega? Bi se morda to dalo rešiti kako drugače?

B: Hja, če bi se ta možakar odvadil zapravljati denar, ki bi ga moral prinesiti domov, ga ona potem ne bi prebutala. On je šel rajši na dva deci, kot pa da bi denar prinesel domov za otroke in zato so ženi popustili živci. Meni bi verjetno tudi. Tukaj je vprašanje, kdo je bil večji krivec – ali on, ker je pil, ali ona. On je pač rabil tisti deci, dva, ker je bil delavec in je delal cel dan. Poznala sem tudi enega drugega, ki je bil kurjač in je imel ženo ter pet otrok. On je zvečer vedno hotel liter vina. Do žene je bil zelo surov. Spomnim se, da je imel že štiri hčere in je na vsak način hotel sina, ko je bila žena petič noseča. Ženo je tako grozno tepel, rekel je, da jo bo ubil, če ne bo rodila sina. Reva ni mogla vedeti, kaj bo, ampak k sreči je bil potem sin. Veste, to se je vse dogajalo, ampak to je bilo načeloma vse v revščini. Vsi so imeli po pet otrok ...

A: Pravzaprav je tudi iz revščine izhajalo to nasilje?

B: Ja, delno tudi. Pa značajsko tudi. Včasih so to nasilje prenašali tudi iz pokrajin. Izanke in Izanci so bili znani pretepači, suroveži. To je bilo pokrajinsko. Za Trzin je bilo značilno, da so ljudem rekli »sekirca«. To pa zato, ker so se oni vedno branili s sekiro. To je bilo res vse nekako pokrajinsko določeni. To je bilo včasih, danes tega nihče več ne omenja na tak način. Tudi ko so se poročali, so gledali na to. Za Belokranjke so vedno rekli, da so lepe žene, ampak nekaj jim pa je vedno manjkalo. Za vsakega se je nekaj našlo. Mi, ki smo bili pa iz mesta, smo bili pa krasni. To je vsak za sebe gledal, da je najboljši. Čista fama, vam rečem!

A: Potem me pa zanima, kako vi veste, kdaj je neko ravnanje že nasilje, pa kdaj še ne. Kje je tista meja, ki ločuje sprejemljivo od nesprejemljivega?

B: Vprašanje je, kako je to nasilje podano. Jaz mislim, da sem sama dostikrat nasilna že s svojim zafrikavanjem. Tudi to je moje nasilje, ampak se ga zavedam. Če se človek ne zna braniti, potem je to zanj že nasilje, tisti, ki pa se zna braniti, pa to ne sprejme kot nasilje.

A: Če vas prav razumem, je odvisno, kako človek neko dejanje sam razume?

B: Ja! Če se jaz delam norca iz vas, pa se znate vi delati nazaj norca iz mene, potem sva si bot. Lahko je pa čisto obrnjeno. Jaz moram vedeti, kdo je človek, ker na primer če bi bil tujec, potem je to drugače. Če gre kdo proti meni s pištolo, potem tukaj ne morem govoriti o meji. To je nekaj drugega. Besedno pa je tako, kakor človek razume.

A: Govorili sva že o prizorih nasilja iz otroštva, ko sta se stepala mož in žena. Ste potem tudi pozneje v življenju morda naleteli na kakšne take prizore ali morda na prizore, kjer je šlo za kakšno drugo vrsto nasilje? Morda na ulici,...

B: Ne, ne, prav nikoli. Verjetno nisem bila nikoli v takih družbah. Potem smo bili že vsi toliko odrasli, da smo bili zaposleni s svojimi življenji. Kar je bilo tega nasilja, se ga spomnim samo iz otroštva, potem pa ne več.

A: Ste morda vi kdaj imeli izkušnjo, da je bil kdo do vas nasilen?

B: Ne, nikoli. Sicer to nasilje z jezikom, to ja, ampak jaz se znam dobro braniti, tako da tega niti nisem sprejela kot nasilje. To je drugo. To mene ni tangiralo.

A: Se morda spomnite kakšnega takega prizora, ko vas je kdo napadel z besedami?

B: Ja, to ja. To je velikokrat v vsakdanjem življenju.

A: Kaj pa prav prizorov, ko je bil kdo z besedami zelo grob do vas?

B: Veste, to je veliko odvisno tudi od razpoloženja človeka. Če je nekdo razpoložen, potem besede sprejme, če pa je slabe volje, pa je narobe lahko čisto vse. Nisem jaz tak človek, da bi iskala dlako v jajcu. Če sem dobre volje, rečem da je v redu, če pa nisem, pa rečem »Stop, tako ne bo šlo!«. Za vse morata biti dva človeka.

A: Če vas je kdo napadel ali ponižal z besedami, ali ste o tem potem s kom govorila?

B: O, ja, to pa rada. To je ženska navada. Z veseljem sem s kom podelila, ker človek ne more sam tega nositi v sebi. Poveš že zaradi tega, da sebe očistiš.

A: Komu ste pa po navadi to zaupala?

B: Ah, kdor me je hotel poslušat.

A: Torej ni bilo pomembno, da ste tej osebi res zaupali?

B: Ah, ne, ne. Veste, včasih nismo bili toliko zanimali za to. Ko je kdo prišel mimo, si z njim poklepetal pa mu sproti omenil še to.

A: Če torej prav razumem, v življenju niste imeli posebej groznih izkušenj, ki bi bile povezane z nasiljem?

B: Ne, ne. Nisem. Morda tudi zaradi mojega značaja. Znam se braniti sama in verjetno si marsikdo tudi zato ni upal priti do mene. Če si bolj ponižen pa skromen, jih večkrat dobiš, če pa znaš narediti zid, je pa bolje. To opažam tudi tukaj v domu in to mi je vedno pomagalo, ampak jaz iz tega ne morem. Taka sem.

A: Prej sva se že malo pogovarjali o nasilju nekoč in danes. Kdaj torej menite, da se je o nasilju več govorilo?

B: Absolutno danes. Prej se je vedelo samo dve, tri hiše stran, kaj več pa že ne. Značilno je pa bilo, da je bilo več nasilja tam, kjer je bil alkohol. Alkohol in revščina – to sta iniciatorja vsega nasilja. Čeprav je zdajšnji čas poln blagostanja, pa je nasilje še vedno prisotno.

A: Zakaj, mislite, da je kljub blagostanju še vedno toliko nasilja?

B: Zakaj? Prej sta bila alkohol pa revščina, zdaj pa je blagostanje.

A: Samo, a ni zanimivo to?

B: Ja, ker človek bi pričakoval, da zdaj pa nasilja ne bo. Narobe. Veste, vam povem en primer od danes. Mi smo dobili za zajtrk neko meso, pršut, tale gospa zraven pa je videla, da ima sosedo maslo. Pa se je že pritoževala, zakaj ga ni še ona dobila. Čisto brez osnove! Vidite, polna miza pa še ni zadosti. A ni to prekletstvo? Jaz imam na srečo dovolj vsega, mi nič ne manjka. Verjetno pa je hudo, če imaš nizek standard. Kaj bi ljudje dali, da bi imeli tako škatlo piškotov kot je tale na mizi. Veste, kaj! Opažam pa, da če dam, potem jih pride naslednji dan še več. Jih imaš takoj na vratih.

A: Kaj menite, kdaj je bilo nasilja več? Nekoč, danes?

B: Se mi zdi, da je kar enako. Samo danes je bolj očitno, drugega pa ni nič drugače.

A: Se vam zdi, da je nasilje dovolj medijsko izpostavljeno?

B: Preveč!

A: Kako to, da se vam zdi, da je preveč izpostavljeno?

B: Zato, ker vsak, ki ima pet minut časa, piše o tem. To meni ni všeč, ker se da marsikatero stvar tudi zadržati. Pa niti ne prav zadržati v smislu, da se skriva pod preprogo. Meni se zdi, da se to nekako razbrsti – ko nekdo sliši, da so se nekje streljali, potem še on hoče to narediti. Tle mladi pri dvajsetih ne morejo imeti v sebi toliko izkušenj in znanja kot jih imam recimo jaz pri 80ih. Poslušam po televiziji, da se streljajo v Ameriki pa v Nemčiji pa povsod. Čudno je to, da ima lahko kar vsak orožje. Ne vem za kaj človek rabi orožje. Jaz ga ne rabim nikoli. Jaz imam jezik, s katerim lahko tako udarim, da je groza. Ne rabimo orožja. Absolutno sem proti temu.

A: Se da vse urediti na drugačen način, mar ne?

B: Oh, seveda. To so spet te trgovine in to, ko prodajajo. Veste, to je začaran krog, tega se ne da izkoreniniti.

A: Prej ste že omenjali, da sta alkohol in revščina razloga za nasilje. Morda še kaj drugega poleg teh dveh?

B: Nezvestoba. Ljubosumje. Pravijo, da ljudje, ki so ljubosumni, najbolj ljubijo. Ne vem, če je res, da ljudje, ki lahko sovražijo, tudi lahko ljubijo. Ljubosumje je bolezen. To je gorje. Samo spet ni vsak človek enak – enemu moškemu je vseeno, drugemu pa ne. Ljubosumje je gotov eden od vzrokov, potem pa so tukaj še razne družinske razprtije, ki pa so bile tudi včasih krivci za nasilje. Veste, da so se ljudje med seboj pobijali, sploh pri kakšnih premoženjskih koristih.

A: A mislite, da obstajajo kakšne skupne značilnosti nasilnežev?

B: Ja, verjetno. Genetsko je to nekje zapisano. Veste, jaz sem jih kot otrok dobila, ker sem bila jaz, ne ker bi me starši učili, da se mora nekoga udarit. Če starši niso uravnovešeni, če te ne naučijo ... mislim, da je malo genetike pri tem.

A: Mislite, da je to dedno?

B: Ja, jaz mislim da je.

A: Poleg tega je morda še kaj, kar bi bilo skupno nasilnežem?

B: Ja, sigurno ta alkohol, kot sem že omenila. Pa veste, včasih niso vedeli za razne genetske napake, ljudje enostavno niso vedeli. Pa tale moja sosedka. Ves čas me gleda. Jaz sedim tukaj za mizo pa rešujem križanke, ona pa na postelji in me ves čas gleda. Veste, to je teror. Kaj ona gleda, jaz ne vem. Se ne ubadam z njo, ampak ona se tam usede in me gleda. Ampak to smo že vse predebatirali s socialnimi delavkami. Kaj pa vem, mogoče bo kmalu bolje.

A: Kako pa komentirate to, ko nekateri pravijo, da si je žrtev sama kriva, da jo je nasilnež napadel? Se vam zdi, da je to res?

B: Ja, res. Sploh pri tem besednem. Jaz če bi imela priložnost, pa da mi nasprotnik ne bi rekel, da naj bom tiho, jaz bi kar govoril in govorila. Pa si je človek sam kriv, kaj me pa ni utišal. Nekateri prav izzivajo. Nekateri ženske tudi uživajo, če jih dobijo.

A: Hočete reči, da nekatere ženske namerno izzivajo nasilneže?

B: Ja, ja. Veste, to je tisto samouničevanje ali kako se to reče. Ja, sigurno lahko izzovejo. V to verjamem. Dostikrat sem že slišala kakšne debate med moškim pa žensko, pa bi v kakšnih primerih tudi jaz kakšno žensko kar udarila. Vam povem, da bi jo, ker moški je bil dober, da jo je sploh prenašal.

A: Zakaj pa mislite, da si ljudje želijo nekoga izzvati?

B: To je vse značajsko. To so stvari, ko ne moreš iz sebe. To je kar avtomatično, se človek niti ne zaveda. Včasih si tudi kakšne prijateljice med seboj kaj svetujejo, zato mogoče tudi večkrat pride to tega izzivanja. Sicer sama ne vem, ker nimam te prakse, ampak včasih so res primeri, ko bi tudi jaz udarila. Vam povem iskreno, da bi, čeprav v življenju še nisem nikogar udarila. To je možno, ker nekatere toliko časa izzivajo, da jih morajo potem dobit. Tako kot otrok, samo otrok ne ve, za kaj se gre in zakaj izziva. To še sama vem, ko sem bila tudi jaz taka v puberteti. Vem, da sem jim enkrat povedala doma, da me ne marajo. Joj, kako je bila mami huda. S copato me je obrcala. Evo, to je že en tak primer. Brezvezne besede pa pride do reakcije.

A: Se vam zdi, da so nasilneži pripadniki enega spola ali obeh? Morda kateri spol prevladuje?

B: Hja, morda bi rekla 60 % moški pa 40 % ženske. Tako nekako bi jaz ocenila. Jaz ne vem, ampak sigurno znajo tudi ženske biti nasilne. Res znajo. Ženske nismo nobene »perle«, res ne. Sem toliko samokritična, da vem, da smo tudi ženske vredne svojega denarja. Zapišite si to. Nismo nobene »perle!«

A: Če vas torej prav razumem, je nasilje kar porazdeljeno med oba spola?

B: Ja, ja. Če se najdeta dva pametna, potem je še vse v redu. Če pa ne, potem pa veste kako je.

A: Katere družbene skupine so najbolj ranljive in najbolj izpostavljene nasilju?

B: Po zdajšnjih informacijah bi se zelo težko opredelila. Včasih je bil bolj nižji sloj, danes pa gre to od vrha do dol, vsi sloji. Tudi visoko izobraženi niso nobena izjema, veste.

A: Sedaj pa samo že zadnje vprašanje, potem pa zaključiva. Zanima me, kaj menite, da bi bilo potrebno storiti, da bi bilo nasilja v družbi manj.

B: Veliko dobre volje, veliko smeha. Pa ne smeha v smislu, da se smeješ vsaki najmanjši neumnosti. Od posameznika je odvisno, kako si bo naredil razpoloženje. Pa važno je, da si znaš tudi malo obrniti na smeh, pa da znaš kdaj tudi potrpeti. Ne mislim zdaj dobesedno na trpljenje, ker zaradi tega trpljenja ne teče nobena kri. Vsak posameznik lahko pove svoje mnenje, ampak ne pa s silo reševati stvari. To se ne bi smelo, pa bi bilo veliko bolje.

A: Mislite kot nekakšna samokontrola?

B: Ja, absolutno! Vse se da. Jaz imam rajši, da je vse obrnjeno malo na hec. Svet je že tako dovolj resen, ne rabimo biti zato še ljudje. Pa veste kaj še? Velikokrat se je treba uvesti in se pogovoriti sam s sabo. Priporočam vsakemu, ki ima kakšno težavo, da se samo pogleda v ogledalo in se pogovori sam s sabo. Pa tudi to, ko vidiš, da bo kaj narobe, raje pojdi stran. Ne tišči notri v to. Vidim, ko so se topli v Mariboru. Pa kaj je tisti tiščal v to? Mar bi šel stran, ker ne bi tako ali tako nič rešil. Ne moreš. Ne biti zraven pri vsaki pasji procesiji. Najbolje se je umakniti! Veliko je pa tudi v potrpljenju. Včasih so rekli, da je potrpljenje božja mast. To se je kar obneslo. No, tako. Upam, da si boste kaj pomagali s tem mojim pripovedovanjem.

A: Vsekakor. Zelo sem vam hvaležna za vse, kar ste mi povedala. Res najlepša hvala za to, da sem lahko prišla k vam.

B: Malenkost.

INTERVJU D

Datum pogovora:	25. 1. 2018
Trajanje pogovora:	23 min
Spol:	ženski

A: Pozdravljeni, gospa. Če ste pripravljeni, bova kar začeli najin pogovor.

B: Ja.

A: Zanima me, kako bi vi definirali nasilje. Kaj je za vas nasilje?

B: Nasilje je grdo dejanje, posebej če se izvaja nad nedolžnimi, nič krivimi ljudmi. To bi bilo v glavnem to. Grdo dejanje, še posebej če je skupinsko, ker potem je toliko nedolžnih žrtev, nič krivih. To bi bilo nasilje.

A: Ko vam nekdo omeni besedo »nasilje«, na katero obliko nasilja najprej pomislite?

B: Na ta skupinski terorizem, ko postavljajo bombe na trgu, kjer je veliko ljudi. Ali pa v mošejah. Pa potem tudi pomislim na spolno nasilje, ki je zločin, vreden najhujše kazni.

A: Kaj je vplivalo na vašo predstavo o nasilju? Kako ste si vi izoblikovali to predstavo o nasilju?

B: Samo iz tega, kar sem videla, ker nimam izkušenj, da bi bila jaz osebno deležna nasilja. Vsaj zaenkrat ne.

A: Torej samo na podlagi tega, kar ste videla v okolici?

B: Seveda. Pa to, kar vidim po televiziji. Že to je velik vpliv in zelo grdo.

A: Ste imeli celo življenje enako predstavo o nasilju ali se je ta kaj spreminjala skozi leta?

B: O nasilju prej nismo toliko vedeli kot zdaj. Nasilje sploh nismo skoraj poznali. Bili so pretepi med fanti, ampak to takrat ni bilo nasilje, samo navaden pretep. Bolj je bila to zavist, jeza, morda tudi sovraštvo. Nismo pa temu rekli nasilje. Izraz »nasilje« se je pojavil šele po vojni.

A: Torej je ta izraz bolj nov?

B: Ja, popolnoma nov, vsaj zame. Kot sem rekla, tudi izraz »posilstvo« se včasih ni toliko uporabljal kot se zdaj.

A: Katere oblike nasilja je danes po vaše največ v družbi?

B: Tega terorizma, podtaknjenih bomb, eksplozij.

A: Tega je po vaše največ?

B: Ja, največ.

A: Katerega je poleg tega še veliko?

B: Med vojno pa po vojni je bilo veliko spolnega nasilja, če pomislimo na to vojno, ki je bila v Bosni. Koliko žensk, deklic, žena je bilo nasilno spolno zlorabljenih!

A: Kje je pa za vas meja med dejanjem, ki je še sprejemljivo in dejanjem, ki je že nasilje?

B: Vsako grdo dejanje je nasilje. Tukaj ni meje. Imamo samo bolj hudo nasilje pa malo manj hudo. Hudo nasilje je na primer to množično nasilje, ko ljudje umirajo ali pa postanejo invalidi.

A: Ste kdaj že v javnosti videla kakšen prizor nasilja?

B: A da sem bila sama udeležena?

A: Ne, samo da ste videla, niste pa bila udeležena.

B: Ne, ne.

A: Prej ste omenjala, da so se v mladosti fantje pretepali. Ste morda kdaj videli te pretepe?

B: Ne, ne.

A: Ste bila pa morda vi kdaj osebno deležna nasilja? Je bil kdaj kdo nasilen do vas?

B: Ne, sploh ne. Nisem se pretepala.

A: Mislim bolj na splošno, ali vas je kdo kdaj udaril, poniževal z besedami ali kaj takega.

B: To ne, ampak sem pa doživela marsikatero krivico v službi.

A: V kakšnem smislu krivico?

B: Recimo da je bil nekdo manj delaven, manj sposoben pa je bil bolj nagrajen. To sem doživela. Krivica je tudi ene vrste nasilje.

A: Kako pa ste se vi odzvala na to krivico? Ste komu povedala zanjo?

B: Ne.

A: Ste kar zadržala to za sebe?

B: Ja, največ. Sem kar naprej živela pa delala. Sčasoma so vodilni že videli, da je malo krivice pa so potem to poskušali popraviti.

A: Kako pa danes gledate na to krivico? Bi danes morda komu povedali za krivico, če bi se vam dogajala?

B: Oh, zdaj sem upokojena pa sem zadovoljna že s tem, da sem pokojnino sama zaslužila s poštenim delom, brez nasilja. Nikoli nisem bila taka, da bi rinila v ospredje. Nisem se nikoli vsiljeval ali pa poskušala priti na kakšen neprimeren način do tega, da bi bila bolj cenjena.

A: Ste bila vedno bolj tiha?

B: Ja. Tudi zdaj, ko me je socialna delavka vprašala, če bi sodelovala z vami, sem prvič rekla ja, drugače sem vedno odklanjala ta sodelovanja s kom.

A: Kaj pa menite o količini nasilja v družbi – ga je bilo več v času vaše mladosti ali ga je več sedaj?

B: Zdaj ga je absolutno več. To nasilje je narastlo po drugi svetovni vojni. Že med vojno ga je bilo veliko, na primer vsa ta koncentracijska taborišča. To je bilo vse zelo, zelo grdo nasilje. Potem tudi holokavst nad Judi – to sem potem šele po vojni brala in se nisem mogla načuditi, da lahko človek naredi kaj tako groznega. Grozne, grozne stvari.

A: Ste še kaj drugega brala o nasilju razen to o holokavstu?

B: Ne, drugače ne, samo ta naslov o holokavstu me je pritegnil pa sem prebrala. Večkrat preberem kakšne take odlomke o holokavstu in vidim, da se je to res dogajalo in da je bilo res grozno. Jaz sem rojena leta 1924, ko je bila vojna sem bila stara 19 let. Spomnim se, da je bilo med vojno lepo, ko smo dobili nakaznice in potem z njimi lahko veliko hrane. Vsi kmetje so dobili nakaznice za sladkor, riž in še ne vem kaj vse. Mi nismo nikoli imeli toliko hrane kot ravno med vojno zaradi teh nakaznic. Mi smo te nakaznice koristili, ker jih kmetje niso v celoti porabili. Nas je bilo pri hiši 8, med vojno smo bili doma samo še trije najmlajši otroci in za nas je bilo to razkošje, saj smo imeli veliko hrane, mleko smo imeli doma, ostalo pa smo dobili z nakaznicami. Hočem povedati, da pred vojno sploh nismo vedeli, kaj je to nasilje.

A: Zakaj pa mislite, da je bilo potem po vojni toliko nasilja?

B: Ti človeški izrodki so hlepeli po bogastvu pa ne glede na to, ali so šli za to preko trupel. To je bilo nasilje. Pa teh množičnih pomorov je bilo ogromno. Res ogromno!

A: Se vam zdi, da je nasilje danes dovolj medijsko izpostavljeno?

B: Veliko, zelo veliko ga je. Še celo preveč! Mogoče celo še več poročajo, kot pa je bilo dejansko izvršeno. Tukaj je spet ta konkurenca med mediji, kaj bo kdo prvi poročal.

A: Kaj pa mislite, da je vzrok za nasilje? Zakaj prihaja do nasilja?

B: Zato, ker so ljudje nevoščljivi pa ker se grebejo za oblast, ugled, položaj. Predvsem to. Vlogo pri nasilju ima tudi alkohol. Ta ima predvsem vlogo pri družinskem nasilju.

A: Mislite, da obstajajo kakšne skupne značilnosti nasilnežev?

B: Če se navežem še na prejšnji odgovor, bi rekla, da so lahko tudi mamila tista, ki jih spodbudijo, da so nasilni. Kako lahko nek človek s pošteno vestjo delati nekaj takega? Ne more. Omamljeni, drogirani so pa zveri in delajo vse sorte, postanejo živali, zverine. Pa tudi razna plačila pa nagrade, ki jih dobijo nasilneži, če napadejo kakšne skupine. To po moje tudi spodbuja ljudi k nasilju.

A: Nekateri pravijo, da žrtve same izzovejo nasilneža, da jih napade in da so si za to same krive. Mislite, da je to res?

B: Ne. Mislite, da žrtve kar vpraša enega pijanega človeka, če bi jo posilil? Normalno da ne. Kje pa! Žrtev sigurno ne izziva nekoga, da bi nad njo izvajal nasilje. Mogoče edino kakšne prostitutke, ki dovolijo, da jih moški udari z neko verigo, ker uživajo v tem. Ampak tisto pa zame ni žrtev!

A: Torej menite, da žrtev ni kriva, da jo je nasilnež napadel?

B: Ne, po mojem mnenju ne. Kje pa!

A: Marsikdo pa pravi, da npr. ženska moškega izziva in jo moški zato udari.

B: Ja, to bi morda celo bilo res. Sploh danes, ko je moderno, da ženske snubijo moške in ne moški ženske. Če ga izziva, potem jo mogoče res udari zato, ampak to so po moje redke izjeme.

A: Se vam zdi, da so določene družbene skupine še posebej izpostavljene nasilju?

B: Muslimani na primer imajo neko fanatično vero, ko vpijejo »Alah, Alah!«. To je neko fanatično zaupanje, vera, ker oni mislijo, da Alah hoče, da so nasilni, hudobni. Pravijo, da Koran uči samo ljubezen pa dobre stvari, tako da ne vem, od kje potem prihaja do tega nasilja med ljudmi. Fanatična vera je lahko tudi vzrok za nasilje.

A: Se vam zdi, da so nasilni moški in ženske ali je morda kateri spol bolj nasilen kot drugi?

B: Moški so bolj nasilni.

A: Zakaj pa mislite, da je tako?

B: Zato, ker mislijo da so nad ljudmi, da so nekaj boljšega. Ravno včeraj sem pa gledala kanadskega predsednika, ki je že na pogled zelo luš'n, kako se zavzema za ženske, da se jih ne sme ločevati od moških pri zaposlitvi ali kjerkoli. Ženske morajo imeti enake pravice kot moški. Pa pri njemu mi je bilo všeč še to, da je tako prijazno sprejel begunce. Kdo pri nas to naredi? Noben. Samo tiste bodeče žice so nastavljali, da me je bilo kar groza, ko sem gledala po televiziji.

A: Sedaj pa imava samo še eno vprašanje pa sva končali. Kaj mislite, da bi se dalo narediti, da bi bilo v družbi manj nasilja?

B: Življenjski standard bi morali izboljšati, da ne bi ljudje v kilometrskih vrstah čakali pred humanitarnimi organizacijami na paket. Izboljšati bi se moral življenjski standard, da ne bi bilo toliko revščine, bolezni.

A: Potem bi lahko tudi rekli, da je revščina vzrok za nasilje.

B: Ja, tudi, tudi. Revščina, alkohol, zavist, nevoščljivost pa grebatorstvo, želja po bogastvu. To bi bilo to.

A: V redu. Hvala vam za vse, kar ste mi povedala.

B: Upam, da vam bo kaj koristilo tole.

A: Oh, seveda bo. Zelo ste mi pomagala. Res hvala vam.

B: Oh, je že dobro.

INTERVJU E

Datum pogovora:	1.	2.	2018
Trajanje pogovora:	26	min	
Spol:	ženski		

A: Tako, če ste pripravljeni, lahko kar začneva.

B: No, pa dajva.

A: V redu. Za začetek me zanima, kako bi vi definirali nasilje. Kaj je za vas nasilje?

B: Nasilje je verjetno lahko zelo različno. Nasilje je, da nekdo nekaj želi od tebe ali s teboj, kar ti nočeš. Če človek vztraja pri tem, je potem to nasilno dejanje do mene. Nasilja je pa drugače na tem svetu ogromno. To vidimo vsak dan po televiziji, kaj se vse dogaja. So stvari, ki smo mislili, da se ne bodo nikoli več zgodile, pa se še vedno. To mislim na dogodke, ki smo jih doživeli med drugo svetovno vojno. Vse se ponovno začenja, morda na drugem koncu sveta, ampak je tudi že v Evropi. Vsepovsod. To je nasilje v zvezi z vojnami, potem pa so nasilja še vsepovsod drugod – npr. v službah, pa nasilje med partnerji, nasilje do otrok in verjetno še marsikaj drugega.

A: Ko vam nekdo omeni besedo »nasilje«, na katero obliko nasilja najprej pomislite? Je to fizično nasilje v obliki udarcev, morda besedno, spolno ali morda kaj čisto drugega?

B: Ja, najprej zagotovo pomislim na fizično nasilje, je pa zagotovo nasilje tudi vse, kar ste našteali. Nasilje nad tvojim mišljenjem, spolno pa tudi v službah mobing ali kako mu že rečejo. To je vse nasilje.

A: Torej, če prav razumem, najprej pomislite na fizično nasilje?

B: Ja, tako je. Najprej pomislim na fizično nasilje.

A: Zdaj me pa zanima, kako ste si vi ustvarili predstavo o nasilju. Kako ste si vi oblikovala v glavi predstavo o tem, kaj je nasilje?

B: Jaz, sama, kar razumem kot nasilje, nisem nikoli doživela, tako da nisem prišla do predstavo iz svojih izkušenj. To je bolj odvisno od tega, kar smo brali pa izvedeli in tudi videli po televiziji pa v filmih in tako naprej.

A: Na podlagi tega ste se potem oblikovali nekakšno predstavo?

B: Ja, seveda.

A: Se je to vaše razumevanje oz. predstava o nasilju, kaj spreminjala ali je ostala ves čas ista? Ste že kot otrok imela enak pogleda na nasilje kot npr. danes?

B: Kot majhna nisem niti vedela, kaj je nasilje. Edino včasih sem od očeta dobila kakšno okoli ušes, ampak takrat sem vedela zakaj sem jih dobila in niti nisem tega videla kot nasilje. Skozi življenje, ko človek odrašča, pa izve vedno več o tem. Marsikaj novega lahko izveš tudi že v dosti visoki starosti – npr. nekatere oblike nasilja, ki so se šele v času samostojne države pokazale, prej sploh nismo poznali, je pa bilo očitno to zelo hudo nasilje.

A: Na katero nasilje točno mislite?

B: Po vojni – kot pravijo, to nasilje med rdečimi pa belimi.

A: Aha, bolj v političnem smislu?

B: Ja, politika je bila zadaj, dejanja pa so bila nasilna, da dosti bolj že ne bi mogla biti.

A: Zanima me, kaj menite, katere oblike nasilja je danes v družbi največ. Katera prevladuje?

B: Težko rečem, katera prevladuje.

A: Kaj pa morda, katere oblike so najpogostejše? Lahko jih naštejete več.

B: Veliko je nasilja v zvezi z vojnami, potem tudi duševnega nasilja med ljudmi, partnerji. To dvojje mislim, da je najpogostejše.

A: Kaj mislite, kako to, da je tovrstnega nasilja največ? Kaj je vzrok?

B: Hja, za prvo so krive vojne. Vojne pa veste kako so. Niti ne bova razpravljali zdaj o tem. Tega je res veliko. Tega drugega nasilja med partnerji je pa verjetno bilo tudi že prej, ampak niti nismo toliko vedeli, se je bolj skrivalo. Zdaj se vse to objavlja po televiziji pa tudi novinarstvo je danes precej drugačno kot pa je bilo včasih.

A: Kako vi veste, kdaj je določeno ravnanje že nasilja, določeno pa še ne? Kje je za vas tista meja?

B: Če se npr. dva prepirata pa prideta do nekih zaključkov brez nasilja, potem to še ni nasilje. Če pa nekdo vztraja in zahteva, da njegova beseda obvelja, potem pa je to že nasilje.

A: Torej kot nekakšno poseganje v osebni prostor posameznika?

B: Ja, ja.

A: Ste kdaj že naleteli v svojem življenju na kakšne prizore nasilja v javnosti?

B: Pravzaprav zelo izrazito niti ne, mogoče je edino kdo se kdaj koga lotil verbalno. To je itak povsod – v službi, pri sosedih. Da bi pa prav videla kakšno izrazito fizično nasilje ali kaj takega, to pa ne. Name ni nihče izvajal nasilja nikoli.

A: Nikoli v življenju?

B: Ne, nikoli.

A: Omenjali ste prepire v službi pa pri sosedih. Se je kadarkoli kdo vmešal v te prepire?

B: Ja, v službi gotovo. Če je kdo opazil kaj takega, je poskušal posredovati.

A: Kaj se je potem zgodilo, ko je kdo posredoval v prepiru? Se je prepir umiril?

B: Ja, seveda. Potem so se utišali. Velikokrat je bilo tako, da potem tega nasilja sploh ni bilo več, kakšni posamezniki so pa bili takšne sorte, da so na vsake toliko časa poskušali spet uveljaviti svoje na nasilen način.

A: Ste se vi kdaj osebno vmešala v kakšen tak prepir?

B: O, ja, to pa sem.

A: Pa vas je bilo kaj strah?

B: Ah, ne, saj se niso tepli.

A: Mislim bolj v smislu, da bi se zbal, da bi še vas napadli z besedami.

B: Aha, ne, tudi to ne. To je kar prišlo iz mene, ne da bi mislila na posledice.

A: Takrat se vam je zdelo prav, da posredujete v prepiru?

B: Ja, sigurno. Tudi jaz bi si želela, da bi kdo posredoval, če bi bila v taki situaciji.

A: Prej ste rekli, da nimate osebnih izkušenj z nasiljem – da bi bil kdo do vas nasilen na kakršen koli način.

B: Ja, to bi si gotovo zapomnila, če bi se kaj takega zgodilo.

A: Omenjala ste edino klofute, ki ste jih dobila od staršev v otroštvu.

B: Ja, ampak to je tisto, ko te starši dobronamerno udarijo. Zdaj menda niti ne smeš več dati otroku klofute. Moram pa reči, da nikoli nisem bila zelo tepena, ker nekateri so pa bili. Jaz na srečo ne.

A: Se vam zdi, da je bilo včasih bolj sprejemljivo, da so starši otroke za ušesa?

B: Ja, seveda. Pa še fino so jih. Ja, to sigurno.

A: Se vdam zdi to pravi način kaznovanja otrok?

B: Veste kaj, takrat je bilo to v navadi, čeprav smo tudi že razmišljali, ali je to prav ali ne. Ko sem šla jaz v šolo, se je ravno to prekinilo, prej si jih lahko dobil tudi v šolah od učiteljev.

A: Ste morda vi imeli kakšno tako izkušnjo z učitelji?

B: Ne, ne, kot pravim, se je takrat to ravno prekinilo, zato nisem padla v to dobo.

A: Če primerjate delež nasilja iz časa, ko ste bila otrok z današnjim časom, kdaj je bilo tega nasilja več? Je morda enako?

B: Enako sigurno ni. Nasilja je bilo vseh možnih oblik prej in tudi še zdaj.

A: Kdaj bi potem rekli, da je bilo nasilja več? Včasih ali danes?

B: Odvisno, katero dobo vzameš. Težko se je opredeliti. Nasilja je bilo vedno veliko, ampak ne morem pa točno reči, kdaj ga je bilo več. Res ne morem reči.

A: Se vam zdi, da je nasilje dovolj izpostavljeno v medijih?

B: Jaz mislim, da je kar dosti. Preveč je zame tega nasilja v določenih filmih. Sicer skušajo pokazati nasilje kot nekaj nepravičnega, ampak ga vseeno toliko pokažejo, da ga je še vseeno preveč.

A: Se vam zdi, da mediji kaj vplivajo na to, kako ljudje vidimo nasilje?

B: Jaz mislim, da imajo mediji vpliv predvsem na mlajše.

A: V kakšnem smislu?

B: Mlajši to sprejemajo kot bolj razumljivo, kot nekaj, kar se lahko sprejme. Starejši pa to težko gledamo.

A: Kaj so, po vašem mnenju, glavni vzroki za nasilje? Zakaj prihaja do nasilja?

B: Hm... To je odvisno od karakterja posameznika. Zakaj pa pride do nasilja? To je pa tista grozna tekma, ko vsak hoče biti boljši pa imeti več in več. Ljudje si hočejo to pridobiti, če ne gre drugače pa z nasiljem. Potem so pa še ti razni fanatizmi pa religije in ne vem kaj še vse. To tudi spodbuja nasilje.

A: Nekateri pravijo, da je krivec za nasilje lahko tudi alkohol pa tudi vzgoja.

B: Aha, ja, to pa sigurno! Veliko je teh vzrokov za vsa ta nasilja, ki so na svetu.

A: Bi lahko rekli, da obstajajo kakšne skupne značilnosti nasilnežev?

B: Kaj pa vem. Nekateri uporabljajo en način nasilja, drugi druge. Vsak hoče uveljaviti svojo voljo, svoje prepričanje. To bi bilo lahko skupno. Tudi rop je nasilje. Tega je res ogromno.

A: Se pravi, da bi bilo lahko skupno vsem nasilnežem to, da želijo uveljaviti svojo voljo?

B: Ja, to bi lahko bilo.

A: Kako komentirate besede nekaterih, ki pravijo, da si je žrtev sama kriva, da jo je nasilnež napadel, ker ga je izzvala? Mislite, da je to res?

B: Mislim, da je to res, ampak v zelo majhnem odstotku.

A: Kdaj bi to lahko bilo res?

B: To so lahko razne nepredvidnosti, ko nekoga povabiš v stanovanje, pa si pri tem ne misliš, da te bo oropal ali ti karkoli naredil. Tukaj si že sam kriv, vsaj delno. Spomnim se enega primera iz pred kratkim, ko je hotel en vdreti v stanovanje ene moje sorodnice. Ta ni računal, da bo ona ravno takrat prišla domov – ona je šla gor po stopnicah v drugo nadstropje bloka in ko jo je ta vlomilec slišal, je stekel naprej gor v višje nadstropje. Ona je prišla do vrat in videla, da so že odklenjena. Pogledala je okoli ga zagledala tega vlomilca, ki je stal na podestu. Vprašala ga je, če je on mislil vdreti k njej in on ji je rekle, da ji ne bi nič ukradel, ampak da je bil samo lačen pa žejen. Take traparije je govoril. Potem je ta človek šel počasi dol po stopnicah in ko je šel mimo nje, jo je udaril, da je padla po tleh in so jo morali zato odpeljati v bolnico. Tukaj je bila tudi ona nepredvidna – kaj se je šla ona sploh pregovarjat z njim, če ji je pa hotel vdreti v stanovanje. Zato je ona potem malo nastradala, kar pa ne bi bilo treba. To je recimo en takšen primer.

A: V večini primerov pa mislite, da ni res, da bi žrtev sama izzvala nasilneža?

B: Ne, ne, to sigurno ne. Nasilneži so krivi, ne žrtve.

A: Zakaj se je po vašem mnenju razvilo to prepričanje pri nekaterih, da so si žrtve same krive?

B: To je prišlo iz posameznih primerov in potem so ljudje kar posplošili, da bi lahko veljalo za vse.

A: Se vam zdi, da so nasilneži samo pripadniki enega spola ali so lahko nasilni tako moški kot tudi ženske?

B: Lahko so oboji, ampak mislim, da je več moških.

A: Po čem sklepate, da je moških več?

B: Predvsem iz tega, kar vidimo pa slišimo v medijih. Moški so močnejši, ženske smo vedno v drugem planu.

A: Se vam zdi, da so katere družbene skupine še posebej izpostavljene nasilju?

B: Kako to mislite, skupine?

A: V smislu, da so bolj pogosto izpostavljene nasilju. Npr. mladi, stari, bolni, migranti ...

B: Aha! Ja zagotovo šibkejši, lahko pa tudi bogatejši v primerih, če jim kdo hoče kaj ukrasti. Kadar pa so vojne, so pa bolj prizadeti tisti, ki imajo manj orožja, saj jih tisti z več orožja bolj napadajo. Moč jim daje orožje.

A: Veliko omenjate vojno – ste doživela drugo svetovno vojno?

B: Ja, sem jo doživela kot otrok.

A: Se tistega časa spominjate tudi po nasilju?

B: Ja, zelo veliko nasilja je bilo.

A: Kakšnega nasilja je bilo veliko?

B: Nekateri so bili zaprti in so tam nad njimi izvajali nasilje. Duševnega nasilja je bilo tudi veliko – če si rekel kaj neprimerne, so te takoj zaprli. Okupator je zahteval predvsem neko pokornost.

A: Se je po tem po vojni to nasilje ohranilo ali ga je bilo bistveno manj?

B: Določenega je bilo manj, določenega je bilo pa še več.

A: Katerega je bilo po vojni več?

B: Teh povojnih pobojev je bilo ogromno pri nas in, kot vemo, tudi drugje. To nasilje je bilo v različnih oblikah – kot vemo, so Francozi (če se ne motim) Nemce izstradali do smrti, če jih niso direktno pobili. Verjetno je bilo kar vseh oblik nasilja veliko tudi po vojni.

A: Kaj bi se dalo narediti, da bi bilo v družbi manj nasilja?

B: Jaz mislim, da se da največ narediti z vzgojo. Na eni strani so to starši, ki ne smejo biti nasilni, potem pa tudi učitelji v šolah. Določeni pisatelji pa tudi novinarji v člankih pišejo tako, da bi preprečevali nasilje, ampak koliko so pa s tem uspešni, pa ne vem.

A: Mislite, da medijska izpostavljenost nasilja pripomore k temu, da je nasilja manj ali ga je zaradi tega morda še več?

B: Jaz mislim, da je ta medijska izpostavljenost pozitivna. Ko vidiš, kaj se vse dogaja po svetu, se zgroziš. Jaz mislim, da večina se jih ob tem zgrozi. Morda kakšen tui uživa, ne vem.

A: Mislite, da lahko nasilje v medijih ljudi spodbudi, da so potem še oni nasilni?

B: Ne, mislim, da to ne. Res pa je, kot sem že prej omenila, da vsi ti nasilni filmi ne vplivajo ravno dobro na človeka, na njegovo dušo, na enega mladega človeka, ker stari pa to niti nočemo gledati.

A: Aha. Tako, pa sva prišli do konca najinega pogovora. So bila vprašanja zahtevna?

B: Ah ne, ne. Niso bila.

A: Dobro. Potem pa najlepša hvala za vse, kar ste mi povedala.

B: Ni za kaj.

INTERVJU F

Datum pogovora: 1. 2. 2018
Trajanje pogovora: 1 h 39 min
Spol: moški

A: Pozdravljeni! Hvala, da ste se pripravljene pogovarjat z mano o tej temi. Če ste pripravljene, lahko kar začneva.

B: Dajva.

A: Za začetek me zanima, kako bi vi definirali nasilje. Kaj je nasilje?

B: Bom rekel, da je to najbolj žalosten odnos do sočloveka. Bolj žalostnega odnosa ni.

A: Na katero obliko nasilja najprej pomislite, ko vam nekdo omeni besedo nasilje?

B: Eno je fizično, drugo je pa duševno. Duševno je še slabše kot fizično.

A: Morda poznate še katero drugo obliko nasilja?

B: Obstajata dve vrsti nasilja. Duševno in fizično.

A: Kaj pa spolno nasilje?

B: No, to je del psihičnega nasilja, ker to je stvar duše. Psihično nasilje je lahko zakonsko nasilje pa potem mešano z fizičnim ali pa samo podpro z njim.

A: Sedaj me pa zanima, kaj je vplivalo na vašo predstavo o nasilju. Kako ste si vi izoblikovali nekakšno mnenje o nasilju?

B: Bom takole povedal. Oče in mati sta se ločila, vendar sta še vedno živela skupaj. To je potem včasih presegalo neke normalne prepire, neke normalne meje in to potem otroku ostane v spominu. Drugače pa so vplivale tudi vojne, ki so najbolj negativna selekcija človeštva. Potem pa na primer tudi to, da je monetarni sklad danes velik posiljevalec celotnega sveta. Če vzamemo samoposilstvo kot nekaj negativnega, potem ni neke lepe vizije za starega človeka.

A: Ste morda kdaj brali kakšne knjige, članke ali kaj takega o nasilju?

B: Ja, nekaj sem bral, predvsem v dnevnih časopisih pa slišim tudi kaj po radiu. Sicer sem bil v odnosu do branja bolj len, ker sem relativno počasi bral. Včasih sem med branjem študiral tudi sam stil branja. Druga stvar pa je, kako so te vzgajali. Starša sta bila kakršna sta pač bila. Vsak je bil dober na svoj način, je pa včasih zlasti mama imela nekakšne izbruhe, ki pa so bili, po mojem mnenju, posledica njene travme. To človek kot neko doto nosi sabo.

A: Aha, razumem. Sedaj me pa zanima, če ste imeli skozi življenje enako predstavo o nasilju ali se je ta kaj spreminjala.

B: Kar podobno. Lahko rečem, da sem vedno bolj zagovarjal šibkega. Vedno sem se izogibal kakršnegakoli zagovarjanja močnejšega. To si ne štejem kot neko značajsko kvaliteto, ampak je to bolj nekakšen avtomatizem. Verjetno sem bil tudi sam na tisti bolj šibki strani. No, sicer v družini sem bil kar korajžen in sem jih kdaj tudi dobil, če sem kdaj zadel v živo. Potem so bile pa debate o tem. No, v času študija sem veliko časa preživel pri teti pa stricu, tako da sem tudi od njiju dveh precej odnesel. Sicer pa moram reči, da imam lepe spomine na mladost. Vem pa, da bi lahko tudi kaj lepšega ali kaj več bilo, ampak taka družina smo pač bili. Imel sem še brata in z njim se perfektno razumem. No, midva z ženo nisva imela otrok, sem pa bil vedno zelo povezan z nečakom in njegovima dvema princeskama. Zadnjič mi je ena od njiju rekla, da ni več otrok in a bo stara že 12 let. Veste, to je pa ženski fenomen. Še malo pa bo že kar odrasla.

A: Sedaj me pa zanima, kaj menite, katerega nasilja je v družbi največ.

B: Sigurno je to masovno nasilje. To so vse vojne, revolucije in tako naprej. Na primer mi smo šli iz socializma nazaj v kapitalizem. V sami družbi socializma je bil enopartijski sistem, ki je masiven, ker mora avtomatično zaradi svojega članstva držati pozicije. V taki organizaciji se sigurno naberejo tako pozitivni kot tudi negativci, ki so prodorni. On gre tja zato, da bo imel možnost uspeti. Če gledamo današnje nasilje, je sigurno najpogostejše nasilje materialnega značaja.

A: V kakšnem smislu materialnega značaja?

B: Ja pogledjte samo na primer službo. Tam je nasilje, ko te izsiljujejo z minimalno plačo. To je nasilje eksistence, se pa pojavi zraven ego za samoohranitev in ti potem izbiraš. Ljudje so žrtve nasilja, ko so prisiljeni sprejeti delodajalce. Na ta način postanejo njegova last. Včasih je bilo sindikalno merilo med najnižjo in najvišjo plačo 1:5. Ta razmerja so se sicer tudi rušil, vendar ne tako drastično. Sam poznam malo

bolj to področje, ker sem v času službe bil tudi dejaven v sindikatu. V današnjem sistemu je najhujše to, da je najnižji razred izkoriščen na vseh področjih. Izdelki se prodajajo na evropski trg, kjer so cene nekako primerljive, enotne, vendar je kupna moč enega Slovenca nekje 3–4-krat nižja od enega Avstrijca. Samo pogledajte čas minule recesije, ki je bila par let nazaj. V tistem času je Amerika iz 45ih milijarderjev prišla na 80. To pomeni, da se oblastna sredstva zbirajo zgolj v peščici ljudi. Potem pa razmišljam o Trumpu in si mislim, kako je lahko predsednik nekdo, ki ima take izjave. Iz takih izjav potem nastajajo spori in če prihaja do sporov, potrebujemo orožje. Na ta način se spet razbija tisto, ker je neka generacija prej ustvarila. Pogledajte na primer Slovenščino. Ta se vse bolj zgublja, ker so profesorji na slovenskih fakultetah pripravljeni poučevati tudi na primer v Angleščini, da imajo boljšo klientelo. To je pa pogreb! Že tako nas je malo. No, kultura majhnega naroda je draga in zato so tudi kulturniki bolj revni. Družba bi morala imeti neke ključne, s katerimi bi reševala socialna vprašanja. Sem ravno zadnjič nekje slišal, da Slovenščine čez 200 let ne bo več. To je zelo žalostno za tistega, ki je Slovenec. Samo pogledajte, kaj se je zgodilo po prvi svetovni vojni z Rapalsko pogodbo. Slovenski narod je bil edini narod, ki je bil razdeljen med Avstrijo, Italijo in Jugoslavijo.

A: Ja, res žalostno, da je bil tako majhen narod tako razdeljen.

B: Ja, res žalostno je to! Leta 2022 bo 100 let, odkar smo Slovenci raztrgani. To je 100-letni genocid! Jaz vam to govorim zato, ker na stara leta grenko tolčem.

A: Razumem. Pravite, da je zelo veliko materialnega nasilja. Je morda še kakšna oblika nasilja danes zelo razširjena poleg materialnega?

B: Veste, kako je. Včasih smo bili navajeni dobiti klofuto ali batine, če nismo ubogali. Neka mandatna kazen je nujna, vprašanje je samo, kako daleč lahko gredo ta fizična nasilja. Psihološka nasilja so tako ali tako neizmerljiva in vprašanje je, kakšne posledice pušča. Morda celo hujše od fizičnega nasilja. Pogledajte, če vzamemo samo odnose med generacijami. V Sloveniji imamo lep pregovor – ti sina do praga, sin tebe čez prag. Lahko bi rekel, da vsaka generacija prinaša nekaj ostrejšega v odnosu do starih ljudi. Jaz na primer tukaj v domu opažam, da je razlika med tistimi, ki imajo denar in tistimi, ki morajo zaradi razvrata – kajenja, pijače – prosjačiti za denar. Obstajajo pa tudi taki, ki to izkoriščajo. Vsi ti odnosi so tudi neke vrste nasilje. So pa tudi razne druge oblike nasilja. Na primer Vatikan ima celibat. To je že v osnovi nasilje nad mladim moškim. To je dejstvo in ravno v krščanskih cerkvah zato nastaja največ pedofilije. Naj bo to nasilje ženske nad žensko ali moških nad moškimi. Nasilja pri sestrah, nunah so bila podobna, saj so tudi one izsiljevale ravno tako kot moški. Vse to je nasilje, ki ga pogojuje nek predpis. Pravoslavna cerkev je ravno tako bogata kot Vatikanska, samo Vatikanska cerkev ima blazen finančni potencial. Tukaj bi rekel, da ne glede na lepoto krščanskega nauka, rimska furija, Vatikanska furija izrablja to moč. Na eni strani tako razkošje, po drugi strani s epa sprašujem, kje je tista skromnost, ki jo nauk zapoveduje. Tukaj nekaj ne štima.

A: Kje je za vas tista meja med dejanjem, ki je nasilje in dejanjem, ki to še ni? Kje je tista meja?

B: Hm, kaj pa vem ...

A: Se to sploh da določiti? Kaj menite?

B: Poglejte recimo ta primer. Nekomu ste všeč in če že izkoriščate to všečnost, da si ga podrejate, potem je to že ene vrste nasilje. Vprašanje je samo, kakšen ego imaš in kaj od tega hočeš. V odnosu zna biti tudi ljubezen sama že hudo nasilje.

A: Bi torej lahko rekli, da si mora človek sam postaviti mejo?

B: Poglejte, na svetu so dobri in slabi ljudje. Razliko, kdo je dober in kdo slab, delajo samo dobri. Veste, to je dvoličnost ega. Primarno nasilje je pravzaprav nad mladim človekom od otroštva naprej. Gledam recimo od nečaka hčerko. Nečak včasih pravi, da je v vlogi avtoprevoznika, ker hčerko vozi iz ene dejavnosti na drugo skoraj vsak dan. Naj zdaj ta punčka sreča fanta, ki bo proti tem dejavnostim, proti kulturi. Na tem področju je ranljiva, to jo zna prizadeti.

A: Možno, da res, ja. Zanima me, ali ste že kdaj v življenju naleteli na kakšne prizore nasilja v javnosti. Ste jim bili kdaj priča na lastne oči?

B: Jaz sem živel v Ptuj. Moj oče je bil avstro-ogrski invalid, študiral je na Dunaju in zato je obvladal Nemščino in Slovenščino. V kraljevini Jugoslaviji ni dobil niti dinarja invalidnine in je lahko služil na račun poznavanja dveh jezikov. Spomnim se, da so med vojno na trgu »razstavili« trupla mrtvih Partizanov in takrat so nas iz šole peljali, kot da smo šli na neko razstavo.

A: Kar med poukom?

B: Ja, med poukom. Oče je bil tudi tam in me je potegnil za roko ven iz vrste in me odpeljal domov. Moram reči, da si je kar veliko upal in zaradi tega je bil potem dva meseca v preiskovalnem zaporu. Najbolj zanimivo pa je, da je svojega šefa prosil, če gre lahko v celjski zapor obiskati svojega bratranca. Bratranec je bil vdovec, imel je sina in hčerko in je sam skrbel zanju. Zame je bil on najboljši član naše družine. Kadar se je sorodstvo dobilo, je on vedno skupaj »zgnal« nas mularijo in nam razlagal o živalih in takih stvareh. Torej, že to, da ga je oče šel obiskat v zapor, je bilo dovolj, da ga je gestapo dobil na piko. Mama je bila pa učiteljica in je bila tako ali tako na piki že kot intelektualka. Je pa res, da je imela tudi dolg jezik. Šef je enkrat rekel očetu, naj da soprogo pa otroke nekam ven iz mesta, da ne bomo tako na očeh. No, to, ta nadzor je tudi ene vrste nasilje. To so ti spomini, ki prihajajo za tabo. Spomnim se še, da takrat, ko smo šli gledat tiste padle partizane, sem videl enega partizana, ki je imel en čevelj obut, drugega pa sezutega, ker je imel hudo poškodovano peto. Jaz, firbec sem to z zanimanjem gledal, oče me je pa kregal. Takrat me je potem odpeljal, kot sem rekel, so mi pa potem prijatelji povedali, kakšni so bili. Bilo je žalostno. Res veliko je bilo tega vojnega nasilja.

A: Kaj pa pozneje v življenju, ste tudi kdaj še naleteli na kakšne prizore nasilja?

B: Poglejte, oče in mama sta bežala pred Italijani v Jugoslavijo. Zame sta bila zelo dobra človeka takrat dedek in babica. Jaz sem bil za njiju prima balerina. Dedek je bil veliki gospod, ker je bil glavni logar pri enem knezu. Oče je po dedku dobil zlato uro, ki mu jo je dal ta knez za odhod v pokoj, ker je pri njem delal 50 let. Mama se mi zdi, da ni hotela, da se z bratom preveč naveže na stare starše. Babici vem, da sva včasih tudi kaj nagajala in spomnim se, da sva enkrat med nevihto letala za strelami in takrat naju je objela in od takrat nisva več nagajala. To nagajanje je bilo za babico tudi neko nasilje. Druga stvar so pa ta velika

nasilja. Bil sem že toliko star, da sem razumel Hitlerjevo kričanje in njegove govore. Potem v zrelih letih sem primerjal te njegove govore z nastopi Miloševića in sem prišel do zaključka, da so ti nastopi in zaključki nastopov popolnoma enaki. Jaz recimo nisem do okupacije poznal ene nemške besede.

[Del besedila manjka, ker gre za osebne pripovedi.]

No, to je pač zgodovina, vsaka zgodovina pa je bila pogojena z nasiljem. V šolah so nas takrat večinoma jemali za nujno zlo, le en učitelj Šturm nas je imel enako rad kot priseljene nemške otroke.

A: Kako se vam je takrat to zdelo, da so vas imeli za nujno zlo?

B: Prosim?

A: Kako se vam je takrat to zdelo, da so vas imeli za nujno zlo?

B: Seveda mi ni bilo vseeno, ker se je to poznalo kdaj tudi na ocenah. Jaz sem bil eden redkih, ki sem bil izbran v t. i. izbrani razred, iz katerega si se lahko potem vpisal v gimnazijo. Vsi drugi so šli v meščansko šolo, ki je tudi bila splošna srednja šola, samo bolj za obrtniška dela. Spomnim se tudi enega profesorja, ki je bil grob in nasilen. Za nami je hodil s tistim veliki metrom in nas tepel, če smo kaj naredili narobe.

A: Je vas tudi kdaj udaril?

B: Ne, mene ni. Jaz nisem bil izzivalec, pa tudi ocene sem imel sorazmerno dobre. Spomnim se, da so enkrat preverjali znanje Nemščine. Vprašali so »Wie heißt du?« In meni je pamet takoj delala in sem rekel »Ich heiße [*ime in priimek*]«. Učiteljica je takoj popravila moje ime in me prekrstila v Nemca. Jaz sem takrat mislil, da se bom izkazal, pa sem žal naletel na ostro gospo učiteljico.

[Del besedila manjka, ker gre za osebno pripoved.]

Slovenci imamo izvrsten pregovor – od lastnega dela ni bil še nihče bogat. Najbolj žalostno je to, da osnovni socialni parametri, ki morajo biti za eksistenco naroda, izginjajo. Poglejte, danes se finančno nasilje izvaja nad revnimi in ne nad bogatimi.

A: Na kakšen način se izvaja to finančno nasilje nad revnimi?

B: Država zaposluje ljudi za minimalne plače. To je čista osnova. Poglejte, jaz sem imel plače nekje okoli 2000 mark, kar je preračunano nekje okoli 1000 današnjih evrov. Današnja povprečna plača je nekje okoli 800 evrov, morda 900 evrov. Danes bi bil s to plačo nekje v povprečnini, čeprav sem včasih računal, da bom z pokojnino lahko živel v kateremkoli domu. Danes sem v svoji sobi, imam televizijo, imam računalnik in ostale dobrine in pridem na mesec na strošek okoli 650 evrov, kar je ugodno. To je ugodna cena za moje sedanje stanje, ko bom pa potreboval več pomoči, pa že ugotavljam, da bom imel premalo denarja. Nekateri že danes nimajo dovolj denarja in jim doplačuje občina. Vzamejo jim pokojnino, ostane jim 10 % pokojnine za žepnino, ostalo doplača občina. To je že spet nasilje! Potem pa recimo tisti, ki delajo 8 ur za minimalno plačo ali pa še to ne. Pritožijo se na socialno in ta jim pokrije razliko do minimalne plače. Koga zdaj tukaj podpira vlada? Ja tistega barabina delodajalca, ki ne da denarja delavcem. To je spet nasilje.

A: Se spomnite, ste morda v zadnjih letih kje naleteli na kakšne nasilne prizore v javnosti?

B: No, kakšno gostilniško nasilje mimogrede nastane.

A: Ste bili kdaj zraven, da ste videli kaj takega?

B: Ne, to ne. Veste, na Ptuju, kjer sem živel, se je kaj takega pogosto dogajalo, sploh na plesu si velikokrat kakšno dobil ali pa jo tudi dal.

A: V zadnjih letih niste nič zasledili?

B: Spomnim se še iz mladosti, da se je kdaj zgodilo, da te je dobila kakšna druga ulica na samem in si jih dobil, če nisi dovolj hitro ušel. Si se pa potem ti maščeval, ko so oni prišli v tvojo ulico. To je bila izmenjava mnenj.

A: Se vam je zdelo to prav?

B: Veste, pri naši hiši smo imeli nemškega vojaškega psa, ker so ga pustili vojaki, saj smo bili zadnja hiša v vasi. Mama je bila najbolj pogumna in je šla k njemu, otroci smo se ga pa bali, ker ni maral otrok in je vedno lajal. Ta pes se je sčasoma omehčal in je bil zelo priden in crtljiv. Imeli smo ga tudi v redni sestavi za obrambo naše ulice, ampak vedno je imel gor nagobčnik, ko je šel ven. Jaz sem ga imel zelo rad in sem marsikaj delal z njim, ampak on je bil zaljubljen v mojo mamo, ker je bila prva, ki mu je prinesla vodo.

A: Prej ste omenjali, da ste se v mladosti kdaj stepli v ulici z vrstniki. Ste bili še kdaj potem, pozneje v življenju deležni kakšnega takega nasilja?

B: Poglejte, ljudje v vaseh okoli Ptuja so veljali za pretepače. Posebej prebivalci dveh vasi so se med seboj pogosto tepli. Enkrat se je celo zgodilo, da je eden enega zaklal. Spomnim se, da sem enkrat šel po mleko. Zgornja cesta je bila asfaltirana, spodaj je bil pa še en tak kolovoz za krave in vole. To je bilo eno nedeljo proti večeru, jaz sem šel takrat po zgornji cesti. Prebivalce teh dveh vasi sem kmalu zagledal. Veste, ti dve vasi sta bili med seboj vedno v ognju, ampak ko pa so »napadali« Ptuj so pa držali skupaj. No in tako sem jih jaz zagledal in sem šel takoj na spodnjo cesto, da se jih ognem. Sem pa stal tako, da sem videl tudi na gornjo cesto. Tako so ti prebivalci dveh vasi šli čez celo našo vas in kar naenkrat je bilo na kupu tudi skoraj pol naše vasi. Naša vas jih je potem tako pretepla, da so morali nekatere celo z rešilci odpeljat.

A: To je bilo pa hudo nasilje.

B: Ja, ja, vam pravim, da je bilo res hudo. Pa tudi kurenti. Poglejte, ženske so se bale kurentov, ker če ne drugega so jim raztrgali najlonke, ki pa takrat niso bile poceni. Če je punca ustavila kurenta, mu je morala dati robček za spomin. Kurent je predstavljal nek strah pa tudi nasilje. Spomnim se tudi, da naju je z bratom mama strašila na večer pred Miklavžem, torej 5. decembra, da naju bodo parklji stepli, če ne bova pridna. Spomnim se, da so res prišli in naju lovili po kuhinji in enemu parklju je spodrsnilo in mu je maska padla iz obraza. To je bilo tudi nasilje in strah, samo to je bilo bolj vzgojno.

A: Omenjate pretepe med dvema vasema. Ali se je našel med njimi kdo, ki je kdaj pa rekel, da to ni v redu in da bi morali s tem prenehat?

B: Ne spomnim se, so bili kar vsi v tem. Se pa spomni, da sva bila enkrat z ženo na plesu in sem bil takole malo naslonjen na eno smreko ob plesišču. Z ženo, ki takrat še ni bila moja žena, ampak samo prijateljica, sva klepetala in kar naenkrat je prišel do mene en ta pretepač in me napadel, zraven pa še drugi fantje. Padel sem na tla in takoj so priskočili fantje iz naše vasi in takrat smo se stepli. Mi smo sicer bili Ptujčani in smo veljali za pridne fante, tako da smo šli malo pred polnočjo že iz aresta, tiste druge so pa zadržali do jutra, da se ne bi na novo začeli tepsti. Pozneje, ko smo bili že odrasli, smo se s temi fanti prav dobro razumeli in smo si pripovedovali, kdo je imel koga na piki v mladosti.

[Del besedila manjka, ker vsebuje osebne pripovedi.]

A: Kdaj se je o nasilju govorilo več- v času vaše mladosti ali danes?

B: Veste, da se ni včasih kaj dosti govorilo o tem. Veste, ko sem bil jaz otrok je bila ravno vojna in takrat je bilo nasilje kakršno je pač bilo. Kadar so bombardirali Maribor, smo bili vsi budni in čakali, kaj bo. To je bilo pač to vojno nasilje. Kar se tiče nasilja pozneje, je bilo recimo tudi nasilje v internatu, kjer so mlajši nekako vedno »plačevali« od starejših, ni pa bilo kakšnega takega nasilja, kot ga vidiš kje v kakšnem filmu, da bi se ena skupina prav izživljala nad drugimi. Iz mojih izkušenj takega organiziranega nasilja ne poznam.

A: Kako pa je z nasiljem danes? Se vam zdi, da se o njem velik ogovori?

B: Takega vidnega fizičnega nasilja je danes manj, ampak če pa pogledamo črno kroniko pa vidimo, daje tega še vedno dosti. Za moje pojme je tudi prodaja mamil mladim neke vrste nasilje, ker to prodajajo na silo. Spomnim se ene romske družine, kjer sta dva prav izsiljevala mlade, da sta jim prodala mamila. No, saj so jih potem kmalu ulovili.

A: Kdaj je bilo nasilja več – v času vaše mladosti ali ga je več danes?

B: Veste, takole bom rekel. Individualno nasilje, ki te bolj prizadene, je prisotno še danes. Recimo ta primer Patria. Prvo je to že nasilje, ker gre za krajo ljudskega denarja. Nekdo si je to dovolil, ampak tisti nekdo se je vedno ubranil. Pri nas so sodišča in tudi zakonodaja taki, da je tega nasilja nad množico več kot pa ga je bilo včasih.

A: Aha, torej mislite, da je tovrstnega nasilja danes več.

B: Ja, ker je tako masovno to nasilje. Enako je pri upokojencih. Največji greh je stranka Desus, ker gre za tipični primer, ko bi to moral biti sindikat upokojencev in ne politična stranka. Ta sindikat bi se moral boriti za višje pokojnine, a v resnici je pa v koaliciji. Mi smo oropani sindikata.

A: Se vam zdi, da je nasilje dovolj medijsko izpostavljeno ali bi moralo biti manj oz. več?

B: Veste, takole je. Kaj mislite, bi se Rezija danes želela priključiti Sloveniji? Po moje da ne, ker imajo tam boljši standard. Nizek standard je tudi neke vrste nasilje.

A: Aha, kaj bi torej rekli, je nasilje dovolj izpostavljeno v medijih?

B: Hja, meni lahko rečete, da preveč kritiziram, ampak če danes razmišljamo, koliko je slabo plačanih ljudi, pridete do absurdnih podatkov. Veste, vam bom povedal en primer. Jaz sem enkrat v službi podedoval funkcijo v sindikatu, ker so rekli, da jaz bom to zmogel. Propaganda mi je rekla, da sem deklica za vse. Pozneje, ko sem bil že v penziji, mi je en sodelavec rekel, da sem bil edini v firmi, ki si je upal povedati, kar je mislil in tako zapreti gobec nekaterim. Lahko pa rečem, da je danes veliko več tega medsebojnega tekmovanja, kar pa je tudi nasilje. To je pravzaprav tudi vzrok za nasilje.

A: Kaj bi bil še lahko vzrok za nasilje poleg te tekmovalnosti, ki jo omenjate?

B: Poglejte, pri nas imamo organe, ki jamčijo manj nasilja. Naj bo to policija ali karkoli drugega. Vse te organizacije so finančno podhranjene in zaradi te podhranjenosti ne opravljajo vsega tako, kot bi lahko. Zaradi tega je potem tudi več nasilja. To je tisto najhujše. Tudi sama sodišča in zakonodaja so problem – določene stvari zastarajo ali pa celo obstajajo tožbe, v katerih ni nobenega parametra, ki bi bil dokazljiv (npr. na neznanem kraju, neznana količina, od neznane osebe).

A: Narobe svet, torej?

B: Ja, ampak ta narobe velja za cel svet. Samo pogledjte te prebežnike v Evropi. To je socialna bomba za gospodarstvo, ki bo samo še hujša, saj jih bo moral nekdo vzdrževati. Tole nekako je moja filozofija.

A: Zanimivo. Kako pa komentirate izjave nekaterih, ki pravijo, da žrtve same izzovejo nasilneže in da so si same krive, da jih je nasilnež napadel?

B: Ja, tudi to je lahko res.

A: V katerih primerih?

B: Poglejte, včasih že iz same šale pride do nekega spora in pozneje tudi lahko do nasilja. Sama žrtev lahko sproži neko stvar, za katero potem plačuje. To je sigurno. Kriva obtožba je že nekaj takega. Če nekoga krivo obtožiš, moraš potem pričakovati, da boš za to kaznovan.

A: Torej menite, da v nekaterih primerih človek lahko izzove nasilneža?

B: Lahko, samo za take ljudi imam jaz posebno ime. Pravim jim oporečniki. Oporečnike ima vsak sistem.

A: Zanimivo. Kaj menite, so nasilni samo pripadniki enega spola ali obeh?

B: Kar obeh. Lahko so moški ali pa ženske. Ni velike razlike.

A: Kaj pa mislite, da bi se dalo narediti, da bi bilo nasilja v družbi manj?

B: Veste, lahko bi vprašali Mandelo. Mandela je pač človek, ki je oprostil. Kaj pa naša sprava? Mi imamo še vedno rdeče in bele. Razložite mi, kateri politik v Sloveniji je levi?

A: Kako to mislite?

B: Katerega politika v Sloveniji sploh lahko štejemo za levega? Da bi se vsaj s socialo ukvarjal tako, kot je treba ...

A: Ne vem.

B: Vidite, tudi jaz ne vem. Tudi vizionarja za slovensko politiko ne vidim. Obračajo se po vetru, kar je naše gore list. Stric mi je dobro rekel. Rekel je, da je na svetu 10 % idealistov.

A: Kaj pa ostalo?

B: Teh 10 % je maksimum, ki ga idealisti lahko dosežejo. Vladati z desetimi procenti devetdesetim ne gre. Tako, da to pač ne gre.

A: Dobro, bova kar zaključila počasi z najinim pogovor. Hvala za vse, kar ste mi povedali. Hvaležna sem vam, da ste si vzeli čas in mi povedali toliko osebnih stvari.

B: Hvala vam za družbo.

INTERVJU G

Datum pogovora:	6. 2. 2018
Trajanje pogovora:	47 min
Spol:	moški

A: Lepo pozdravljeni. Če ste pripravljeni, lahko kar začneva.

B: Dobro, pa dajva. Je pomembno, da vam povem, kdo sem? Mislim ime in priimek.

A: Ne, ni potrebno. Vsi pogovori so anonimni.

B: Aha, to pa še bolje. No, kar dajva začeti.

A: V redu. Torej, za začetek me zanima, kako bi vi definirali nasilje. Kaj je nasilje?

B: Hja ...vsako dejanje, ki ga ne delaš normalno in da si nasilen. Pa naj bo to nad otrokom, nad ženskami, med moškimi, da se pretepajo. To je za mene nasilje in tega jaz ne maram. Tega nikoli nisem počel in tudi nikoli ne bom kaj takega naredil.

A: Ko vam nekdo omeni besedo nasilje, na katero obliko nasilja najprej pomislite?

B: V časopisu je samo nasilje nad žensko pa nad otrokom. Samo to je. Drugače pa pišejo tudi veliko o tem, kako so se pretepali, ampak to je že druga stvar.

A: Torej, če prav razumem, najprej pomislite na pretepanje?

B: Ja, najbolj to v sklopu družine, da je moški nasilen nad ženo ali pa nad otroki ali pa tudi obratno, da je žena nasilna nad otrokom. Možno je oboje.

A: Zdaj pa me zanima, kaj je vplivalo na vašo predstavo o nasilju. Kako ste si vi oblikovali mnenje o nasilju?

B: Prva stvar je to, v kakšni družini je otrok bil. Če je v družini nasilje, potem bo tudi otrok postal tak. To je prva stvar. Druga stvar je v šoli. Včasih se je otroka dalo v kot in s tega je tako kaznovalo, danes pa se tega ne sme več. Danes takoj starši pošljejo advokata in tako naprej. Problem je danes s temi mladoletniki, ker ko mladoletnika dobi policist, pokliče starše in potem se zgodi, da starši pridejo in policist vidi, da so starši še slabši kot otrok. To vem iz izkušenj, ker sem se pogovarjal z ljudmi, ki so bili kriminalisti. Pravijo, da jim nič ne morejo.

A: Kaj je torej pri vas vplivalo na oblikovanje predstave o nasilju? Kako ste si to mnenje oblikovali? Ste morda kakšne nasilne prizore videli že v otroštvu ali kaj podobnega?

B: Ne, včasih mi nismo bili taki. Ko sem bil jaz mlad, smo se za hec pretepali, drugače ne. Jaz nikoli nisem doživel, da bi kdo udaril žensko ali punco. Nikoli. Ko sem bil mlad, sem rad gledal razne filme in takrat v filmih ni bilo toliko nasilja, kot ga je danes. Danes pa je v vseh filmih samo nasilje. Katerikoli film novejši pogledate, je notri nasilje. Na primer, včasih v Jamesu Bondu je bilo tudi neko nasilje, samo je bilo to drugače prikazano. Zdaj so take bolj krvave stvari.

A: Se vam zdi, da so taki krvavi prizori neprimerni?

B: Ja, zelo neprimerni. Zaradi tega je potem tudi mladina takšna, kot je. Sicer danes pri mladih veliko vpliva na pojav nasilja tudi to, da se drogirajo. Pri moških je velikokrat pijača tista, zaradi katere so običajno bolj agresivni. Eni sicer ne, ker se malo napijejo in so luštni. Drugi pa ratajo agresivni. Pa tudi odvisno je, do katere meje se napiješ. Če se enkrat preveč napiješ, potem si agresiven. So pa tudi taki, ki so že kar navajeni, da se hočejo pretepat. Spomnim se, da je bila pri železniški postaji tukaj v Ljubljani kurilnica. To je bilo nasproti železniške postaje in tja se je hodilo plesat. Tja so hodili samo pretepači in tam so se samo izživiljali. Enega smo imeli v službi, ki se je rad pretepal in je vedno kakšnega pretepel. Enkrat pa je prišel ves moder v službo v ponedeljek in je povedal, da se je nanj spravilo pet moških, ki jih pa ni uspel preteptati. Včasih je bilo to bolj pretepanje, ni bilo z noži ali čim takim. Mi pa nasilje absolutni ni všeč, ker ne vem, zakaj je človek sploh nasilen. Ko si nasilen, se ti nasilje vrne. Če si ti nasilnež, boš sigurno tudi nazaj dobil to.

A: Kaj bi rekli, katerega nasilja je danes v družbi največ?

B: Vseh oblik nasilja je veliko, sploh spolnega. Če pogledamo samo Ameriko, se mi zdaj zdi strašno trapasto, da po 30ih letih prihajajo na plano zgodbe, kako je tisti ameriški režiser posiljeval igralke, da so prišle do vlog. Če že poveš, povej takrat takoj in je potem tisti kaznovan, ne pa čez 30 let. Nasilje je velik stvar. Moški so seveda krivi, ampak včasih se ženske hočejo tudi pokazati in pride do tega. Družinsko nasilje me tudi zelo moti, sploh ko sosedje vidijo, pa nič ne rečejo. Potem seveda pride policija pa reče, da ni še nič hudega. Potem se ona boji, pa noče priznati in take stvari. To mene zelo moti.

A: Vi bi hoteli, da se sosedje vmešajo v kakšne take stvari?

B: Ja. Že ko pokličejo policijo, da povedo točno vse, kaj se je zgodilo in katere osebe so bile udeležene. Jaz kaj takega ne maram. Jaz sem se ločil pred 12 leti, ampak ne zaradi nasilja. To sploh ni bilo zaradi tega. Jaz sem bil bolj tak, da sem rad hodil z ženskami in nazadnje je pač prišlo do ločitve. To je druga stvar, ampak jaz žene nisem nikoli udaril. Nikoli ji nisem rekel kakšne grde stvari. Ne vem, ne morem jaz tega! Mogoče sem bil v taki družini, ker oče mi je kmalu umrl. S sestro in mamo smo živeli sami in smo nekako dobro držali skupaj. Tako sem bil navajen.

A: Se pravi, da ste že v družini dobili nek zgled.

B: Ja, kot sem že rekel na začetku, je družina prva stvar, druga je pa šola. Tretja stvar pa je družba. Ko sem imela sina v najstniških letih, smo morali tudi paziti nanj, ker takrat se je veliko jemalo teh mamil po blokih. No, on je zdaj star že 56 let, ampak takrat smo pa morali pazit na njega in smo ga nekako obvarovali, da je sedaj v redu človek. Tudi kaditi ni potem hotel, čeprav so ga v vojski zafirkavali, ker ni kabil.

A: Kako vi neko dejanje ločite, kaj je že nasilje in kaj ne? Kje je za vas tista meja med nasiljem in sprejemljivim ravnanjem?

B: Ta meja je zelo tanka, bi lahko rekel. Če na nekoga zavpiješ, to še ne more biti nasilje. Če pa ga udariš, to pa je že nasilje. Sicer, če si ti v šoku udariš v afektu, to nekako še ni nasilje. Če pa se to ponavlja, to pa je vsekakor nasilje. Jaz lahko povem, da sina in hčerke nisem nikoli pretepal, ženi sem že dal kakšno klofuto sem pa tja. Vam povem, da je bil sin mlad in smo stanovali v bloku. Med enim in drugim blokom je bilo meter in pol, mogoče dva in tam so otroci skakali čez. En moški mi je prišel na vrata povedat, kaj počnejo in takrat sem šel jaz tja dol in sina res nabil. Ampak, veste kaj? Jaz ne da bi bil zleht, ampak takrat se bil tako iz sebe, ker sem se bal za njega, kaj bi se mu lahko zgodilo pri tem skakanju. To sigurno ni bilo nasilje, ampak je bila to neka sprostitve, ker sem bil takrat čisto iz sebe. Sem bil v afektu. Saj slišite, ko pravijo, da je kdo koga ubil v afektu, mora potem hodit na psihiatrijo pa ga označijo za neprištevnega in ni na koncu nič kriv.

A: Ste morda že kdaj videli kakšno nasilno dejanje na lastne oči?

B: Oh, seveda, seveda. Dosti sem tega videl, ampak nekako se ne moreš vmešavat zraven.

A: Zakaj se ne bi želeli vmešat?

B: No, če bi moral branit neko žensko, potem bi sigurno se vmešal, drugače pa ne. Po navadi je to neka družba in se med seboj pretepa. Zakaj bi se jaz potem vmešal? Naj se pretepajo. To me ne moti. Je pa sigurno, da bi se vmešal, če bi vedel kakšnega, da katero pretepa ali kaj takega. To pa sigurno! Če pa se dva pretepata, naj to rešita sama med seboj. To me toliko ne moti. Ali pa če se kakšni otroci med seboj stepejo, to tudi bi posredoval. Se spomnim, ko sem še vnuke vozil v vrtec in sem videl, da sta se dva tepla pa sem ju dal na lep način narazen. Ne vem, ne maram nasilja, res ne! Tudi nad mano ne. Je pa tudi res, da nasilje po navadi pride iz tega, če ti izzivaš. Na primer, če ti preveč govoriš, te potem en drugi klofne. Se pravi, da nekako morata biti dva za nasilje. Ne more kar en sam bit nasilen brez vzroka. Enako je tudi pri ženska, ko govorijo čez to ali ono in potem jih kdo klofne. Če se to ponavlja, potem pa je to druga stvar. To pa je nasilje.

A: Prej ste omenjali, da ste velikokrat videli prizore nasilja ...

B: O, ja, to pa! Tukaj se sicer to ne dogaja, ker tukaj se to tudi naj ne bi smelo zgoditi. Lahko se sicer tudi tukaj v domu zgodi, ker tukaj je veliko ljudi, ki so že zelo dementni. Spomnim se ene gospe, ki je sicer umrla pred dvema letoma. Jaz sem sicer tukaj že šest let. No, ona je bila dementna in smo videli, da je ratala tudi malo nasilna. V Polje so jo pa dali šele, ko je eno skoraj zadavila. To je bilo pred leti, tega se dobro spomnim. No, nisem bil zraven, ampak vem, kako je bilo. Jaz sem bil takrat v recepciji in midva sva se poznala. Nisem je želel spustiti ven, ker nisem smel. Začela me je tepsti, zakaj je ne pustim ven in podobno. Samo take stvari je potrebno urediti na nek miren način.

A: Bi lahko izpostavili kakšen tak dogodek (ali več njih), ko je bil nekdo nasilen do drugega, in mi ga opisali?

B: No, to sicer ni bila taka huda stvar, ampak se spomnim. Jaz sem včasih plesal v narodnem domu in enkrat smo šli iz plesa. Jaz sem plesal z eno, potem je prišel drugi do nje, potem sem jo jaz spet nazaj spremil in tako naprej. Tisti moški je potem se začel vtikati v njo, šel je za mano in žensko dražil. Jaz sem jo na nek način takrat branil pred njim, ampak jaz sem mu samo govoril, naj se malo pomiri. Malo ga je popil in je bil tak. Kakšnega hujšega nasilja, da bi kdo koga zabodel ali kaj takega, pa k sreči nisem videl. Ne vem pa, kako bi takrat reagiral. Zelo odvisno od situacije, posebej, če sta dva čisto neznana. Poleti se veliko vozim okoli s kolesom in včasih vidim na Masarykovi, kako sedijo ljudje na klopcah in se drogirajo. Vidi se, da družba ni več tista prava. Jaz na primer nisem ravno fanatik za vero in te stvari, ampak včasih, ko so se ljudje poročili cerkveno – no, saj jaz sem se takrat tudi – takrat je ta poroka nekako držala družino bolj skupaj. Zdaj se ljudje ne poročajo več in je to vse bolj razpuščeno. Nimaš nekoga, da bi te vodil. Pa ni zdaj nujno, da je to bog. Nekaj pač moraš imeti pred sabo, da te vodi naprej. Če človek zboli, mora v nekaj verjeti, da se bo lahko pozdravil. Moraš imeti neko upanje, pa naj bo to tale roža ali kaj drugega. Eni mislijo na boga, drugi na kaj drugega. To moraš imeti eno predstavo, pojavo, v kar gledaš, verjameš.

A: Imate morda kakšno izkušnjo, da je bil kdo do vas nasilen?

B: To je bilo pa samo enkrat in to v vojski. En Šiptar me je hotel udarit, ampak so potem drugi posredovali. Ne vem sicer, ali sem jaz mu kaj takega rekal. Ne vem točno. Vem pa, da me je hotel udarit. Drugače pa ni bil nihče nasilen do mene, nobenemu tudi nisem dal povod. Praktično nisem bil nikoli tepen.

A: Omenili ste pri tem primeru iz vojske, da so se drugi vmešali. Vam je bilo takrat to fino, da so vas drugi branili?

B: Ja, boljše mi je bilo. Oni so videli, da sem jaz v redu in so zato priskočili zraven. Tisto je bil en Šiptar in ne vem, kaj mu je takrat bilo. Naprej sva bila potem v dobrih odnosih. No, mogoče pri športu me je mogoče kdo kdaj udaril, ampak to niso bile kakšne take hude stvari. Drugače pa nisem imel kakšnih takih izkušenj, ker tudi nikomur nisem nič slabega naredil.

A: Ste se potem še kaj pozneje pogovarjali o tem dogodku iz vojske? Ste komu to omenili?

B: Ne, nisem, ker taka stvar tudi ne sme priti naprej. Ni lepo, če se špeca naprej, ko se zgodi kakšna taka stvar. Najlepše je, če se da to urediti na lep način.

A: Zanima me, kaj menite, je nasilja v družbi več danes ali ga je bilo več v času vaše mladosti?

B: Absolutno ga je več danes.

A: Zakaj, po vašem mnenju, ga je danes več? Kaj je razlog za to?

B: Ljudje so postali agresivni. Mladina nima kaj početi, ne more dobiti službe, se drogira, hodi po bifejih in podobno. Bifeji so polni same mladine in tam se samo nacejajo. Lahko je bilo tudi že včasih to nasilje, ampak takrat je bilo bolj skrito.

A: V smislu, da se ni toliko govorilo o njem?

B: Ja, ni se toliko govorilo v družinah, zunaj pa sploh ne. Danes pravijo, da ni denarja, a gostilne so pa ves čas polne. Jaz se vozim v mesto in vidim, da so bifeji polni mladine. Ne vem, včasih ni bilo toliko tega. Saj ne rečem, tudi jaz sem pil, ampak nasilja je pa danes mnogo več. Mogoče tudi zaradi te mešanice, ko so prišli ljudje iz juga k nam. Jaz sem bil v vojski v Banja Luki in sem videl, kako so bile ženske ponižane. Videl sem enkrat eno žensko, kako je nosila butare in sem ji jaz pomagal, mož je šel pa za njo. Ta mož me je tako grdo gledal, ko sem jaz to butaro prinesel do doma. To se vidi, kakšen odnos so imeli moški do žensk. In to je še danes ponekod – npr. ko ženske kamenjajo. Tako, da mogoče je nasilje prišlo tudi zaradi te mešanice, ki je nastala v Sloveniji. Najhujše je to, ko se mešajo kulture. Jaz sem zdaj star skoraj 80 let in če pogledam v čas, ko sem bil star 20 let, je bilo to čisto drugače. Takrat smo bili tukaj skoraj sami Slovenci, morda kakšen iz Avstrije ali Italije, ampak to so drugačne kulture, kot pa ljudje iz juga. Teh migracij je veliko. Oni nimajo nobene notranje kulture, nobenih vrednot. Mi smo bili učeni, da imamo neke vrednote, da smo študiral in da smo šli v službo in tako naprej.

A: Se vam zdi, da je nasilje dovolj izpostavljeno v medijih?

B: Uh, še preveč. Vsaka malenkost je že v medijih. Že če pogledate Slovenske novice, vidite, da so same slabe stvari že takoj na začetku. »Morilec se bori za življenje« in podobno. Ljudje to veliko beremo, ampak jaz preberem samo naslov pa par vrstic, podrobnosti pri takih stvareh ne maram.

A: Prej ste že omenjali, kaj so vzroki za nasilje. Omenili ste droge, alkohol, vpliv vzgoje. Je še kaj takega, kar mi lahko rekli, da je vzrok za nasilje poleg že naštetega?

B: Izzivanje. No, to sem povedal, ker izzivanje je ena stvar, druga stvar pa je, če komu drugemu kaj hudega narediš in ti potem on kontra vrne. Tako, kot so rekli včasih – oko za oko, zob za zob. Nekaj v tem smislu. Veliko pa je tudi, če imaš to v sebi ali ne. Recimo, če je bil oče nasilen, potem sigurno je tudi sin. To je nekaj v genih. Samo pogledajte tega pevca pri Čukih. Pet članov družine je bilo glasbenikov, tako da je logično, da je tudi on. Že njegov oče, ki sem ga poznal, je pel v nekem oktetu in to je nekaj v teh genih. Enako je pri nasilju. Če je že oče nasilen, moraš nekaj tudi ti imeti v sebi tega. To vidim tudi pri sebi. Moj oče je bil zdrav in zato sem tudi jaz tako zdrav, mama je imela pa sladkorno in imam zato tudi jaz po njej sladkorno. Enako tudi sestra. Nekaj imamo v genih.

A: Bi rekli, da imajo nasilneži kakšne skupne značilnosti?

B: Hm, ne bi mogel reči. Ne. Včasih berem kakšne kriminalke in je notri kakšen serijski morilec. On ima to v sebi, nekdo drug ima pa spet neke druge stvari v sebi. Enemu je v užitek, da mori, drugemu ni. Jaz ne bi mogel definirati, da bi bile kakšne skupne značilnosti nasilnežev. Ne moreš reči za dva, da imata enak namen nasilja. Vsak ima nekaj po svoje. Ne morem reči, da imata kaj skupnega.

A: Dobro. Prej ste že omenjali, da lahko žrtev izzove nasilneža. Se s tem v celoti strinjate ali morda kdaj to ni res?

B: Ne, to je sigurno res. Če izzivaš, potem nekaj sigurno dobiš. Če vidiš, da je nekdo agresiven, se pač umakneš in ne izzivaš. Če bi mene nekdo udaril, ne vem, če bi ga jaz nazaj udaril. Rajši bi se umaknil, pa ne zato, da bi bil reva, ampak ne maram se postavljati. Je pa vprašanje, ko postaneš dementen. Takrat pa veliko že nisi odgovoren zase in morajo drugi bolj paziti nase. To so pa druge stvari. Kot pravim, eno so tudi psihične stvari. Ne razumem, kako lahko nekdo obglavi mamo ali očeta. Ne razumem. Mogoče je res že toliko izzivanja, da pač ne gre drugače...

A: Se vam zdi, da so povzročitelji nasilja samo pripadniki enega spola ali sta lahko oba spola nasilna?

B: Oba. Ženske so še hujše, samo ženske niso fizično tako močne, so pa zato toliko bolj jezikave.

A: Mislite na psihično nasilje?

B: Ja, ja, psihično. Za ženske ne moremo reči, da moškega maltretirajo fizično, psihično pa. Lahko te zatira, ponižuje v smislu, da ti reče, da ona ima narejeno fakulteto, ti nisi pa nič ali kaj takega. To je po eni strani tudi nasilje. Pri nama z ženo tega ni bilo, vidiš pa pri drugih kaj takega.

A: Se vam zdi, da je kateri od spolov bolj nasilen od drugega?

B: No, moški so sigurno bolj. Moški so bolj agresivni, ženske so pa bolj jezikave. Moški nismo taki, pri ženska je pa to predvsem opravljanje in take reči. No, saj ne rečem, da moški ne opravljamo, ampak ženske malo bolj. Je pa sigurno, da so ženske dosti bolj opravljive.

A: Bi lahko rekli, da je kakšna družbena skupina še posebej ranljiva in še posebej izpostavljena nasilju?

B: To so sigurno tisti, ki so najnižje izobraženi. Sedaj imamo najhujši problem z Romi. Ti ne marajo šole, ne marajo se izobraževati. Torej nižji sloj. Pri višjem sloju ne gre toliko za nasilje, to je vse bolj na fini način. Pretepajo pa se v glavnem primitivci, nižji sloj. Samo pogledjte kmete. Niso preveč izobraženi, gre pa se jim za vsak meter zemlje. Če je eden pameten, potem rajši odneha in pusti vse skupaj na miru. Jaz sem bil približno 12 let porotnik na sodišču, tako da sem velikokrat videl te konflikte med kmeti pa pri ločitvah in podobno. V teh 12ih letih se je za dva vlekli en primer skoraj deset let, šlo pa se je za par metrov zemlje. To so samo plačevali advokate. Ne razumem, kako mora človeka biti tak idiot, da se tožiš za tiste par kvadratov trave. To moraš biti prav butast. To so primitivni ljudje in takih stvari je največ med njimi. Jaz sem to velikokrat videl in se mi je zdelo tako trapasto, ker advokati so pa samo služili na ta račun. Spomnim se tudi teh raznih ločitev takoj po vojni leta 1991. Moški so pobegnili nazaj na jug, ženske se pa niso mogle ločiti, ker on ni želel podpisat. Ženske so se jokale, moški niso mogli priti nazaj in to je bilo res hudo, posebej po

letu '91. Za ženske je bilo to zelo hudo. Tudi za nas je bilo hudo, ko smo morali to gledati. So pa ene ločitve, ki se rešijo en, dva, tri. Tako sva se tudi midva z ženo ločila. Šla sva na sodišče, podpisala in to je bilo to.

A: Se vam zdi, da nasilneži zbirajo žrtve po nekem ključu? Npr. tiste, ki so šibkejši ali kaj takega.

B: Ja, na vsak način to. Na močnejšega se nasilnež ne bo nikoli spravil. Vedno hoče biti en dominanten. Enako je pri politiki, ko hoče biti en glaven. Spravijo se na šibkega, na močnejšega se pa ne upajo spraviti.

A: Za katere ljudi bi rekli, da so »šibki« v družbi?

B: Kriminal v glavnem izvajajo mladi, tam 30–40 let. Spravijo se na tiste, ki so šibkejši. Naj bodo to stari ali mladi ali kdo drug.

A: Aha, v redu. Sedaj imam pa samo še eno vprašanje. Kaj bi bilo potrebno narediti, da bi bilo nasilja v družbi manj?

B: Hm, najbolj enostavno bi bilo nasilneže pobiti, da jih ne bi bilo.

A: Samo to je tudi nasilje.

B: Ja, ja, saj vem. To sem se hecal. Veste kaj, pravzaprav se ne da narediti nič. Dalo bi se, če bi bili sodniki pravi. Pri nas pa so samo odvetniki ta pravi. Vsak, ki naredi zločin in ima denar, ga odvetnik spravi ven. Mi imamo zanič sodnike. Pri vseh stvareh se da rešiti, če le imaš denar. Če imaš denar in pravega odvetnika, se da vse. Sodnike imamo res zanič. Sodniki se tudi bojijo, ker jih strašijo na vse načine. Sodniki se bojijo, advokate pa imamo mi zelo dobre. Eni dvajsetkrat ukradejo nekaj pa jim nič ne morejo. Ga enkrat spustijo pogojno ven, pa že krade na novo. Ko človek enkrat krade, potem bo vedno kradel. Ne moreš ga tega odvaditi. Druga stvar so recimo kleptomanke. To so večinoma ženske, ampak njej ne moreš nič, ker to je bolezen in ona mora krasti.

A: Torej, če vas prav razumem, se ne da narediti nič, da bi nasilje omejili.

B: Ne, nič se ne da narediti. Tudi pri vojnah je tako – vojne so bile in vojne bodo. Za vojne so vedno krive ženske. Vojne vedno zakuhajo ženske.

A: Zakaj mislite, da so za vojne krive ženske?

B: Eden je ukradel žensko drugemu in potem je šel drugi do njega in je bila vojna. Poglejte nazaj v zgodovino in boste videli, da je bilo vse zaradi žensk. No, pustimo to. Skratka, jaz ne verjamem, da se da kaj narediti, da bi bilo nasilja manj. To se je že preveč razširilo. Včasih so rekli, da bi tistemu, ki krade, odsekali prst. Samo veste, kaj? Potem bi pol ljudi hodilo po svetu brez prsta.

A: Samo s tem ne bi nič rešili.

B: Ja, že spet ne bi nič rešili. Moram pa poudariti, da nasilje pogojuje nasilju. Če je eden nasilen, bo tudi drugi. Mladi so vse bolj nervozni, manj so tolerantni in od tega tudi pride to nasilje. Mi smo bili včasih bolj tolerantni za take stvari, danes pa vsak hitro vzkipi. Družba je postala drugačna. Včasih smo bili bolj

zaposleni, danes so problemi zaradi službe, ker je ljudje ne dobijo. Težko je kaj narediti, da bi bilo nasilja manj. Izboljšalo se stanje sigurno ne bo.

A: Dobro. Prišla sva do konca najinega pogovora, obdelala sva vsa vprašanja. Najlepša hvala za vse, kar ste mi povedali. Bili ste zelo izčrpni.

B: Malenkost. Rad takole pomagam, če le lahko.

INTERVJU H

Datum pogovora:	6.	2.	2018
Trajanje pogovora:	1	h	19 min
Spol:	moški		

A: Lep pozdrav. Hvala, ker ste se odločili za sodelovanje v pogovoru. Če ste pripravljeni, lahko kar začneva.

B: Tako, pa dajva.

A: Za začetek me zanima, kako bi vi definirali nasilje. Kaj je nasilje?

B: Veste, jaz misli, da za nasilje je malo kriv alkohol, malo je tudi brezobraznost, nevzgojenost ljudi. Veste, eni pijejo preveč in potem so zmešani. Ne vedo, kaj delajo. Nasilje je tudi, ko pretepajo družino, jo zaničujejo. Mlajši so pa bolj za ženske, jo kar napadejo, če jo vidijo. Posebej v mraku se marsikatera ženska boji iti. Jaz sem imel sam svoj primer. Živim v Podutiku in prej smo hodili čez gozd, zdaj pa so to malo posekali ob avtocesti in je cesta bolj široka. Prej je bila ta cesta bolj ozka iz zaprta. Takrat me je marsikatera ženska prosila, ko smo šli iz avtobusa, če gre lahko z menoj.

A: Aha, ženske je bilo torej strah.

B: Ja, strah jih je bilo, ker se je zgodil enkrat en primer, ko je prišlo do nasilja v tem gozdu.

A: Ste videli, ko se je ta dogodek zgodil?

B: Ja. Hm, katerega leta bi to bilo? Tam nekje okoli 1962, morda 1963. leta. Takrat je to bilo. Pojavljal se je en moški, ko so hodili otroci iz šole in je kazal tiste svoje stvari otrokom. Enkrat je zraven prišla ena ženska in mu rekla, da je prasec in da ga pozna. Takrat se je ta moški odmaknil v gozd.

A: Ta ženska je torej posredovala?

B: Ja, ta ženska je posredovala. Drugače so pa rekli, da so bili tudi kakšni nasilni primeri tam. Okoli leta '64 je bilo tudi nekaj. Na Fužinah vem, da je bila neka svinjarija in potem je to prišlo še na Podutik. Ženske so

hodile iz službe in se je tam pojavljal en moški. Fanton na črnem kolesu so mu rekli. Enkrat se je pojavil na Gameljnah, drugič na Fužinah, enkrat tu, drugič tam.

A: To je bil vedno isti moški?

B: Ja, menda je bil isti, ker so ga potem enkrat ujeli. Ta moški je imel doma ženo, družino, ampak on je šel zvečer malo ven. Pojavljal se je tudi v Podutiku, ne vem pa točno, kje so ga aretirali. Zame je to neke vrste duševna bolezen. Normalen človek, ki je zdrav, tega ne bo delal. Kadar je bilo več žensk skupaj, si ni upal pristopit. Menda pa je bilo nekaj primerov, ko je prišlo do spolnega nasilja. S tistim kolesom je bil enkrat tu, drugič tam in tako ga niti policija ni mogla ujeti. S kolesom je šel lahko po vsaki stezi, policaji pa niso mogli povsod za njim z avtom. Eni so nabriti kot hudič in se znajo izmikati. Vse vnaprej preštudirajo. Sam če vzamemo za primer te razne lopove ali pa recimo Trobca. Meni je ena ženska pripovedovala, ko sem vozil njenega tasta, da je bil ta človek tako inteligenčen, da si nihče ne bi mislil, kaj on dela. Ona je bila čistilka na sodišču in je šla enkrat v službo. Čakala je na avtobusni postaji in je prišel ta Trobec mimo z avtom in jo vprašal, če gre v mesto. Ona je rekla, da gre in je prisledla v avto in si ni mislila, da bi lahko bil taka baraba. Ko sta prišla na Vič, je hotel zaviti nekam po svoje, pa mu je rekla, da dela na sodišču in ne sme zamujat. Takrat se je on ustrašil in jo je izpustil iz avta. Ona je šla ven in naprej z avtobusom do sodišča. Rekla mi je, da ne ve, kaj bi se lahko vse zgodilo. Od takrat naprej ni nikoli več prisledla k neznancem in je rajši čakala na naslednji avtobus. To mi je ta ženska pripovedovala že v času, ko so tega Trobca odkrili in se je vedelo, kaj dela. Tole so neki psihopati ali kako jim že pravijo. Po mojem mnenju je to prirojeno ali je nekako bolezensko ali kaj bi rekel. Imel sem eno sorodnico na Dobu, ki je delala kot asistentka pri zobozdravniku. Ta mi je pripovedovala, da je imel Trobec enega mačka, kateremu je krivil noge toliko časa, dokler ga maček ni uprasknil. On je bil včasih čisto normalen, ampak zaprt pa ni mogel biti še s kakšnim drugim jetnikom.

A: Je moral biti sam?

B: Ja, vedno sam. Enega sojetnika je enkrat tudi zaštiljal tam na Dobu, ker ni hotel od njega kupit konzerv. Bil je tak agresiven. No, to je po mojem nasilje. Je pa še ena stvar pri tem nasilju in to je, da so premile kazni za take primere. Zadnjič sem bral, da je nekdo posilil 8-mesečnega dojenčka. Take bi jaz rezal! Ta bo sigurno še ponovil to dejanje, ne bo kar odnehal. Takega človeka je potrebno totalno onemogočiti in ne bo več tega delal. Seveda pa je treba dati tudi »ornge« kazni. Kaznjenci so zdaj že gospodje. Jaz imam od bratranca sina, ki je zaposlen na Dobu in je že tik pred upokojitvijo. On mi je povedal, da so jetniki pravi gospodje. Dobijo dva dni stare krofe in jih nočejo jest. Ne vem, če so bile proti njim potem kakšne sankcije, ampak to je premilo, to ni več zapor. To je kot nek počitniški dom. Notri imajo vse – televizijo in ne vem kaj še vse. Se vi spomnite, ko je bilo leta 1964 svetovno prvenstvo v košarki v Jugoslaviji?

A: Joj, žal ne, sem premlada.

B: Aja, seveda. No, takrat so jetniki hoteli gledati televizijo, ampak je bilo dovoljeno samo do 10h zvečer in takrat so potem razbijali in je bilo grdo notri. To mi je pripovedoval od mame bratranec, ki je bil prvi upravnik na Dobu. Takrat je bilo še malo strogo, zdaj se je pa v zapore vrinila evropska skupnost in oni dirigirajo, kako mora biti v zaporih. Jaz pravim, da zapor bi morali biti takšni, kot včasih, da se jih je človek

bal. Tudi v policiji je enako. Ti mulci se jih nič ne bojijo, kar jezike jim kažejo. Mene so rinili v policijo, ko sem prišel iz vojske.

A: Aha, so želeli, da ste policist?

B: Ja, mene so zelo rinili notri, ker sem imel dobro karakteristiko in ker nisem bil prej nič kaznovan. Še prej so mi rekli, če bi se aktiviral za vojaka, za vodnika, pa sem rekel ne. Potem so me pa za policista gonili do leta 1956, potem sem pa jaz rekel, dokler bo en mulc lahko v policiste pljuval, policist pa ga ne bo smel udariti nazaj, potem nima smisla, da sem jaz policist. Od takrat so me pustili na miru. Vidite, jaz sem bil tudi mlad, tako kot drugi, pa nisem nikoli imel težav s policijo. Jaz sem vedel, kaj lahko in česa ne smem. Že če bi kakšno žensko nadlegoval, bi mi že domačini rekli, da sem prasec in podobne besede.

A: Torej ste bili tako že vzgojeni od majhnega.

B: Ja, taka je bila vzgoja, dandanes pa ne vem, kako lahko vse to dopuščajo. Delajo vse demokratično, a potem pravijo, koliko je posilstev. In kdo je kriv? Zakon! Če se en moški »spetlja« z neko 18-letno punco in če je proti njej uporabil silo, se ga mora najstrožje kaznovat. Enega, dva, tri bodo, več jih pa ne bo treba, ker bodo dobili strah. Veste, v našem kraju je bil samo en primer, za katerega vem, da je eden enkrat ubil taščo. Ne vem, za kaj se je šlo, ampak vem pa, da je to taščo skuril v peči, kar je ostalo, je vrgel pa v reko. Ta moški je prišel iz zapora po vojski in je bil nekako izločen od ljudi. Kaj je bilo to za en primer. Ta človek ni imel nekega pravega prostora v družbi.

A: So ga kar nekako izločili torej?

B: Ja, ker je ubil taščo. Danes pa človek nekoga ubije in zamalo, da mu ne dajo celo nagrado za to. Pred leti se spomnim primera, ko je mulc poškodoval staro mamo, ker mu ni dala denarja. Vse je ostalo kar tiho, ne vem, če so ga sploh kaj kaznovali. Pravili so, da mu je stara mama vedno dajala denar, potem je pa ta fant dobil neko družbo in je bilo tistega denarja premalo in tako jo je začel izsiljevat. Ko ta stara mama ni mogla več dajati dovolj denarja, jo je pa poškodoval. Jaz se spomnim, v katerem bloku je živela, ker sem bil tam. Jaz sem 16 let delal kot reševalec v Ljubljani.

A: Ste še kdaj med službo videli kakšne prizore nasilja?

B: Ja, vse sorte je bilo. Enkrat sem šel v Zalog po žensko, ki je bila vsa črna od udarcev, ker je bila pretepena. Nikoli ne bom pozabil, kako je bila ona čisto pretepena, moža pa so že prej odpeljali policisti. To je bilo nasilje. Bil sem enkrat tudi v Šentvidu, ko je možakar prišel iz službe in vprašal ženo, če ima kaj za jest. Žena mu je rekla, da ni nič skuhala, ker je imela obiske in ni utegnila. On se je malo razburil, ker pa je mel kartoteko že v Polju, so nas pa poklicali, da naj ga odpeljemo kar v Polje. Peljali smo ga v Polje in potem nazaj domov, ker ni bilo videti, da bi moral biti zadržan tam. Kaj je bilo potem naprej, pa ne vem, vem pa, da je rekel takrat, da se bo ločil od žene. On je cele dneve delal, zvečer je prišel lačen domov, ona ni imela pa nič kuhanega. Jaz bi se tudi ločil od take. Rajši se ločim, kot pa da izvajam nasilje nad njo!

A: Kaj pa izven službe, ste kdaj naleteli na kakšne prizore nasilja?

B: Ja, sem. Na Podutiški so bile neke barake in notri so stanovali neki moški. Gradbeni delavci. Enkrat smo se peljali z avtobusom domov in je bila ena punca, ki je delala v kliničnem centru. Jaz sem jo poznal samo na videz. Ti moški so šli kar za njo, jaz sem šel pa zadaj. Ona se je bala in je počakala mene in mi rekla, da se boji, kaj ji bodo ti moški naredili. Jaz sem ji rekel, naj se nič ne boji in sem šel z njo do doma. Ko so ti moški videli, da grem jaz z njo, so se kar ustavili in niso šli več za njo. Jaz sem jo pospremil do njenega doma potem sem šel pa nazaj in domov, ampak sem še srečal te moške tam na cesti.

A: Pa vas je bilo kaj strah takrat?

B: Ja, veste, štirje so bili in ni mi bilo vseeno. Spomnim se, da sem imel na glavi eno tako veliko kapo in ti moški so rekli »dajmo temu starčku vzeto to kapo«. Jaz sem jim pa rekel, da če se bodo hitro pobrali, da bom poklical policijo in potem so se res pobrali. No, to je bil recimo en tak primer. Se pa spomnim tudi enega primera, ko sem vozil službeno v Sarajevo. Midva s kolegom sva vozila robo iz Nemčije v Beograd, da so jo tam carinili. Potem je pa enkrat prišla komanda, da jo bodo carinili v Sarajevu. Midva sva prišla v Sarajevo že zjutraj in potem sva dolgo čakala, da sva lahko razložila tovor. Tam sva šla jest v eno gostilno, kjer so pekli samo čevapčiče in ražnjiče. Naročila sva vsak deset čevapčičev in ko so jih prinesli, so bili ti skoraj surovi in pokvarjeni. Poklicala sva kelnarja in sem rekel, da tega ne bom jel, ker je pokvarjeno. Kelnar je rekel, da če jeva ali ne, da plačati morava, ker je naročilo že vnesel v računalnik. Potem so od zadaj prišli še trije kelnarji in naju napadli – drli so se, naju zmerjal, nato pa so se umaknili nazaj. Jaz sem zahteval, da pokličejo policijo in kmalu sta prišla dva policista. Začela sta naju popisovati, ampak jaz sem rekel, da dokler ne pride inšpekcija, ne bom dal svojih podatkov. V tistem je prišla inšpekcija in stopila na najino stran. Eden od inšpektorjev je bil v šoli v Sloveniji in naju je potem povabil na kosilo v en hotel in mislim, da je tudi plačal potem on to kosilo.

A: Veste, kaj me pa sedaj zanima?

B: Kaj?

A: Ko vam nekdo omeni besedo nasilje, na katero obliko nasilja najprej pomislite?

B: Na spolno nasilje ali pa na pretep. Jaz tega absolutno ne odobravam. V Mariboru sem videl tak primer in zamalo, da jih nisem še jaz dobil. Tam na začetku, ko se pride v Maribor, sta bila en fant pa punca. Jaz sem stal tam pred našo poslovalnico in vidim eno punco, ki gre po ulici, za njo pa pride en fant in jo začne vleči za roko. Ona se je branila, da ne gre z njim, on je potem postal bolj grob. Jaz sem prišel zraven in rekel, da naj jo pusti na miru, če vidi, da ga ne mara.

A: Vi ste se torej vmešali zraven?

B: Ja, vmešal sem se zraven, potem pa sta prišla zraven še dva fanta, prijatelja od tega fanta. Jaz sem jim rekel, da bom poklical policijo, če ne bo miru. Ona je tisti čas stekla stran, mi smo se pa tam malo pregovarjali, da to ni lepo. Povedal sem jim, da mimo hodijo Avstrijci, Nemci in ostali ljudje in bodo mislili, da smo Slovenci divjaki. Jaz sem dal pa veliko na Slovenijo in sem zato se vmešal. Oni so bili potem kar tiho in so se hitro pobrali. Veste, jaz sem veliko tega dal čez, ker sem veliko hodil po Srbiji pa Makedoniji. V Makedoniji nisem nič posredoval, samo videl sem. Ponoči sem spal v prikolici od tovornjaka na parkirišču

pri enem podjetju in sem slišal neko kričanje zadaj. Jaz sem se oblekel in šel ven in videl moškega pa žensko. Nisem ravno dobro videl, ker je bila tema, ampak ta moški jo je ščipal oz. ne vem točno kaj je počel, da je ta ženska tako kričala. Onadva sta me videla in sta odnehala ter šla stran na cesto. Tam je moški to žensko klofutnil, jo sunil v rit in potem sta šla vsak po svoje. Naslednji dan sem o tem pripovedoval v skladišču in en Makedonec mi je rekel, da pri njih je tako, da če fant ne drži punce v strahu, potem ga ona nima rada. Si morate misliti? To je še slabše kot pri živalih!

A: Sedaj pa me zanima, kako ste si vi v življenju izoblikovali predstavo o nasilju. Kaj je vplivalo na vašo predstavo o nasilju?

B: Zame je nasilje vse, kar je storjeno na silo. Tudi, če ti nekdo hlače dol potegne na silo, je to že nasilje.

A: So vas morda že v družini kaj učili o nasilju?

B: O, ja. Moja mama je bila stroga, ni pa bila preveč pobožna. Če bi ona zvedela, da sem jaz kje kaj počel na silo, bi me pa verjetno tudi z loparjem za kruh udarila. Ona je udarila, pa ni bilo važno s čim. Pri njej si se moral vedno paziti. Mama je bila zelo stroga, ata pa ne. On je bil bolj dober, on me ni nikoli udaril. Me pa je kdaj poklical k sebi pa rekel, da sem kaj naredil narobe ali česa ne smem narediti. Jaz sem bil kar priden. Star sem bil komaj 10 let pa sem že vse delal. Kar se tiče tega nasilja, je mogoče bilo kaj tudi med vojsko, ampak so se bali povedat. Če je kakšen kakšno žensko malo bolj na ostro prijel, da mu je podlegla, si ta ženska niti ni upala povedat. Jaz sem si od leta '41 vse dogajanje zapisal. Mislim to medvojno dogajanje. Ta papir mi je en kolega dal, ampak mislim, da ga imam nekje doma.

A: Prej ste omenili, da so vas že od otroštva učili, kaj se sme in česa ne...

B: Ja. Učili so me, da se ne sme krasti. Bog ne daj, da si kateremu kaj ukradel! Potem drugo, da ni dostojno za otroke, da komu pokažeš jezik. Če si to naredil, si dobil batine. Včasih so topli, zdaj ne smejo več. Včasih te je klofutnil lahko, kdor te je hotel. Tam pri nas je bil en tak, da te je z gajžlo užgal, če ga nisi pozdravil, ali pa te je sunil v rit. Če si ga pa pozdravil, ti je pa nazaj rekel »kdo te je pa kaj vprašal«. Veste, tudi odrasli so bili nesramni. Rajši smo se mu izognili in šli daleč okoli, da ni mogel priti do nas. Jaz sem hodil v šolo samo do leta '41, potem pa nič več. Učitelja so aretirali, učiteljico pa ustrelili. Veste, tudi v šoli je bilo zelo strogo. Bog ne daj, da si ti zaklel ali pa, da si hotel kaj kakšni punci. Ni govora! Učitelj te je takoj nažgal po riti.

A: Ste tudi vi kdaj doživeli, da so bili učitelji nasilni do vas?

B: Ja, ja, topli so. Tudi duhovniki so topli. Spomnim se enega suhega duhovnika, ki je tepel s palico, debelo kot moj prst. Te je tako užgal po hrbtu, da si se kar polulal malo zraven. Jaz sem imel en tak primer, ko sem pomagal eni puncici iz naše vasi. Stopnica na kor v cerkvi je bila podrtá in ni mogla stopiti na naslednjo stopnico, zato me je prosila, če ji lahko pomagam. Jaz sem jo samo malo potisnil gor, da je lahko šla pogledat kor. Veste, eni niso sploh vedeli, kakšen je kor. Jaz sem ji pomagal, župnik je pa samo priletel s palico in me dvakrat udaril čez rit ter rekel, naj ne šlatam punc za rit. Jaz je nisem nič šlatal, samo potisnil sem jo višje. To je bilo takrat zelo strogo.

A: Se je takrat dalo kaj narediti v tej smeri, da vas ne bi več topli?

B: Ne, ne, nič. Takrat je bilo dovoljeno tepsti otroke s palicami, s pasovi, z roko. Mene so domobranci pretepli med vojno leta '44. Jaz sem bil tak velik pa suh in so me kar popokali in me gnali v eno hosto. Tam je bila ena jasa in so nas pretepli. Bilo nas je več in smo stali en tam, drugi tam, tretji tam,... Domobranci so nas spraševali navzkrižno, če smo nosili plakate za propagando po vasi, ampak jaz nisem nosil in tega nisem mogel priznati. Takrat so nas kar dobro natepli. Oklofutali so nas okoli ušes in potem še osem dni nisem nič slišal. Mama je stala zadaj za mano, ampak je nisem slišal. Potem se je pa počasi izboljšalo, ker smo bili še mladi in se je lahko še pozdravilo. Torej pri nas je bila že od majhnega taka vzgoja, da smo bili proti nasilju.

A: Kaj bi pa rekli, katerega nasilja je pa danes, v današnjem času največ?

B: Danes, kolikor berem v časopisu, je bolj grobo nasilje.

A: Mislite na fizično nasilje?

B: Ja, tako, fizično. Kar se tiče teh posilstev, je zadnjič enkrat pisalo, da je pri nas menda vsaka tretja ženska posiljena.

A: To so strašni podatki!

B: Ja, res so grozni podatki. Pisalo je tudi, da se ljudje preveč pretepajo.

A: Čemu, mislite, da je toliko tega pretepanja?

B: Kazni so preslabe po mojem mnenju. Veste tisti primer, ko je eden ubil oba starša otrokom potem pa še sebe. To je strašno! Kdo ve, kje so zdaj ti otroci. Verjetno kje pri drugih ljudeh. Jaz sem se zjokal, ko sem videl, kako so policisti dva fantka posedli v marico in jih odpeljali. Zgledalo je, da jih peljejo kot zapornike, pa nista bila nič kriva, ker sta bila še otroka. Mogoče sploh nista vedela, kaj se dogaja. Šok sta verjetno doživela že takrat, ko sta videla ustreljeno mamico. Meni je bilo tako hudo za njiju. Najbolj se mi je zdelo pa grdo, da so jih odpeljali s policijskim avtom. Zakaj ju niso dali v civilni avto? Oprostite, ker bom to rekel, ampak jaz sem takrat preklel tisto socialno delavko. Ta ni bila sposobna za svoje delo. To res ni bilo lepo, kar so naredili. Kot sem rekel, grobega nasilja je veliko, za to pa je kriv zakon. Kazni so premajhne! Poglejte, pretepe žensko pa dobi dve leti zaporu ali pa celo pogojno. To ni nobena kazen! Tudi če je v zaporu, ni nič, ker tam pa živijo kot lordi. Pri nas je nujno, da spremenijo zakon. Jaz sem ležal na slamaricah, danes pa v zaporih ležijo na tafinih jogijih. Jaz tega sploh ne odobravam, ampak narediti pa tudi ne morem nič. Če bi jaz imel kaj besede pri tem, bi uvedel slamarice ali pa deske, da bi spali na njih. Zapor bi bil strog. Čez dan bi morali delati, jedli pa bi krompir in fižol, nobenega mesa. Danes pa tam ležijo in se imajo lepo. Hvala bogu, jaz še nisem bil v zaporu, raze enkrat sem šel enega iskat v zapor v Ljubljani. Takrat sem bil reševalec in sem ga šel iskat, ker je delal samomor in si je prerezal žile na roki. Enkrat sem pa enega zapornika peljal v Makedonijo in on je bil shizofrenik. Ne vem, kako je prišel v Ljubljano, ampak so pa rekli, da je bil nagnjen na krajo in posilstva. Eno staro žensko je posilil in ji ukradel za 300 tisoč lir. Potem so ga dali v zapor v Ljubljani in je bil tepen od ostalih zapornikov. Prej je bil menda že po drugih zaporih v Münchnu in še nekje. Notri v zaporu so bili tudi taki, ki so delali in so hoteli imeti mir ponoči, a on je pa ponoči zganjal nemir in zato so ga pretepli. No, vse take stvari sem jaz doživel. Tudi v Sloveniji je bilo nasilja veliko. Se spomnim enkrat je en moški doma vse razbil in ljudje okoli njega so morali zbežati, ker je imel lovsko puško. Policisti

so ga potem vklenili in potem sva ga midva s kolegom odpeljala v Polje. Mi smo ga klicali veslač, ker je vedno govoril, da je državni prvak v veslanju. Tega istega smo potem šli iskat čez čas v hotel Slon. Takrat je vpil, da bo vse pobil, tudi v naju s kolegom se je zapodil, ampak sva ga obvladala. Potem so prišli policisti in ga aretirali. Od takrat naprej ga nisem več videl. Spomnim se še enega primera, ko je en moški na kmetiji vse razbil in sva spet šla midva s kolegom tja kot reševalca. En čas se nam je upiral, potem je pa videl, da ne more nič. Potem smo ga pa odpeljali v Polje. Tukaj v domu imamo tudi eno tako, da je bolj nemirna in kar hodi od enega do drugega in kakšne take čudne stvari govori.

A: Zdaj me pa zanima, kje je za vas tista meja, ki ločuje dejanje, ki je sprejemljivo od dejanja, ki je že nasilno. Kje je po vaše tista meja?

B: V odnosu. Če vidiš, da nekdo nekoga grabi, ga boksa ali kaj takega, to je že nasilje. Če se pa samo prepirata, potem je pa tukaj tista meja. Iz prepira lahko pride pretep ali pa popuščanje. Jaz sem videl, ko je moški udaril žensko, ona ga je pa nazaj. Ampak, veste kaj? Ona ga je bolj udarila nazaj kot je on njo. On je potem šel za njo in ji rekel, da ona ga pa ne bo tepla. Ona je pograbila stol in ga kresnila in tako je ta moški obležal na tleh.

A: Vi ste bili takrat zraven, ko se je to dogajalo?

B: Ja, jaz sem gledal od daleč.

A: Niste takrat nič prišli zraven in ju poskušali pomiriti?

B: Ne, kje pa. Mi smo vedeli, da se onadva večkrat prepirata, poznali smo razmere pri hiši. Mi smo se pri tem bolj smejali in ugibali, kaj se bo zgodilo. Iz tega se je potem razvil celo en vic, če se ne motim. Ja, pri nas je bilo kar nekaj takih primerov.

A: Mislite primerov, ko je bila ženska nasilna?

B: Ja, ja! Bila je ženska močna in delovna in je moža pregonila tako, da se še jokati ni mogel.

A: Ste morda pozneje, po vojni, doživeli kdaj, da je bil kdo nasilen do vas?

B: O, ja, sem doživel.

A: Kdaj se vam je kaj takega zgodilo?

B: Jaz sem bežal.

A: Kaj se je takrat zgodilo?

B: Nič. Mi smo bili na veselici in so eni navalili na nas, ampak kar brez razloga. Sploh ni bilo nič, noben ni nobenemu nič naredil, nič rekel ali kaj takega. Ko smo mi šli – bili smo trije, so prileteli za nami. Jaz sem imel pri sebi en »poliček« in sem ga vrgel v enega, potem sem pa bežal domov. Drugič so prišli, da nas bodo pretepli, ampak nas je bilo takrat na kupu sedem in si niso upali. Niti ust si niso upali odpreti. Še za pijačo so dali in potem so šli. To je bila pač fantovska zabava.

A: Aha, ni se pa zgodilo, da bi bili kaj poškodovani?

B: Ne, ne, noben ni bil nič poškodovan. Veste, to so bili eni, ki so izzivali na vsaki veselici.

A: Vedno eni in isti?

B: Ja, vedno isti. Potem so pa morali nehat, ker so enega ubili. Jaz sem bil povabljen k eni gospodinji na proslavitev, ker so jim priklopili elektriko. Mama me je še vprašala, če bom šel, pa sem rekel, da ne, ker sem moral iti na delo v Ivančno Gorico. Ravno prav, da nisem šel, ker bi verjetno v tistem pretepu ali branil ali pa pomagal. Poznal sem namreč ene in druge. Zgodilo se je namreč, da je eden enega udaril z eno železno palico po glavi in ta je samo padel dol in umrl.

A: Takoj je umrl?

B: Takoj tam. Tisti, ki ga je udaril, je dobil devet let, ostali, ki so bili pa zraven, so dobili pa po leto in pol.

A: Aha, torej so bili kaznovani?

B: Ja, so bili kaznovani. Veste, to je bilo direkt po vojni in človeka ubiti ni bilo kar tako. Danes ga kar ustrelili tam in malo da ne dobi nagrade za to. Takoj po vojni je bila to ena grozna stvar, da si človeka ubil. Ja, kaj čmo, tako je bilo.

A: Se vam zdi, da se o nasilju danes govori kaj več, kot v času vaše mladosti ali se je takrat morda govorilo več kot danes?

B: Veste, da bom rekel, da se zdaj skoraj govori manj kot včasih, ker se je narod na to že kar nekako navadil. Včasih, če je kdo koga pretepel, so se vsi zgražali, kaj je naredil. To je cela okolica zvedela, sploh na podeželju. Danes pa imam občutek, da se je narod kar navadil na to. Novice sicer veliko pišejo o tem, ampak ljudje so pa kar tiho. Danes ni to nič več tako razburljivo kot je bilo včasih. Kar nekako, kot da to mora biti. Če pa tako na splošno pogledamo, pa je danes narod postal precej agresiven.

A: Se vam zdi, da je dane svec nasilja, kot pa ga je bilo včasih?

B: Ja, več, več. Zdaj ga je več, kot ga je bilo včasih. Po moje je bilo med letom '60 in '65 kar mirno.

A: Kaj pa po letu '65?

B: Potem pa se je že spet malo začelo z nasiljem. Po letu '90, ko je prišla ta demokracija, pa ljudje mislijo, da lahko delajo kar hočejo. Zdaj ni več take discipline. Včasih je prišla policija, te zaprla, tudi pretepla, če je bilo treba. Zdaj je kar vse dovoljeno.

A: Kaj mislite, da je vzrok nasilju? Zakaj prihaja do nasilja? Zakaj so ljudje nasilni?

B: Malo bi rekel, da je kriva vzgoja, malo demokracija, ta sistem. Ljudje se ne bojijo. Kriv je pa malo tudi standard.

A: V kakšnem smislu standard?

B: Da nima narod službe. Nimajo službe in so nervozni, potem pa malo popijejo, pridejo domov in se začnejo razburjat. Če bi imeli službo, bi delali in prišli domov utrujeni in šli spat. Tako bi dali mir, če pa nimajo službe, pa nimajo nič za delat. To bi rekel, da je tudi malo vzrok za nasilje. Pri kakšnem to deluje, pri kakšnem pa ne. Kakšen je pa srečen, da nima službe, da lahko dobiva dodatke in zraven dela na črno.

A: Nekateri pravijo, da žrtev sama izzove nasilneža, da je potem on nasilen do nje. Mislite, da to drži?

B: Ja, tudi to je lahko.

A: Kdaj? V kakšnih primerih?

B: Veste, zdaj vam bom pa nekaj povedal. Ene ženske znajo izzivat. Moja mama je vedno rekla, da če pride moški domov pijan, je najboljši, da ga tisti dan pustiš pri miru, da se naspi in mu potem naslednji dan šele poveš, kar te teži. Ene ženske so pa take, da pride moški pijan domov in one se začnejo nanj dret, ga zmerjat in podobno. Moškega to razjezi in jo tako udari. Če jo on udari, ona potem še bolj godrnja in potem jo še bolj udari. Potem pa pride tudi do krvi. Če bi pa ženska bila tiho, pa tega ne bi bilo. Kar se pa tiče spolnosti, pa hodijo ene ženske na pol nage poleti. Kakšnega takega strastnega moškega kar potegne k njej. Včasih so ženske nosile taka čisto mini, mini krila in se je skoraj vse videlo. Danes se mi zdi, da se malo bojijo in ne nosijo več tako kratkih. Po moje so dobile malo strahu.

A: Se vam zdi, da je nasilje dovolj izpostavljeno v medijih?

B: Meni se ne zdi prav, da se nasilje tako izpostavlja v medijih. Ženske ne bi smele nositi takih mini kril, ampak vsaj tam do kolen. Veste, jaz sem videl razna lepa dekleta, ko sem vozil po tujini. Kakšen strasten moški se je težko vzdržal in je izkoristil priliko, meni pa ni na kraj pameti prišlo, da bi kaj takega naredil. Malo so pa tudi ženske krive. Bi pa moral biti zakon drugačen, ker danes se nihče nič ne boji.

A: Kaj mislite, da bi se dalo narediti, da bi bilo manj nasilja?

B: Samo strogost!

A: V kakšnem smislu strogost?

B: Večje kazni, bolj stroge kazni, bolj strogi zapori. Zapori bi morali biti strogi, da bi se zločinci bali iti v njih. Samo to bi bilo potrebno! Jaz sem siguren, da tisti, ki po zelo nastradal v zaporu in dobil veliko kazni, ne bo več delal tega, kar je. Če se pa stvar ponovi, potem bi jih jaz pa rezal. Marsikdo bi rekel, da sem norec, ker govorim take stvari, ampak s tem bi se dalo preprečiti na primer te spolne napade. Če se oni ne bodo bali, potem ne bo nič. Jaz ne želim nikomur zapora, ampak nekaterim je pa zapor potreben. Eni zaslužijo, da gredo v zapor. Smrtna kazen bi bila pri nas nujna.

A: Samo smrtna kazen je pri nas prepovedana.

B: Ja, prepovedana je. Pri nas je najvišja kazni, če se ne motim, 30 let. To ni nič! Odsluži 30 let in pride ven. Poglejte Trobca. On je potem v zaporu še enega ubil in dobil še dodatnih 10 let in potem se je sam ubil.

Drugače bi prišel ven in nadaljeval. To je čisto praktičen dokaz. Jaz pravim, da so kazni premile. Potrebno bi bilo uvesti bolj stroge kazni. Tako, to jaz mislim.

A: Hvala vam. Res ste bili zelo izčrpni in ste mi zelo veliko povedali. Iskrena hvala.

INTERVJU I

Datum pogovora: 13. 2. 2018
Trajanje pogovora: 21 min
Spol: moški

A: Pozdravljeni. Če ste pripravljeni, lahko kar začneva.

B: Pa dajva.

A: Za začetek me zanima, kako bi vi definirali nasilje. Kaj je nasilje?

B: Nasilje je nekaj takega, da nekaj narediš nekomu drugemu. To je nasilje. Drugega ne more biti. To je absolutno grdo dejanje. Ne odobravam jaz nasilja. Absolutno ne. Boljše je, da se vodi nek lep pogovor pa se vse dogovori, kot pa nasilje.

A: Ko vam nekdo omeni nasilje, na katero obliko nasilja najprej pomislite?

B: Jaz? Jaz nisem nič naredil narobe.

A: Ne, ne. Ne mislim, da ste vi kaj naredili narobe. Mislila sem, na katero obliko nasilja se najprej spomnite, ko slišite besedo nasilje.

B: Pomislim, da bo nekdo nekaj hudega naredil.

A: V kakšnem smislu? Z udarci, besedami, kako drugače?

B: V tem smislu, da me bo kdo izsiljeval ali kaj takega.

A: Pomislite še na kaj drugega?

B: To bi bilo to. No, mogoče še, da te kdo prisili v nekaj, da nekaj dobi od tebe. Na ta način. Vsiljevanje je nasilje.

A: Kako ste si pa vi zgradil predstavo o tem, kaj je nasilje? Kaj je vplivalo na oblikovanje vaše predstave?

B: O nasilju velikokrat berem v časopisu v kroniki, da koga izsiljujejo. To potem pomaga, da si izoblikujem neko mnenje o nasilju. Nasilje je grda stvar, veste. Berem te časopise in sem na tekočem z dogajanjem. Ta izsiljevanja so vse bolj pogosta.

A: So vas v otroštvu tudi kaj učili o nasilju? Npr. starši doma?

B: Otrok se ne sme tepsti. Jaz sem absolutno proti temu, da se jih tepe. Boljše je, da se z otrokom pogovoriš, kot pa da ga udariš. Če ga udariš, nisi s tem nič dosegel. Otrok te bo tako samo še bolj zasovražil. Pa tudi otrok bo potem isto delal naprej. To je sigurno.

A: Kaj pa ko ste bil vi majhen, so vas starši kaj učili o nasilju - kaj se sme, kaj ne?

B: Moji starši so bili zelo sproščeni, dobrosrčni in vedno so rekli, da ne smem krasti ali kaj takega. Rekli so, naj raje lepo prosim, če bom kaj rabil, krasti pa da ne smem. To sta me vedno učila ata pa mama.

A: Se pravi, da sta vas učila, da vse rešite na lep način.

B: Tako je. Onadva sta bila vzgojena na lep način in to sta prenašala tudi na mene.

A: Ste celo življenje enako gledali na nasilje ali se je ta pogled kaj spreminjal?

B: Ves čas sem gledal tako, da se ne sme nič izsiljevati in podobnih stvari.

A: Kaj bi rekli, katerega nasilja je danes v družbi največ?

B: Danes v družbi? Hm ...

A: Kaj mislite? Ni potrebno, da poveste točno. Povejte po vašem občutku, katerega bi bilo največ.

B: Bi rekle, da tega, da ti kar naprej neke stvari vsiljujejo po televiziji.

A: Mislite preko reklam?

B: Ne, ne preko reklam. Mislim bolj to v parlamentu, ko so eni za to stvar, drugi pa za drugo. Vsaka stran hoče prikazati in uveljaviti svoje stvari, jih vsiljevati ljudem.

A: Tega je po vašem mnenju največ?

B: Ja, sigurno. Tega je zelo veliko na raznih sejah v parlamentu. Eni so za, drugi so proti in tako eni drugim vsiljujejo nekaj.

A: Čemu mislite, da je tega tako veliko? Zakaj se to vsiljevanje tako pogosto pojavlja?

B: Zato, ker vsak misli, da ima prav. Eni mislijo, da je to tako in da imajo oni prav, drugi pa mislijo, da imajo oni prav.

A: Kako bi vi ločili med dejanjem, ki je že nasilje in dejanjem, ki še ne sodi pod nasilje? Kje bi vi rekli, da je meja?

B: Srednja stvar je zagotovo pogovor. To je to. Če je brez nasilja, se da vse lepo pogovoriti s pogovorom. To je najlepše. Če pa se ne da rešiti s pogovorom, je pa že nasilje.

A: Ste morda že kdaj v življenju v javnosti naleteli na kakršnekoli prizore nasilje?

B: Veste, jaz sem celo Evropo prevozil po dolgem in po čez, bil sem v vseh državah, ampak nisem nikoli naletel na kakšno nasilje.

A: Se pravi, da prav nikoli niste naleteli na nobeno obliko nasilja.

B: Ne, prav nikoli nisem naletel na kaj takšnega. Če bi slučajno naletel, da bi nekdo neko žensko izsiljeval, bi ji jaz šel takoj pomagat. Takoj, takoj.

A: Če prav razumem, bi brez pomisleka šli in pomagali ženski?

B: Sigurno, če bi se kaj takega zgodilo.

A: Vas ne bi bilo nič strah, da bi nasilnež potem napadel še vas?

B: Čisto nič. Jaz sem se vedno rad pomagal tistim, ki so napadeni. Treba je pomagati, če kdo koga napade.

A: Lepo. Marsikdo reče, da to ni njegova stvar in bi se raje umaknil.

B: Ne, to ni pravilno. Kaj bo tam neka uboga ženska ali otrok ali kdorkoli naredil, če drugi ne bodo pomagali. Sami se ne bodo mogli rešiti.

A: Ste morda kdaj videli kakšne prizore, ko je kdo koga napadel z besedami? Da ga je npr. zmerjal, poniževal ali kaj takega? To je namreč tudi nasilje. Psihično nasilje.

B: A veste, da se mi je pa ravno včeraj nekaj zgodilo. Sem bil v Mercatorju na Slovenski cesti in je bil na blagajni pred mano en starejši moški. Kar je nakupil, je pobral iz blagajne in ko je odhajal, je začel zmerjati prodajalko in govoril psovke, ampak sploh brez razloga. Kar tako. Sem še sam pri sebi rekel, kaj neki mu je, da se tako obnaša.

A: Morda ga je kaj zmotilo.

B: Ja. Verjetno nima v glavi vse v redu. Ker je kar za brez veze začel zmerjati trgovko.

A: Pa ga je prodajalka slišala, ko ji je to govoril?

B: Seveda, saj je bila zraven, ampak ni nič rekla. Sem ji še jaz rekel, kaj neki je temu človeku in je rekla, da ne ve.

A: Je potem kar molčala in ni nič odgovorila temu moškemu nazaj?

B: Ja, on je vzel vrečko in šel ven.

A: Vam je bilo neprijetno v tej situaciji?

B: Ja, sigurno. Meni je bilo neprijetno in trgovki sigurno tudi. Vsak je pogledal, kaj se dogaja, ko smo stali v vrsti. Ampak kaj pa češ naredit. Še dobro, da je šel hitro ven. To ni človeško.

A: Ste morda vi kdaj osebno doživeli kakšno nasilje?

B: Ne, moram reči, da nikoli ni bilo kaj takega. Tudi v službi ne, ker smo se vedno dobro razumeli in ni bilo nasilja ali kakšnega izsiljevanja.

A: Kaj pa morda v otroštvu? So vas starši kdaj za ušesa ali pa da ste se stepili s kakšnimi prijatelji ali kaj takega?

B: Ne, zares se nisem nikoli stepel. Nisem bil jaz nikoli vročekrvnež, da bi se kar začel pretepat. Starši me pa tudi niso nikoli topli ali da bi me kdaj za ušesa, ker so me imeli zelo radi. Vedno so mi govorili, da naj bom priden, pošten in to je to.

A: Se pravi, da niste nikoli bili deležni nasilja.

B: Ne, nikoli. Nikoli tudi nisem slučajno padel v kakšen pretep. Res, nikoli.

A: Ste morda kdaj opazili kakšen prepir med možem in ženo, kjer je bilo tudi nasilje?

B: Midva s pokojno ženo sva imela razumevanje en do drugega. Prišlo je sicer kdaj pa kdaj do kakšnih nesoglasij, kar je tudi prav, ampak nikoli se pa nisva žalila ali zmerjala. To pa nikoli!

A: Ste morda pri sosedih ali kje drugje videli kakšne prepire med zakonci, kjer je bilo tudi nasilje?

B: Ne, nisem nič kaj videl. Sicer sem kdaj slišal, da se je kdo prepiral pa zmerjal malo za brez veze, ampak kaj resnega pa nisem nikoli slišal. Grdih besed nisem slišal in tudi midva z ženo si med sabo nisva nikoli en drugemu rekla kaj grdega. Nikoli. Pravijo, da v zakonu morajo biti tudi prepiri, ampak midva se nikoli nisva zares prepirala. Pride nesoglasje, ampak ga s pogovorom rešiš pa je.

A: Če primerjate nekoč in danes – kdaj se je v družbi več govorilo o nasilju? V času vašega otroštva ali danes?

B: Včasih je bilo nasilja veliko manj kot pa ga je zdaj.

A: Zakaj mislite, da ga je bilo takrat toliko manj kot zdaj?

B: Kaj pa vem. Nekako je bilo življenje bolj sproščeno kot zdaj. Zdaj je vse bolj napeto, sploh finančno in zato pride večkrat do nasilja. Tudi v družinah se pojavlja nasilje.

A: Se je tudi govorilo o nasilju manj kot danes?

B: Manj, manj. Včasih se ni nič govorilo o takšnem nasilju, kot je zdaj. Tega včasih ni bilo. Tudi pri poročilih niso nikoli poročali o tako hudem nasilju pa krajah in tem, zdaj pa slišimo, da je nek človek napadel v Ljubljani starejšo žensko in take stvari. Tega včasih ni bilo.

A: Vsak dan se skoraj zgodi kaj takega.

B: Ja, res je. Ravno danes je v Slovenskih novicah pisalo, da je bil nekje na Dolenjskem pri Sevnici rop. Žena je bila doma, mož je šel v službo in ko je nekaj zaslišala na hodniku, je mislila, da se je mož vrnil, ker je kaj pozabil. Slišala je, da nekdo pritiska po sefu in je mislila, da je mož. Ko je šla pogledat, je bil tam en

zamaskiran človek in jo je prisilil, da je iz sefa vzel 15 000 evrov in šel z njim kdo ve kam. Takih stvari je danes veliko. Kraje, vlomi. Tega je res veliko.

A: Bi rekli, da je nasilje dovolj izpostavljeno v medijih?

B: V mestu?

A: Ne, ne, v medijih.

B: Aha, v medijih. Ja, veliko se pojavlja nasilje v medijih.

A: Se vam zdi, da je torej dovolj izpostavljeno v medijih ali bi morali biti več, morda manj?

B: Boljše je, da sporočijo, da ljudje vedo. Če ljudje vedno, da je nekje nasilje, bodo potem bolj previdni.

A: Se pravi, da ima izpostavljanje nasilja v medijih pozitiven vpliv?

B: Ja, sigurno je to pozitivno. Novinarji naj povedo tisto, kar se dogaja, ker to ni nič narobe. Pomembno je, da je narod seznanjen s tem.

A: Nekateri ljudje pravijo, da pojavljanje nasilja v medijih spodbudi ljudi, da so potem še oni nasilni. Kaj pravite na to?

B: Ne, to nikoli ne more biti res. Tistega, ki je bil okraden, ne bo to nikoli spodbudilo, da bo šel potem še on krast. No, mnenja so različna.

A: Tako je. Kaj mislite, kaj zakaj so ljudje nasilni? Kaj je vzrok?

B: Do nasilja sedaj največkrat pride, ker je kriza. Kriza je predvsem na denarnem področju in zato je največ nasilja danes. Kraje bank in podobno – tega je danes zelo veliko. V večini pa to počnejo mladi, starejši ne.

A: Je morda še kaj drugega lahko vzrok za nasilje?

B: Nekateri ljudje so že sami po sebi nasilni, so nekako podvrženi temu nasilju. To je v ljudeh, brez tega ne morejo in težko se iz tega spravijo. Veliko na ljudi vpliva tudi alkohol pa razne droge. Takrat je človek čisto zgubljen in ne ve, kaj dela. Še posebej droge.

A: Nekateri ljudje pravijo, da so si žrtve same krive, da jih je nasilnež napadel. Se s tem strinjate?

B: Ne, žrtev ne more biti sama kriva. Poglejte na primer to – gre ena gospa po pločniku in ji eden zagradi za torbico. Oni ni tukaj nič kriva. To je izsiljevanje oz. kar kraja. Zaščitila bi se lahko le tako, da torbice sploh ne bi imela s sabo, ampak torbico pa mora imeti sabo, ker ima v njej nujne stvari, denar in to. Brez torbice ne more biti. Torej, nikakor ni ženska kriva, da jo je nekdo napadel. Absolutno ne.

A: Kdo bi morda rekel, da žrtve same izzovejo, da jih nasilnež napade. Kaj mislite, je to lahko res?

B: Ah, kje pa. Nihče ne kaže na okoli, da ima torico pri sebi in ponuja, da ga okradejo.

A: Menite, da so nasilneži tako moški kot ženske?

B: Ja, zadnje čase opažam, da so tudi ženske nasilne.

A: Kje ste to opazil?

B: Opažam tukaj po centru Ljubljane, ko se nahajajo ljudje iz raznih drugih držav – Romunije, Bolgarije. Med njimi so tudi ženske, ki so nasilne. Ravno tako kradejo kot moški. Velikokrat o tem berem pa slišim. Ampak več je moških, ki so nasilni, kot pa žensk.

A: Zakaj mislite, da je nasilnežev več moških kot žensk?

B: Ker se počutijo močnejše. Iz tega že potem vse izhaja.

A: Bi lahko rekli, da imajo nasilneži kaj skupnega? Kakšno skupno lastnost?

B: Vsak posameznik ima v sebi to, da je nasilen. Ne more biti nič skupnega. Lahko se edino dva nasilneža dobita in se dogovorita, ampak nasilje mora biti že v obeh.

A: Se vam zdi, da so katere družbene skupine še posebej izpostavljene nasilju? V smislu, da jih prej nekdo napade kot pa druge.

B: Da bi eden napadel družbo, to je že težko.

A: Ne, ne. Mislim v smislu, da so to npr. stari, mladi, hendikepirani, morda priseljenci ali kdo drug. Zgolj kot družbena skupina.

B: Aha. Ja, tile priseljenci velikokrat kradejo. Je kar veliko tega zdaj. Rad pač berem kroniko in to zasledim velikokrat.

A: A piše veliko ravno o priseljenicah?

B: Ne, o priseljenicah ne ravno veliko, naši Slovenci so bolj agresivno kot priseljenci.

A: Torej bi rekli, da ni neke skupine, ki bi bila še posebej izpostavljena nasilju?

B: Ja. Vsak je lahko na udaru – star, mlad, invalid, vsakdo.

A: Sedaj pa samo še zadnje vprašanje. Kaj bi se dalo narediti, da bi bilo nasilja v družbi manj?

B: Kako bi rekel ... npr. človek je nasilen, ker mu manjka denarja in želi z nasiljem priti do denarja. Če bi imel vsega dovolj, ne bi bil nasilen.

A: Kako bi se pa dalo to spremeniti?

B: Ko bo eden nasilen in bo prišel na zaslišanje na sodišče, mu morajo tam povedati, da če ne bo več nasilen, bo dobil pomoč, drugače pa ne. Edino na ta način.

A: Se pravi, da bi morali sodni postopki biti drugačni.

B: Ja, točno tako. Če pa ima človek to nasilje, krajo, pretepanje v sebi, tega se pa ne da spraviti iz njega. To je v njemu in to ne gre iz njega ven.

A: Dobro. Tako, pa sva prišla do konca najinega pogovora. Najlepša hvala za vse, kar ste mi povedali.

INTERVJU J

Datum pogovora: 13. 2. 2018
Trajanje pogovora: 15 min
Spol: moški

A: Dober dan, gospod.

B: Pozdravljeni. Samo malo ... moram najti svinčnik, si bom kaj zabeležil.

A: Aha, dobro.

B: S katere fakultete pravite, da ste?

A: S fakultete za socialno delo.

B: Aha, ja, ja, to pa poznam.

A: Res? To je na Topniški ulici.

B: Vem.

A: Dobro. Če ste pripravljeni, lahko začneva. Vam bom zastavila kar prvo vprašanje.

B: Pa dajva.

A: Kako bi vi definirali nasilje. Kaj je nasilje?

B: To je težko reči, kaj je nasilje.

A: Kaj bi pa vi rekli, da je nasilje? Čisto vaše mnenje me zanima.

B: A obstaja sploh kakšna definicija nasilja?

A: Obstaja, seveda. Kaj bi pa vi rekli, kaj je nasilje? Ne rabi biti strokovna definicija.

B: Hm ... joj, tale hrup me malo moti.

A: Greva rajši drugam, kjer bo manj hrupa?

B: Ne, zaenkrat bo še v redu. Torej, nasilje je zelo širok pojem. Nasilje je tisto, ko moraš delati nekaj ne da bi hotel.

A: Aha, kaj konkretno imate v mislih?

B: Uh, ja veliko je stvari ...

A: Ko vam nekdo omeni besedo nasilje, na katero obliko nasilja najprej pomislite?

B: Najprej pomislim na to, da te bo eden mahnil na gobec.

A: Aha, torej na udarce najprej pomislite.

B: Ja. Joj, kaj je zdaj ta hrup tukaj ... kaj delajo te ženske ...

A: Bi šla kam drugam?

B: Čakajte, da vidim, kaj počnejo. Joj, saj nimava kam it. Tole naju bo zdaj motilo ...

A: A greva kam drugam, kjer bo manj hrupa?

B: Ja, pejva. Kaj pa un prostor pred telovadnico?

A: Ja, lahko greva tja pogledat.

B: Pa pejva.

Sprehodiva se do drugega prostora, kjer ni nikogar, zato ostaneva kar tam.

A: Tako, pa sva prispela. Bova nadaljevala z vprašanji?

B: Dajva.

A: Prej ste omenili, da ob besedi nasilje najprej pomislite na udarce. Pomislite poleg tega še na kaj drugega?

B: No, nasilje se razveja na vse mogoče konce, od besed do udarcev. Včasih so besede hujše nasilje kot sam udarec. Malo je zmešano tole nasilje in ne vem kam naj ga dam. Recimo eno je nasilje države nad ljudmi.

A: V kakšnem smislu?

B: Ja v takem smislu, da ji moraš dajati dajatve ali pa finance. Tako da vse, kar ni prostovoljno, je pravzaprav že nasilje. Kot neka prisila.

A: Zanima me, kako ste si vi oblikovali predstavo oz. mnenje o nasilju. Kaj je vplivalo na to?

B: V otroštvu se je vse že oblikovalo. Takrat je bil udarec najbolj markanten. Udarec, ki si ga videl, udarec, ki si ga sam povzročil in udarec, ki si ga sam prejel. Razumete?

A: Razumem. Ste morda kdaj brali kakšne knjige o tej temi?

B: Posebej o nasilju ne, ampak včasih ... veste ... kako bi rekel ...

A: Ste morda kdaj kaj o tem brali v časopisu?

B: Ne, časopisov sploh ne berem. Eden ima tukaj Slovenske novice, ampak veste kako so te novice. Sicer piše tudi kaj o nasilju, ampak ni samo nasilje tisto, ki se odraža. So tudi druge stvari, ki na videz niso nasilje, pa so.

A: Kaj bi bilo kaj takega?

B: Recimo ... kako bi rekel ... vse, kar moraš narediti, pa ne želiš. Za enega je nasilje že poroka, če se noče poročiti. Veliko nasilje je tudi v podjetjih. Tam so vsemogoče vrste nasilja.. Joj, danes mi nekaj ne laufa ...

A: Oh, saj vam gre dobro. Ste mi že veliko povedali.

B: Ne, vidim, da nisem razpoložen, ampak bova vseeno probala.

A: Veste, če želite, lahko tudi kdaj drugič nadaljujete. Ni potrebno, da danes odgovorite na vsa vprašanja.

B: Dajva še malo.

A: Dobro. Imate že celo življenje enako predstavo o nasilju ali se je ta skozi življenje kaj spreminjala?

B: Hvala bogu, da se je spreminjalo. Med vojno pa okupacijo je bilo nasilje čisto drugačno.

A: Kakšno je bilo takrat nasilje?

B: Konkretno. Konkretno je bilo nasilje. Okupator je to izvajal zelo striktno. Tukaj je težko kakšno konkretno nasilje izpostaviti. Italijani so imeli svoj sistem nasilja, Nemci drugi sistem nasilja, Amerikanci spet tretjega. Kolikor je bilo raznih vojsk in raznih organizacij, vsaka je imela svoje nasilje. Ali skrito ali odkrito.

A: Kakšno je bilo to prikrito nasilje, ki ga omenjate? Na kakšen način so ga izvajali?

B: Ne vem, kako bi vam rekel. Kot nek pritisk na ljudi. Stanje strahu. Bom konkretno povedal. Italijani pa domobranci so imeli avto, ki je krožil po predmestju. Vsi so vedeli, da se bo nekje ustavil in nekoga vzel sabo ali ga celo ubil. Vsi so bili v stanju pritiska pa, jasno, tudi v strahu. To je ena zelo široka varianta nasilja, ki se je širila tudi potem v miru. Čim so videli udbovske škornje, so že vedeli, da je treba biti pozoren.

A: Katerega nasilja pa je danes v družbi največ? Katero je najpogostejše?

B: Hm ... v današnjem času? Kaj pa vem, kaj bi rekel ... finančno!

A: V kakšnem smislu finančno?

B: Tako, da ljudi prestrašijo s finančnim pritiskom ali za bodočnost ali za sanje. Pride tudi do pretepa ali pa uboja. Vse mogoče stvari so. Mislim, da je to najbolj pogosto.

A: Zakaj po vašem mnenju prihaja do tovrstnega nasilja?

B: Tudi zaradi situacije, v kateri je tale naša revica Slovenija. Nekateri pa tudi za pridobitev določenih prednosti. Je bela cesta, slabe volje sem ... slab dan je danes. Škoda, nisem vedel, da bom takšne volje danes. Veste, slabo sem spal.

A: Aha, razumem. Bi potem rajši tale najin pogovor prestavila na naslednji teden?

B: Ja, dajva tole.

A: V redu. Si bom jaz zabeležila, kje sva končala.

B: Dobro, jaz pa se bom malo pripravil do naslednjič.

A: Dogovorjeno. Se lahko potem dogovoriva za naslednji teden v četrtek?

B: Lahko. Bom jaz še mojega sina malo povprašal o tem pa mi bo malo pomagal.

A: V redu, kar dajte. Ob kateri uri pa bi želeli, da se srečava?

B: Dajva rečt kar ob 9h. Se dobiva kar tukaj. Če bo pa zasedeno, pa bova šla v enega od sosednjih prostorov.

A: Prav. Dogovorjeno.

Z gospodom sem se ponovno srečala 22. februarja v njegovi sobi. Gospod je povedal, da si je premislil in da ne želi odgovarjati na preostala vprašanja. Pojasnil je, da je imel zelo nasilnega očeta in zaradi vseh izkušenj z nasiljem ne želi več govoriti o tej temi. Gospodu sem se zahvalila za vse, kar mi je zaupal v preteklem srečanju in mu hkrati pojasnila, da razumem in spoštujem njegovo odločitev.

INTERVJU K

Datum pogovora:	1. 3. 2018
Trajanje pogovora:	24 min
Spol:	moški

A: Dober dan! Če ste pripravljeni, lahko kar začneva. Če vas ne moti, bom snemalnik postavila kar blizu vas, da se bo bolje slišalo. Bo tako v redu?

B: Bo. Dajva kar začet.

A: Prav. Za začetek me zanima, kako bi vi definirali nasilje. Kaj je nasilje?

B: Veste, enkrat sem prebral eno čudovito knjigo, ki nam jo je dal ravnatelj osnovne šole. V njej je nekako napisano, da mladina, ki se ni ukvarjala s šolo, s pozitivno dejavnostjo, se je lotila nasilja in je šla na stranske poti. Nasilje je tisto, da se ljudje ne znajo lotiti normalnega dela, ampak se lotijo stranske poti in potem je to

nasilje. Oni na tak način preživijo, da so nasilni. Ropajo, kradejo, vse take stvari počnejo, da preživijo. To je zame nasilje.

A: Razumem. Kaj pa, ko vam nekdo omeni izraz nasilje, na katero obliko nasilja najprej pomislite?

B: Da bo kdo koga oropal ali pa okradel. Tega je največ na svetu.

A: Aha, torej mislite, da je največ tovrstnega nasilja na svetu?

B: Ja, da kradejo pa na ta način se preživijo. Ljudje gredo po nepravi poti in tako obogatijo, da lahko preživijo.

A: Vi ste si skozi življenje o nasilju verjetno ustvarili neko predstavo. Zanima me, kaj je vplivalo na to vašo predstavo o nasilju?

B: Nas so starši doma vzgajali v duhu dela. Če ne bomo zemlje obdelali tako, kot je treba, potem ne bo nič zraslo in ne bomo imeli kaj za jesti. Na ta način so nas učili. Ko je bila prilika, so nas usmerili v to, da se zaposlimo. Čim se človek zaposli, potem tudi socialno zori.

A: Če prav razumem, je na vašo predstavo o nasilju vplivala vzgoja doma.

B: Ja, vzgoja je bila tista.

A: Je poleg vzgoje še kaj vplivalo na vašo predstavo o nasilju?

B: Včasih sem videl kakšne prizore nasilja, ko so kakšni ljudje vdrli v trgovino. To sem videl in sem si potem ustvaril mnenje, da tega se ne sme početi. S tovrstnim nasiljem so ljudje obogateli in na ta način tudi preživeli.

A: Bi lahko kaj več povedali o tem nasilnem ropu trgovine?

B: Pač, videl sem, kako so oropali trgovino. Zjutraj sem šel nekaj v nabavo in sem videl, da je bila trgovina razdejana.

A: Aha, sem mislila, da ste prav videli, kako so ropali trgovino.

B: Ne, to pa ne. To je bilo verjetno ponoči, jaz pa sem prišel v trgovino zjutraj. Pravzaprav nikoli v življenju nisem videl, da bi se kaj takega dogajalo.

A: Ko sva že ravno pri vaši predstavi o nasilju. A se je skozi življenje ta predstava kaj spreminjala?

B: Ja, se je spreminjala. Pa še kako se je! Jaz sem bil vedno pristaš nekega pozitivnega, smiselnega življenja in tega, da bi se nasilje zatrla oz. da bi ga bilo čim manj. To je bila moja prav velika želja. Jaz sem tak človek. Tudi ko sem prestopil ta prag, sem vedno poskušal za te ljudi tukaj narediti nekaj dobrega. Če ne drugega, ljudem položim roko na ramo pa spregovorim par besed in vidim, da jim to veliko pomeni. Nekateri med njimi bi lahko bili celo moji starši.

A: Prej ste že omenjal, da je po vašem mnenju veliko ropov v družbi. Katere oblike nasilja pa je po vaše še veliko v današnji družbi?

B: To so razna izkoriščanja. Izkoriščanja v smislu, da zaposlijo ljudi, potem jih pa izkoriščajo in to delajo načrtno. Pa veliko je tudi teh raznih perverznih oblik nasilja.

A: V kakšnem smislu? Mislite psihično nasilje? Morda spolno? Kakšno drugo?

B: Mislim tako spolno kot tudi psihično. Obeh je zelo veliko. Taki ljudje, ki to delajo, so brez nekega občutka za človeka in se znajo početi stvari tako, kot je treba. Pri spolnem nasilju pa s silo vzamejo človeku dostojanstvo, kar je grozno.

A: Zanima me, kako vi ločite med dejanjem, ki ga smatrate kot nasilje in dejanjem, ki to še ni? Kje je za vas meja?

B: Nasilje je, če je človek v duševni ali telesni obliki oškodovan. To je že nasilje.

A: Se pravi, da je meja tam, ko pride do nekega oškodovanja?

B: Tako je. Da te nekdo namerno oropa v taki ali drugačni obliki. Lahko gre za rop telesa ali duha. Vse to se zgodi proti človeški volji in na ta način se uničuje človekovo dostojanstvo.

A: Prej ste omenjali rop trgovine, ki ga sicer niste neposredno videli. Ste morda v življenju kdaj naleteli na kakšne prizore nasilja?

B: Ja, pretep sem videl.

A: Kaj se je dogajalo pri tem pretepu?

B: Ljudje so se med seboj stopili zaradi nekih stvari. Nekdo nekaj komu reče in to potem preraste v prepir, prepir pa rodi nasilje.

A: To ste videli na lastne oči?

B: Ja, na lastne oči sem to videl.

A: Ste morda kaj posredovali v tem prepiru? Ste stopili zraven, da bi pomirili situacijo?

B: Ne, takrat sem se kar odmaknil. No, mogoče da sem rekel kakšno besedo, ampak kolikor se spomnim, sem se odmaknil. Če so neke take hude nasilnosti, jim je tudi težko priti zraven. Če se približaš, mogoče tudi tebe vpletejo notri pa te prebutajo ali kaj takega. Zato sem se rajši odmaknil.

A: Aha, če prav razumem, ste se rajši umaknili iz pretepa.

B: Ja, odmaknil sem se, ker ni bilo možnosti, da bi posredoval. Ni bilo možnosti.

A: Se je morda kdo drug vpletel?

B: Ne, mislim da tudi ne. Ampak niti ni bilo kaj hujšega, ker ni prišla policija.

A: Ste bili morda vi kdaj v življenju deležni nasilja? Je bil kdo kdaj do vas nasilen?

B: Uh, čakajte, da pomislim. Pravzaprav bi težko rekel, da ja, ker sem bil vedno takšen miroljuben človek. Morda me je kdo za kako stvar nahecal, to že, ampak da bi me pa kdo direktno mahnil ali kaj takega, to pa ne. Vedno sem nekaj delal, rad sem se učil, se ukvarjal s šolo in tako naprej. Nihče ni bil nikoli nasilen do mene. Veste, da vam povem eno lepo stvar. Ko sem se vpisal v osnovno šolo, sem si rekel, da ne smem biti korak za kolegicami in kolegi, ampak vedno korak pred njimi. Ne morem pozabiti, ko sva s kolegico v 8. razredu sedela v prvi klopi in je enkrat prinesla »plonkceglce« in jih skrila pod nogavice. Jaz sem se pa vedno rad učil, zvečer nisem šel spat, dokler se nisem naučil vsega, kar je bilo treba. Na uro nisem gledal, dokler se nisem vsega naučil. No, in ta kolegica je mislila, da bi lahko kaj preplonkala pri fiziki, ker sva sedela v prvi vrsti. Jaz sem takoj vedel, da bo profesor opazil, da ima ona »plonkceglce« in sem ji to tudi povedal. Kolegica se je potem presedla v tretjo klop, jaz pa za njo. Profesor je to sicer opazil, da sva se presedla, ampak je šlo vse lepo skozi in kolegica se mi je potem zahvaljevala, da sem jo rešil. Veliko je, če se ob pravem trenutku prav znajdeš.

A: Ja, res je. Imate prav.

B: Res veliko to pomeni v življenju. Če znaš tisti trenutek prav odreagirati, potem bo dobro ratalo. Če pa ne, pa bog pomagaj.

A: Torej niste nikoli doživeli, da bi bil kdo nasilen do vas v kakršnikoli obliki?

B: Ne. Nasilja ni bilo niti doma. Bilo nas je 10 otrok in starši so nas učili v duhu dela. Delo je bilo pri nas primarno. Jaz sem imel delovne navade in se mi ni bilo problem učiti. Kot sem vam rekel, sem se vpisal v šolo in ker sem imel delovne navade, ni bilo nobenega problema. Brez težav sem se učil in nisem šel spat, dokler se nisem naučil tistega, kar sem moral znat.

A: Znanje vam je bilo torej zelo pomembno.

B: Ja, zelo pomembno. Kar sem moral znati, sem znal.

A: Če primerjate obdobje, ko ste bili še otrok in današnji čas – kdaj se je v družbi govorilo več o nasilju?

B: Zdaj de mi zdi, da je več prevar, nasilje pa nekoliko popušča.

A: Nasilja je danes manj?

B: Ja, bi rekel, da ga je manj, ampak je pa več prevar. Prevare v tem smislu, da te neko okoli prinese. Tega je sedaj več kot pa včasih.

A: Pa se danes govori več o nasilju kot v času, ko ste bili otrok?

B: No, govori se o enih in drugih stvareh. Sploh o teh prevarah v državi pa v raznih podjetjih, ko privatniki malo plačajo svoje delavce.

A: Kdaj pa je bilo nasilja več? Ga je več danes ali ga je bilo v času, ko ste bili otrok več?

B: Več ga je bilo včasih, zdaj so bolj prevare. Včasih so se več butali, topli. Danes pa je ljudem na pamet prišlo, da druge prevarajo in jih tako ne rabijo prebutati. Pa veste, tudi revščina je vplivala na to, da so bili ljudje včasih nasilni. Če so ljudje revni, potem iščejo stranske poti, da pridejo do kruha. Preživeti je treba, izbereš pa lahko tako ali drugačno pot. Če ni druge možnosti, se ljudje lotijo tudi tega.

A: Bi rekli, da je nasilje dovolj izpostavljeno v medijih? Bi moralo biti več, morda manj?

B: Bolj bi moralo biti izpostavljeno, pa tudi bolj bi morali prikazati, kako se tega rešiti. Pokazati bi morali, zakaj nasilje sploh nastaja.

A: Aha, torej da bi se o tem, zakaj nastaja nasilje, več govorilo?

B: Ja, o tem, zakaj nasilje sploh nastaja bi morali več govoriti v vseh medijih. Vzroke je treba poiskati.

A: Kaj pa bi vi rekli, da je vzrok za nasilje? Zakaj so ljudje nasilni?

B: Kot sem rekel, so eni ljudje delomrzni in potem iščejo druge poti in so nasilni. Način preživetja bi rekel, da je vzrok. Morda je to celo preblagi izraz. Bolj način nekega okoriščanja pripelje ljudi, da so nasilni v taki ali drugačni obliki.

A: Je poleg tega še kakšen drug vzrok za nasilje?

B: Ja, alkohol je tudi eden takih. Direktno in indirektno. Ko človek malo popije, se počuti močnejšega in gre iz prave poti.

A: Če pomislite zdaj na nasilneže. Bi rekli, da obstajajo kakšne skupne značilnosti teh ljudi?

B: So tudi malo skupne značilnosti. Ko se nekdo nečesa loti, potem poskuša drugi to malo posnemati, če prvemu dobro uspe. Tako, da ja, jaz sem pristaš tega, da obstajajo neke skupne značilnosti.

A: Nekateri pravijo, da si je žrtev sama kriva, da jo je nasilnež napadel in da ga je izzvala. Mislite, da je to res?

B: Kanček resnice je tudi v tem.

A: BI lahko razložili?

B: Ja. Nekateri ljudje se izpostavljajo na ta način, da oni pa nekaj imajo, ti pa tega nimaš. Ljudje svoje stvari, premoženje izpostavljajo. Vsi sicer ne, dosti pa ja.

A: Mislite, kot da bi na nek način izzivali?

B: Ja, tudi kanček tega bi rekel.

A: V veliki večini pa torej mislite, da žrtev ne izzove nasilneža, če prav razumem?

B: Ja, ker ljudje, ki so nasilni, sami raziskujejo, kje bi se dalo kaj nasilnega izvesti.

A: Se vam zdi, da so nasilneži pripadniki samo enega spola ali obeh?

B: Oba, sigurno. Ženske sicer v neki obliki manj, moški pa so tisti, ki so fizično bolj močni in zato lažje izvajajo nasilje.

A: Katero obliko nasilja mislite, da bolj izvajajo ženske, katero pa moški?

B: Moški izvajajo bolj grobo nasilje, tisto fizično z udarci, ženske pa uspejo bolj s svojo ženskostjo, z besedami.

A: Bi rekli, da so kateri ljudje v družbi še posebej izpostavljeni nasilju in še posebej ranljivi?

B: So, so.

A: Kateri?

B: To so tisti, ki se izpostavljajo, kot sem že prej rekel. Ali pa tisti, ki so z lahkoto dostopni nepravilnostim.

A: Kateri bi bili po vaše ti ljudje, ko so lahko dostopni?

B: Tisti, ki svoje stvari izpostavijo, da jih lahko potem drugi z lahkoto vzame. Izpostavijo svoje telo, duha in materialne dobrine. Šele potem, ko je prepozno, se eni zavarujejo. Žal, to se dogaja.

A: Zdaj sva pa že pri koncu. Zanima me samo še, kaj bi bilo potrebno narediti, da bi bilo nasilja v družbi manj.

B: Vzgoja ljudi je prva. Ljudi je treba naučiti dela. Če ljudje niso imeli dela, so iskali druge načine za preživetje. Tukaj je potem zraven nasilje.

A: Z vzgojo bi se dalo torej marsikaj rešiti?

B: Ja, sigurno. Pa ljudem je potrebno dati delo, saj človek ob delu socialno zori. Jaz sem se tudi zato vpisal v šolo, da sem se kaj naučil. Več ko sem znal, lažje sem določene stvari delal.

A: Zdaj mi je na misel padlo še eno vprašanje. Prej ste omenili, da ste hodili v šolo. So bili morda učitelji kdaj nasilni do vas?

B: Ne, niti slučajno. Mogoče do koga drugega v osnovni šoli ja, ampak do mene absolutno ne. Moje delovne navade so bile nekaj velikega. Ko sem enkrat socialni delavki pokazal moje spričevalo, ni mogla verjeti, da sem v rekordnem času zaključil osemletko in še s tako dobro oceno. Moj pokojni brat mi je rekel, da sem kot župnik, ker sem prebral vse, kar mi je prišlo pod roko, čeprav ni bilo veliko za brat. Rojen sem pred vojno in tista povojna leta so bila za otroke kruta.

A: Omenjate vojno. Ste med vojno morda videli kakšno nasilje?

B: Sem bil še premajhen, da bi se česa takega spomnil. Rojen sem leta 1939, se pa spomnim, da so nas starši zelo čuvali vsepovsod. Starejši brat in sestra sta to nekoliko bolj doživljala, mi mlajši pa ne. Bilo je malo hrane, veliko nas je bilo, ampak bistvo je, da smo preživeli. To je glavno. Če ima človek v sebi neko pozitivno voljo do življenja, potem ta volja zmaguje.

A: Hvala vam, da ste bili pripravljeni odgovarjati na vprašanja in da ste mi toliko povedali. Res, iskrena hvala.

B: Hvala vam za obisk. Sem vesel, da lahko s kom takole malo poklepetam. Hvala.

9.3 Priloga C: Kvalitativna analiza

ODPRTO KODIRANJE:

Tabela 9.3: Odprto kodiranje

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A1	Nasilje zame predstavlja en faktor v odnosih med moškim in žensko.	Faktor v odnosih med spoloma	Opredelitev nasilja
A2	Drugo nasilje je nasilje, ki ga povzroča pohlepnost,	Pohlepnost	Dejavniki nasilja
A3	požrešnost v zvezi z denarjem.	Požrešnost po denarju	Dejavniki nasilja
A4	To nasilje potem lahko vodi tudi v hujše stvari, kot so recimo vojne.	Nasilje vzrok za vojne	Opredelitev nasilja
A5	Veste, nasilje je lahko tudi bolj interne narave.	Interne narave	Opredelitev nasilja
A6	Recimo nasilje nekega človeka, ki se na neke stvari ne razume dobro, ampak kljub temu hoče prevladovati nad drugimi.	Prevlada ene osebe nad drugo	Opredelitev nasilja
A7	Tako, tudi to (nasilje kot oblika nadzora).	Oblika nadzora	Opredelitev nasilja
A8	To nasilje, ki nastaja med ljudmi, je zelo odvisno od temperamenta,	Temperament	Dejavniki nasilja
A9	značaja človeka,	Človekov značaj	Dejavniki nasilja
A10	od vzgoje,	Vzgoja	Dejavniki nasilja
A11	od okolja.	Okolje	Dejavniki nasilja
A12	pravzaprav bi se morali tudi vzgojitelji, učitelji, vsi, ki se z mladim rododom ukvarjajo, zelo	Vzgoja s strani učiteljev in vzgojiteljev	Dejavniki nasilja

	poglobiti v take stvari, da oblikujejo človeka že takrat.		
A13	Da oblikujejo že otroka in da se ne pozablja na stvari.	Vpliv vzgoje	Vplivi na človeka
A14	Velikokrat mi je kdo že rekel in tudi sama opažam, kolikokrat je vplivalo nate neko dejanje, ko si bil še čisto majhen ali že malo večji.	Dejanja iz mladosti	Vplivi na človeka
A15	Hočem povedati, da kolikokrat se da ob samem delu nekaj vsaditi otroku.	Učenje skozi delo	Vplivi na človeka
A16	Ampak ne pretirano,	Ne pretirano učenje	Vplivi na človeka
A17	ne vsiljivo.	Nevsiljivo učenje	Vplivi na človeka
A18	Največ je odvisno od staršev, kako bo otrok naprej živel.	Vpliv staršev	Vplivi na človeka
A19	Jaz sem v svoji knjigi, ki sem jo napisala že pred leti, veliko pisala tudi okoli vzgojnih problemov	Vzgojni problemi	Vplivi na človeka
A20	in da bi pravzaprav starši, mladi ljudje morali biti prav vzgojeni preden stopijo v zvezo, da ne bi delali takih hudih napak.	Pravilna vzgoja pred zvezo	Vplivi na človeka
A21	Otrok vse vpija	Vpijanje otrok	Vplivi na človeka
A22	in tudi če se nek dogodek pozabi, bo otrok, ko bo odrasel in se znašel pred problemi, se spomnil na tiste stvari iz otroštva	Spominjanje dogodkov iz otroštva	Vplivi na človeka
A23	Take stvari so dolgotrajen proces, da se človek izoblikuje.	Izoblikovanje je dolgotrajen proces	Vplivi na človeka
A24	In seveda pomemben je tisti pravi odnos, odnos, ko imajo starši resnično radi otroka in ga vzgajajo za samostojno življenje.	Prvi odnos med starši in otroci	Vpliv na človeka
A25	Včasih je potrebno postaviti tudi meje in tako naprej.	Postavljanje meja	Vpliv na človeka
A26	Zopet bi morala pravzaprav poseči v otroštvo.	Vse izhaja iz otroštva	Vplivi na človeka
A27	Bili so hudi časi, ampak prav tisto nasilje sem pa videla v družini pri sosedih.	V družini pri sosedih	Primeri nasilja
A28	Alkohol pri nas pogosto vpliva na nasilje.	Alkohol	Dejavniki nasilja
A29	To (alkohol) je huda stvar	Alkohol	Dejavniki nasilja

A30	in okoli tega bi morala javnost več govoriti,	Več govora o posledicah pitja alkohola	Predlogi za manj nasilja
A31	ne pa da se ga pod preprogo pometa.	Ne pometati posledic alkohola pod preprogo	Predlogi za manj nasilja
A32	Pomembno je, da bi znali ljudje tem otrokom privzgojiti pravi odnos do teh pijač.	Privzgojiti pravi odnos do pijač	Predlogi za manj nasilja
A33	Ne da se prepovedat, ker je to že preveč razširjeno,	Alkohol preveč razširjen	Dejavniki nasilja
A34	ampak lahko se pa pove, kdaj se uživa alkohol, v kakšnih količinah, kako se ga uživa.	Poduk o konzumiranju alkohola	Predlogi za manj nasilja
A35	To je huda stvar in ta alkohol je tudi velik, velik faktor za nasilje, ker je odvisno od človeka, kakšen postane, ko se napije	Alkohol	Dejavniki nasilja
A36	Vse hude stvari mu pridejo na plano, same slabe stvari.	Alkohol ima slab vpliv	Vplivi na človeka
A37	Postane drug človek.	Alkohol spremeni osebnost	Vplivi na človeka
A38	No, čeprav se je danes veliko spremenilo.	Danes veliko spremenilo	Nasilje danes
A39	Ženske so postale veliko bolj samozavestne, ker imajo službo, lasten denar.	Ženske bolj samozavestne, služijo denar	Nasilje danes
A40	To naredi človeka drugačnega,	Večji vpliv žensk	Nasilje danes
A41	ampak še vedno veliko slišimo, da je še vedno prisoten tisti mačizem	Prisotnost mačizma danes	Nasilje danes
A42	Gospodarju pa nekaj ni bilo všeč, trenutno mu nekaj ni bilo prav in je to svojo ženo, ki je bila pridna, mati sedmih otrok, pograbil in jo začel mlatiti s kuhalnico v pričo vseh.	Gospodar mlati ženo s kuhalnico pred ljudmi	Primeri nasilja
A43	Ženske so se pobrale ven.	Ženske zbežijo	Reakcije ljudi na nasilje
A44	Meni se je to zdelo tako poniževalno, tako grdo že takrat.	Poniževalno, grdo	Opredelitev nasilja
A45	Grozno.	Grozno	Opredelitev nasilja
A46	Bale so se, ker je bil gospodar močan.	Strah pred močnim gospodarjem	Reakcije ljudi na nasilje
A47	Ah, kje so si pa upale.	Ne upajo posredovati	Reakcije ljudi na nasilje
A48	V tistem času gotovo ne.	Brez posredovanja ob	Nasilje nekoč

		nasilju	
A49	No in ona je reva vse potrpeala, zdavnaj sicer že pokojna.	Ženska vse potrpeala	Nasilje nekoč
A50	Druga stvar, ki je vplivala na to mojo predstavo je pa ta, da sem na primer že kot otrok videla v šoli surove učitelje.	Nasilni učitelji v šoli	Predstava o nasilju
A51	Do mene sicer niso bili nasilni, ker sem bila vedno pridna.	Pridni niso deležni nasilja	Nasilje v šoli
A52	Učiteljico je zanimalo, zakaj je manjkal, ampak fant ni hotel povedati.	Učitelje zanima razlog odsotnosti	Nasilje v šoli
A53	Upravitelj pa ga ni niti nič vprašal,	Brez možnosti pojasnitve	Nasilje v šoli
A54	ampak mu je samo rekel, naj poklekne in se skloni, on pa je vzel debelo palico in ga mlatil.	Mlatenje z debelo palico	Nasilje v šoli
A55	Fant je tulil, deklice smo jokale, ker se nam je smilil.	Tuljenje, jok	Nasilje v šoli
A56	Ampak veste, tisti odnos, ko vidiš tako nasilje, to je bilo res grdo, grdo nasilje.	Grdo nasilje	Nasilje v šoli
A57	To se je dogajalo in ne še tako dolgo nazaj.	Ne tako dolgo nazaj	Nasilje v šoli
A58	Ko sem jaz učila, sem vedno poskušala vse nekako na lep način rešiti, čeprav za to potrebuješ ogromno, ogromno energije.	Reševanje sporov na lep način	Predlogi za manj nasilja
A59	Takrat mi je bilo pa grozno žal.	Obžalovanje nasilja	Nasilje sogovornikov
A60	Imel je razne pripombe, kaj je ušpičil zanalašč, pa to in ono, jaz pa sem ga mahnila enkrat in dvakrat.	Udarila učenca, ki je motil pouk	Nasilje sogovornikov
A61	Ampak to je bilo čisto avtomatično.	Avtomatično udarila	Nasilje sogovornikov
A62	Takrat se to ni smelo, to je bilo strogo prepovedano.	Udarci takrat strogo prepovedani	Nasilje sogovornikov
A63	Jo, ampak kljub temu sem se sekirala.	Sekiranje zaradi udarcev	Nasilje sogovornikov
A64	Nikdar več se nisem kaj takega poslužila,	Ni bila nasilna pozneje	Nasilje sogovornikov
A65	ampak takrat je bila potem pa stroga tišina takoj in fantu potem	Z udarci dosegla tišino v razredu	Nasilje sogovornikov

	tega nisem nikoli omenjala.		
A66	Pravi mi, kako je hudo.	Težave v šolah	Nasilje danes
A67	Nek velik fant iz zadnjega razreda osnovne šole je malega fantička na dvorišču prelatil, da je bil krvav.	Fant pretepe mlajšega fantka do krvi	Nasilje danes
A68	Prišli so z odvetnikom in rekli, da njihovega pa že ne bodo zafrikavali in da on že ve, kaj dela.	Starši zagovarjajo nasilnega otroka	Nasilje danes
A69	Strahotno narobe (zagovarjanje nasilnega otroka).	Zagovarjanje nasilnega otroka nesprejemljivo	Nasilje danes
A70	Nisem tudi za to, da bi morali starši zdaj nasilje zganjati nad njim, ampak da bi mu povedali in pokazali, kako je to njegovo dejanje zavrženo, grdo.	Nasilje ne rešuje nasilja, potreben je pogovor	Predlogi za manj nasilja
A71	Res pa je tudi, da je nasilja še veliko več v mestih kot pa na vasi, na podeželju, čeprav tudi tja to prihaja.	Več nasilja v mestu kot na vasi	Nasilje danes
A72	Ja, ja. Nasilja med otroki je v mestu več.	Več nasilja v mestu kot na vasi	Nasilje danes
A73	Zato, ker so otroci bolj prepuščeni cesti.	Otroci v mestih prepuščeni cesti	Nasilje danes
A74	Starši imajo dolg delovni dan in otrokom dajo rajši denar, samo da so zadovoljni.	Starši dajo otrokom denar, da so zadovoljni	Nasilje danes
A75	Vprašanje pa je, kje je vzgoja, kje je tisto, da bi ga podučili, mu povedali na primeren način, ne na pridigarski.	Podučiti na primeren način, brez pridiganja	Predlogi za manj nasilja
A76	Predvsem pa bo otrok posnemal, kar počnejo starši.	Otrok posnema dejanja staršev	Vplivi na človeka
A77	Alkohol tako marsikaj prinese, če je v družini, potem tudi nevzgojenost mladih, pa tudi nepripravljenost, da si pripravljen tudi kaj žrtvovati v neki skupnosti.	Nevzgojenost mladih, nepripravljenost žrtvovanja	Dejavniki nasilja
A78	Ja, grobega telesnega obračunavanja, kot se je včasih delalo, je prav da ni več.	Prav, da ni več grobega nasilja	Nasilje danes
A79	Npr. je dala učiteljica učenca klečat na pesek,	Klečanje na pesku	Nasilje v šoli
A80	ga poniževala,	Poniževanje	Nasilje v šoli

A81	marsikdaj je tudi padlo.	Udarci	Nasilje v šoli
A82	Že pregovor pravi, da palica naredi človeka še veliko slabšega.	Palica človeka poslabša	Vplivi na človeka
A83	Nasilje reševati z nasiljem ne gre.	Nasilje ne rešujemo z nasiljem	Predlogi za manj nasilja
A84	Mislim pa, da vse sloni na tem, da je potrebno že mlade ljudi na to pripraviti.	Podučiti že otroke	Predlogi za manj nasilja
A85	Postaviti je treba mejo.	Postavljanje meje	Predlogi za manj nasilja
A86	Midve govoriva o nasilju in prav je, da se take stvari prepreči že takrat, v otroštvu, v vrtcu.	Učenje otrok v vrtcih, šolah	Predlogi za manj nasilja
A87	Pomembno je, da se veliko pogovarjamo, da smo v dialogu, ker z dialogom najdemo neko najboljšo rešitev.	V dialogu najdemo rešitev	Predlogi za manj nasilja
A88	Z dialogom se da prej kaj rešiti kot z batinami, prej kot s puško.	Reševanje z dialogom, ne z udarci	Predlogu za manj nasilja
A89	Prav gotovo drugače (pogled na nasilje danes).	Danes drugačna predstava	Predstava o nasilju
A90	To se spremeni z raznimi izkušnjami,	Vpliv izkušenj	Predstava o nasilju
A91	z branjem raznih knjig.	Vpliv branja knjig	Predstava o nasilju
A92	Včasih tako malo razmišljam in se mi zdi, da se nasilje ni kaj dosti spremenilo v zgodovini.	Podobnost nasilja skozi zgodovino	Nasilje danes
A93	Včasih so ljudem odsekali roko, jih celo natikali na kole – o tem piše Ivo Andrič. Kakšne grozne muke so to bile. Kaj pa danes?	Sekanje rok, natikanje na kole	Nasilje nekoč
A94	Danes se pa nasilje izvaja na drug način, na bolj fin način. Bolj na duhoven način.	Izvajanje nasilja na fin, duhoven način	Nasilje danes
A95	Še vedno hoče nekdo prevladati nad drugim.	Prevlada enega nad drugim	Nasilje danes
A96	Poglejte, koliko je vse odvisno od alkohola pa mamil.	Alkohol, droge	Dejavniki nasilja
A97	Torej, rečem lahko, da nasilje je spreminjalo sčasoma samo oblike, drugače se pa ni.	Spreminjanje oblik nasilja s časom	Nasilje danes
A98	Danes je še bolj kruto nasilje, tisto duhovno.	Bolj kruto nasilje, duhovno	Nasilje danes
A99	Pa ne manjka nam tudi tistega	Veliko telesnega nasilja	Nasilje danes

	telesnega nasilja.		
A100	Žalostno pa je, da to izvajajo mladi ljudje.	Nasilni mladi ljudje	Nasilje danes
A101	O, ja. Tudi spolno nasilje je en velik problem, ko vidimo, da se ljudje enostavno ne znajo obvladovati – npr. spolno nasilje v službah	Spolno nasilje velik problem	Nasilje danes
A102	Včasih poslušam, koliko je tega, pa spet pravim, da je to stvar vzgoje. Vzgoja je nekje na vrhu.	Vpliv vzgoje	Vplivi na človeka
A103	Jaz pravim, da je zdaj to duhovno nasilje. No, takšno, kako bi rekla, poniževanje.	Duhovno nasilje, poniževanje	Najpogostejša oblika nasilja danes
A104	Tega (poniževanja) je danes še več kot včasih.	Poniževanja danes več kot nekoč	Nasilje danes
A105	Psihičnega nasilja je še več, medtem ko je pa žalostno, da se prav med mladimi tudi pojavlja nasilje.	Nasilni mladi ljudje	Nasilje danes
A106	Pravzaprav bom tako rekla, še vedno je tako psihičnega kot fizičnega nasilja.	Veliko fizičnega in psihičnega	Najpogostejša oblika nasilja danes
A107	Ampak veste kaj jaz mislim? Te organizacije svetovne, Združeni narodi in vse te človekoljubne organizacije bi morali več narediti.	Večji vpliv svetovnih organizacij	Predlogi za manj nasilja
A108	Več se udeleževati,	Več udeleževanja svetovnih organizacij	Predlogi za manj nasilja
A109	več se pokazati,	Več kazanja svetovnih organizacij	Predlogi za manj nasilja
A110	več povedati javno, da bi bili slišani.	Večja medijska izpostavljenost svetovnih organizacij	Predlogi za manj nasilja
A111	To (zanemarjanje) je seveda tudi nasilje, ja. Jaz temu po domače rečem poškodljivost, ker eni ljudje komaj čakajo, da se bo star človek stegnil in da bodo tako dobili njegovo stanovanje.	Zanemarjanje kot poškodljivost	Nasilje danes
A112	Da so tudi ženske lahko nasilne, ne samo moški. In to zelo, zelo nasilne.	Ženske lahko zelo nasilne	Spol in nasilje
A113	Bi rekla, da nekako je nasilje oz. to besedno izražanje še sprejemljivo nekje takrat, ko misliš, da boš s tem nekaj	Sprejemljivo, ko misliš, da boš s tem nekaj spremenil na bolje	Meja med nasiljem in nenasiljem

	spremenil na bolje – recimo nek odnos.		
A114	Kadar pa je nasilje samo zato nasilje, ker človek želi to, ker želi svoj ego uveljaviti, potem pa je to že nasilje.	Nasilje, ko želiš biti nasilen	Meja med nasiljem in nenasiljem
A115	Prav je, da moški zna, da ženi pomaga. Ampak oba naj si delo razdelita, noben ne sme prevladati.	Razporeditev dela med moškim in žensko	Spol in nasilje
A116	Treba se je uskladiti.	Usklajenost partnerjev	Spol in nasilje
A117	Ko recimo ona hoče vse zase – privilegije, denar, ko se hoče izkazovat.	Ženska želi vse zase, hoče se izkazati	Spol in nasilje
A118	Moških. Še vedno.	Nasilnejši moški	Spol in nasilje
A119	To je ta »mačizem«. To izvira še iz preteklosti, ko si je moški lastil nek primat.	V preteklosti moški imeli primat	Spol in nasilje
A120	Ko se je ženska poročila, so med drugim rekli, da bo pokorna možu. Iz tam to izvira.	Nekoč ženska pokorna možu	Spol in nasilje
A121	In to je zakoreninjeno še do danes.	Zakoreninjenost pokornosti ženske moškemu	Spol in nasilje
A122	Pri sosedih ja.	Pri sosedih	Primeri nasilja
A123	Kaj pa moreš pravzaprav narediti? Kvečjemu še kaj slabšega.	Ne moreš nič narediti, lahko poslabšaš	Reakcije ljudi na nasilje
A124	Res pa je, da sem enkrat tudi stopila vmes.	Enkrat posredovala	Posredovanje sogovornikov ob nasilju
A125	Moški je bil opit in sem stopila vmes in rekla, da tega pa ne bo storil.	Opit moški, ona stopi vmes	Posredovanje sogovornikov ob nasilju
A126	Bila sem huda nad njim, ker se je grdo obnašal do žene.	Karanje zaradi nasilja nad ženo	Posredovanje sogovornikov ob nasilju
A127	Takrat sem ga ozmerjala, da ga je lahko sram, on pa se je začel dreti nazaj name.	Zmerjanje nasilneža, dretje nasilneža na sogovornika	Posredovanje sogovornikov ob nasilju
A128	Kaj pa vem, sem že malo pozabila, ampak mislim, da malo me je bilo.	Malo strahu	Posredovanje sogovornikov ob nasilju
A129	Ja, ja. Ampak veste, ljudje se bojijo.	Ljudi strah posredovanja	Reakcije ljudi na nasilje
A130	Vem, da je enkrat bil primer, ko je moški na avtobusu napadel	Moški želi ženski ukrasti torbico	Primeri nasilja

	žensko in ji hotel ukrasti torbico.		
A131	Ljudje so bili pa kar tiho, kar gledali so, kaj se dogaja.	Ljudje tiho gledajo krajo	Reakcije ljudi na nasilje
A132	Opažam, da se ljudje rajši umaknejo od tega.	Ljudje se rajši umaknejo	Reakcije ljudi na nasilje
A133	Bojijo se, da bi bilo kaj narobe.	Strah pred čim slabim	Reakcije ljudi na nasilje
A134	Bojijo se, da bi kdo kakšen nož od kje potegnil.	Strah pred nožem	Reakcije ljudi na nasilje
A135	Torej, jaz mislim da nasilje ne upada, ampak narašča.	Nasilje narašča	Nasilje danes
A136	Ne (brez zadržkov ob posredovanju).	Brez zadržkov	Posredovanje sogovornikov ob nasilju
A137	To me je res razjezilo.	Jeza ob nasilju	Posredovanje sogovornikov ob nasilju
A138	Na srečo so bili še drugi ljudje zraven, ker če bi bila sama z njima, bi bilo verjetno zelo težko, bi se bala.	Strah, če ne bi bilo drugih zraven	Posredovanje sogovornikov ob nasilju
A139	Ne, nihče (niso odreagirali).	Ne odreagirajo	Reakcije ljudi na nasilje
A140	Ne, nihče ni nič rekel.	Nič ne rečejo	Reakcije ljudi na nasilje
A141	To je to naše slovensko hlapčevstvo.	Slovensko hlapčevstvo	Reakcije ljudi na nasilje
A142	Vsi so rajši kar tiho.	Ljudje rajši tiho	Reakcije ljudi na nasilje
A143	To psihično nasilje sem velikokrat doživljala. Predvsem v službah, v družini pa ne,...	Psihično nasilje v službi, v družini ne	Sogovornik v vlogi žrtve
A144	O vseh stvareh smo si pogovarjali v službi.	Pogovori o nasilju v službi	Pogovor o doživetem nasilju
A145	Ampak bolj so bili tema razgovora naši učenci in ne toliko naše težave.	Več pozornosti učencem kot učiteljem	Sogovornik v vlogi žrtve
A146	Pritisk je vršil marsikdo, ki je hotel priplezati kam.	Sodelavci vršijo pritisk, želijo boljši položaj	Sogovornik v vlogi žrtve
A147	Zelo hudo pa je predvsem to, da se to dela podtalno.	Prikrito nasilje	Sogovornik v vlogi žrtve
A148	Nihče ti ne pove kaj direktno, ampak to potem nekako pozneje sklepaš, vidiš, doživiš.	Posredno srečanje z nasiljem	Sogovornik v vlogi žrtve
A149	A, tistega je pa bolj malo. Je kar prikrito bolj.	Več prikritega kot odkritega nasilja	Sogovornik v vlogi žrtve
A150	Ah, kje pa! Navadno sem sodelavcem zaupala zelo malo,	Malo zaupala	Pogovor o doživetem

	res zelo malo.	sodelavcem	nasilju
A151	Predvsem zato, ker si moral biti previden, da ne bo kdo to potem na kakšen način izkoristil.	Previdnost zaradi izkoriščanja	Pogovor o doživetem nasilju
A152	Ja, z možem sva se pa veliko pogovarjala okoli tega.	Veliko pogovarjanja z možem	Pogovor o doživetem nasilju
A153	Vedno mi je bil v veliko oporo.	Mož vedno v oporo	Pogovor o doživetem nasilju
A154	On je to razumel, je znal poslušati, ker je tudi sam marsikaj doživljal.	Razumevanje moža zaradi lastnih izkušenj	Pogovor o doživetem nasilju
A155	Veste, jaz na to gledam kot na neko takšno nujno družbeno zlo.	Nujno družbeno zlo	Opredelitev nasilja
A156	Potrebno bi bilo priti do te neke samoanalize, ker vsakdo ima to že nekje v sebi. Toliko da človek vidi, kaj je dobro in kaj ne.	Potrebna samoanaliza kaj je prav in kaj ne	Predlogi za manj nasilja
A157	Samo je pa tako, da človek nima moči, da se bi uprl slabemu. Kot neka skušnjava.	Nasilje kot skušnjava	Opredelitev nasilja
A158	Takrat gotovo ne (govor o nasilju).	Niso govorili o nasilju	Nasilje nekoč
A159	To se je zdelo kar razumljivo.	Nasilje bilo razumljivo	Nasilje nekoč
A160	To je bil že takšen sistem, da je bil moški največ vreden,	Moški največ vreden	Nasilje nekoč
A161	ženska pa je bila manj vredne.	Ženske manjvredne	Nasilje nekoč
A162	Eden mi je enkrat povedal, da kravo moraš plačati, žensko pa dobiš zastonj.	Kravo plačaš, ženska zastonj	Nasilje nekoč
A163	Sigurno tudi družbene razmere.	Družbene razmere	Dejavniki nasilja
A164	Velikokrat npr. pomanjkanje privede do nasilja. V smislu materialnih dobrin.	Pomanjkanje materialnih dobrin	Dejavniki nasilja
A165	Ta alkohol sigurno je nek faktor, ki je skupen nasilnežem.	Alkohol	Skupne značilnosti nasilnežev
A166	Vzgoja vpliva na človeka,	Vpliv vzgoje	Vplivi na človeka
A167	pa tudi vse te družbene situacije.	Družbena situacija	Vplivi na človeka
A168	Ah, to so pa moške čenče. Čisto samo moške čenče!	Zgolj moške čenče	Izzivanje
A169	Ker moški reče, da kaj mu je pa žena jezikala. Če ne bi jezikala, je nebi napadel.	Izgovor moškega, da je žena jezikala	Izzivanje

A170	S temi besedami se res ne strinjam.	Nestrinjanje	Izzivanje
A171	So kar obeh.	Oba spola nasilna	Spol in nasilje
A172	Veste, ko sem prej omenjala oblastne ženske, ki se zderejo nad možem pa želijo vse imeti zase.	Oblastne ženske, dretje na može	Spol in nasilje
A173	Seveda nekje izvira iz zgodovine, da so bili moški nasilni, ker so bili močnejši, glave družin.	Moški močnejši, glave družin	Spol in nasilje
A174	Ampak niso samo oni nasilni. Ne, ne. Tudi ženske so.	Oba spola nasilna	Spol in nasilje
A175	Vse te humanitarne organizacije bi morale marsikaj narediti v okviru teh svojih strokovnjakov.	Več udejstvovanja humanitarnih organizacij, strokovnjakov	Predlogi za manj nasilja
A176	Druga stvar je pa to, da bi se življenje tako uredilo, da bi lahko vsi živeli človeku vredno življenje.	Ureditev dostojnega življenja	Predlogi za manj nasilja
A177	Pomembno pa je tudi osebno zadovoljstvo, ki pa ga prinaša dobra vzgoja že od mladosti,	Osebno zadovoljstvo zaradi dobre vzgoje	Predlogi za manj nasilja
A178	pomembno je spoštovanje pa odnos mlajših do starejših in tudi starejših do mlajših.	Spoštovanje, odnos med mladimi in starimi	Predlogi za manj nasilja
A179	Pomembno je tudi mirno vzdušje v svetu, da ni stalnega strahu pred tem, kaj se bo zgodilo.	Mirno vzdušje, brez strahu pred slabim	Predlogi za manj nasilja
A180	Strah pred terorizmom pa pred sosedi, ki se grdo obnašajo, ker so požrešni.	Odsotnost strahu pred sosedi, terorizmom	Predlogi za manj nasilja

DEFINIRANJE POJMOV:

- Opredelitev nasilja

Pojem zajema mnenja starih ljudi o tem, kako oni definirajo nasilje in tudi katera dejanja opredeljujejo kot nasilje.

- Vplivi na človeka

Pojem se nanaša na vse situacije in primere, ki so imeli na človeka tako pozitivne kot tudi negativne vplive ter posledično vpliv na to, ali bodo v življenju ravnali nasilno ali ne.

- **Predlogi za manj nasilja**

Pojem vsebuje različne predloge, kaj vse bi lahko naredili, da bi bilo nasilja v družbi manj ter tudi vsa ravnanja, ki bi prispevala k manj nasilja v družbi.

- **Reakcije ljudi na nasilje**

Pojem zajema odzive ljudi na resnične nasilne situacije, hkrati pa zajema tudi mnenja sogovornikov o tem, zakaj nekateri ljudje v nasilnih situacijah posredujejo, drugi pa ne.

- **Predstava o nasilju**

Pojem se nanaša na vse dejavnike, ki so vplivali na oblikovanje predstave o nasilju pri sogovornikih ter tudi mnenja sogovornikov o tem, ali se je njihova predstava o nasilju skozi življenje spreminjala ali je ostala enaka in zakaj je temu tako.

- **Nasilje sogovornikov**

Pojem opredeljuje primere, ko so bili sogovorniki nasilni do neke druge osebe in tudi mnenja in občutja sogovornikov o tem.

- **Dejavniki nasilja**

Pojem zajema vse dejavnike, ki vplivajo na pojav nasilja pri ljudeh. Zajema torej vse, kar vpliva na človeka, da postane nasilen oz. da se odloči za nasilno dejanje ter tudi vzroke, zakaj prihaja do nasilja v družbi.

- **Spol in nasilje**

Pojem vključuje mnenja sogovornikov o tem, ali so nasilni samo pripadniki enega spola ali obeh, ali je kateri spol bolj nasilen ter ali je oblika nasilja pogojena s spolom.

- **Sogovornik v vlogi žrtve**

Pojem opredeljuje priznanja ljudi, ali so kadarkoli v življenju doživljali nasilje ter tudi primere in situacije, v katerih so določeni sogovorniki doživljali nasilje.

- **Izzivanje**

Pojem vključuje mnenja sogovornikov, ali lahko žrtve nasilja izzivajo nasilneža, da je ta do njih nasilen ter tudi primere, kdaj izzivanje lahko pripelje do nasilja in kdaj ne.

- **Nasilje med vojno**

Pojem se v večini nanaša na obdobje med 2. svetovno vojno, delno pa tudi na obdobje vojne v Bosni v 90-ih letih. Zajema oblike nasilja, ki so bile pogoste med vojno, primere nasilja iz časa vojne ter neposredno po njej.

- **Skupne značilnosti nasilnežev**

Pojem prikazuje, ali je možno določiti skupne značilnosti nasilnežev ter katere so te značilnosti.

- **Asociacije na nasilje**

Pojem zajema vrste nasilje, na katere sogovorniki najprej pomislijo, ko jim nekdo omeni besedo »nasilje«.

- **Primeri nasilja**

Pojem prikazuje konkretne primere nasilja, ko so jih sogovorniki videli v svojem življenju ter tudi primere nasilja, o katerih so brali v časopisih ali za njih zvedeli preko drugih ljudi.

- **Nasilje v medijih**

Pojem zajema pojavnost nasilja v medijih – ali je to v medijih dovolj izpostavljeni ter kakšen vpliv ima pojavljanje nasilja v medijih na ljudi.

- **Nasilje danes**

Pojem predstavlja oris širše družbene situacije v kontekstu nasilja. Zajema pogoste oblike nasilja v današnjem času, pojavnost debat o nasilju v današnji družbi ter razširjenost nasilja v družbi.

- **Nasilje nekoč**

Pojem predstavlja položaj nasilja v družbi nekoč, torej v času, ko so bili sogovorniki še otroci. Zajema količino nasilja v družbi, pogovore o nasilju med ljudmi ter reakcije ljudi na nasilje.

- **Nasilje v šoli**

Pojem opredeljuje pojavnost nasilja v šolah v času, ko so bili sogovorniki še otroci. Zajema primere nasilja v šoli ter lastne izkušnje sogovornikov z nasiljem v šoli.

- **Najpogostejša oblika nasilja danes**

Pojem vključuje oblike nasilje, ki so po mnenju sogovornikov najpogostejše v današnjem času.

- **Meja med nasiljem in nenasiljem**

Pojem se nanaša na mejo, ki ločuje nasilna dejanja od nenasilnih. Zajema tudi mnenja sogovornikov, ali je to mejo sploh mogoče postaviti.

- **Posredovanje sogovornikov ob nasilju**

Pojem predstavlja situacije, ko so sogovorniki posredovali v nasilnih situacij in priskočili na pomoč žrtvi. Zajema tudi razloge, zakaj bi sogovorniki posredovali ob nasilju oz. zakaj ne bi ter od česa je to odvisno.

- **Pogovor o doživetem nasilju**

Pojem opisuje primere, ko so sogovorniki, ki so bili žrtve nasilja, o svoji izkušnji spregovorili z neko osebo ter kaj jim je ta pogovor pomenil.

- **Nasilje v DSO**

Pojem se nanaša na primere nasilja, ki so se zgodili Domu starejših občanov Ljubljana-Bežigrad med stanovalci, zajema pa tudi mnenja sogovornikov, katere vrste nasilja je v domu največ ter kaj je razlog za to.

- **Ranljive družbene skupine**

Pojem opredeljuje, katere družbene skupine so po mnenju sogovornikov najbolj ranljive in najbolj izpostavljene nasilju.